

OLTART

Revistă de cultură

Nr. 3 (36) • August 2021

Slatina

OLTART

Redacția OLTART
Str. Acad. P. S. Aurelian nr. 44, Slatina, județul Olt,
cod poștal 230076, tel: 0723 638 840
e-mail: voinescu.sandu@yahoo.com

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Redactor-șef adj.: **Victor TIȚA**
Secretar de redacție: **Oana GLASU**
Colegiul de redacție: **Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU, Felicia FILIP, Dorin POPESCU, Cornel NICULAE, Maria IONICĂ**
Tehnoredactare: **Hoffman Design** hoffmandesign@yahoo.com
Corectura: **Dumitru ȚICLEANU**

Revistă editată de **Biblioteca Județeană Ion Minulescu**
cu sprijinul **Consiliului Județean Olt**

Tiparul realizat la imprimaria Editurii Hoffman

www.LibrariaHoffman.ro
Tel. 0740 984 910
ISSN 2285-598X
ISSN-L 2285 598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor.
Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii. © OltArt, 2021

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Coperta I – **Colegiul Național „Radu Greceanu”, Slatina**
Coperta a II-a – **foto-documente din *Arc peste timp* de Leonida Gherasim**
Coperta a III-a – **foto-documente de familie (*Arc peste timp*)**
În interior – reproduceri de Lucian Liciu

Cuprins

5	Editorial	Cornel NICULAE	<i>De din vale de aproape</i>
12	Historia	Raluca STĂNESCU	<i>Poezia nu a murit la Tomis. Povești în versuri din Imperiul Roman în Dacia</i>
14	Ecouri remanente	Dan LUPESCU	<i>Arc de lumină: Brâncuși – Tudor Vladimirescu</i>
27	Agora	Simona DUMITRACHE	<i>Paul Aretzu: Sic transit gloria mundi</i>
29	Poetica	Livius Petru BERCEA	<i>O integrală a poeziei mistice a lui Eugen Dorcescu</i>
33	Poezie	Eugen DORCESCU	
36		Gela ENEA	
38		Virgil DUMITRESCU	
40		Vianu MUREȘAN	
42	Calendar		<i>Iulie</i>
43	Magistri	C. VOINESCU	<i>Viața ca un Arc de Triumf</i>
46		Mircea ȘERBU	<i>În loc de predoslovie, câteva aduceri-aminte</i>
51	Ab urbe condita	Aurelia GROSU	<i>Traseul citadin al Slatinei</i>
55	Proză	Viorel MARINEASA	<i>Oauă de la Baba Persa</i>
57		Mihaela ALBU	<i>Masa</i>
63		Nora RÂMNICEANU	<i>L'immensita</i>
67		Camelia BUZATU	<i>Gemenele</i>
71	Aniversare	Cristian-Paul MOZORU	<i>Cuvântul și Sensul în poezia-experiment. Nicolae Sârbu la 75 de ani</i>
75	Vitralii	Virginia DAVID	<i>Tehnica portretului. Oameni cari au fost, Nicolae Iorga</i>
81	Calendar		<i>August</i>
82	Critice	Serghe BUCUR	<i>N. T. Orășanu și actualitatea „marafeturilor sale”</i>
85		Cristian-Paul MOZORU	<i>De la Dumitru Hurubă și Doina Bălțat la diversitatea culturii hunedorene</i>
89		Gela ENEA	<i>Decoct de ierburi otrăvite sau graba unor treceri prin lume</i>
92	Memoria istoriei	Ilie CATANA	<i>Gheorghe M. Năstase. Un caz de comportament uman în spiritul concepției kantiene despre datorie</i>

95	Debut	Alexia ȚICLEANU	<i>Ea eram eu</i>
97	Raftul cu cărți	Ioan POPOIU	<i>Liana Nicolae – Misterele toamnei</i>
102		Daniel MARIȘ	<i>Policromia traumei</i>
103		Daniel LUCA	<i>Visul, un păcat</i>
105		Adelina CONSTANTIN	<i>Două poete – o vibrație lirică aparte</i>
110		Liana NICOLAE	<i>Între adevăr, vis și mister</i>
114		Serghie BUCUR	<i>Țara lui Dumnezeu</i>
116		Cristian-Paul MOZORU	<i>Timpul de nisip sau Clepsidra cu granule de Cuvânt. Noi însemnări despre poezia lui Costel Simedrea</i>
118	Poezie	Georgeta RADA	
120		Marin RADA	
122	Calendar		<i>Septembrie</i>
123	Vatra satului	Florin POPESCU-MOICEANU	<i>Moșia Tufeni a Academiei (II). „Icoane ale vieții sufletești” sau despre o colecție în vreme de război</i>
126	Etnografica	Claudia BALAȘ	<i>Pământ și foc. O lecție de Cucuteni</i>
131	Galeria de artă	Ioan IOVAN	<i>Ion Popescu-Negreni</i>
133		Loredana IANOVICI	<i>Nicolae Truță</i>
136		Mihai PLĂMĂDEALĂ	<i>Lucian Liciu – pictura, ca formă de înțelegere a lumii</i>
139	Universală	Thanas NEDI	<i>Valsul unei nunți fantasmă</i>
146	Proză	C. VOINESCU	<i>Ursu Vasile</i>
147	Muzica zilelor noastre	Adrian SIMEANU	<i>Alt festin violonistic... „Cargo” și Bărar</i>

Materialele pentru numărul 37 al revistei vor fi trimise pe adresa de e-mail voinescu.sandu@yahoo.com până la data de 20 octombrie 2021, în Word, Times New Roman, 12, corectat, cu diacritice.



Editorial

De din vale de aproape (*schiță despre cum este posibil Iisus în prezent*)

Cornel NICULAE

Simplă și uluitoare în profunzimea ei, porunca lui Iisus Hristos de a iubi pe aproapele nostru ca pe noi înșine. Oare ce înseamnă asta? Ce a priceput el atunci, iar noi, modernii, postmodernii, nu pricepem nici astăzi. Nu ne *dumirim*, vorba lui Nae Ionescu. Și atunci:

- (1) Cum să gândim aproapele?
- (2) Cum să înțelegem dragostea ca un mod de raportare la un alt om?
- (3) Este posibilă iubirea hristică astăzi?

1. APROAPELE – TAT TWAM ASI: Tu ești acela...

Putem reduce noțiunea aceasta, relativ vagă, la un criteriu spațial, gândind aproapele sau apropiatul ca persoane care sunt aproape de noi spațial: locuim în aceeași casă, curte, oraș etc.? Ar însemna că iubirea mea nu-i poate cuprinde pe cei situați departe. Ea s-ar epuiza în vecinătate, iar dincolo de ea pot fi indiferent sau chiar să-i urăsc, dintr-o infinitate de motive, pe ceilalți. Să fie redusă iubirea la geografie?

Dar dacă aproapele este cel care vorbește limba mea? Fie român, fie altul. Ca trăitor (și) în limba română – te iubesc.

Să fie redusă iubirea (creștină) doar la cei care încap într-o limbă sau, ca mai sus, într-un pământ?

La fel pot fi puse întrebări dacă reducem dragostea doar la cei de o anumită rasă sau religie.

Putem fi și mai restrictivi dacă acceptăm ca apropiați doar pe cei din familie și, prin extensie, rudele. Să fie însă iubirea lui Iisus redusă la sânge sau alianță? Sau poate prietenul (prietenii) vrednic de iubirea mea? Doar ei?

Dacă trecem de prietenie, următorul nivel este iubirea pur sexuală. Atunci aproapele meu este doar persoana cu care am *apropieri* pur carnale? Putem reduce iubirea la biologie?

Sau poate că aproapele este persoana pe care o iubesc cu tot sufletul meu? Iubită, iubit, soț, soție, amant, mamă, tată etc.? Iar cu ceilalți ce facem? Ei sunt *departe*, foarte departe. Iubirea se reduce mereu la doi. La fel ca puterea (iar iubirea o socotesc ca suprema formă de putere, singura putere curată, purtătoare de adevăr), iubirea umană se distribuie, dar nu se împarte. Rămâne în cei doi, care, la urmă, devin unul. Cred că acesta este și sensul iubirii – regăsirea în UNU. Sau (re)constituirea sa. În Dumnezeu.

Prin restaurarea omului. Iubirea este restauratoare. Din „aproape” în „aproape”. Este o călătorie prin ceilalți către tine și, de aici, împreună, în Dumnezeu.

Prin urmare, ce este aproapele? Iisus ne avertizează că poate fi chiar *dușmanul*. Spre acesta trebuie să se îndrepte excelența inimii noastre, pentru că pe ceilalți este relativ facil să-i iubim. Încercarea cea mare este, însă, sublimarea dușmanului în dragoste. Reducerea lui, printr-o chimie specială a voinței, la propria inimă. Dușmănia la Iisus, ca și boala, sunt fațete ale păcatului care se stinge prin dragoste. A te anula pe tine în fața dușmanului înseamnă dispariția oponentului, încât conflictul devine superfluu.

Ce cunoscător al sufletului omenesc este Iisus! Neîntrecut! Să propui iubirea dușmanului în Iudeea acelor timpuri, în care jugul roman apăsa greu pe demnitatea evreilor, înseamnă curajul suprauman. Pacea între oameni este iubire și trebuie menținută cu orice preț. Dar evreii (zeleții) l-au vrut Mesia eliberator și l-au părăsit când au priceput că el se războia doar cu sufletul omului. Dorea reconstrucția omului (iată primul om *nou!*) care n-ar fi făcut posibilă violența, dușmănia, cucerirea etc. Dorea, altfel spus, reîntoarcerea fiului rătăcitor și risipitor.

Este o etică dificil de acceptat, nefiind atrasă de real, de istoria propriu-zisă, de nisipul fierbinte al existenței terestre. Pentru că nu poți să extragi din istorie această etică plină de porunci atât de exigente, apoi s-o urci în cer accesibilă parcă unui om abstract, eviscerat de real. Sigur, orice cod etic presupune un ideal, un absolut, dar trebuie să cuprindă praful și pulberea din care a plecat și unde trebuie să se întoarcă.

În concluzie: nevizând socialul istoric propriu-zis, riscă să nu aibă priză la timpul istoric. Etica hristică se ține ca duhul lui Dumnezeu deasupra apelor; îl vezi, îl simți, dar ești neputincios, nu-l poți ajunge. Iată: dușmănia are grade, poate ținti chiar distrugerea mea fizică, psihică sau chiar distrugerea unui popor întreg. Trebuie să reacționezi față de cel care primul ridică sabia! Iisus înțelege contrareacția la violență: *Cine ridică sabia de sabie va pieri!* Deci nu înțelege să fie primul: să-i dai Cezarului ce este al Cezarului! Deci să te supui, să nu lupți pentru eliberarea neamului tău.

El iubea sufletul, nu sabia. O religie a blândeții nu poate funcționa în absolut, desprinsă de omul istoric. Noi, românii, nu am ridicat sabia de dragul ei, ci pentru a ne apăra țara. Și i-am făcut apropiați pe mulți străini, chiar dușmani. Am încercat să supraviețuim prin iubire, prin toleranță, deși, uneori, constatăm că dușmanul este chiar în casa ta și, când are condiții favorabile, se reactivează. Să fim blânzi deci, dar cu sabia într-o permanentă stare de veghe. Unora le-am dat să respire pământul, apele, pădurile, cerul nostru; le-am dat sufletul. I-am făcut *aproapiați*. Dar, când s-a pus problema supraviețuirii, a înrobirii, a sclaviei, iubirea românească și respectul s-au transformat în sabie. În numele iubirii aproapelui nu poți accepta moartea ta. Omenește – este imposibil. Dar, cu asta se ocupă Iisus. Fără succes.

Ca Dumnezeu, are mereu tentația imposibilului pentru om. Ne vrea să călcăm urmele lui Dumnezeu. El a acceptat imposibila cruce. Noi nu. Ce este crucea, la urma urmei? Aproapele nostru pentru care se răstignește Iisus *manu militari*. Cu mâna dușmanului – romanii. Prin urmare, omul nu-l vrea sau nu reușește

să-și ducă crucea. Adică, pe aproapele în inima sa. Rămâne om. Doar om! Este prea puțin pentru Iisus. Dar istoria dovedește că nu putem mai mult. Singuri. Caracterul omului pare bătut în cuie (nu crucificat!), din primordii. Dacă ar fi fost făcut în mod esențial numai din iubire, nu ar mai fi granițe, sclavi, lăcomie, săraci, bogați, imperii, moarte, suferință, sânge. În istorie nu funcționează iubirea (pentru asta o propune Iisus), ci dușmănia: Dacă dușmănie nu e, nimic nu e! Altfel ar fi continuat paradisul, care, ne amintim, era terestru și nu în cer.

Dar omul este compromis din Paradis. Acel om visat de Iisus a murit prin revolta demonică a Evei și a lui Adam. Repetatele tentative de resuscitare a omenirii, prin potop sau prin profeți, prin Iisus, au eșuat. Omul a trecut într-o nouă condiție, care n-a mai fost a vieții, ci a morții. Nu a iubirii, pe care a dezonorat-o, ci a urii. Dumnezeu, oare, nu știa asta? Că, din material bolnav, nu poți face casă? Că, din bălegar, nu poți face cozonac și din noroi – cer înstelat? Eu cred că știa, atotștiutorul fiind. Dar Dumnezeu nu este doar cunoaștere, ci și iubire. Omul este doar cunoaștere goală. De aceea a încercat mereu și mereu (re)turnarea omului în vechea matriță. Degeaba! Omului, probabil, trebuie să i se aplice *soluția finală* (îmi cer iertare pentru expresia infamantă, dar este sugestivă în acest context), adică trebuie anulat ontologic, reprojectat, refrământat cu altă drojdie și lăsat să zburde în univers (ca noul paradis). Așa, cum este acum, este prea terestru, prea obnubilat, prea singur. Oricât am încerca să ascundem – a învins materia, ispita, greul pământului. Omul spân.

Etica adamică, prin păcat, este relativă, istorică, temporală.

Etica hristică este absolută, deci anistorică (să nu spun antiistorică), universală, atemporală. Vine din cer.

Voința la care apelează orice etică nu este aceeași: cea adamică este bifrons – îndreptată spre rău și bine. Voința hristică este unidimensională și vizează doar binele. Dar există, oare, bine fără rău? Una este slabă în sensul binelui, cealaltă este potența totală, golită de egoism.

Omul se evidențiază prin vocația egoistă a voinței sale. Știința organizării Răului de către el este nemărginită, la fel cum la Iisus este o știință a organizării Binelui, prin suferință asumată. Binele este crucea pentru ceilalți. Pentru noi.

Una se sacrifică pentru oameni, cealaltă sacrifică oameni. Restul este ideologie. Iluzii: îmbrăcarea intențiilor în *haine frumoase*, ca să fie crezute de *cei săraci cu duhul*.

În concluzie, dușmanul este aproapele meu, chiar dacă, la o primă vedere, el este *departele* prin excelență. Odată depășit prin dragoste, constatăm că aproapele este departele și departele este aproapele.

Ce ne mai rămâne atunci? Dacă dragostea este modalitatea unică de stingere a multiplicității umane: unul în toți și toți în unul, atunci pe Aproapele îl identificăm în *omul generic*. Dincolo de spațiu, vecinătăți, rasă, religie, limbă, prietenie, sexualitate, iubire platonice etc. Este AGAPE și nu EROS, care poartă către individ. AGAPE poartă către ceilalți. Toate cele enumerate mai jos trec în omul generic: aproapele este omenirea întreagă. Este OMUL: o singură inimă, o singură rugăciune, o singură lacrimă, un singur Dumnezeu.

Înțelegem de aici că aproapele este identicul în viață, în păcat, în suferință, moarte, iubire, destin.

Diferențele precipită în asemănări,
în identități, în coduri comune:

Eu sunt aproapele!

Eu sunt departele!

Și invers!

Tu ești acela spuneau vechii indieni îndemnându-ne să ne recunoaștem în fiecare părticică din univers: Trebuie să învățăm să ne recunoaștem în toate și în tot – ca ale noastre! Altfel, vom ucide planeta și pe ea cu noi cu tot.

Să-l faci pe copil să înțeleagă atunci când privește mirat un alt copil sau muntele, marea, cerul, păsările, pădurea că el este toate astea și toate cele sunt el. Aceasta este înțelepciunea supremă: pură și simplă. Suntem integrați și răspundem de toate și de toți. Întreg universul ne privește în ochii entropici ai noștri. Restul este știință goală: $2+2=4$. Nu aici este adevărul, nu în simpla adunare, ci în multiplicarea la infinit a iubirii. $2+2=4$ este un act de dragoste: cunoașterea deci este un act de iubire și nu un act de putere cum a crezut Eva, când a mușcat din măr. De atunci omul a înțeles și a folosit cunoașterea luciferică. Drept o simplă și pură sursă de putere. Care îl duce vizibil către moarte cu planetă cu tot. Știm bine că Dumnezeu a avertizat omul să nu se atingă de acel măr, că va muri. Și asta face. Moare încet, agonizant.

Vedem, din această universală necesitate a iubirii, că infernul nu se localizează în celălalt (aproapele), cum spune Sartre în tinerețe. Nici „voința de putere” a lui Nietzsche nu ne duce către semenul nostru, deoarece simpla biologie îl anulează instinctual pe celălalt. Dar intrăm într-o altă poveste pe care nu o voi spune acum. În fond totul este poveste, nu-i așa?

Putem merge mai departe. Aproapele este Dumnezeu! În fiecare om sunt „chipul și asemănarea” lui.

Dumnezeu este amprenta divină de neșters, atunci se cuvine să înțelegem că noi, iubindu-l pe aproapele nostru, îl decoperim și îl iubim pe Dumnezeu. În tatăl meu „zace” Dumnezeu. Este zăcământ. În fratele meu zace Dumnezeu. În vecinul meu zace Dumnezeu. În iubita mea zace Dumnezeu. În prietenul meu zace Dumnezeu. În omul bolnav zace Dumnezeu. În dușmanul meu chiar zace Dumnezeu.

Nu inert ca cerul înstelat la care am vrea să ajungem, să-l îmbrățișăm mirați și în-cântați de frumusețea lui. Iar când o stea cade, de bună seamă Iisus „bate la ușă”. Ca pământul să se deschidă și să devină dragoste. Dumnezeu nu „zace”, ci așteaptă în fiecare orfan de Tată, ca acesta să iasă din somn și să-și pună ochi de căprioară și inima crinului sălbatic. Să ajungem la el.

Aici totul trimite la Socrate, care situa cunoașterea în om (Binele, Virtutea). Zăcământ. Putem ajunge la ea, spun eu, prin auto-cunoaștere asistată. De cine? De înțelept. Nu de omul de știință. De cel ce spune (astăzi acest bun-simț nu mai există decât în uitate mănăstiri) măi băieți, noi nu știm nimic singuri, dar împreună putem descoperi ce este esențial: Adevărul, Binele, Frumosul.

Cunoașterea este în noi, în fiecare, în „aproapele” – iar noi, mistic-iubitori, o arătăm lumii. Se pleacă de la singular, dar nu se rămâne la el. Trebuie să înțotăm în plural, în ceilalți, în toți apropiații lumii, pentru a ajunge la cel mai apropiat dintre apropiați, la Dumnezeu. Cel care s-a făcut bucați (nu este panteism), care, banalizând, se numește „materie”. Dar

nu bucăți de materie, ci spirit îmbrăcat în iluzorii și vremelnice straie materiale.

Doar pentru a-l vedea și pipăi, și striga ca Arghezi: Este! Dar Arghezi, meșteșugar fiind, deci cu suflet demiurgic, nu era obișnuit cu invizibilul. Nu avea vocație. Ca și lipsa de vocație în purtarea pălăriei a băiatului din *Moromeții* lui Marin Preda. În psalmii arghezieni, în treacăt fie spus, găsim expresia pură a căutării. Iar cine-l caută pe El, deja îl are, spuneau cei vechi, de la Augustin încoace: *Nu m-ai căuta, dacă nu m-ai fi găsit!*"

2. IUBIREA

Poruncă nouă dau vouă: să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul." (Ioan, 13, 34)

Odată ajunși aici, putem zâmbi când spunem, de exemplu, că iubirea aproapei se reduce la ajutorarea celui alt. Este iubirea în act. Dar atât?

Noi trăim într-o lume a suferinței, a păcatului. Iisus cunoștea oamenii, îi vedea că sunt „răi”. În fond, tot discursul său este despre salvare (mântuire), la care se referea întâi Ioan Botezătorul.

Dar cum? Prin ce? Prin iubire. Prin renunțarea la tine în favoarea celui alt. Nae Ionescu le spunea studenților că iubirea este o formă de cunoaștere. Poți să nu-i dai dreptate?

Ne vindecăm de toate penibilitățile viciilor, iubindu-l pe celălalt. Identificându-ne cu el prin frângerea *ego*-ului nostru trufaș. Deci smerenie. UNIO MISTI-CA.

Restaurăm omul, în general, și pe noi, în special, prin jertfirea infinită a noastră în ceilalți. Adevărul, mai ales în Răsărit, nu ține, cum am spus, de indi-

vidual, ci de comunitate. Ori ne salvăm, vindecăm, restaurăm toți, ori niciunul!

Nu păcatul ne împiedică să iubim aproapele, cum spune Nae Ionescu – pentru că, spuneam mai sus, în noi subzistă chipul lui Dumnezeu, ancora divină care nu poate fi total aneantizată prin păcat. Pentru că atunci am fi pierduți definitiv și absolut. Nu am mai avea resurse pentru înviere. Păcatul ne-ar acoperi sută la sută. Dar nu este așa! Chiar păcătoși, chiar suferinzi fiind, bolnavi de păcat, ne putem salva prin nesfârșitele resurse de iubire, care ne-au fost date din primordii, dar pe care ispita, prin Adam și Eva, le-a dat uitării. Vezi Dostoeievski, J. Saramago!

De aceea Iisus redescoperă pentru noi dragostea față de ceilalți, ea fiind dragoste de Dumnezeu. Iubindu-l pe aproapele, îl iubim pe El. Am venit singulari, este adevărat, ca și Iisus, de altfel, dar trăim împreună, într-o comunitate de iubire, pentru a nu muri singuri, ci pentru a ne salva împreună. Deci ei sunt aproapele: A=B=C=D etc. Și invers: D=C=B=A. Și atunci A stă în fața lui B egal ca și B în fața lui A. Înseamnă, de fapt, a vorbi despre unul și același om. Reînțorcerea sau restaurarea lui Aceluiași – pur făcut de Dumnezeu la începuturi: bucată de iubire din iubirea sa nesfârșită.

Nu ne vindecăm prin individual ca în metafizica indiană, ci prin ceilalți. Adevărul nu stă într-unul, ci în ceilalți apropiați. Absolutul nu înseamnă Eu, ci Celălalt. Destinul nostru nu înseamnă moartea ca la Heidegger, ci viața ca infinit exercițiu de dragoste unii față de alții, noi, cei pierduți, (deocamdată) în istorie.

Deci individul nu se poate transforma în iubirea de sine. Narcisismul a fost încercat (Narcis la greci, Adam și Eva la

evrei) și a fost perdant pentru om. Va trebui să înțelegem odată că individul singur este nimic ca Adevăr, Cunoaștere, Frumos. Adevărul stă-n ceilalți, iar ceilalți sunt Dumnezeu. Dragostea ne ajută să înțelegem asta (autocunoaștere, dar și cunoașterea celuiilalt prin iubire).

De aceea Iisus spune fiecăruia pe care-l „vindecă”: credința ta te-a salvat. Nu cunoașterea. Este clar că la Iisus credința este iubirea față de Dumnezeu. Cunoașterea prin iubire!

În acest sens, el îi ceartă pe discipolii săi, avertizându-i că au puțină credință (iubire!). De aceea, de exemplu, nu pot merge pe apă. Nu se pot salva. Nu pot realiza imposibilul. Pentru că aici trebuie să ne ducă iubirea față de Dumnezeu și față de aproapele – realizarea imposibilului. Împreună. Să putem muri pentru ceilalți. Ca și Iisus, pentru noi. Iisus este școala imposibilului realizat.

A cunoaște (rațional, ca la greci) presupune evaluare, discriminare, apreciere, judecare, comparare, sinteză etc. A iubi înseamnă preluare fără condiții prealabile. Nu judecăm! Îl acceptăm pe aproapele așa cum e el – și-l iubim. Iată imposibilul făcut posibil!

Nu ne interesează „calitățile” semenilor. Ci doar iubirea mea atotcuprinzătoare față de ei. Singurul „scop” este, dacă pot, trezirea și în ei a iubirii – a lui Dumnezeu. Adică să-i facem vrednici de Dumnezeu. Deci, Trezirea!

Ura este conflictuală, are nevoie de oponent. Dragostea nu. În ea se sesizează doar tensiunile acumulate în DOR. În acest sens, sigur iubirea la Iisus este illogică, este nebunie, se duce către absolut, către imposibil.

Dar Iisus nu umblă cu măsuri mici. Ca orice etică este absolută în valorile ei. Și răsplata – așijderea. De aceea rușii, în

filozofia lor, vorbesc despre nebunia iubirii de Dumnezeu.

Iubirea ca abandon total într-o lume în care logica terestră nu mai are nicio importanță. Este mistică total. Ca și mistică iubirii aproapelui. Cunoașterea = credință = iubire = salvare = Dumnezeu.

Iarăși iubirea aproapelui la Iisus înseamnă iertare. O inepuizabilă iertare a faptelor oamenilor. O anulare a negativului prin urmare, care ne afectează pe noi. Aceasta duce la autoanihilarea lui A, total, pentru a-l pune pe B în locul său. Nu *EGO* mai sălășluiește în mine, ci *ALTER-EGO*. Este suprema identificare contradictorie. O *coincidentia oppositorum* stranie. O taină. Iertăm atât de mult până când din noi nu mai rămâne nimic. Decât celălalt. Modelul Iisus pe cruce. Unde se părăsise de tot de el, nerămânând în el decât noi. Din Dumnezeu nu mai rămăseseră decât oamenii care-l batjocoreau, ucideau. Și pe care îi iartă. Murind, îi iartă: *Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac!* (Luca 23, 34)

Iată, aici, perfectul exemplu de paradigmă cognitiv – etico – socratică: dacă omul ar cunoaște binele, n-ar mai face răul. În cazul nostru, Iisus aprecia că *gloata*, mulțimea, soldații nu-l cunoșteau pe el, învățătura sa.. Nu cunoșteau **adevărul**. Sunt în somn. Loviți deplin de cecitate – nu știu ce fac.

Și, totuși, iubindu-i nesfârșit, fără condiții, se roagă pentru iertarea lor. De aici, necesitatea prezenței și acțiunii Profesorului, a Învățătorului în lume. Doar el te ajută, iubindu-te și deci trezindu-te din somnul material, te ajută să ajungi singur în *centrul ființei* tale.

La Iisus, cunoașterea nu este în om, ci vine din extramundan, de la Dumnezeu. La Socrate, este în om. Oricum, la amândoi, cunoașterea, adevărul trebu-

ie să ajungă la om, fie prin introspecție (moșitul socratic, maieutica), fie prin predarea lui Dumnezeu oamenilor, prin iubire: fapte, vorbe (pilde), vindecări etc. Deci, fie de *jos* în sus, fie de sus în *jos*.

Și Sfântul Pavel are o frumoasă analiză a dragostei, de exemplu în prima epistolă către Corinteni. Dar eu, aici, nu despre Pavel am dorit să vorbesc, ci despre Iisus. Iisus nu este fondatorul creștinismului, dar prin „fapta” Sa l-a inspirat, mai ales pe Pavel. Dar, despre asta, altădată, poate.

3. ASTĂZI – APROAPELE

Cu auzul veți auzi și nu veți înțelege și uitându-vă veți privi, dar nu veți vedea. (Fapte: 27, 26)

Astăzi, aproapele este departe, într-o lume centrată esențial pe *EGO* și nu pe ceilalți. Capitalismul promovează, îl cultivă pe *eu* cu orice preț, succesul, izbinda individuală. Concurența, competiția, întrecerea pentru supremație individuală și planetară au cancerizat *Eul*. Este o lume în care nu ceilalți contează, ci *eu*, mereu *eu*, trufaș, tehnicizat, unidimensional, depresiv, nefericit, somnambul.

Solidaritatea – cel puțin o fantasmă! Iată pandemia în care trăim, care obligă să ne iubim aproapele – respectând reguli – pentru a nu-l îmbolnăvi. Constatăm însă o anarhie a caracterelor lipsite de orice iubire pentru oameni. Este o lume hâdă, înstrăinată de adevăr, înecată în utilități, iluzii. O lume care geme din greu după plăceri. Cu cât le are, cu atât este mai nefericită. O lume care a fost trezită de Iisus (atât cât s-a putut!). Dar care a adormit din nou. Exact ca gălăgioșii din preajma crucii, care tranzacționau veșmintele lui Iisus. Acesta este omul

de azi, precum cel de ieri: *omul tranzacție*. O lume evaluată în bani, nu în spirit, cultură educație. O lume mică pusă de bunăvoie la trocul materiei. O lume fără soare. O lume care nu cunoaște cât de bine se simte o frunză, o floare în copac. Acolo se află rostul lor. O frunză sau o floare în afara pomului este imposibil. Pomul este totul. Dar frunza și floarea știu asta. Omul zice, dar nu știe cu adevărat. Sau nu vrea.

Oare Iisus va mai veni pe pământ? El răstignitul de serviciu al unei lumi în agonie, ca să parafrzez un român celebru (Cioran). Brânciul dat de el acum două mii de ani nu pare să-l fi ameliorat moral pe om. Acesta continuă să doarmă mesecând știință și râzând tâmp în nesfârșita piață de mărfuri căreia i s-a livrat și el cu multă voioșie. Nu știe că $2+2=4$ este o formă de iubire și nu de adăunat bani.

De mii de ani am rămas de din vale. Mereu în Valea Plângerii.

Și, dacă totuși, Iisus va veni – și ce admirabil ar fi – probabil se va comporta ca Diogene. Va lua, ziua în amiaza mare, un felinar, o lumânare, ceva și va căuta febril în cetate, Un Om. S-ar putea să nu mai găsească decât pustiu...

Și, atunci, se va mai răstigni el o dată pentru noi sau, în sfârșit, ne vom răstigni noi? Noi, cei care în fiecare zi dovedim că nu știm ce facem. Până când, scârbit de om, Dumnezeu, în final, va scrie sau va pronunța o *DAMNATIO MEMORIAE* – astfel ca universul să ne șteargă din memorie pentru totdeauna.

Historia

Poezia nu a murit la Tomis. Povești în versuri din Imperiul Roman în Dacia

Raluca STĂNESCU



Învățăm încă din clasele primare că Imperiul Roman a adus în Dacia războaie și moarte. Au pârlolit și au cucerit. Au rămas. Prea puțin sau deloc ni se spune despre oameni. Știm de legiuni, armate și împărați. Știm de soldați, și îi avem în minte încățușați în armurile grele de fier, dar prea puțin sau deloc ne gândim la ce era sub acele carapace de fier. La omul-soldat. La romanul de rând, rupt de familia lui, obligat să renunțe la istoria personală pentru că istoria imperiului trebuia scrisă atunci și acolo. La contextul morții lor ca ființe umane.

Mai învățăm că poezia a murit la Tomis, loc pe care Ovidiu îl descria ca fiind murdar și primitiv, locuit de barbari violenți, un capăt de lume, o carceră a spiritului. Dar puțini dintre noi știu că la Constanța există o inscripție funerară în versuri a unui soldat roman care mulțumește zeilor că viața lui și-a găsit sfârșitul la Tomis, loc fermecător, populat de oameni harnici și generoși, loc în care el, omul-soldat, a cunoscut o soție iubitoare și pacea ultimilor ani de viață nomadă.

O echipă de istorici și arheologi de la Universitatea din Viena, condusă de prof. univ. dr. Peter Kruschwitz, derulează proiectul Mappola și trasează harta unor povești individuale în spațiul Imperiului Roman. Poveștile acestea sunt cel mai adesea inscripții în versuri pe pietre funerare, bucăți de marmură rece, incom-

plete sau ilizibile, depozitate în lapidariile muzeelor sau, în cel mai fericit caz, expuse publicului cu minime informații, o datare aproximativă, locul unde au fost descoperite, mai niciodată însoțite de o traducere, de povestea însăși. Proiectul Mappola își propune să dea românilor de astăzi posibilitatea să descopere poezia celor ce au locuit aici acum două mii de ani. Oameni ca noi. Cu dureri fizice cauzate de rănilor războaielor, cu doruri cauzate de dramele dezrădăcinării.

La început de iulie, profesorul Kruschwitz și-a adus echipa la Cluj, Porolissum, Alba Iulia, Timișoara, Sibiu, Sarmizegetusa, Deva și Hunedoara într-o primă etapă a explorării spațiului dacic. Ce au găsit? Fragmente de viață antică, așa cum e cazul veteranului Publius Aelius Ulpius a cărui longevitate e menționată pe inscripția prezervată azi la Timișoara. Era extenuat după o viață atât de lungă și plină de încercări grele. Aici este ultimul său loc de odihnă și acesta este ultimul omagiu adus de localnicii vremii: un sarcofag impresionant ca mărime, trei metri lungime, un poem comemorativ și o sculptură. Ce detalii din viața lungă a acestui roman i-a determinat să-i închine un atât de important monument nu vom ști niciodată. Dar știm cu siguranță că bătrânul a fost iubit și cinstit pe meleagurile antice ale Banatului ca un împărat.

În castrul roman de la Micia (Hunedoara), au descoperit povestea unei tinere ce a murit la doar 19 ani într-o Dacie străină, unde fusese adusă inițial ca sclavă, eliberată apoi. Tot în versuri, versuri de dragoste, e scrisă povestea ei pe piatra ce i-a fost pusă pe mormânt cel mai probabil de fostul stăpân alături de care a trăit în scurta ei viață liberă o frumoasă poveste de iubire. Se menționează numele locului, Micia, Dacia, ca sol primitor ce îi va păstra pe vecie rămășițele pământești.

Dar echipa Mappola a mai descoperit ceva extrem de important în incursiunea ei profesională în miez de vară pandemică în România: oamenii locului astăzi. La Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei de la Cluj au cunoscut o excepțională echipă managerială ce a realizat o impresionantă expoziție activă și interactivă despre frontierele Imperiului Roman în

România (LIMES), curatori dedicați și primitori, oameni pe care acum îi numesc prieteni. La Timișoara au cunoscut Gologota unei echipe manageriale ce se luptă să renoveze Muzeul Național de Istorie a Banatului, surpat sub vremuri în care nimănui nu i-a pasat că se surpă. Și totuși nu asta părea a fi principala problemă, ci lipsa colaborărilor externe, lipsa vizibilității, lipsa investițiilor umane mai degrabă decât financiare. Oameni pe care acum cei din Mappola îi numesc prieteni. Căci despre asta este vorba până la urmă în orice bătlie din etapele vieții: să asculti povești reale, despre oameni reali. Oameni ca noi.

Echipa Mappola a părăsit România mai bogată decât era când a sosit. Mai bogată pentru că și-a dorit să ofere, nu să ceară, și a primit mai mult decât a sperat: începutul unei frumoase prietenii.



Lapidariu, Muzeul Național de Istorie a Banatului, 2021

Ecouri remanente

Arc de lumină: Brâncuși – Tudor Vladimirescu

Dan LUPESCU

Tripticul de manifestări cultural-științifice dedicate lui Constantin BRÂNCUȘI – la Craiova, pe str. Romain Rolland nr. 7 – a fost conjugat de entitățile organizatoare: Acțiuni culturale româno-franceze (președinte: prof. **Elena Trăilă**) și Agora Artelor și Arhitecturii (fostă Răscruciul Artelor – arh. **Cristian Ciomu**, n. la Drobeta Turnu Severin) cu o a patra, închinată altei personalități unice pentru cultura și istoria neamului românesc: TUDOR VLADIMIRESCU.

Primele două au avut loc în serile de 16 și 17 februarie 2021 – cu ocazia împlinirii a 145 de ani de la nașterea, în Hobita, Gorj, a lui BRÂNCUȘI, a treia în amurgul din 19 martie – 64 de ani de la nașterea în cer a marelui sculptor -, iar cea de-a patra în ziua de 23 martie a.c., dedicată lui TUDOR VLADIMIRESCU, la două secole de la Revoluția sa din 1821.

28 de personalități din Craiova, Drobeta Tr.-Severin, Rm.-Vâlcea, Slatina, Târgu-Jiu și București au prezentat comunicări științifice, secvențe din cărțile lor dedicate lui BRÂNCUȘI, poeme, versuri și piese muzicale de inspirație, expresivitate și vibrație brâncușiene indubitabile. De fapt, prima dintre manifestările celei de-a VII-a ediții a **Zilelor BRÂNCUȘI la Craiova**, avându-l ca motor și promotor pe veșnic neastâmpăratul arhitect Cristian Ciomu, a fost gândită sub genericul „**Muzică și poezie**”. Cu mult mai corect ar fi fost, după opinia noastră: „**Sculptură, muzică și poezie**”. Violoncelistul, compozitorul și dirijorul **Mircea Suchici**,

acompaniat fie de fiul său, **Lucian** (pian), fie de fiica, **Andreea** (vioară), au asigurat o savoare aparte celor trei evenimente cultural-artistice.

Au fost, realmente, clipe de încântare încât, de câteva ori, am trăit – ca prin vis – sentimentul că vioara Andreei Suchici și violoncelul tatălui ei, Mircea, n-ar fi exclus să fi trecut măcar prin preajma, dacă nu cumva direct prin atelierul renumitului Guarnieri. Andreea Suchici s-a dovedit atât de sigură pe arta și tehnica sa interpretativă – atunci când, inspirat și stăpânind toate detaliile frazării muzicale, a dat viață celebrei capodopere a lui Ciprian Porumbescu, **Balada**, încât am mărturisit public, fără reticență, că versiunea sa a sunat, parcă, la fel de bine, dacă nu chiar mai bine, decât acelea căroro le asigură nemurirea Alexandru Tomescu, pe Stradivarius, vioara magică a lui Ion Voicu.

Aura de înaltă spiritualitate românească a fost augmentată prin intervențiile de excepție susținute de **Marin Voican-Ghioroiu** (gorjean, stabilit în București), **Petre Cichirdan** (Rm.-Vâlcea, fratele muzicianului Modest Cichirdan, ex-director al Filarmonicii „Oltenia” din Craiova), **Dumitru Sârghie** (jurnalist și poet de stirpe aleasă, din Slatina, județul Olt). Acestora li s-au alăturat craiovenii **Nicolae Marinescu**, **Florin Logreșteanu** (botezat așa, ca prozator, de Mircea Sântimbreanu, numele real al ex-colegului meu de grupă de la Filologie fiind Radu Scorojitu, având deci rezonanțe

de manuscris antic de la Marea Moartă, încifrat pe piele de capră socratică ori pe papirus cu mustăți de Sfinx), **Pavel Floresco, Nicolae Coande, Mircea Liviu Goga, Dodo Niță, Rodica Țugui, Aurora Speranța Cernitu, Carmen Cristina Ștefănescu, Nicoleta Ion, Oana Stancu, Gabriel Vârtopeanu, Doina Bonescu, Georgeta Ciucă, Sorina Barbu, Cornel Popescu, Ovidiu Andreescu și, desigur, Viorel Mirea** (venit din Drobeta Tr. Severin).

**

Troița de vis a manifestărilor generate de celebrarea lui BRÂNCUȘI s-a regăsit și în omagierea unui alt fiu al Gorjului și al Craiovei, care a scris pagini de foc în Istoria noastră: autorul Proclamației de la Padeș și al Revoluției de răsturnare a domniilor fanariote: TUDOR VLADIMIRESCU.

Cei doi sunt fii ai Gorjului prin obârșii. Totodată, sunt fii **unici** ai Craiovei grație destinului, care le-a purtat pașii – întru modelare și creștere spirituală – în Cetatea Băniei. BRÂNCUȘI, după un popas total de opt-nouă ani (incluzând stagiul de militar T.R./ termen redus) în patria dintâi a lui Mihai Viteazul, avea să mărturisească, deseori: **„M-am născut la Hobița ... Dar la Craiova – pentru a doua oară.”** Sau: **„Viața mea a fost un lung șir de miracole. Cel dintâi: Craiova.”** Se referea la nașterea sa ca artist, inițiat în tainele Spiritului Românesc.

Ne rezumăm la a vă readuce în memorie, stimați cititori, două sentințe internaționale referitoare la sculptorul-filosof, clarvăzătorul BRÂNCUȘI, cel ce stăpânea pârgurile invizibile ale teleportării și ale artei ubicuității, de care doar Arsenie Boca avea să fie demn, cam tot în acea vreme.

Iată ce afirmau, fără pic de reținere, personalități de prim rang la scară planctară:

*Henry de MONTHERLANT (Paris, 1945) – **„BRÂNCUȘI e un înaintemergător pe Calea Regală a Artei. Creator de artă cu caracter divin.”** ;

*Sir Herbert READ (Londra, 1969) – **„Trei pietre de hotar măsoară în Europa Istoria Sculpturii: PHIDIAS, MICHELANGELO, BRÂNCUȘI.”**

În schimb, în deceniul al treilea al secolului XX, în București, Capitala țării natale a lui BRÂNCUȘI, patroni năimiți ai revistei **Adevărul literar și artistic** l-au destituit pe Camil Petrescu, redactorul șef al publicației, deoarece – conștient fiind de dimensiunea galactică a creației marelui sculptor – cutezase să-i dedice, la împlinirea vârstei de 50 de ani, o bună parte din paginile ediției respective, din 1926, a prestigiosului hebdomad.

După un asemenea gest mârșav al ticăloșilor trădători de țară, autorul romanelor-capodoperă **Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război, Patul lui Procust**, al multor piese dramatice de referință, precum **Jocul ielelor, Act venețian, Suflète tari** -, Camil Petrescu, a decis să-și încredințeze, la momentul potrivit, toate manuscrisele Bibliotecii Vaticanului.

În cadrul multiplelor mele intervenții din cadrul primelor trei simpozioane, am spicuit diverse pasaje din volumele **Ceas de taină cu BRÂNCUȘI, Spiritul Olteniei, BRÂNCUȘI Ezotericul, Loteria nemuririi**, pe care le-am încredințat tiparului începând cu anul 2001.

La rândul său, cel ce a intrat în folclor sub titulatura dinastică **Domnul TUDOR** – „om înzestrat cu o inteligență deosebită, care s-a ridicat din rândul moșnenilor”, după cum ni-l descrie istoricul Radu Ștefan Vergatti – **a învățat carte și câteva limbi străine** (germana, greaca, turca „și foarte probabil sârba și rusa”) **sub pavăza ocrotitoare a boierului Glogoveanu, în al cărui palat din Bănie, peste drum**

de Grădina/ Parcul Mihai Bravu, **ființea-ză, de multe decenii, Tribunalul Dolj**.

La acest al patrulea simpozion/ atenu de amplă respirație românească s-au reunit, în bună măsură, aceiași protagoniști precum cei de la primele trei, dedicate lui BRÂNCUȘI. Moderator a fost tot violoncelistul Mircea Suchici care, în momentele de preludiu și în interludiile dintre „capitolele” simpozionului, a fost acompaniat, în sens muzical, de cei doi viguroși lăstari ai săi: Lucian, pianist, și de Andreea, violonistă, al căror talent este incontestabil și cuceritor.

Intervenții de excepție au avut din nou – și în acest al patrulea simpozion: prof. Nicolae Marinescu, directorul Editurii AIUS Craiova, Carmen Cristina Ștefănescu (cu o incitantă prezentare a uneia dintre cele 55 de cărți publicate de Excelența Sa Petre Gigea-Gorun, ex-ministru de Finanțe, ex-ambasador în Franța și la UNESCO, viceguvernator, din partea României, al Fondului Monetar Internațional și al Băncii Mondiale), Elena Trăilă, Florin Logreșteanu, Pavel Floresco.

Contribuția subsemnatului în acest simpozion a constat în a prezenta, în sinteză, nucleul de aur, purpură și platină al celor nouă eseuri publicate de șapte autori în revista trimestrială de cultură, educație și opinie „**Caligraf**”, fondată în anul 2000, la Drobeta Turnu-Severin, de scriitorul Romulus Cojocar – prozator din stirpea lui Marin Preda și Dumitru Radu Popescu, prin tetralogia sa românească percutantă „**Gura lumii**”.

Cele nouă eseuri – fulgurații și studiile academice de anvergură admirabilă – și poemul „*Hai, Tudore, hai!*”, la fel de energizant, săltăreț și grațios în candoarea-i genuină precum autoarea sa: Gabriela Mimi Boroianu, acoperă mai mult de o treime din paginile publicației „**Caligraf**”, care apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România, în 106 pagini,

format A4/ caiet studentesc. Dacă le adăugăm și cele două pagini de revistă ale eseului meu ***Pilonii spiritului panduresc, unic, din poezia lui Ilarie Hino-veanu*** –, ponderea urcă spre 36-38 la sută.

Acestora se cuvine să le înfrățim:

*coperta I, dominată de ținuta energic-avântată și chipul cutezător al lui Tudor Vladimirescu din cunoscutul tablou al lui Theodor Aman;

*coperta a III-a: deasupra declarației primarului Constantin Trușcă, recunoscut pentru pasiunea sa față de istorie și harul edilitar-administrativ, declarație conform căreia „**În satul Cerneți, comuna Șimian, locuitorii au un veritabil cult pentru marele erou al neamului**”, tronează chipul în bronz al lui TUDOR (cu o privire incredibil de vie și de pătrunzătoare!), având de-a dreapta „Monumentul de la Cerneți”, iar dedesubt – „CULA lui Tudor de la Cerneți”;

*coperta a IV-a – cu genericul „**1821-2021, două secole de la Revoluția lui Tudor Vladimirescu**” (litere negre pe galben de crom), un alt portret memorabil al temerarului voievod oltean, sub care Victor Rusu (cel ce a preluat acum circa un an stafeta de director al revistei, de la Costel Avrămescu) caligrafiază poemul în vers liber și rezonanțe de baladă post-modernistă, cu ecouri de camee inefabilă: „**Proclamația lui <<TUDOR, Domn cel Mare>>**”.

Prefațat de Editorialul semnat de președintele Filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor din România, prof. univ. dr. Ioan Lascu, și de articolul de atitudine „**Cărțile în pandemie**” scris de (acum) intempestiv regretatul Nicolae Dabija (scriitorul tribun de la Chișinău, redactorul șef al revistei „**Literatura și arta**” din Capitala României de Est) – grupajul la care ne referim se deschide, inspirat, cu

pagina vâr de lance „**Proclamația de la Padeș**” a lui TUDOR VLADIMIRESCU.

**

Autor al volumului „**Oltenia de la medieval la modernitate**” (Editura MJM, Craiova, 2009) și al altor studii percutante publicate în revista „**Porțile de Fier**” (2011), ori în volumul „**Tudor Vladimirescu**” (Ed. Lumina, 2014) – dl Mite Munteanu panoramează, de astă-dată, în sinteza publicată în revista „**Caligraf**”, cele mai semnificative realități social politice din Oltenia perioadei Revoluției de la 1821.

Analistul pornește de la constatarea că – spre deosebire de istoriografia europeană, în care elitei nobiliare i s-au consacrat cele mai multe studii: „În cazul istoriografiei române s-a manifestat **o oarecare circumspecție** în relevarea rolului deosebit al boierimii – clasă nobiliară specifică românilor – în **TOATE** etapele istoriei noastre medievale și moderne” (s.n.).

Exegetul reliefează, în context, că locul și rolul boierimii din Oltenia este și mai puțin subliniat, situație aflată „în contradicție cu **excepționala** tradiție a boierimii Oltenie, descendentă valoroasă a întemeietorilor de țară din secolele XIII-XIV, **creatoare de dinastii domnitoare pentru întreaga Țară Românească, precum cea a Basarabilor**, izvoditoare de domni și voievozi ce au condus lupta pentru <<ășezarea>> țării în temeiuri specifice românești și apărarea în fața tuturor agresiunilor”.

Pornind de la considerentul că boierii olteni și-au câștigat cu prețul sângelui dreptul de a se organiza și conduce într-o Oltenie autonomă, Nicolae Iorga afirma tranșant că Oltenia este cu adevărat „o regiune, fiindcă e o țară, o veche țară, care nu e numai olteană, ci tot așa jiană și timișeană. Trebuie a-i da mijlocul de a se afirma cu nota ei distinctă, așa de pu-

ternică până azi, deși nimeni n-a ajutat-o să se manifeste...”.

După o suită de alte detalii și judecăți de valoare bine decantate, Mite Măneanu evidențiază realitatea că, în preajma anului 1821, **boierimea din Oltenia se afla „într-o poziție specială, datorită condițiilor specifice ale acestei provincii”**. Eseiștul are în vedere, înainte de toate, faptul foarte semnificativ că, în acele vremuri, „**Oltenia era cea mai populată și bogată regiune a Țării Românești**” - <<bogăția>> sa în oameni, în valori materiale și spirituale datorându-se mai multor factori de ordin geografic, economic, politic și, nu în ultimul rând, dinamismului populației sale.

„În Oltenia, fanariotismul s-a manifestat cel mai puțin, astfel că boierimea – elita conducătoare a provinciei -, deși exclusă aproape în totalitate de la conducerea țării, avea un rol determinant în administrația locală și regională.”

Temeiul acestui rol frapant este judicios scos în prim-plan de autor, care – pe urmele lui Nicolae Iorga - susține cu fermitate că „o bună parte dintre elementele boierești **se integraseră încă înainte cu un secol (după 1700) în circuitul economico-comercial european** ce lega Orientul cu Occidentul”. Astfel, boierimea olteană și-a edificat un al tipar de gândire și de viață, bazat pe **comerț și spirit întreprinzător**, spre deosebire de practicile vetuste ale boierimii fanariote și fanariotizate din Muntenia și Moldova (biruri, dări, parazitism, imobilism, totul pe seama țaranului).

Cu câteva excepții notabile, în acele timpuri „**boierimea din Oltenia NU participa la guvernarea țării alături de fanarioți, ci se afla în opoziție față de <<tagma jefuitorilor>> de la București**”.

Pretinzând că **toate relele veneau din București**, promițând, într-un me-moriu, că vor plăti toate dările către

Poarta Otomană numai să fie scoși de sub <<protecția Bucureștiului>>, marii boieri îl incită și îl trimit pe Tudor să declanșeze răscoala.

Micii boieri „merg împreună cu Tudor Vladimirescu încă de la început (de la momentul Padeș chiar), sunt între capii Oastei Norodului sau între administratorii județelor din Oltenia – omeni de credință ai slugerului. Făcând recurs, în continuare, la o multitudine de izvoare documentare, Mite Măneanu revine și reliefează, spre finalului studiului său, că – în perioada de referință – „în Oltenia trăiau foarte puțini boieri mari, deoarece cei mai mulți, în frunte cu marele ban Grigore Brâncoveanu, **cel mai bogat boier din Țara Românească**, s-au stabilit în București, în preajma <<puterii>>. Excepție făcea familia marelui boier Glogoveanu, mentor și colaborator al lui Tudor, care însă trecea printr-o eclipsă determinată de moartea capului familiei, marele agă Nicolae Glogoveanu -, fiul său Costache fiind minor.”.

Fără a intra în detalii, autorul încheie prin a observa că această categorie, a marilor boieri din București, dar și marea boierime din Oltenia, a avut o **poziție contradictorie** față de evenimentele din 1821-1822.

**

Deosebit de interesant și doldora de detalii puțin cunoscute este articolul „**Urma lui Tudor la Prejna**” redactat de Tudor Rățoi.

În permanență sat de moșneni, Prejna – atestat documentar din anul 1486, așadar de pe vremea lui Vlad Călugăru, s-a înrădăcinat în Podișul Mehedințiului, la o altitudine medie de 540 m, relieful său colinar cuprinzând Culmea Stârminei (852,7 m), cu vestita sa podgorie, Culmea Sergului (cu Vârful Romaniții, 711 m), Culmea Băii, Culmea de la Boloan (621 m), îmbrățișate și înălțate spre

cer de o suită de văi și ogașe (Morii, Cărmăzanului, Ciolașelor).

În 1868, savantul Ion Ionescu de la Brad nota la modul percutant: „Prejna se află între muntele Secu, Serga și Stârmina, în locuri rele pe care oamenii le utilizau pentru păstorire și pe care se răzimiră ca să poată face și ceva plugărie”. Fânețele erau cele ce îndestulau vitele.

Evocarea lui Tudor Rățoi însumează multiple și fermecătoare accente privind diverse momente ale trecerii-petrecerii prin vreme a acestui sat care, în debutul veacului al XIX-lea, a intrat în eternitate prin chipul și fapta de ctitor ale lui Tudor Vladimirescu. În **Catagrafia mănăstirilor și bisericilor din Mehedinți**, publicată în anul 1840, biserica din Prejna este datată 15 august 1808, avându-i drept ctitori pe Tudor Vladimirescu, biv vel sluger (care a înălțat-o în memoria tatălui său: Nicolae Ursu), și pe Gheorghe Duncea, al cărui nume este însemnat pe icoana Maicii Domnului. Pe locul sacru al acestei biserici din lemn, de la 1808, ființase anterior o sihăstrie (în secolul XIV), apoi un schit (veacul XV). Având formă de navă și o singură turlă, catapeteasma din lemn – ca și întreaga biserică – „a fost placată cu icoane din timpul liderului Revoluției de la 1821. Octogenarii locului susțin și acum că Tudor Vladimirescu ar fi îngropat la temelia bisericii sabia sa, iar Gheorghe Duncea – verigheta. De reținut că 3.000 de panduri au participat la târnosirea Bisericii Prejna din 15 august 1808, ceea ce atestă că renumitele cete de panduri existau cu mult înainte de apelul lui Tudor la Deșteptare națională, din ianuarie 1821. În anul Unirii Principatelor Române, 1859, s-a construit o nouă biserică, din zid. De la vechea biserică din lemn, se mai păstrează catapeteasma și icoanele împărătești, bunuri de patrimoniu cultural național, în timp ce cărțile ecleziale de valoare au

fost preluate de Protoieria Turnu Severin. Ușa celei dintâi biserici, pe care era pictat Tudor Vladimirescu, acompaniat de Gheorghe Duncea și de soția acestuia, pot fi admirate în Muzeul de Artă al României, din București.

Densa evocare a lui Tudor Rățoi este însoțită de două semnificative fotografii: Biserica lui Tudor din Prejna, respectiv, Portretul lui Tudor de pe ușa bisericii din Prejna, paginat în oglindă cu binecunoscutul tablou-portret realizat de Theodor Aman, fondatorul Școlii Naționale de Belle Arte.

**

Substanțiale sunt cele două studii fundamentale scrise de Tudor Nedelcea, riguros documentate și foarte atent edificate: **„Două veacuri de la Revoluția lui Tudor”** și **„EMINESCU despre Tudor Vladimirescu”**. De semnalat o primă precizare: „Apelativul <<domnul (domnitorul) Tudor” apare nu numai în folclor>>, ci este consemnat și de frații călugări în numeroase înscrisuri de pe vechi cărți bisericești.

Ex-directorul Bibliotecii Județene „Aman” Dolj, apoi, redactor șef al Editurii „Scrișul Românesc” (în mandatul și după moartea lui Marin Sorescu), după care circa trei decenii, cercetător științific la Institutul de Studii Socio-umaniste „C. S. Nicolăescu Plopșor” (pendinte de Academia Română), Tudor Nedelcea – al cărui prenume de botez constituie un evident ecou al prețuirii și iubirii înflăcărâte pe care mehedințenii, oltenii în genere le nutresc față de eroul lor: Domnul Tudor –, **Tudor Nedelcea zidește la temelia excursului său doctoral două documente cvasi-necunoscute din arhivele craiovene.**

Cel dintâi este Apelul președintelui Băncii populare „Staicu Bengescu”, din comuna Bengești/ 24 ianuarie **1920**, adresat Prefecturii județului Dolj, în care

se subliniază cât se poate de limpede și chiar răspicat: *„Cu toată greutatea vremii de astăzi (n.n. eram la numai doi ani după încheierea Primului Război Mondial), urmează ca evenimentelor mișcării naționale din 1821 să le dăm toată atențiunea meritată, căci din sângele eroului național Tudor Vladimirescu, curs acum o sută de ani în bătrâna Târgoviște, s-a dospit aluatul din care a ieșit România Mare de astăzi.”*

Cu aceeași fervoare și, evident, cu un patos al lucidității cât se poate de vibrant, Apelul continuă astfel: *„Pe acest temei, facem un călduros apel la simțăminte d-voastră patriotice și naționale în același timp, să binevoiți a încuraja clădirea în comuna Vladimiri din Gorjiu, locul de naștere al eroului național, eterna <<Casă a Poporului>>, în care să se lumineze generațiile viitoare, pentru întărirea neamului.”*

Cel de-al doilea document de arhivă pe care Tudor Nedelcea îl șterge de colbul vremii și-l aduce în atenția noastră, a celor din zorii secolului XXI, este telegrama Ligii Culturale din 25 ianuarie 1921, adresată, de asemenea, Prefecturii Dolj. În limbajul specific telegramelor, Liga Culturală solicită crearea unui *„Comitet de doamne care să trimează la București delegațiuni de doamne și domnișoare pentru centenarul Tudor Vladimirescu.”*

După ce-și exprimă convingerea că aceste două apeluri „au fost recepționate așa cum se cuvine unui erou național, constituind un simbolic arc peste timp întru eternizarea memoriei acestui <<martir al nevoilor poporului de jos>> (A. D. Xenopol)” -, Tudor Nedelcea face el însuși un salt peste timp, menționând că, peste ani, **la 23 martie 2001, Fundația „Scrișul Românesc”** – cu sprijinul financiar substanțial, completăm noi, al Mișcării „Satul românesc – Mileniul al treilea” condusă de E.S. Petre Gigea-Go-

run, scriitor polivalent, ministru al Finanțelor, ambasador al României în Franța și, concomitent, ambasador la sediul UNESCO din Paris, personalitate care la 31 martie 2021 a împlinit venerabila vârstă de 91 de ani ! – **a amplasat pe Casa Glogoveanu** (azi, Tribunalul județean Dolj) **o placă memorială din marmură, care amintește copilăria și adolescența Eroului de la 1821, petrecută la Craiova, în familia boierului Nicolae Glogoveanu.**

Mai bine de două treimi din acest studiu al cercetătorului Tudor Nedelcea (n. la Tâmba, Mehedinți, în 23 martie 1945) este dedicat prezentării celor mai însemnate aspecte din volumul de referință ***Descătușarea 1821***, publicat în 1981 de Nestor Vornicescu, regretatul Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei. Exegetul punctează cu aplomb: „*Biserica noastră ortodoxă, apostolică și națională a fost dintru început alături de revoluționarii lui Tudor, văzând în această mișcare națională o revoluție antifeudală și antifanariotă în consens cu năzuințele <<norodului>>. Tudor Vladimirescu a plecat din Oltenia. Preoții și călugării au fost alături de el. Mănăstirile Tismana, Gura Motrului, Lainici l-au sprijinit moral-creștinește și financiar, i-au adăpostit pandurii după uciderea sa mișlească*”.

În contextul în care apreciază drept **esențială** contribuția mitropolitului cărturar cu obârșii în România de Est (Basarabia), Tudor Nedelcea acordă atenția cuvenită descoperirii unui **inel-matrice sigilară** privind anul 1821, reprezentând un **pandur** care personifică „*însuși poporul și caracterul mișcării revoluționare*”. Nestor Vornicescu evidențiază virtuțile de reprezentare alegorică a luptei românilor pentru dreptate și libertate, argumentând că această matrice sigilară este chiar prima reprezentare de acest fel.

Înaltul ierarh – a cărui autoritate științifică incontestabilă a fost, la vremea respectivă, demonstrată și de faptul că, la congresele internaționale de istorie, delegația Bisericii Ortodoxe Române era condusă **totdeauna** de Nestor Vornicescu – încadrează respectiva matrice sigilară inelară într-o galerie de artefacte celebre, alături de ***Gânditorul de la Hamangia*** și Femeia cu bonetă frigiană din emblema Revoluției Franceze,acompaniate îndeaproape de capodopera sculptată în piatră de BRÂNCUȘI: ***Rugăciune***.

Partea secundă a volumului ***Descătușarea 1821*** a fost dedicată de mitropolitul Nestor Vornicescu episcopului Ilarion al Argeșului, sfetnicul și prietenul Domnului Tudor, nimeni altul decât cel ce l-a ajutat să cârmuiască Țara Românească aproape două luni, de la 23 martie la 15 mai 1821. Episcopul Ilarion de Argeș a compus vibrantul cântec ***Mugur, mugur, mugurel***, expresie scânteietoare a „româneștilor pătimi și nădejdi”, intonat la întronizarea sa, în prezența lui Tudor Vladimirescu.

După o suită de alte detalii cu valențe dramatice și tragice, Tudor Nedelcea atinge punctul culminant al demersului său exegetic, punctând **moartea de martir a lui Tudor**, învolburând peste timp nourii unui alt moment dureros din istoria neamului nostru: „Se repetă trădarea lui Mihai Viteazul, deplâns de Bal-tazar Walter, Palamed și Stavrinos. Ambele momente au fost genial transpuse în poezie de Adrian Păunescu în ***Capul de la Torda***”.

Admirabil prin concizie și prin densitatea ideilor (maximum de informație în minimum de spațiu!) este și cel de-al doilea eseu încredințat de Tudor Nedelcea revistei de cultură „***Caligraf***”. Sub genericul ***EMINESCU despre Tudor Vladimirescu***, citim cu încântare versiunea ultra-concentrată a studiului inclus

de autor în excelentul și pântecosul său tom (1.014 pagini!!!): **EMINESCU – Prefață** de acad. Mihai Cimpoi, *Cuvânt înainte* de Theodor Codreanu, *Postfață* de Victor Crăciun (București, Editura Tracus Arte, 2020, ediția a II-a, revăzută și adăugită). Monumentala lucrare a văzut lumina tiparului grație sprijinului nemijlocit al Primăriei comunei Dumbrăveni, județul Suceava, condusă de bravul Primar Ioan Pavăl.

Studiul (extins) pe care cercetătorul craiovean îl înglobează în giganticul său volum are titlul **EMINESCU despre Tudor și revoluția sa**. Totalizează opt pagini, față de numai două și jumătate – varianta din revista „**Caligraf**”.

Pentru suculența ideatică și arguția întregii demonstrații științifice a lui Tudor Nedelcea, nu ne putem abține să nu cităm penultimul paragraf din revista severineană: „*Refuzând gazetarilor de la <<Românul>> ascendența și legitimitatea de la Revoluția lui Tudor (...), cursul de istorie națională oferit liberalilor depășește caracterul de polemică conjuncturală, <<interesând în cel mai înalt grad interpretarea faptului istoric. Istoria tezistă, scrisă după calapoade de grup, este anulată de Eminescu prin cuvântul adevărului>>*”.

Finalul frazei este preluat din eseul **Eminescu: Sens, timp și devenire istorică** publicat de Mihai Ungheanu – fapt precizat de Tudor Nedelcea în nota sa de subsol nr. 47.

În consens cu Nicolae Iorga și cu alți mari istorici de autoritate irefragabilă, hermeneutul literar din Bănie conchide pilduitor: „**Eminescu a demonstrat – și prin acest popas asupra Revoluției de la 1821 și a conducătorului ei - că are un acut simț istoric, o perspectivă obiectivă asupra evenimentelor istorice, bazat nu atât pe o intuiție genială, cât mai cu seamă pe studierea TUTUROR surselor**

documentare de primă importanță ale vremii; de aici, perenitatea ideilor sale privind istoria națională.”.

✱✱

Personalitate marcantă a județului Mehedinți, Victor Rusu – n. la 3 iunie 1942, în Drobeta Tr-Severin, „titoist la 9 ani”, profesor, poet și publicist, director, mai bine de un deceniu, al Bibliotecii Județene „I. C. Bibicescu” Mehedinți, cel mai proaspăt director al revistei „**Caligraf**” – este prezent cu două studii de mare finețe filologică și respirație patriotică. Cel dintâi: **Lirica populară despre Domnul Tudor** vădește – ca și cel de-al doilea: **Tudor Vladimirescu în poezia cultă** – vocația pentru documentarea vastă și profundă, în spirit academic, deosebita capacitate de analiză și sinteză, flerul de critic și istoric literar întru totul remarcabil, vocația judecății de valoare judicioase, bine cumpănite.

Un prim adevăr istoric este consemnat, cu pertinență, chiar în debutul primei sale exegeze: „*Atât în plan național, cât și la noi, în Mehedinți, ziua de 23 ianuarie 1821, când Tudor Vladimirescu a rostit, în câmpia Padeșului, celebra sa Proclamație (...), avea să marcheze începutul epocii moderne în istoria noastră și al renașterii naționale românești.*”.

După ce precizează perspectiva din care privește subiectul eseului său și contextul general în care-și înscrie minuțioasa analiză, Victor Rusu observă și decodifică atent, tranșant și convingător că: „*paralel cu istoria propriu-zisă, scrisă de specialiști în domeniu, s-a configurat, prin vreme, un veritabil, vibrant hronic eroic al poporului român, ce încorporează mozaical, creații poetice memorabile, de reală valoare estetică.*”.

Comentatorul evidențiază, pe de o parte, creațiile folclorice cu o pronunțată structură de **doină haiducească**, reconstituind atmosfera explozivă a

vremii, acest tablou liric de epocă fiind „configurat din tușe viguroase, de factură expresionistă, parcă”, încărcat „de aluziile subtile de un anume ingenuu rafinement stilistic, ale revoltei sociale ce avea să se declanșeze” -, iar pe de altă parte constată că alte poezii amintesc de „registrul ușor elegiac și de gestică lirică, circumscrisă unui veritabil ritual al despărțirii, din **cântecele sau doinele de cătănie**: <<Nu mai plânge, Măriuță/ Vezi de Ion și de căruță/ Și de biete le copile/ C-am ajuns la biete zile./ Să nu plângeți moartea mea/ Că-i la țară piață rea./ **Uite, mergem să arăm,/ Țelina să despăcăm;/ Noi avem să semănăm,/ Voi aveți să ne urmați/ Însutit să secerăți...**>>”.

Evidențiind „remarcabila ARTĂ A PORTRETULUI” a creatorului anonim, care probează „excelente izbânzi estetice” – prin lapidaritate, esențializare și reducerea la câteva note particulare, „obsesiv reliefate, metamorfozate stilistic în așa-zise <<formule portretistice fixe>>” -, Victor Rusu decupează, cu știința și arta detaliului semnificativ, portretul „esențializat al unui Tudor înalt și falnic, dar mai ales <<întunecat>>, tăcut, animat de un neostoit spirit justițiar: <<Tudor Domnul/ Ne e-n toate,/ Stă-n cruntat/ Cât e de-nalt,/ Nu clipește,/ Nu vorbește,/ Ține gura ca un clește>>”.

Fără a mai zăbovi asupra seducătoarelor amănunte ale rafinatei exegeze hermeneutice scrise de Victor Rusu, menționăm îndelungatul și binevenitul popas analitic asupra poemului liric popular **Visul lui Tudor** (cules de Vasile Alecsandri și inclus în celebra sa culegere **Poezii populare ale românilor**), definit drept cântecul epic cel mai realizat artistic, dar și cel mai cunoscut, care, în esență, este „o superbă alegorie a morții”, al cărei punct culminant îl constituie replica mamei lui Tudor dată fiului său:

<<Mult la față te-ai schimbat/ Și mi te-ai întunecat>>”.

În schimb, **Cântecul zaverei** aduce „o notă cu totul aparte în registrul de expresie al cântecelor epice dedicate de creatorul anonim eroice, tragice personalități a lui Tudor Vladimirescu”. Preluând caligrafia lirică subtilă a jocurilor de copii, truculența verbală „orchestrată cu un surprinzător rafinement”, apelând la „cele mai rare <<figuri repetitive și iterative>>”, adică **anafora, anadiploza, repetițiile consecutive** de vocabule, rima interioară: <<Om, om, om,/ om eram eu, om/, Pom, pom, pom,/ pom eram eu, pom:/ de frica lui Tudorică/ nu vezi boierii din sticlă!/ Pom, pom, pom,/ pom eram eu, pom>>”.

În finalul acestui prim eseu din revista „**Caligraf**”, Victor Rusu amintește piesa folclorică **La Zaverea**, pentru metrica lapidată (versuri de patru silabe), „împrumutată, parcă, de Șt. O. Iosif, în cunoscuta, antologica sa **Doină**”.

Pornind de la considerentul că recunoscuta „vocație pentru poezia de inspirație civică și patriotică a poezilor români **din toate vârstele** liricii românești s-a materializat într-o producție lirică generoasă” –, directorul revistei „**Caligraf**” își exprimă satisfacția că piesele pe care le-a selectat „conturează silueta impresionantă a unei veritabile, vibrante **statui lirice** dedicate Marelui Pandur”.

Iată numele celor 20 de poeți și titlurile poemelor închinat de aceștia Domnului Tudor:

*Șt. O. Iosif – **Tudor Vladimirescu**, „odă cu timbru înalt, răscolitor, frapantă prin asocierea destinului tragic al Domnului Tudor cu „zborul din urmă al unui vultur cutezător” ;

*George Coșbuc – **Oltenii lui Tudor**, care este printre cele mai realizate <<balade>> ale <<poetului țărănimii>> (poliglot, traducător de excepție, unul

dintre cei mai cultivați poeți din lirica românească și europeană a timpului!) ; în **Oltenii lui Tudor** „se face puternic simțit acel fior mesianic, viguros, optimist” specific bunei tradiții a poeziei transilvane vaticinare ;

*Nicolae Vulovici – **„La statuia lui Tudor**, „tot o odă, în care este invocată, într-o manieră apăsător romantică, personalitatea eroului național” ;

*Ion Nenițescu – **Tudor Domnul chemând țara**, amplu discurs evocator, cu accente patetice, ușor grandilocvente „și o gestică amplă, **imaginată pentru o scenă cât țara** și iubirea noastră de moșie” ;

*Vasile Voiculescu – **Tudor**, poem care marchează o **altă** vârstă a lirismului românesc, „mai interiorizat, mai cultivat, mai modern, în care discursul patriotic dezlănțuit, subliniat de gesturi largi și sonorități puternice, de alămuri, face loc unor trăiri de intimă rezonanță ale eroului liric, care sunt transmise după legile tainice ale sugestiei lirice” ;

*Nicolae Dan Fruntelată – poemul **Tudor** ;

*Mircea Micu – **Tudor, os Vladimirescu** ;

*Viorel Mirea – **Tudor** ;

*Ion Brad – **26 spre 27 mai** ;

*Ion Bănuț – **Panorama fântânii** (în care a fost aruncat trupul lui Tudor „descăpăținat”) ;

*Alexandru Andrițoiu – **Balada fântânii**, incontestabil reper valoric, care se distinge prin noblețea și timbrul elegiac elevat, prin rafinatele inflexiuni incantatorii și, nu în cele din urmă, prin forța expresivă a versurilor: „**Fântâna, oarbă ca Homer, / au cotropit-o mărăcinii. / Uitând uimirile luminii / ea, tristă, nu mai are cer.**” ;

*Adrian Păunescu – **Domnul Tudor**, poem ce atinge „cotele estetice cele mai înalte”, impunându-se prin amplexarea

și forța viziunii sale lirice, care îl proiectează pe marele erou al neamului pe ecrane naturiste panoramice, imaginate la dimensiuni cosmice, prin gestica sa poetică vulcanică, de o exultantă expresivitate, prin imagistica hiperbolică”, detalii stilistice care conferă întregului și fiecărui element în parte „din cadrul acestei „**grandioase stampe de epocă**, un contur statuar, în rezonanță secretă cu tectonica genezei munților țării” ;

*Corneliu Vadim Tudor – **Baladă pentru Domnul Tudor**, „serafică, moștenită, parcă, din alte vremi, de la <<zugravii de subțire>> ;

*Nicolae Dragoș - **Lângă fântâna lui Tudor** ;

Ion Văduva Poenaru – **Tudor** ;

Grigore Hagiu – **Tudor** ;

Emil Manu – **1821** ;

Gheorghe Tomozei – **Tudor la Hanul lui Manuc**.

În finalul eseului său, criticul și istoricul literar severinean punctează: „Surprinzătoare accente de autentic lirism obțin poezii Ion Brad, Victor Tulbure și Victor Rusu, abordând o modalitate lirică de dată mai recentă, de un aparent, voit prozaism, în care sunt valorificate texte și spuse memorabile ale lui Tudor Vladimirescu, fie prin citare, fie prin parafrizarea lor.”

**

De-a dreptul statuar este studiul **Tudor Vladimirescu și pieirea lui la Târgoviște**, semnat de reputatul prof. univ. dr. Radu Ștefan Vergatti, conducător de doctorate în domeniul istoriei, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști. Prima treime a exegezei sale conturează un bogat portret al Domnului Tudor și o înscriere în context românesc, balcanic și european a mișcărilor revoluționare din 1821: „**Tudor Vladimirescu a răspuns chemării**

*la luptă. Țelul lui era clar. Voia să-i elibereze pe români de sub suzeranitatea sultanilor. Aici țelul său coincidea cu al Eteriei. Mai dorea să-i îndepărteze pe domnitorii fanarioți. Aici se lovea de Eterie, deoarece domnii fanarioți din Principate erau greci. Tudor nu-i putea ataca în mod deschis nici pe ei, nici pe clericii greci care-i spoliau pe români. Ca urmare, a fost o **acțiune paralelă** (s.n.) a celor două mișcări – cea română și cea eteristă – care se întâlneau în punctul în care urmăreau destabilizarea Imperiului Otoman și eliberarea de sub suzeranitatea sultanilor.”.*

Prof. univ. dr. Radu Ștefan Vergatti dedică, în continuare, cea mai mare parte a temeinicului său studiu științific (însoțit de 67 note de subsol) asasinării cumplite a lui Tudor Vladimirescu. Într-un context militar și politic destul de complicat și nebulos, în cursul lunii mai 1821 situația pentru armatele române din Principatele Dunărene ale Valahiei s-a înrăutățit.

„În acele condiții – comentează cu luciditate dureroasă profesorul Vergatti -, deși nu era în țara lui, nu vorbea bine românește, generalul Ipsilanti a vrut să rămână singur la comandă (n.n., adică să-l elimine pe Domnul Tudor). Împreună cu Tudor Vladimirescu, care încă din februarie 1821 avea o armată de peste 8.000 de panduri, înzestrată cu artilerie, a decis să părăsească Bucureștiul. Se dorea să se evite distrugerea orașului în timpul luptelor cu turcii.”.

Tudor voia să se retragă spre Târgoviște, zonă în care aprecia că ar fi putut lupta mai bine, dar face greșeala (punctăm noi) de a urma gruparea eteristă spre Pitești. Domnul Tudor cere imperios pandurilor ca, în timpul marșului, să NU jefuiască populația, subliniind cu tărie că **„românii NU trebuiau să-i jefuiască pe români”**. Ordinul său militar nefiind as-

cultat, este nevoit ca, de la Bolintin până la Golești, să execute prin spânzurare 25 de panduri vinovați de tâlhărie.

Era o totală deosebire față de eteriști, care NU își pedepseau camarazii ce jefuiau populația românească. Ipsilanti profită la maximum de starea conflictuală creată și-i îndeamnă pe câțiva dintre căpitani săi să-l denigreze pe Tudor. Practic, când pandurii au ajuns la Golești (18/ 30 mai) eteriștii au declanșat conspirația pentru mătrășirea lui Tudor Vladimirescu. Detaliile scenariului sunt, se înțelege, odioase și nu găsim de cuviință să le mai evocăm.

Cităm, însă, finalul scris de iscusitul și luminatul istoric Radu Ștefan Vergatti: **„A fost o moarte cumplită, îngrozitoare, dar trecută sub tăcere, a celui care în anul 1821 a ridicat la luptă întreg poporul Valahiei pentru a se elibera de sub turci și a-i îndepărta pe slujbașii lor, domnii fanarioți. Tudor Vladimirescu a reușit numai să-i îndepărteze pe slujbașii sultanului, pe domnii fanarioți și să obțină pentru moment o posibilitate de a respira mai ușor poporul său. A rămas ca o figură luminoasă în istoria românilor, omul care a reușit singur, fără nici un ajutor, să facă să respire mai ușor neamul românesc”**.

*
**

Cuprinzătorul grupaj omagial din revista severineană „**Caligraf**” include încă un eseu al lui Tudor Rățoi: **Tudor Vladimirescu în două monumente din Mehedinti mai puțin cunoscute**. Este vorba despre Bustul lui Tudor Vladimirescu de la Baia de Aramă – operă de for public a sculptorului Constantin Bălăcescu -, respectiv Monumentul de la Cerneți închinat, aidoma unei pietre de hotar în curgerea veacurilor, Domnului Tudor.

*
**

Felicitându-i pe colegii din redacția revistei „**Caligraf**”, nu ne putem abține

să nu ne întrebăm de ce nu au solicitat și colaborarea preotului Al. Stănciu-lescu-Bârda, un veritabil apostol al Spiritului Românesc, prin vasta, incredibil de vasta sa activitate ca teolog, istoric, folclorist, profesor, bibliograf și scriitor.

La propria sa editură („Cuget Românesc”), admirabilul preot și om de cultură din județul Mehedinți, Al. Stănciu-lescu-Bârda, a publicat, în anul 2012, volumul **Tudor Vladimirescu, așa cum l-am cunoscut**, semnat de Gheorghe Duncea, întemeiat pe manuscrisul inedit al acestui căpitan din oastea de panduri a Domnului Tudor. De altfel, în volumul IV din **Mehedinți – Istorie, Cultură și Spiritualitate**, cunoscutul preot – în a cărui arhivă s-au adunat peste 60.000 de corespondențe primite prin poșta tradițională și alte peste 70.000 de epistole prin cea electronică – a publicat studiul de 32 de pagini intitulat **Chipul lui Tudor Vladimirescu în viziunea unui contemporan al său**, metamorfozat, în același an 2012, în prefața volumului publicat de preot sub semnătura lui Gheorghe Duncea.

Prefatăată de acad. Ștefan Pascu, riguroasa carte **Nicolae Iorga. Concepția istorică** a preotului ortodox Al. Stănciu-lescu-Bârda constituie o contribuție infașilabilă la aprofundarea operei de istoric a acestuia, poligraf cu o operă de dimensiuni titaniene, aproape de neimaginat.

După o muncă de benedictin, de-a lungul a cinci ani, a publicat trei uriașe volume **Bibliografia revistei „Biserica Ortodoxă Română”** (ediția I: 1874-1948 ; ediția a II-a: 1874-2004 ; ediția a III-a: 1874-2014). Despre această exegeză științifică de referință, Prea Fericitul Părinte Patriarh **Daniel** a exclamat: „Comunicați-i părintelui că-i dau nota 20 cu felicitări pentru această lucrare. Chemați-l și faceți contractul să achiziționăm cartea

pentru bibliotecile și magazinele noastre!”.

✱✱

Vă rog să-mi îngăduiți, stimați cititori, să închei printr-o acoladă simetrică față de secvențele dintru începutul acestui eseu, făcând – iarăși – referiri directe la BRÂNCUȘI. În cadrul suitei de manifestări de la Craiova, Marin Voican-Ghioroiu a șocat auditoriul prin prezentarea impresionantului său volum **BRÂNCUȘI-ANA**, semnat împreună cu compozitorul și dirijorul Constantin Arvinte.

Girat de Editura Muzicală din București, volumul a fost finanțat de Liga Culturală Fiii Gorjului și de Centrul de Etică și Strategii. Are format A4 (coala ministerială) și însumează aproape 500 de pagini. Pentru o rapidă lămurire, transcriem de pe coperta interioară: **BRÂNCUȘIANA. Poem coral-simfonic (Destinul). Libretul: Marin Voican-Ghioroiu. Muzica: Constantin Arvinte (Pe intonații muzicale-folclorice gorjenești).**

Cele două succinte lămuriri scrise de cei doi autori sunt prefățate – întru susținere – de opt personalități indubitabile:

*prof. univ. dr. Dumitru Miron (**BRÂNCUȘIANA – o feerie de sunet și sensuri**),

*prof. univ. dr. Cristian Brâncuși (**Mie dor de dragul meu gorjean**),

*General de brigadă Gheorghe Dragomir (**Demiurgul și Pasărea Măiastră**),

*Prof. dr. Stephan Poen (**Cuvântul și rostirea întru dragoste de țară și de neam**),

*Mircea M. Ștefănescu, poet, dramaturg, critic muzical, muzicolog, etimolog (**BRÂNCUȘIANA**),

*General Bartolomeu Constantin Săvoiu (**O înflăcărată iubire de țară**),

*Ing. dr. Sabin Stamatescu (**BRÂNCUȘIANA – iubire și recunoștință gorjeanului nostru drag**),

*prof. dr. Mihaela Sanda Popescu
(*Viața și creația devin eternitate*).

Selectăm un pasaj consistent din ple-
doaria Doamnei Mihaela Sanda Popescu:
„**BRÂNCUȘIANA** – poem coral-simfonic,
cu subtitlul **Destin**. De ce **Destin**? Fiindcă
acest poem surprinde momentul în care
sufletul marelui sculptor e sfâșiat de o
crudă durere: cei care erau conducători
vremelnici ai statului român, niște oa-
meni fără coloană vertebrală (obedienți
regimului comunist) îi refuză opera pe
care voia s-o doneze patriei natale, Ro-
mânia. Acțiunea se petrece într-o unita-
te de timp și loc, ultimul minut de viață
al demiurgului sculpturii moderne, o cli-
pă a Destinului. Decorul este brâncușian:
Cumințenia Pământului, Cap de copil, Somnul, toate se înscriu într-o succesi-
une semnificativă, o narațiune, o doină a
sufletului românesc. Singura ființă care
îi alină durerea în aceste clipe supreme
este Maria Tănase, Măiastra cântecului
românesc.”

Înterupem aici, cu părere de rău,
tumultul hermeneutic al Doamnei prof.
dr. Mihaela Sanda Popescu și trecem la
ultima sa judecată de valoare: „**BRÂN-
CUȘIANA** este o creație în care cuvântul
și muzica se însoțesc într-o alternan-
ță magică, precum trecerea între două
lumi, ca <<marea trecere>> când viața și
creația devin eternitate.”.

Partitura și libretul poemului co-
ral-simfonic ocupă, în continuare, circa
400 de pagini din volumul **BRÂNCUȘIA-
NA**.

Conchidem rugându-vă să meditați
profund la afirmațiile infailibile și, din
nefericire, atât de valabile (și) astăzi,
ale lui Feodor Mihailovici DOSTOIEVSKI:
„Vremurile noastre sunt vremurile me-
diocrității, ale lipsei de sentimente, ale
pasiunii pentru incultură, ale lenei, inca-
pacității de a te apuca de treabă și ale
dorinței de a avea totul de-a gata.”.

Punct final: La Craiova, dintotdeau-
na, cariatidele spiritului românesc – fie
ele artistice, științifice, diplomatice ori
militare – au fost prețuite și respectate,
iubite și omagiate. Cu bun simț, rigoare,
empatie și frenezie bine temperată a al-
titudinii intelectuale.

Doamne, ocrotește-i pe români !

Și ferește-i de sataniștii neo-marxiști,
care lunecă instantaneu pe toboganul
Gheenei și al Judecății de Apoi, pledând
cu înfocare încrâncenată și acționând cu
ferocitate deșănțată pentru transforma-
rea Terrei într-o versiune de secol XXI a
Sodomei și Gomorei.

Doamne, făcă-se voia Ta !

NIHIL SINE DEO!



Agora

Paul Aretzu: *Sic transit gloria mundi*

Convorbiri cu Simona DUMITRACHE

Oamenii suferă din te miri ce. Unii sunt nefericiți pentru că le prisosește gloria și-și doresc discreție, liniște, alții, pentru că le lipsește. Poate fi aceasta o problemă (dramă) existențială?

Gloria este firească, aparține stărilor noastre de idealitate. Toți ne dorim, visăm, sperăm să avem glorie. Este un reflex, mai ales al vârstei de început (al copilăriei, al tinereții, al bătrâneții juvenile). Luați separat, oamenii sunt diferiți, dar în privința genului proxim suntem asemănători și, vezi bine, suntem tentați să facem orice pentru a fi remarcați. Gloria este himerică, ține de exterioritatea noastră, de impresia pe care o producem. S-ar încadra, după concepția lui Francis Bacon, în categoria *idola specus* (idolii peșterii). Constă în crearea unei impresii publice (false, convenabile) despre sine, în integrarea (spectaculoasă, de protagonist) în teatrul social. Oamenii caută faimă în orice, recurgând chiar la acte reprobabile, obținând astfel o notorietate pe dos, negativă, odioasă.

Nu toți pot avea glorie!

Așa este. Cei mai mulți se mulțumesc însă cu un simulacru, cu o simplă glorio-lă, cu satisfacerea unei vanități minime. Unii reușesc să atragă atenția comunității unui oraș, alții pot fi eroii cartierului, ai străzii, ai familiei. Cele mai multe glorii

sunt efemere, pot dura un an, o zi. Îmi trezesc compasiune bătrânii (dar și unii mai tineri) care joacă roluri cabotine de genii neînțelese, retrași într-o lume paralelă cu realitatea. Nu înțeleg nici în-crâncenarea celor care cerșesc o glorie relativă, nici cramponarea în zona unei glorii formale, cu riscul compromiterii, a unor, altfel, inși merituosi. S-a vorbit despre apoteoza sau trecerea în rândul zeilor a unor împărați, despre monștri sacri, despre nemuritori. Timpul, însă, implacabil, le rezolvă pe toate, călcând glorios peste vanități.

Poate fi vorba de o vulgarizare a gloriei?

Se caută notorietate în cele mai neașteptate domenii. Mass-media este o cale de a face, peste noapte, din anonimi vedete. Astfel, o ciurdă de agramați, incuți, grobieni iau cu asalt răbdarea noastră, sfidând, în nesațul lor după glorie, bunul-simț, buna-cuviință, judecata de valoare. În zona politică, nu mai vorbesc, limbricii devin balene, penalii devin imaculați, demagogii devin credibili, corupții devin onești... Politica spală caractere. Să-ți dau alt caz, unul concret: un vecin, cu nume preluat din domeniul animalelor de tracțiune (pentru care, evident, nu are nicio vină), aflat, săracul, în eclipsă totală de glorie, strigă peste gard, de câte ori are prilejul, tare, încât

să-l audă toată strada, o lozincă nefericită, de la începutul anilor '90, destul de incriminată, „intelectualilor, proștilor”, asezonată cu înjurături. Are, astfel, și el parte (uimindu-mă prin limitele orizontului său și prin neobrăzare) de câteva minute de glorie, devenind astfel o voce cu puțină audiență.

Dar gloria nu are și părți bune? Este dezonorant să beneficiezi de ea?

Ar trebui ca întreaga noastră viață să fie percepută sub semnul gloriei. Să ne bucurăm de privilegiul irepetabil, incomparabil al existenței. Să ne îmbunătățim tot mai mult condiția de oameni. Totodată, o glorie excesivă, suportată în timpul vieții, alienează, smintește ființa, nutrește orgolii, aroganță. Gloria ar trebui să fie obiectul istoriei, al postumității. Altfel, eu o etichetez ca aparținând unui impuls ludic, îmi amintește de jocul cu marionete de lemn, trase pe sfoară la bâlci, serioase și importante. Gloria administrată cu măsură, cu circumspecție, poate fi, totuși, răsplata unor merite reale.

Există, efectiv, oameni talentați, iluminați de har. Ei ne încântă, ne oferă clipe sublime, ne fac să ne bucurăm de darurile lor. Aceștia nu trebuie recompenși cu admirația și iubirea noastră?

Sunt de acord cu ceea ce afirmi, arătându-mi întreaga deferență față de oamenii creatori, exemplari. Însă gloria, despre care ți-am spus că este un fapt ce se manifestă în exteriorul nostru, neavând concretețe, fiind închipuire, aburul îmbătător al admirației, angrenează două realități: de-o parte, starea pe care o trăiește subiectul (actantul) gloriei, de

cealaltă, starea celui căzut în adorare. Personajul fascinat (martor, spectator, consumator) este, prin natura firii sale, în căutarea unor idoli, a unor modele, asupra cărora să-și reverse afecțiunea. Elecțiunea sa (care presupune ori acordul, ori respingerea) va constitui, desigur, un criteriu de relevare și a propriei personalități, a nivelului său de cultură, a exigențelor sale valorice. Cei cu opțiuni asemănătoare se solidarizează empatic, dobândind calitatea de fani. Dar de aici rezultă și caracterul slab al acestui aspect, fanatismul neavând, în cele mai multe cazuri, criterii de valoare, bazându-se pe convingeri și pe o feroare de grup. Gloria este, în acest caz, una conjuncturală, vremelnică. În privința protagonistului, acesta nu-și poate crea singur propria glorie și, atunci când este un creator autentic, nici nu are nevoie de aceasta, fiindu-i suficientă trăirea nemijlocită a momentului sublim de creație (de orice fel). Cel care concepe (adevăruri către ceilalți) are satisfacția singurătății de sine, care este mulțimea cuprinsă în Unu.

Cât durează gloria?

Nu pot să știu. Timpul cerne gloriile și le subțiază. La sfârșit rămâne o listă de nume care nu mai are suport uman, ci este o expresie a umanității.

Atunci, cum e cu nemurirea?

Îți pot spune fără niciun pic de îndoială: toți nemuritorii sunt muritori. Excepție făcând, desigur, „nemuritorul Gambetta”.

O integrală a poeziei mistice a lui Eugen Dorcescu

Livius Petru BERCEA

Orice istorie a literaturii române care ar avea ca obiect epoca de după 1989, l-ar așeza pe Eugen Dorcescu, neîndoielnic, printre poeții constant ilustrativi ai liricii religios-mistice din două motive: a avut curajul de „a modela” poetic texte biblice, dar este și autorul unor poeme de autor profund mistice. Sunt necesare însă și două precizări: departe de a transpune în versuri „cărți” biblice, Eugen Dorcescu **rescrie** părți întregi ale **Vechiului Testament** într-o manieră care nu-l îndepartează de semnificația textului biblic, dar care revigorează, prin plastica imaginii poetice, valențele etico-lirice ale „cărților” asupra cărora își oprește atenția poetul; pe de altă parte, componenta mistico-religioasă a poeziei lui Eugen Dorcescu nu se limitează, cum spuneam, la volumele subsumate strict, prin titlu, acestei orientări (**Psalzii în versuri, Ecclesiastul în versuri, Pildele în versuri, Rugăciunea regelui Manase**), ci trebuie urmărită în toate volumele de după 1990 (mai ales în **Cronică**, 1993; **Abaddon**, 1996; **Exodul**, 2001, **Elegii**, 2003; **Moartea tatălui**, 2005; **Elegiile de la Carani**, 2017, dar și în alte apariții editoriale).

Cea dintâi ediție a **Biblicelor**, apărută, în 2003, la Editura Marineasa din Timișoara, cuprindea doar stihuirile din textele sacre, anume: **Psalzii în**



versuri, Ecclesiastul în versuri, Pildele în versuri și Rugăciunea regelui Manase în versuri.

Prin recenta ediție din **Biblice**, profilul poetului se întregește cu un nou psalm biblic versificat (41/42), cu aproape treizeci de texte poetice originale, care se subsumează componentei mistico-religioase din lirica sa de după 1990, și cu un eseu explicativ final, în care poetul expune, la modul aulic (eseul este textul unei conferințe susținute la Universitatea din Timișoara și în alte locuri), felul în care a trudit la stihuirea Scripturii. Antologia nu este, așadar, selectivă, ci reproduce integral **Psalzii, Ecclesiastul și Pilde-**

le (toate în versuri), la care se adaugă **Rugăciunea regelui Manase**, ultimul text al **Vechiului Testament**, publicat în formă versificată în placheta **Exodul** (2001) și textele de care aminteam mai sus. Ediția este îngrijită de Mirela-Ioana Dorcescu, care a scris și un consistent *Cuvânt înainte* (p. 5-21), lămuritor, în multe privințe, asupra necesității acestei noi apariții editoriale, dar având și caracter exegetic asupra textului.

Din cei 150 de psalmi din **Biblie**, Eugen Dorcescu a versificat 71 (ediția primă, din 1993, a **Psalmilor în versuri** cuprindea doar 41), cu precădere psalmii atribuiți regelui David, cu textul cel mai expresiv și profund mistic, imnuri de slavă către Divinitate, dar și interogații asupra existenței umane în raport cu destinul hărăzit nouă, precum și sin-cere, patetice îndemnuri la credință.

Pentru Eugen Dorcescu textul **Psalmilor** nu e o simplă sursă imnică, ci și un „atelier de lucru”. Fără a atinge sau a știrbi sacralitatea cuvântului biblic, poetul „recompune” psalmii, dându-le și atributele formale ale poeziei: ritm, măsură, rimă. Iată ce devine, astfel re-creat, începutul **Psalmului 137**:

„1. La râul Babilonului, acolo am
șezut și am plâns, când ne-am adus
aminte de Sion. 2. În sălcii, în mijlocul
lor, am atârnat harpele noastre” – un
fragment care se transformă în poe-
zie veritabilă, fără a ieși din „semantica
biblică”: „Pe țărmuri, lângă Râu, la Va-
vilon/Ne-am așezat gemând și murmu-
rând./Și-am început să plângem, rînd
pe rînd,/Când ne-am adus aminte de
Sion.//Curgea alături fluviul, ca un șar-
pe,/Unindu-se cu-ai lacrimilor stropi./
Și noi am prins în sălcii și în plopi/Fi-

ravele și jalnicele harpe”. Lucru știut e
că textul biblic e marcat peste tot (și în
traducerile moderne exigente și bune)
de ceea ce s-ar putea numi **însemnele
vechimii**, vizibile mai cu seamă la nive-
lul lexicului și al sintaxei. A rezolva pro-
blema menținerii acestor „însemne” și
în ce privește componentele „tehnice”
(elementele așa-zis exterioare ale ver-
sului – ritm, rimă, eventual măsură)
este o dovadă de virtuozitate, de cu-
noaștere în adâncime a textului sacru,
care nu-l lasă indiferent nici pe poet,
dar nici pe cititorul care cunoaște textul
biblic în proză și care va aprecia efortul
poetului. Excepții rare de la atributul
vechimii sunt cele câteva neologisme
care „modernizează” expresia, dar n-o
alterează, Eugen Dorcescu realizând
necesara convergență între atmosfera
biblică și limbajul poetic actual.

Ecclesiastul este, în **Biblie**, expre-
sia definitorie a deșertăciunii celor
lumești, un „manual” de profundă în-
țelepciune, dar – în ciuda aparențelor
– fără implicații și consecințe pesimis-
te; este **o filosofie a vieții așa cum este
ea**, care trebuie trăită cu conștiința
sfârșitului, dar fără angoasa provocată
de „marea trecere”. Și filosofia poate
fi, fără îndoială, generatoare de poezie
(după cum relația poate fi concepută
și invers); întrepătrunderile sunt vizi-
bile aproape peste tot în **Biblie**. Textul
biblic este, în această „carte”, de o so-
lemnitate unică; reprezintă, limpede,
o judecată severă asupra efemerității
condiției umane, o trecere în revistă a
vârstelor biologice și sociale ale insului;
este un îndemn la reprimarea oricărui
impuls ce are la bază ideea de mate-
rialitate și de ascensiune socială ne-

controlată. **Ecclesiastul** („propovăduitorul, predicatorul”) este, indiscutabil, un model comportamental, ale cărui valori poetul știe să și le aproprieze și să le îndrepte spre cititor, mai ales prin intermediul exemplului concret, cotidian, verificat: „Căci omul înțelept și cumpănit/Își lasă lucrul său, agonisit/Cu știință, cunoștință și ardoare,/Îl lasă celui care n-a trudit./Acesta e un rău nespus de mare,/Deșertăciune e. Și-un rău cumplit”. Textul sacru e urmat îndeaproape de poet, care nu ignoră niciun moment semnificațiile etice ale preceptelor acestei cărți, dar nu ezită să le dea forma poetică de o remarcabilă ținută estetică, făcându-le, neîndoielnic, mai accesibile cititorului. Sobrietatea, eleganța expresiei reținute, amplitudinea imaginilor sunt doar câteva dintre attributele **Ecclesiastului în versuri**. Alături, din nou, comparativ, cele două dimensiuni ale textului: cea biblică și cea transpusă în versuri: „4.4. Și am văzut că toată strădania și toată izbânda omului la lucru nu este decât pizma unuia față de altul. Și aceasta este deșertăciune și vânare de vânt”, care devine, în forma versificată:, „Oricare izvodire sau izbândă/A omului, în lucrul său, nu sunt/Decât rivalitate, ciudă, pândă,/Invidie, de-a pururea flămândă./Deșertăciune. Goană după vânt./Unii gonind, iar alții dormitând,/Unii-s făloși, iar alții – slabi și goi”.

Eugen Dorcescu a asigurat unitatea textului **Ecclesiastului** și dintr-o altă perspectivă. Spre deosebire de **Psalmi**, unde textele sunt, adeseori, polimetrice, în **Ecclesiast** (forma versificată) măsura unică de 10/11 silabe garantează textului un echilibru interior, o solem-

nitate și o rigoare consonante cu semnificațiile biblice.

În structura **Vechiului Testament**, o parte dintre „cărți”: **Psalmii, Pildele, Ecclesiastul** (la care se poate adăuga și **Cântarea Cântărilor**) se grupează alăturat, în ordinea de mai sus, constituind ansamblul cel mai pregnant poetic și filosofic din acest segment al **Bibliei**. În antologia de față, Eugen Dorcescu a plasat textul **Pildelor** după **Ecclesiast**, parcă spre a întregi valorile etice proprii acestei cărți. E demnă de reținut și opțiunea originală a poetului de a grupa **Pildele** pe noțiuni și concepte, întrucât în textul sacru găsim numeroase versete care se pot aranja în jurul aceluiași nucleu ideatic. Din perspectivă poetică, formula aleasă de Eugen Dorcescu presupune nu numai o cunoaștere formală a **Bibliei**, ci și capacitatea de a esențializa, în exprimări deopotrivă lirice și filosofice, învățăturile Împăratului Solomon. Sextina cu care exemplific, mai jos, ideea consecinței faptelor noastre se întemeiază pe patru texte din **Pilde** (11, 2; 15, 33; 16, 18; 18, 2): „Ai să-nțâlnești două perechi bizare/Ce izvorăsc din chiar a noastră fire:/Orgoliul secondat de prăbușire,/Căderea precedată de-ngâmfare./Iată-așadar secretul cunoștinței:/Mărirea vine-n urma umilinței”.

Rugăciunea regelui Manase, un text impregnat și în **Biblie** de conotații lirice, îi dă poetului prilejul să lase verbul să se desfășoare liber, metrul eliberându-se de constrângerile formale ale ritmului și măsurii (rima apare nu la sfârșit de vers, ci la finalul ideii poetice); în consecință cadențele devin ample și „grele”, sincronizându-se cu

gravitatea din rugăciunea și smerenia regelui.

Originalitatea acestei a doua ediții din **Biblice** o constituie prezența unui număr semnificativ de texte care ilustrează marea schimbare din lirica lui Eugen Dorcescu. Toate poemele își au „istoria” lor (pe care eu o cunosc, parțial), dar niciun text din această secțiune a cărții nu cred că-l egalează pe cel care deschide partea cu poeme originale a ediției de față, intitulat **Psalm**. Este, de departe, definitoriu pentru poet, care-și asumă cu umilință și, concomitent, cu bărbăție, condiția umană. Nu înfruntă Divinitatea, chiar dacă are conștiința sursei morții. Îmi iau libertatea de a-l reproduce integral: „Lăudat să fii, Doamne,/pentru lumină și soare,/lăudat pentru alba ninsoare,/lăudat pentru ploi, pentru grâne,/lăudat pentru luna și stelele ce/clipesc primăvara în *Râu* și-n fântâne./Lăudat pentru bucata de pâine/și pentru paharul de apă, date mie azi,/date ieri,

date mâine./Lăudat că ești Duh. Că-mi vorbești /fie-n vis, fie-n suferință, fie-n gând./*Fiindcă ești*./Lăudat pentru-nmiresmatele ierburi. Pentru/frunze și flori.//*Lăudat că-n final / mă omori...*”

O *Mărturie a stihuitorului* (veritabilă componentă a unei arte poetice biblice) încheie volumul, Eugen Dorcescu precizând că transpunerea în versuri a unor cărți biblice i „s-a impus intim, ca o necesitate existențială”.

Volumele pe care le-am amintit la început n-au trecut neobservate la apariție. Specificul prezentei ediții a **Biblicelor** e altul: acela de a oferi cititorilor „integrala” poeziei mistico-religioase a lui Eugen Dorcescu, care-și articulează părțile astfel încât oferă o imagine de ansamblu asupra preocupărilor constante ale poetului, iar meritul autorului e acela de a fi reușit să redimensioneze și să mărească una dintre particularitățile cele mai elegante ale **Bibliei** – poeticitatea.



Poezie

Eugen DORCESCU

POEME

În tăcere
 N-a fost cu neputință. N-a fost greu.
 Aseară am vorbit cu Dumnezeu.
 La fel de clar, de simplu, de senin,
 Cum ai tăifăsuși cu un vecin...
 E drept că El tăcea. Sau, mai curând,
 Iradia în fiecare gând,
În fiecare șoaptă și impuls,
În fiecare zbatere de puls.
 Doar eu grăiam. *Și iată că, treptat,*
 Discursul spre tăcere s-a mutat,
 Tăcerea s-a umplut de sens și țel,
 Tăcerea era drumul către El.
 Așa-l vorbeam. Spunându-l tot, deschis.
 Așa-l vorbeam: Abis lângă abis.

Psalm

Lăudat să fii, Doamne,
 pentru lumină și soare,
 lăudat pentru alba ninsoare,
 lăudat pentru ploi, pentru grâne,
 lăudat pentru luna și stelele ce
 clipesc primăvara în Râu și-n fântâne.
 Lăudat pentru bucata de pâine
 și pentru paharul de apă, date mie azi,
 date ieri, date mâine.
 Lăudat că ești Duh. Că-mi vorbești
 fie-n vis, fie-n suferință, fie-n gând.
Fiindcă ești.
 Lăudat pentru-nmiresmatele ierburi. Pentru
 frunze și flori.

*Lăudat că-n final
 mă omori...*

Sub cerul Genezei

Nu e nimic mai
 minunat,
 mai sublim,
 în lumea creată de
 Yah Elohim,
 nu e nimic și
 nici nu a fost
 vreodată
 ceva mai frumos
 decât fânul uitat
 din Poiana
 uitată.
 Fânul, greu de
 rouă, de
 flori,
 traversat de raze și
 de triluri, în
 zori,
 fânul
 răsfirat de
 zefirul hai-hui,
 fânul pur,
 ne-nceput,
 pe al cărui covor
 mi s-a părut
 a zări,
 când și când,
 urma Lui.

Ioanitul

Bătrânul Cavaler se-ntoarce-acasă,
 Frumos și pur, la fel ca la-nceput.
 Nici urmă n-a rămas din lănci și scut.
 Din strigătul de luptă – o grimasă.

Luna de jar și soarele de fier,
 Ritmând, îi luminează Infinitul.

Mustesc de vid și zorii, și-asfințitul,
În vidul greu dintre pământ și cer.

Așa se pierde el, spre Împăratul
Pe care-o viață-ntreagă L-a slujit:
Frumos și pur. Și mult prea fericit.
O rană-i taie inima, de-a latul...

Salcâmii sacri

Mirelei-Ioana

Privesc salcâmii sacri, grei de floare,
Tălăzuind din cer spre caldarâm
– Edenic ceas al florilor-fecioare –,
Și-mi amintesc de Țarigrád, de Râm,
De-oștiri, și de Scripturi, și de odoare,
De crucea spadei, fulgerând în soare,
Ca-n vechile-anluminuri legendare...

Îmi amintesc și magicul tărâm,
Al întâlnirii noastre. Știi tu, oare?

Iubirea-i o pădure de salcâm...

Ecclesiast

Din nou răsare soarele-n zadar.
Și, ca și ieri, zadarnic va apune.
Zadarnici sori, zadarnicele lune
Măsoară-un timp zadarnic, iar și iar.
Zadarnic ieși în prag. Zadarnic pleci.
Și-apoi te-ntorci. Și iar le faci cu schimbul.
Străbați în van zadarnice poteci,
Căci spațiu-i mai zadarnic decât timpul.
Și tu ești mai zadarnic decât tot.
Și totu-i mai zadarnic decât tine.
Strivite de mesajul cosmoglot,
Cuvintele, sărmanele, nu pot
S-absoarbă taina tainicului cod –
Și vin la ușa Tainei să se-ncline.

Poezie

Gela ENEA



nu am nicio fotografie cu tata

ce bine ne-ar fi stat împreună
aș fi lăsat să treacă de la mine/m-aș fi aplecat puțin
cât să părem la fel de înalți/tata
cu bunăvoința lui firească
mi-ar fi dat să trag dintr-un kent
ca să ies în poză
matur

după divorțul alor mei
ne-am așezat la mese diferite
inconștienți
depresivi
flămânzi
așteptând porția noastră de viață
din mâinile aceleiași afurisite de chelnerițe
ea întârzia
mereu întârzia
dintr-odată
boxele au slobozit je suis malade
Lara Fabian/ori Dalida în versiunea vivre
n'importe qui
vocea
vibra peste foamea din noi
o acoperea
aș fi vrut să se apropie mama
tata
s-o danseze puțin
îi și vedeam cum alunecă unul într-altul

de la masa lui
tata nu privea decât farfuria adâncă/pesemne
zeama lungă și acră a despărțirii îi sta în gât
altceva n-a vrut să mai încerce/spunea
orice supă reîncălzită e bună s-o arunci la câini

i-am trimis scrisori/fotografii
 în costum de gimnazist/în costum de licean
 în costum de îndrăgostit

i-am cerut bani de buzunar
 nu știu prin ce subterfugii ale vârstei
 buzunarul creștea și el odată cu mine
 tata nu s-a plâns niciodată
 sau eu mă aflam la celălalt capăt al înțelegerii

azi
 îl însoțesc pe ultimul drum
 mi-apropii buzele de mâinile tatei
 ca de niște crucifixe în noaptea Învierii
 vor mai fi ocazii/ii spun
 ca și cum el m-ar auzi/ca și cum
 nu acesta este finalul

acasă am găsit o fotografie din ziua nunții lor
 scăpată de prăpădul mamei
 am tăiat-o frumos/pe jumătate
 m-am așezat la mijloc/între ei
 să fac un selfie/dar
 ieșeam din cadru/eram
 prea mare
 sau ecranul era prea mic
 vor mai fi ocazii/mi-am spus

ne-a învins deșertul

a intrat fierbințeala în noi
 ca un leș de faraon într-un sarcofag
 am fost abandonați setei
 în mantiile noastre alegorice
 speriați de propriile noastre cocoșe
 deasupra oazei pluteau eșarfele curcubeului
 să fi fost numai suflet
 eșarfele alea ne-ar fi dus la mal/ne-ar fi ridicat
 asemenea unui munte de sare
 sfidând gravitația
 ar fi venit turma copiilor să ne lingă
 așa cum ling generațiile urmele altor generații
 din nevoia de a supraviețui

*Poezie***Virgil DUMITRESCU****Pentru un loc în picioare**

Am călătorit mult, și pe bănci, și pe scări,
 pe tampoanele trenurilor cu navetiști,
 care cântau despre fetele mari
 cu ochi triști. sunt frecat, omule, rufă
 stoarsă și întinsă pe sârmă, cum e
 doar una până dă luna. nu vreau catifele,
 canapele, dintre cele pe care
 se tolănesc pisoii cu mustățile grele. scaunele
 domnești – curbate de cei ce s-au târât
 până la ele și pe burți, și pe
 coate. trei-picioare suduie, numai
 biblioteca din Alexandria
 duđuie. într-un colț de raft cât o palmă
 de yard, să aștept rezemat
 ca de gard. să-mi cadă în brațe,
 neprihănită, îngerita care
 de mine se vrea foarte citită.

Poezie de living

Deschis din răsărit la apus pentru prieteni
 și rude, pentru câini și pisici
 care stau cu botul pe youtube mai mult
 decât mine cu gura spre ei și spre ele.
 o femeie s-a abătut luându-mă
 drept notar,
 o alta socotindu-mă pierde-vară.
 atât de fierbinte era în poezia cutare
 și ea îmi ceruse două fulare.

Anchiloze

Somnoroase, umbrele care se iau după mine
 precum câinele după stăpân
 îmi fac semn să mai răresc plimbările
 matinale din sufragerie-n balcon.
 nu îşi amintesc nici trezite când
 ne-am mutat,
 de ce ne-a trebuit jaful acesta de spaţiu,
 de-aici până acolo, până acolo,
 pentru că, nu-i așa?,
 s-a dublat trecerea printre scaune
 şi tocuri de uşi.
 e doar până acolo, fetelor, şi acelaşi
 traseu
 până la cea dintâi ceaşcă de cafea în aer liber
 şi până la întâlnirea ştiţi voi cu cine.
 - se schimbă vremea, stă să plouă,
 este?
 iar soarele suie şi suie
 ducându-şi crucea unde nicidecum
 nu se moare.

Cu moartea

Eu cu moartea nu cochetez, nu-i fac ochi dulci
 de târfă masculină, nu mi-o trag nici în vis,
 ca s-o lase mai moale
 când urcă scările, să apese dinadins
 pe butonul greşit şi s-o aud lamentându-se
 eu de-aici nu mai urc nici
 vie.

*Poezie***Vianu MUREȘAN****PLOAIA DE AUR**

nu știam ce nume are sau măcar dacă e o plantă reală
am văzut-o o singură dată când am deschis cartea unui poet din provincie,
dar și atunci parcă aș fi visat
el îi spunea forsythia într-un poem misterios
care avea toate cuvintele compuse din cruciuțe aurii în loc de litere
și care nu putea fi citit decât pe întuneric
– atunci luceau versurile
și în rumoarea acelei aprinderi
se auzea ploaia –
sub geamul la care poetul făcea caligrafii aplecat peste filele cartonate
crescuse un arbust pe care îl vedea numai el
când noaptea își intra în drepturi poetul stingea lumina în cameră și se trăgea spre
geam
sfios oarecum de parcă ar fi fost pândit
de parcă statul pe întuneric cu uitătura petrecută prin sticlă ar fi fost ceva
necugetat
– somnul lui era ploaia luminoasă
ce-i curgea prin priviri
diminețile îl găseau năpădit de uimire
și cu obrajii scăldați în aur –
într-una din nopți a ieșit din casă pe furiș
după ce toți vecinii s-au culcat
a rupt o rămurică din arbustul de sub geam
și s-a dus să bântuie prin cimitir
trecuse de miezul nopții când a ajuns
deodată s-a iscat din nimic o răpăială ca de furtună
și cerul s-a umplut de ape aurii
prin aerul curățat se vedea până la suflete
– ca la un semn
au tresărit toate prinse de sfială
se obișnuiseră
să rămână ascunse și uitate

depărtarea de orice ochi pământesc
 le apăra ca o haină
 necredința că mai e viață în cer
 le ținea într-o dulce letargie
 doar atunci când suia la ele unul nou
 necunoscut și oarecum buimac
 se stârnea o rumoare
 și din guri le ieșeau vorbe
 de neînțeles –
 înaltul și nepătrunsul cerului au coborât de se puteau pipăi cu mâna
 toate crucile din cimitir s-au făcut galbene ca floarea de forsythia
 o aripă viforoasă l-a smuls pe poet din acea înghețare buimacă
 și l-a înălțat pe deasupra cimitirului
 – „numai poetul ca păsări ce zboară”
 deasupra pământului
 își face din țipăt scânteie vântului
 numai aerul lui atunci când respiră
 răsună prin trestii ca dintr-o liră –
 când a privit în jos, a văzut că cimitirul era cartea lui,
 iar crucile erau petalele de aur cu care își scrisese poemul
 – atunci primăvara
 a ținut o singură noapte
 cei care citesc poemul forsythia
 spun că este vorba
 despre noaptea Învierii.



Lucian Liciu

*Calendar***Iulie**

3 iulie 2012 – a murit, la Reșița, prozatorul **SEBASTIAN PANAIOT** (n. 15.03.1949, Iancu Jianu, Olt)

3 iulie 1923 – s-a născut, la Caracal, prozatorul **NICOLAE PAUL MIHAIL** (m. 19.03.2013, Sinaia)

4 iulie 1941 – s-a născut, la Stoenеști, Olt, poetul și gazetarul **VIRGIL DUMITRESCU**, pe numele adevărat **VIRGIL DUMITRU**

3 iulie 1950 – s-a născut, la Sârbii-Măgura, Olt, criticul și istoricul literar **NICOLAE OPREA**

5 iulie 1868 – s-a născut, la Slatina, institutorul și istoricul **GEORGE POBORAN** (m. 11.10.1925)

5 iulie 1944 – s-a născut, la Slatina, prozatorul, poetul și publicistul **PAUL DOGARU** (m. 8.04.2012)

6 iulie 1939 – s-a născut, la Strejești, Olt, istoricul **MARIN FLORESCU** (m. 25.03.1986, București)

8 iulie 1968 – a murit, la București, prozatorul și eseistul **PETRE PANDREA** (n. 26.06.1904, Balș)

9 iulie 1913 – s-a născut, la Slatina, istoriograful, traducătorul și eseistul **TRAIAN-MIRCEA BIJU** (m. 1989)

11 iulie 1946 – s-a născut, la Fălcoiu, Olt, filologul, publicistul și gazetarul **CORNEL RUSU**

16 iulie 1939 – s-a născut, la Slatina, poetul și eseistul **CAIUS TRAIAN DRAGOMIR**

20 iulie 1874 – s-a născut, la Celei, Corabia, istoricul și teologul **NICOLAE DOBRESCU** (m. 23.07.1914, București)

22 iulie 1936 – s-a născut, la Găneasa, Olt, istoricul literar **VASILE SANDU**

22 iulie 2011 – a murit, la București, pictorul și sculptorul **THEODORA MARIA KITZULESCU** (n. 24. 10. 1925, Slatina)

23 iulie 1951 – s-a născut, la Corabia, sculptorul **EMILIAN NUȚU**

23 iulie 1953 – s-a născut, la Cireașov, Slatina, poetul și publicistul **CONSTANTIN SORESCU**

30 iulie 2020 – a murit, la Slatina, poetul, editorul și publicistul **IOAN SMEDESCU** (n. 3.09.1954, Pleșoiu, Olt)

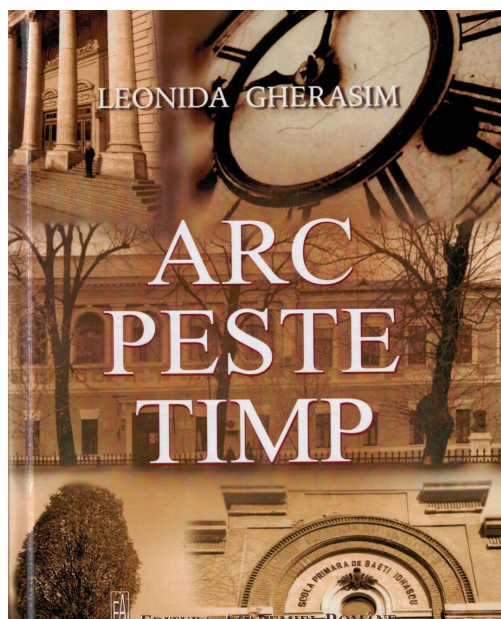
Viața ca un Arc de Triumf

C. VOINESCU

Cartea academicianului Leonida GHERASIM, *Arc peste timp*, apărută în acest an la Editura Academiei Române, prin grija profesorului doctor Mircea Cinteză, este un eveniment editorial de excepție pentru cultura română, în general, dar, nu în ultimul rând, pentru istoria urbei noastre și a meleagurilor din preajmă-i.

Capitolele cărții sunt congruente cu etapele existențiale ale autorului, sondate în profunzimea structurii lor socio-morale și strecurate, cu urmări benefice pentru receptor, prin filtrul riguros al gândirii unui om de știință și de litere deopotrivă.

Cât de apăsător vorbește autorul în tot cuprinsul cărții sale despre învățare ca treaptă superioară a devenirii umane transpare din descrierea Teiușului, satul copilăriei, *matricea care nu se șterge niciodată din viață*, cu oameni *nu numai cinstiți și muncitori*, având drept *punct de reper de viață – școala*, așezată semnificativ, ca referință spațială și spirituală, unde altundeva decât în mijlocul satului. Nu întâmplător, figura centrală a satului este învățătorul, purtător de făclie pe drumul dinspre beznă spre soare – însuși tatăl autorului fiind unul dintre cei cinci învățători ai așezării oltene, care a dat, în perioada interbelică, peste 30 de universitari, învățători, funcționari, avocați, artiști. Când aduce în prim-plan cele două familii ale obârși-



ei sale, Gherasim și Popescu, din vorbele autorului nu țâșnește un sentimentalism de conjunctură, ci convingerea profundă că socialmente familia era, prin unitatea și trăinicia ei, treapta propulsoare spre civilizație: *Toate generațiile din Familiile Popescu și Gherasim au fost în Marea Familie – exemplu de viață. Unchiul meu Ilie Popescu Teiușan, pedagog și intelectual de mare clasă, mama mea Gherasim – era generoasă și înțeleaptă, pictorul Popescu Negreni și apoi eu, am devenit succesiv copie familiei. Aici au găsit și găsesc toți sfat, îndemnuri, înțelegere, sprijin și mai ales dragostea și respectul pentru rădăcini.*

Autorul întregește Trinitatea spiritualității românești cu amintiri despre Bise-

rica satului, aşezată lângă şcoală, astfel că toţi copiii când veneau la şcoală se închinau. Veneau, aşadar, din FAMILIA dătătoare de energii existenţiale, mergeau la ŞCOALĂ să deprindă buchea cărţii şi treceau pe lângă BISERICĂ să ia lumina credinţei. Şi trăiau într-o NATURĂ, nestricată de nimeni, nedecalibrată, cu adevărat prietenoasă, poteţând energiile creatoare ale omului: *Am crescut ca un copil într-un mediu în care natura era şi fondul şi decorul. Natura în ceea ce oferă ea: câmpie, deal sau vale; păsările zburătoare şi cântecul lor sau cele care trăiesc în curte; animalele de care te legi sufleteşte; anotimpurile care modificau (o minune) mediul în care vieţuiam. Primele cunoştinţe despre viaţă mi le-a oferit natura. Ea mi-a oferit spectacolul şi spaţiul nesfârşit al ei, şi tot natura mi-a ridicat primele întrebări în a cunoaşte viaţa şi lumea în diversitatea sa.*

Un alt capitol al cărţii, o altă etapă de viaţă: încheierea clasei a IV-a la Şcoala Ionaşcu şi examenul de admitere în clasa I la Liceul „Radu Greceanu” (1939) cu desfăşurarea cursurilor şi încheierea lor în 1947. Cartea academicianului Leonida Gherasim dobândeşte acum valenţe documentar-istorice prin abundenţa şi precizia datelor privind învăţământul slătinean interbelic, privind edificiile şcolare cu ctitorii şi arhitectura lor, configuraţia urbană în care funcţionau şi, desigur, prin evocarea dascălilor vremii, luminători de minţi, deschizători de traiectorii intelectuale veritabile, şlefuitori de suflete şi caractere, modele umane şi pilduitori credibili pentru tinerii studioşi: *Liceul avea o generaţie nouă de profesori veniţi în Slatina în perioada 1921–1938, cu excepţia a trei profesori, stabiliţi în Slatina înainte de Primul Război Mondial. Cel mai cunoscut era profe-*

sorul Traian Biju, care i-a fost profesor şi Tatălui meu, Profesorul Daniel Mirodot (Istorie) şi Toma Vasilescu (Latină) (plecat apoi la Universitatea Bucureşti).

Anii de liceu, dar şi următorii au fost marcaţi însă şi de impactul Istoriei cu neghiobia umană: începutul celui de al Doilea Război Mondial, sfârtecarea României Mari, refugiaţii din alte locuri ale ţării, sosirea şi staţionarea trupelor sovietice, schimbarea de regim politic cu proclamarea Republicii.

Valoarea documentar-istorică a cărţii este întărită de cele aproape patruzeci de pagini ale capitolului al treilea privind cu minuţie aspectele urbanistice, sociale, de învăţământ şi cultură ale Slatinei dintre anii 1934 şi 1947.

Strada Ionaşcu este parcursă la pas prin hăţişurile memoriei: *Casele Deleanu, case boiereşti (totdeauna goale – ascunse după un gard zidit), Cercul Militar – unde cânta adesea Fanfara Regimentului 3 Olt, locuinţa cu două etaje, la parter locuia familia prof. Mirodot, iar la etaj învăţătorul-profesorul (pensionar) Vişoianu, tatăl diplomatului Vişoianu, locuinţa frumoasă, nouă, a învăţătorului meu Dionisie Popescu, casa familiei D. Ionescu (colonel)... Baia Comunală..., casa în care locuia doamna dr. Steriopol, radiologul... Locuinţa Procurorului Mihăilescu (tatăl Prof. univ. Florin Mihăilescu de la Universitatea Bucureşti), locuinţa Generalului Dumitrescu – cu o curte întinsă în care mă jucam cu cei doi copii de vârsta mea (în această casă s-a petrecut una din cele mai dramatice întâmplări din Slatina – asemănătoare cu Drama Mayerling); Locuinţa fam. Antonescu – cu doi copii deosebit de deştepti – Bebe Antonescu primul meu prieten din şcoala primară; Casa în care locuia Prefectul Gornescu (avocat de profesie); Casa Ge-*

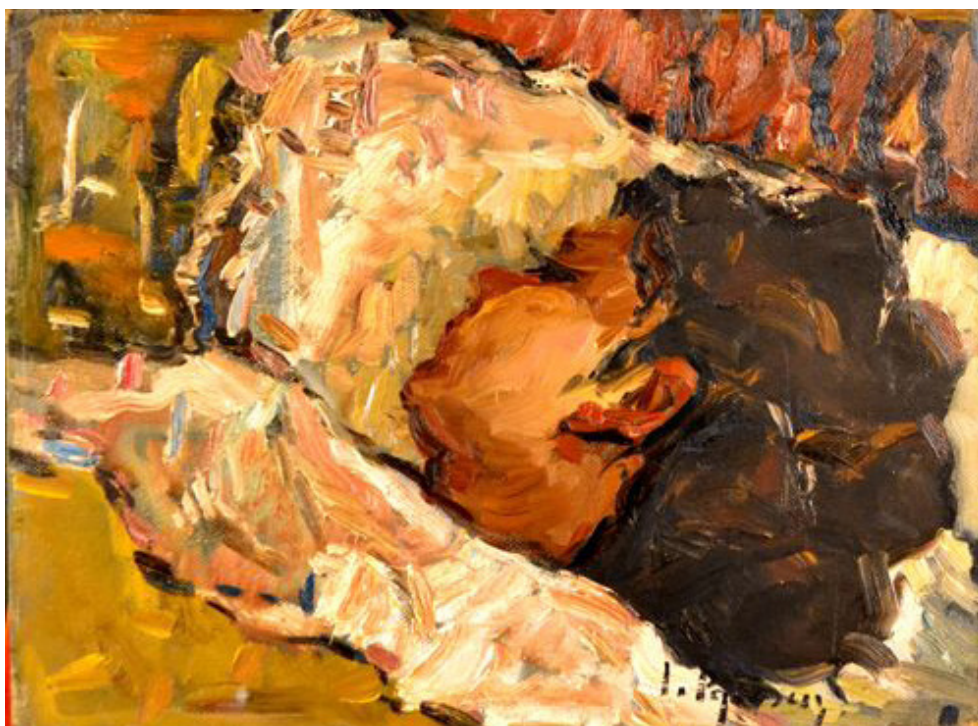
neralului Bucică (nu l-am întâlnit nicio dată). În afară de locuințele menționate se găseau acele locuințe cu persoane pe care nu le cunoșteam...

Sunt readuse în memorie, cu o savoare stilistică particulară, instituțiile de învățământ ale vremii, cele două școli primare de băieți și tot atâtea de fete, Liceul de băieți, Liceul de Fete, Școala comercială (Liceul Comercial), Școala de meserii – situată undeva pe lângă gară, Școala de menaj (pentru fete tinere), Școala agricolă de la Strehareț, printre primele școli de acest tip din țară. Pagini pline de detalii arhitecturale, dar privind și picturile interioare sunt cele despre bisericile urbei, precum și despre cele două mănăstiri, Clocociov și Strehareț. Din perspectivă convingător monografică sunt privite piața, târgul, magazinele, restaurantele și cofetăriile, cinematografele, grădinile publice, tipo-

grafiile orașului, învăluite toate în acea atmosferă patriarhală, de binefăcătoare liniște provincială.

Următoarele două etape-capitole privesc anii de studenție bucureșteană (1947-1953), la Medicină și, apoi, anii de medic și universitar, cu o bogată și rodnică activitate profesională, didactică și științifică.

Pe scurt – ca să-l cităm pe autor – o viață medicală și universitară de aproape 65 de ani. Am fost un medic începător, asumându-mi din necesitate să îngrijesc cu limitată experiență, dar devotament, pacienții medicali (Bicaz); am reușit să ocup prin concurs un post de medic în Clinica pe care o visam (Medicală Colțea) unde într-o perioadă de 22 ani am obținut toate titlurile medicale și am devenit universitar devotat conceptului de „Școală” – studenților, tinerilor medici și colaboratorilor mei.



Ion Popescu-Negreni – *Somnul*

Magiștri

În loc de predoslovie, câteva aduceri-aminte

Mircea ȘERBU

Să scrii despre profesorul Leonida Gherasim este o nobilă favoare. Este ușor pentru că viața i-a fost o lumină, însă este și greu, trăirea lăuntrică fiind tainică, intuită și uneori deductibilă. În-tâmplarea, care uneori ne rânduiește viața, a făcut să ne petrecem copilăria și adolescența în același oraș, să fim elevi ai aceluiași liceu, indelebilul și indicibilul *Liceu Radu Greceanu*. O tempora!

Sunt ani de atunci, când am aflat că elevul din cursul superior ce trecea zilnic prin fața casei mele, era fiul directorului de la Școala Ionașcu, învățătorul Marin Gherasim. Școala și locuința directorului erau pe stradela *Perețianu* numită apoi *Speranței*, ce nume, și-l vedeam aproape zilnic pe tânărul liceean cu acel mult râvnit chipiu *LRG* trecând cu pași grăbiți spre centrul orașului, vestita stradă *Lipscani* cu de toate.

Familia învățătorului Marin Gherasim venise în Slatina din satul Teiuș. Au locuit în casa cumpărată de la moștenitorii vestitului institutor și istoric al orașului Slatina, George Poboran, casă aflată pe strada *Ionașcu*, în proximitatea școlii. Era o casă veche din timpul lui Barbu Știrbei, ce reprezenta arhitectura vernaculară a vremii, era o casă ce ieșea din aliniamentul străzii fiind printre cele mai vechi de pe stradă, o stradă deosebit de importantă. În vechime purta numele de *Ulița boierească* și nu este greu de intuit de ce se numea așa. La data mutării familiei Gherasim pe această stradă, structura se schimbase mult, ge-



Profesor **LEONIDA GHERASIM**

Profesor de Medicină Internă și Cardiologie
Rector al Universității de Medicină și Farmacie
„Carol Davila”

(fostă IMF București)

Membru de Onoare al Academiei Române
Doctor Honoris Causa al Universităților de
Medicină și Farmacie
din Cluj-Napoca, Iași și Craiova

nerali, colonei, profesori, învățători, medici, avocați erau noii locuitori ai acestei străzi. Tânărul licean Leonida Gherasim, în acest ambient, a avut șansa să aibă parte de o generație de colegi deosebiți precum Cornel Iliescu, frații Dumitrescu, frații Ionescu, Tatiana Ionescu, Doru Iliescu și alții. În mintea noastră de copii, tributară megaloscopiei infantile, acești tineri erau faimoși și unii dintre ei au devenit legende, legende triste și tragice. Cornel Iliescu, deosebit de talentat și înzestrat, moare într-un stupid accident de tren, iar frumoasa Tatiana Ionescu, la 18 ani, este victima unei crime pasionale facute de un sclerat ge-

los. Aceste două nefericite evenimente au cutremurat întreg orașul. Dar cum viața merge înainte, tânărul liceean, în drum spre liceu, trecea pe lângă casele Deleanu, în care poposiseră Pandurii în frunte cu Tudor Vladimirescu, pe partea cealaltă erau casele lui Barbu Paris Muleanu, vecine și ele cu *Liceul de fete*, aflate în casele Urdăreanu. În drum spre liceu trecea pe lângă *Biserica Ionașcu*, Catedrala orașului, unde fusese cândva cântăreț în strănă vestitul Anton Pann. Tot pe această stradă, trecea pe lângă *Teatrul Monte Carlo*, construit la 1880, fiind, la scară mai redusă, asemeni stabilimentului *Moulin Rouge* din Paris, unde trupe de teatru de la *Naționalul* din București, Iași sau Craiova dădeau spectacole. Multe mai avea strada aceasta pe ea, însă Perla Coroanei era *Liceul Radu Greceanu* și tânărul liceean se oprea privind un imaginar înscris pe frontispiciu: *Manierele îl fac pe om*. De cum intra în holul liceului vedea o placă de marmură cu numele premianților întâi ai liceului. Reforma învățământului din 1948 a înălțurat această placă și premiantul întâi, Leonida Gherasim, cel cu nota cea mai mare la bacalaureat, nu s-a putut bucura să-și vadă numele înscris pe această placă! Acest remember se încheie aici, dar nu se termină aici.

Răstimpurile de absență de la terminarea liceului au fost recuperate prin reveniri decadale ale foștilor liceeni pentru revedere, aduceri aminte și mai cu seamă pentru recunoștința și lauda minunaților lor profesori. Profesorul Leonida Gherasim prezent mereu să înnoade firul iubirii pentru orașul adolescenței și *Liceul Radu Greceanu*, venea degrabă să-și vadă colegii, dar mai cu seamă pe destoinicul director, profesorul Traian Biju. Om de mare cultură și neastâmpărată energie, dăduse acestui liceu o dis-

ciplină și ordine morală, oferind tinerilor liceeni condiții pentru dezvoltarea lor spirituală. Acest ritual al revederii se încheia cu reunirea în amfiteatrul liceului, unde se rosteau discursuri pe măsura evenimentului. Profesorul Leonida Gherasim era întotdeauna așteptat cu un discurs, pentru că cei ce l-au mai ascultat doreau să-l mai asculte. Discursul său, ce avea ținuta un discurs de recepție la Academie, făcea un *laudatio* întregului corp profesoral de elită, în mâna căruia catedra nu era un instrument de teroare, ci o sursă de însuflețire și ardoare intelectuală. Pe un ecran imaginar treceau prin fața celor ce-l ascultau profesorii: Traian Biju, Ion Mirodot, Eugen Ghimpețeanu, Georgică Botez, Ilie Rădulescu, Victor Biltz, Nicolae Popescu-Optași, Alecu Popescu. Nu uita pe nimeni, era un exercițiu de admirație și recunoștință.

La toate manifestările organizate de Liceul Radu Greceanu, era invitatul de onoare, așteptat cu mare dragoste și respect. Cu ocazia jubileului de 130 de ani de la înființarea liceului, Profesorul Leonida Gherasim a făcut o donație de carte, o adevărată bijuterie bibliofilică. A donat 60 de volume ale Fundației Naționale de Știință și Artă, Editura Academiei României. Un adevărat patrimoniu cultural îmbogățește *Biblioteca Liceului Radu Greceanu*.

Fac o mărturisire: cred că sunt singurul absolvent al *Liceului Radu Greceanu* care a avut șansa de a avea profesori atât pe tată, cât și pe fiu. Elev la școală elementară l-am avut profesor de matematică pe Marin Gherasim, iar peste ani, ca student și medic secundar la *Spitalul Colțea*, l-am avut asistent și profesor pe Leonida Gherasim. Revederea după aproape zece ani m-a dus cu gândul la Dublul portret de Hans Holbein cu acea

asemănare dintre tată și fiu, o asemănare ce a trecut dincolo de asemănarea fizică, rigurozitatea și exigența tatălui l-au călăuzit și pe profesorul Leonida Gherasin și m-am temut să nu-l dezamănesc. Venirea în *Spitalul Colțea* ca student și mai apoi ca medic secundar a fost șansa vieții mele de formare ca medic și nu numai. La acea vreme *Spitalul Colțea* crease o adevărată Școală Medicală Românească. Profesori faimoși au format o pleiadă de profesori de înaltă ținută profesională și intelectuală. Toți cei selecționați și acceptați de Profesorul Bazil Theodorescu au devenit profesori universitari, printre ei fiind și profesorul Leonida Gherasim. La fel ca înaintașul său, Profesorul Leonida Gherasim a creat o școală, toți cei selectați și îndrumați de dânsul au ajuns la rândul lor profesori universitari de mare calitate. Acest lucru l-a dezvăluit Profesorul Leonida Gherasim în recentul volum publicat *Un drum printre oameni și cărți*. Dar acest volum ne mai lasă să descoperim ceva: iubirea de oameni și de cărți în această lume parcă debusolată și fără ținte. La profesorul Leonida Gherasim, iubirea de carte n-a fost numai acea zăbavă de „cetitul cărților”. A purces, cum ar zice cronicarul, la scrierea cărților, lucru ce i-a ocupat mare parte din timp. Tratatetele de medicină internă, monografiile și celelalte stau mărturie că avem în față nu numai un om al științei, ci și un om al condeiului. Dacă trebuie să le mulțumim cărților pentru că ne fac oameni, deopotrivă să mulțumim profesorului Leonida Gherasim pentru că scrie. Exegezele literare, muzicale, plastice, pe care le-a făcut de-a lungul vremii, ne descoperă un om de mare cultură și erudiție. La dânsul cultura și medicina sunt contigue, niciuna nevoind să excedă celeilalte. Cum și-a putut ordona viața așa, rămâne un

mister al cărui răspuns nu poate fi expediat în două trei cuvinte, oricât de înțelepte ar fi.

Dacă am vorbit despre iubirea de cărți într-un mod curgător și limpede, despre iubirea de oameni trebuie să spun că grila mea estetică și mai ales etică a căutat mult până să se hotărască a spune ceva. De bună seamă, pentru iubirea de familie toate superlativele nu sunt suficiente pentru a cuprinde duioșia, blândețea, înțelepciunea unui soț, tată și bunic, ele rămânând taine ale unei familii unite cum rar mi-a fost dat să întâlnesc și mă opresc aici la porțile discreției.

Am ales să vorbesc despre trei oameni deosebiți pe care i-am cunoscut și care zic că au făcut parte din galeria de elită a profesorului Leonida Gherasim. M-aș opri mai întâi la vărul Ionel, nimeni altul decât marele pictor Ion Popescu-Negreni, alături de care profesorul Leonida Gherasim petrecea momente de mare spiritualitate. Este omul de care a fost legat cel mai mult de-a lungul vieții din copilărie până la sfârșitul vieții. L-am cunoscut către sfârșitul vieții lui, mai întâi prin opera sa și, mai apoi, nemijlocit. Era cel dintâi în cadrul unei familii de pictori precum Dan Cristian Popescu, Corneliu Ionescu, Paula Anton, Adina Popescu, Dan Ionescu și Nicolae Popescu alias Popa Nicu. Să vă spun poveste: prin anii 81-82, împreună cu profesorul Leonida Gherasim, l-am însoțit la București pe Ion Popescu Negreni și în drum ne-am oprit la Negreni, la Popa Nicu, fratele artistului. Locuia într-o casă din vremea copilăriei, o casă cu prispă deschisă și, intrând într-o odaie, am rămas uluiți. Toți pereții erau acoperiți cu tablouri, o bogăție de culori. Inițial am crezut că sunt lucrările maestrului, aflăte acolo în custodie; nici vorbă: le picta-

se Popa Nicu. Și atunci maestrul, privind către lucrări i-a spus: „pictezi mai bine ca mine sau nu, pui culoarea mai bine ca mine!”, lucru întărit și de profesorul Gherasim. În sinea mea am zis că, pentru această familie, Creatorul Divin n-a spus să se facă lumină, a spus să se facă culoare și s-a făcut culoare. Am mers ca într-un ritual la casa înaintașilor, o casă monument de arhitectură țărănească aflată la umbra unor goruni seculari. Inspirat la umbra acestor goruni și la întâlnirea rudelor, profesorul Gherasim a făcut un elogiu satului copilăriei, cum altul nu l-ar fi făcut, în admirația și aprobarea vărului Ionel, un elogiu adus paradisului existenței umane. Ce este altceva decât un vis copilăria petrecută la sat și care ne urmărește toată viața.

Cu ocazia centenarului nașterii artistului, profesorul Leonida Gherasim, împreună cu rudele celui aniversat, a scos un volum cu mărturii despre viața și omul *Ion Popescu-Negreni*, volum intitulat *Portret sentimental*. Tot cu acea ocazie într-o emisiune dedicată lui Popescu Negreni, moderatorul voia să afle anecdoticul din viața artistului. Anecdoticul nu a existat, însă, forțând o metaforă, spun că această anecdotă s-a numit Siberia; a fost prizonier, cu viața între dramă și tragic. Cred că a fost singurul din lagăr care și-a făcut profesia. Neținând seamă de frig și foame, neținând seama de teama de moarte, cu mijloace rudimentare și improvizate a făcut niște desene de o măiestrie artistică impresionantă. Ecce homo!

Am să evoc pe un alt om drag profesorului Gherasim, vărul Nicu Corilă, a cărui existență dramatică ține mai mult de tragic. De la o vârstă fragedă a fost lipsit de căldura unei familii încheigate și este ocrotit și îngrijit de familia bunicilor materni, mama profesorului Gherasim,

mama Mândica având grijă de el ca de fiul ei. Era o ființă aparte, delicată, firavă și nici n-ai fi crezut că poate suporta războiul dus atât în Est, cât în Vest. Tinerețea și anii maturității i-au fost răpiți suferind regimul unei detenții de exterminare în regimul comunist. L-am cunoscut în 1966 pe când eram medic la Uzina de Aluminiu: un om delicat, elegant, manierat și care nu făcea parte din acel decor proletar. Nu venise pentru o suferință anume, ci mai mult pentru o discuție. Puțin descumpănit, venind acasă, am povestit de vizita unui domn Nicu Corilă. Povestea sa am aflat-o imediat, dânsul fiind ginerele lui Traian Biju, soțul Ileanei, bună prietenă și colegă a unei verișoare de ale mele. Ileana Biju – o ființă de mare rafinament intelectual, pianistă și poetă. Fragilitatea ei diafană a suportat și ea brutalitatea unei detenții nedrepte. Ieșiți din închisoare, au trăit cu demnitate și discreție o viață fracturată de lumea înconjurătoare, fiind supravegheați de acea „întreprindere odioasă și ineptă”. Profesorul Gherasim a fost printre puținii care n-a ținut seamă de aceste aberații, vizitându-i cu regularitate, din respectul pe care-l purta soților Corilă și familiei Biju. Nefericitul Nicu Corilă n-a apucat să trăiască câteva clipe de libertate visate o viață întregă, însă Ileana Corilă Biju i-a supraviețuit un an sau doi, timp în care a reușit să-și vadă tipărită prima și singura carte de poezii. Am fost prezent la emoționanta lansare a cărții, la prima librărie particulară din oraș; a fost un eveniment de recuperare a valorilor.

De departe personalitatea cea mai impresionantă, prin înălțimea la care se poate ridica un om de știință, un cărturar și chirurg, a fost profesorul Dan Setlacec. Grație domnului profesor Leonida Gherasim, care într-un moment drama-

tic al vieții mele m-a dus la acest minunat om care cu arta lui, știința și pricepera lui mi-a salvat viața. Trecut-au ani patruzeci de atunci și simt nevoia de a exprima toată gratitudinea mea acestor doi magisteri a căror nobilă datorie de a face bine semenilor s-a împlinit la mine. Luați cele spuse ca un catarsis și sunt convins că cele spuse și cele ce vor urma, nu vor fi citite decât în cheia adevărului și a sincerității. Cel mai moral lucru este cel făcut în afara oricărui interes moral sau material, precept la care cei doi au apelat de-a lungul celor cincizeci de ani de prietenie. De la dânsii am învățat că inteligența este cea care ne ajută pe noi să ne descoperim valorile, să le ierarhizăm, să nu le răsturnăm, mai ales în aceste vremuri de maximă penibilitate a confuziei valorilor, într-o societate ce tinde să devină anomică. Însă ce a făcut indestructibilă această prietenie model, a fost credința în dimensiunea etică a medicinei, în cooptarea ei la relațiile dintre medici și nu mai puțin la relația cu bolnavii. De bună seamă că Profesorul Leonida Gherasim, traversând aproape un veac, a cunoscut multe minți luminate, însă profesorul Dan Setlacec a fost unic. Iertați-mi intemperanța punând o întrebare: ce a valorat mai mult, omul de știință, chirurgul, profesorul sau prietenul? Cu siguranță îmi veți spune că este o întrebare cu răspuns inclus și-mi veți răspunde: totul! Pentru mine, profesorul Dan Setlacec a fost omul capabil să-ți umple inima de iubire pentru arta medicală și pentru oameni.

Mai vreau să spun ceva: Profesorul Gherasim a fost și medicul slătinenilor. În calitate de șef al Clinici Medicale III de la Spitalul Universitar București a patronat într-un fel Secția de boli interne și Cardiologie de la Spitalul Județean, cazuistica problematică era primită la

Clinica Medicală III de la Spitalul Universitar. A fost prezent în repetate rânduri la Spitalul Județean în perioada în care tineri absolvenți de medicină făceau stagii de pregătire în specialitățile de bază la nivelul Spitalului Județean, înainte de a se prezenta la posturile lor din mediul rural. Profesorul Leonida Gherasim odată la șase luni, examina tinerii medici și atmosfera de clinică medicală se transfera odată cu profesorul la Slatina. Era o atmosferă de înaltă ținută profesională și științifică, grație profesorului Leonida Gherasim. Făcea cu întreaga suită de medici vizita mare de credeai că ești într-o mare clinică. Urma după aceea prezentarea cazului de către medicul examinat și discuțiile pe marginea cazului. Profesorul Leonida Gherasim, cu deosebitul său talent didactic și cu mult tact, căuta să-i arate tânărului medic cheile unui diagnostic corect și principiile de tratament, dar mai cu seamă să-i întărească încrederea că acolo, la țară, singur în fața bolnavului, va putea să rezolve cazul. Atâta omenie degaja profesorul Leonida Gherasim, încât medicii care nu urmaseră Facultatea de Medicină la București și nu-l cunoscuseră spuneau, vai ce om bun, ce Profesor, cum de n-am avut și noi norocul unui asemenea profesor.

Domnule profesor Leonida Gherasim, a venit vremea să pun strajă gurii, nu înainte de a vă mulțumi pentru toate învățăturile primite la Spitalul Colțea și mai înainte de la învățătorul Marin Gherasim la Școala primară.

SALVE MAGISTER! Al Dvs. ucenic,
dr. Mircea Șerbu, Slatina-Olt, 26 martie 2021



Ab urbe condita

Traseul citadin al Slatinei

Aurelia GROSU

Slatina este unul dintre puținele orașe din sudul țării care și-a păstrat aproape nealterată vatra istorică.

Orașul vechi este situat între orașul nou, cu marile concentrări de populație care se desfășoară spre est și râul Olt, la vest, din malul căruia se ridică, asemenea unei insule, Dealul Grădiște.

În partea de nord este mărginit de Dealul Sopot, acoperit în vechime de păduri întinse de gârniță, stejar, ulm din care a mai rămas pădurea Strehareț. Treptat, pădurile au fost înlocuite cu plantații de viță de vie, aflate în proprietatea domnului, a mănăstirilor și a orașenilor. Și astăzi se mai păstrează denumiri ca Dealul Viilor ori Strada Viilor, toponime care atestă practicarea îndelungată a viticulturii.

La sud, orașul vechi este delimitat de Dealul Caloianca, prelungit până spre Olt printr-un deal mai mare, Malul Livezii, ce amintește de livezile de pruni și de alți pomi fructiferi cultivate odată pe el. Dealul Caloianca face trimitere la vechi tradiții, cum a fost Caloianul, o păpușă din lut împodobită cu flori, personajul central al unui obicei popular de invocare a ploii. Sau poate că a fost un boiernaș local Caloian, ce stăpânea moșii pe acest deal, cum ne dă de înțeles prima hotărnicie a târgului Slatina, întocmită în anul 1578, pe care este înscris ca limită de hotar și „drumul lui Caloian”, toponim menținut și în zilele noastre prin strada Caloianca.

Metamorfoza citadină a Slatinei s-a derulat în timp și a fost influențată de



împrejurări favorabile, dar și de unele circumstanțe interne și externe care au limitat amploarea fenomenului urban.

Slatina reprezintă un exemplu tipic de evoluție de la așezare rurală, documentată arheologic încă din neolitic, la târg și apoi la oraș. Trecerea de la așezare rurală la târg a fost înlesnită de o serie de factori de natură comercială și administrativă. Evoluția acestor funcții urbane este determinată, în mare măsură, de poziția geografică a Slatinei, amplasată în zona de contact a unor mari unități geografice care au facilitat schimbul reciproc de produse naturale specifice zonei de convergență.

„Vadul de la Slatina”, creat de un torent care a antrenat o spărtură în terasa înaltă și abruptă a Oltului, asigura o circulație transversală, fiind singurul punct prin care se putea face legătura între Muntenia și Oltenia. În acest punct se intersecta o rețea de drumuri comer-

ciale, de-a lungul cărora se transportau importante resurse ale țării: „drumul sării”, „drumul oilor”, „drumul cerii și al mierii”, „drumul buțiilor”. Tot pe la Slatina cobora vechiul drum comercial care venea de la Sibiu, unde se intersecta cu cel care venea de la Brașov. De aici, negustorii brașoveni ori sibieni își transportau mărfurile fie spre Vidin, Nicopole, Adriatica, fie spre Târgoviște, București, Buzău, Brăila.

Obligația de a descărca mărfurile și călătorii pentru a le permite trecerea peste râu, cu „podurile umblătoare”, a condus la instalarea unui punct de vamă, aflată sub autoritatea directă a domnului, ca și celelalte vămi.

La 20 ianuarie 1368, în documentul pecetluit de Vladislav I, care acorda negustorilor brașoveni privilegii comerciale, Slatina este menționată ca punct vamal: „scutim cu totul pe toți negustorii din Brașov și din districtul lui de toată vama noastră de la Slatina” – se precizează în actul scris în limba latină, ce reprezintă prima atestare documentară a așezării. Luând în considerare acest hrisov, Slatina este al treilea oraș ca vechime, după Câmpulung și Curtea de Argeș, capitale ale Țării Românești, aspect ce reliefează importanța așezării.

Pe lângă factori comerciali, factori de natură administrativă contribuie la evoluția de tip urban a Slatinei. Din reședință feudală a unui conducător local, Slatina devine capitală de județ (menționat documentar la 26 aprilie 1500), servind temporar și ca reședință domnească, după cum ne arată documentele emise în „orașul de scaun Slatina”, de Vlad Vințilă și Radu Paisie.

Existența la Slatina a vămii, de unde domnul percepea „vama mare” (pentru produsele de export), a braniștei domnești (menționată în anul 1495), a viilor domnești, a târgurilor săptămânale și a bălciului anual de Sf. Gheorghe, fixat

de domnie cu privilegiu și în urma înțelegerii cu negustorii, susțin că așezarea se constituie într-un întins domeniu ce aparținea domnului, documentele vremii consemnând în diferite situații „moșia domnească de la Slatina”. Constantin Vodă Brâncoveanu, de obârșie din Brâncoveni, numea Slatina „orașul domnii mele”, unde deținea vii, iar, la 15 august 1699, dăruiește mănăstirii Brâncoveni vama domnească și 12 sate dimprejur.

Este însă dificil să stabilim etapele de amplificare și de organizare ale teritoriului Slatinei până în secolul al XIX-lea. Procesul este îngreunat de lipsa mărturiilor cartografice și a altor documente de epocă, știut fiind că târgurile și orașele medievale românești nu au urmat în dezvoltarea lor un plan prestabilit, iar preocupările urbanistice se manifestă relativ târziu.

Informațiile referitoare la imaginea Slatinei medievale sunt sporadice și se datorează în mare parte călătorilor străini. Ajungând la Slatina, la 26 august 1640, episcopul catolic Baksic notează că: „orașul e așezat între dealuri, pe malul râului Olt... peste care se trece cu luntrea; are 100 de case de români, adică peste 500 de locuitori; toate bisericile sunt de lemn; nu locuiesc aici catolici, dar vin mulți, în fiecare duminică, când se ține târg...”.

Numeroasele războaie care s-au desfășurat în zonă, precum și invaziile turcești (prima invazie se petrece în anul 1493), „grozavele focuri” devastatoare, într-un oraș în care predominau casele construite din lemn și pământ, cutremurele, i-au schimbat imaginea în decursul vremii.

Bisericile au rămas singurele martore ale orașului medieval, zidurile lor groase amintind de vechimea târgului și de multele veacuri de restriște.

Slatina, asemeni altor așezări urbane, s-a organizat inițial spontan, biseri-

ca reprezentând centrul de greutate, de unde se începe structurarea topografică. Parohiile, numite din secolul al XVI-lea *enorii*, iar din a doua jumătate a secolului al XVII-lea mahalale/ *mahalla*, vor sta la baza organizării teritoriului urban ce ocupa o suprafață întinsă și neregulată, disproporționată față de numărul locuitorilor.

Amplasarea și dimensionarea locuințelor, anexelor, atelierelor, prăvăliilor, deschiderea de ulițe și ulicioare era arbitrară, în funcție de interesele personale. Până în prima jumătate a secolului al XIX-lea, fizionomia orașului s-a aflat la discreția inițiativei particulare.

Odată cu adoptarea Regulamentului Organic în anul 1831, se instituie primele măsuri obligatorii de amenajare și sistematizare menite să contureze trăsăturile civilizației urbane. Măsurile vizau, în principal, stabilirea întinderii orașului, clasificarea străzilor în mari și mici, îmbunătățirea stării acestora prin lucrări de pavare și aliniere, dotarea serviciului de incendii și de stropire a străzilor cu tulumbe, paza și iluminatul orașului pe timp de noapte cu felinare, construirea de fântâni și întreținerea cișmelelor făcute de lonașcu.

Conform Catagrafiei din anul 1832, Slatina era împărțită în patru mahalale sau „văpsle”: Roșie, cu 45 familii; Albastă, cu 90 familii, Galbenă, cu 40 familii; Neagră, cu 40 familii. Pe atunci Slatina număra 1594 de suflete, 357 de case, o mănăstire și șase biserici.

Casele erau însă dispuse, fără nicio încadrare urbană, pe dealurile orașului, oferind călătorului o imagine aproape derutantă. Sugestivă ni se pare descrierea orașului făcută de Grigore Alexandrescu în 1842: „Pe la amiază sosirăm la Slatina, oraș vechi, dar cel mai anevoie de vizitat ce am văzut vre-o dată. Risipit pe coastele dealurilor ce îl înconjoară, orașul înfățișează o vedere împestrită

și poate mulțumi privit de departe; însă cele mai multe case, după pozițiunea lor, sunt un fel de baterii, care trebuie să le iei cu asalt”.

O atenție deosebită se acordă în acest timp căilor de comunicație. Aflată pe marea arteră de circulație Vârciorova – Turnu-Severin – Craiova – Pitești – București, la Slatina se construiește unul dintre primele poduri stabile peste un râu intern. Piatra de temelie a podului, proiectat de Giovanni Balzano, angajat pe o perioadă de cinci ani pentru întocmirea planurilor și construirea drumurilor în Țara Românească, este pusă de însuși domnitorul Gheorghe Bibescu, la 24 iunie 1846. Inaugurarea podului din lemn pe picioare de zidărie, una dintre cele mai complexe realizări tehnice ale timpului, are loc pe 8 septembrie 1847. A fost un eveniment național la care au participat domnitorul Gheorghe Bibescu, Doamna Maria, miniștri, diplomați, gazetari, care au relatat pe larg grandioasa festivitate.

Între anii 1888 și 1891, inginerul Davidescu va construi tot aici, la vadul Slatinei, primul pod din fier peste un râu intern românesc. Îmbinarea armonioasă a elementelor moderne ale epocii, puse în evidență de structura metalică, cu decorul clasicist al pilonilor de zidărie de la ambele capete ale podului, plasează această construcție în vârful concepției tehnice și estetice românești.

Martor al multor evenimente istorice sau loc de promenadă sentimentală, podul de peste râul Olt face parte din viața urbei, devenind simbol heraldic pe stema municipiului Slatina.

La polul opus se afla gara, inaugurată la 5 ianuarie 1875, ce integra Slatina în rețeaua de căi ferate a timpului.

Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, procesul de urbanizare se accelerează prin adoptarea de legi și reguli tipice societății capitaliste occidentale. Se constată o creștere a rolului adminis-

trației orașenești în viața comunității, manifestat în toate proiectele de dezvoltare și sistematizare urbană: extinderea teritorială a orașului, modernizarea rețelei stradale și a infrastructurii, construirea unor edificii publice, asigurarea unui anumit grad de confort în ceea ce privește standardele de viață ale locuitorilor (alimentare cu apă potabilă, electricitate, canalizare).

Orașul s-a dezvoltat treptat, cuprinzând în raza lui cartiere din ce în ce mai întinse. Astfel, la sfârșitul secolului al XIX-lea, Slatina însuma șase cartiere: Centrul orașului, Obrocari, Sopot, Dealul Gării, Clocociov, Dealul Viilor.

Centrul orașului se va constitui pe axa străzilor București (George Poboran & Mihai Eminescu), Lipscani, Carol (Dinu Lipatti), Ionașcu, având forma unui triunghi cu baza sub poalele dealului Grădiște. În vârful acestui triunghi, proptit sub coasta unui deal, se va înălța Palatul Administrativ, îndreptat cu fața asupra orașului, a dealului Grădiște și a râului Olt.

După Proclamarea Regatului (1881), se trece la o perioadă de acumulări cantitative și calitative, mai cu seamă în domeniul economic și, prin urmare, de avânt constructiv. Orașul este dinamic și exprimă clar moda vremii și o nouă concepție de viață. Constatăm o specializare tot mai accentuată a spațiilor în raport cu funcțiunile: locuințe, clădiri pentru învățământ, pentru cultură, administrație, instituții bancare, hoteluri, restaurante, grădini publice.

În această bogată activitate constructivă sunt antrenați constructori străini și români care promovează eclectismul stilistic, curent cu largă folosire în epocă, atât în construcțiile civile, cât și administrative. Antreprenorii și arhitecții italieni stabiliți în Slatina: Italico Demezzo, Ermanno Noale, alături de Mesaroba și Bianchi, sculptori în piatră, au imprimat

orașului o notă de modernitate și au îmbogățit zestrea arhitectonică a Slatinei cu edificii reprezentative care se mai păstrează și astăzi.

În aceste condiții apare stringentă necesitatea elaborării unui regulament de construcție prin care să se rezolve aspecte specific citadine: alinierea, înălțimea, calitatea construcțiilor, igiena și chiar estetica fațadelor. Consiliul comunal Slatina a votat, în ședința din 18 martie 1895, Regulamentul pentru construcțiuni și alinieri, aprobat prin Decretul Regal nr. 1651/ 6 aprilie 1895.

În pas cu noile tendințe ale stilului de viață se creează spații de loisir și de petrecere a timpului liber. Apar tot mai multe restaurante, extinse cu mici, dar cochete grădini de vară unde evoluau celebre trupe de varieteu, cafenele, berării, cu terase pe trotuar în timpul verii, grădini publice, săli de spectacol. Grădinile publice „Regina Elisabeta” și „Regina Maria” atrăgeau slătinenii de toate vârstele, dornici să se recreeze, să discute, să se fotografieze la aparatul lui Garaiaș, să asculte fanfara Regimentului 3 Olt.

La cumpăna secolelor XIX și XX, centrul Slatinei apare pe deplin încheșat și beneficiază de un statut aparte. Reprezintă zona care a câștigat cel mai repede un caracter urban, oferind personalitate citadină vechiului târg de la vadul Oltului.

Istoria orașului nostru rămâne o carte deschisă în care se ascund straturi peste straturi de sedimentări istorice și culturale, fără de care noi am fi mai săraci și mai neștiutori.

Farmecul orașului de odinioară inspire mari pictori care au imortalizat pentru eternitate străzi și case vechi din Slatina: Spiru Vergulescu, slătinean prin naștere și prin dragostea imensă pe care purtat-o orașului, Vitalie Butescu, Corneliu Drăgan-Târgoviște, Mihai Coțovanu.



Oauă de la baba Persa

Viorel MARINEASA

Bașu-i pe nasoaie. Ca bou', s-a prezentat la post conform repartiției guvernamentale, iar acum nu mai poate scăpa. Ăi (mai degrabă alea, că majoritatea-s gagici) care nu s-au dus se descurcă de minune. Tranzacții, pile, tocmeli, vorba-i că-s cam toți/toate aranjați/aranjate, plimbărica pe corso tot la două zile, mai o agapă, o filarmonică, o operă, că la teatru la ce să mergi dacă nu ai parte decât de șopârlite fumate la adresa sistemului. Și el o freacă aici de trei ani. Numai el bate drumurile desfundate în cizme de cauciuc. Niște tâmpiți îi stăpânesc viața. Directorul, pilotat de muieri, i-a pus orele în așa fel încât să-și piardă tot timpul prin școală, iar ca supliment – pe la căminul cultural la „activități” cu „tinerii”, niște pierde-vară insolenți și, mai mereu, cu o *secărică* la bord. Scandal când pleacă o dată sau de două ori pe săptămână acasă, ca să-și vadă familia și să se aprovizioneze, că cică-i navetist, iar asta-i foarte grav, nu se poate admite, cum nici aia că nu renunță la buletinul de oraș pentru o viză pe coclauri. Primarul, un idiot care se ține matol de dimineața până seara, tractorist catastrofal de care au scăpat promovându-l cei de la *gostat*, vine aproape zilnic în cancelarie și face tărbă, le urlă din hăul plombat cu aur directive ale partidului cu damf de rom superior. Normal că pleacă să-și aducă mâncare. Ce să halească aici? *Ceapeul* e pe butuci, inșii apți de muncă fac naveta la fabrici din oraș, iar la întors se stămpără cultivându-și grădina precum omul lui Voltaire. Vaci nu-s prin sat, alea de la *colectiv* trag

să moară, ce să mai dea lapte. Apa-i sălcie, numai cei bătrâni o beau și rezultatul se vede, îți râd cu știrbiturile. De la cooperativă a luat cândva o conservă de fasole cu costiță afumată. Și împuțită la deschidere. O bătuse cam mult soarele cât se lăfăise în vitrină. „Năince să scocea dă două ori mai mult grâu numa dă pră ulița principală decât din toată încropeala lor dă *colectiv*”, formulează pragmatic Ta' Laie, localnicul la care stă în gazdă. (Ascultându-l, meditează asupra silabei *Ta*, cea care face corp comun cu numele insului; o fi vreo formă contrasă de la *Tata* ori cine știe ce altă șmecherie a arhaicității.)

Singura speranță de subzistență rămâne baba Persa. „O nu-ț trăbă neșce oauă, dom profesăr? Le dau lesnea.” De trei ani tot îngurgitează la ouă de i s-a îngreunat alarmant ficatul. Simpla lor vedere îi produce lehamite. Dar continuă. Ouă moi și ouă tari, ouă ochiuri, ouă scrob, ouă jumări, ouă românești, papară de ouă, omletă, *căigană* bănățană; când le bați și când le amesteci; ce compliniri, ingrediente, mirodenii; cât le fierbi, cât le prăjești. De latura artistică nu a avut timp, dar are parte de când și-a făcut apariția la școală Nadia, tovarășă de suferință; ea îl răsfăță uneori cu ouă umplute și cu ouă Benedict. Deunăzi au făcut un concurs de istorii cu ouă. A lui Bașu a fost cea mai faină. Drept răsplată, Nadia *i-a cedat*. „Tare ne mai distra profesoara mea de științe naturale când trebuia să ne vorbească despre ouă și, har Domnului, la zoologie se întâmpla des. *Ouălele* de struț, rostea pițigăiat și

cu emfază. Ouălele de ornitorinc, ouălele de etcetera. Ne prăpădeam de râs. Știam de la profa de română, care n-o suferea, că avem de-a face cu un hiperurbanism, o *buctă* în formule domnoase și incorecte.”

Baba Persa iese pe interval când nici nu crezi. Ce poate să-ți ofere? N-o face imediat. „O nu știi un doptor bun la oraș, dom profesăr? Vezi-mă câtu-mi-s ge slabă, dom profesăr, da’ tăt am *atențiune*. Mi-i frică să nu-m’ pocnească vro vână gi la cap.” După frumoasa etimologie populară trece la conversația *hauduiudu*: „Șie măi fac ai ge pr-acasă, dom profesăr?” Bașu îi înșiră dezastre: fetița e bolnavă, nevas-ta a rămas fără servicii, i-a murit un unchi. „Ăhă-ăhă, dom profesăr, ăhă-ăhă, las’ că-i binie, las’ că-i binie.” Și apoi - la obiect: „O n-ai cumva lipsă ge neșce ouă, dom profesăr?”

Uneori, deși le păstrează în cenușă, câte-un ou comercializat de baba Persa se întâmplă să fie clocit. Un pic de pru-

dență nu strică, mai ales că nu știi cu ce te alegi. Deunăzi, într-o dimineață, la căminul cultural, când mama luți a deschis ca să deretice după repetițiile din ajun, a descoperit că, în sala de spectacole, portretul iubitului conducător fusese stropit peste noapte cu „materie scârnăvă”, cum s-a exprimat în alt moment un specialist trimis de la *centru*, mai precis – cu ouă clocite. Pare-se că făptașul s-a strecurat forțând o fereastră. Înainte de a pleca pe același traseu, răufăcătorul a avut grijă să adune găocile, probabil sub incidența lanternei. Bravul șef de post al miliției comunale a stabilit, din aproape în aproape, că ouăle au fost achiziționate de la baba Persa. Pe lista lui de suspecti figurează și Bașu, și Nadia, și vreo patru-cinci tineri insolenți din echipa de teatru, dar și un elev eminent din clasa a șasea. Se așteaptă arestări. Oare și baba Persa? Pentru comerț ilicit? Ca instigator? Ca părtaș la complot?



Lucian Liciu



Proză

Masa

Mihaela ALBU

Sunt soția unui om celebru.

Istoria începe așa:

Când am venit în New York, acum vreo 30 de ani, întreaga ramificație de metal ce alcătuiește podul imens pe care trece metroul, spânzurat pe deasupra oamenilor și mașinilor îl percepeam ca pe un desen suprarealist. Desigur, pe vremea aceea eram încă o copilă, dar nu puteam să nu mă întristez în fața urâtului. Pentru că metalul, ce părea singura materie stăpână în univers, îmi dădea fiori. Scrâșnetul șinelor străbătute încoace și încolo (dinspre Manhattan spre Flushing și invers) de nenumăratele trenuri încărcate cu tot amestecul inimaginabil de rase umane îmi crea spasme. Nu-mi imaginam cum și de unde există pe pământ atâta metal. Eram oare singurul locuitor al Queens-ului care îl vedea? Poate că eram, oricum, singurul care își punea această întrebare.

Și cum să nu mă fi simțit închisă în metal dacă eu veneam direct dintre florile multicolore ale Haifei? Cine nu a văzut acest oraș ar trebui să facă un efort de imaginație și să-și închipuie cum se poate simți în nări și în toți porii parfulmul de iasomie în serile de august. Sau ar trebui să-și imagineze Grădinile Bahai, dar desigur, imaginația nu poate înlocui ceea ce prinde privirea și ceea ce poate închide în el sufletul când e cuprins de miracolul lumii.

Îmi povestiseră adesea părinții că, înainte de a se stabili în orașul ce-i primi-

se cu mirosul florilor de iasomie, soarta (și afacerile tatălui meu) îi purtaseră prin mai multe locuri, dar că abia acolo mă născusem eu și probabil de aceea îi duceam dorul. Am crescut un timp în acel loc și îmi amintesc destule, iar orașul îmi este încă una dintre cele mai dragi amintiri. Dar nu despre aceasta vreau să povestesc acum. Va veni o vreme când numai despre oraș voi scrie poate.

Să mă întorc așadar. Sunt în urmă cu 30... de ani, cu 25..., cu 20... Peste podurile metalice îmi petrec privirea zi de zi, dar în locul lor îmi pare că văd tufe înalte ce-și întind brațele încărcate, sufocate de flori. În închipuirea mea ele au culori. În loc de negru, gri sau maro... eu văd roșu, portocaliu, alb. Însă casa cumpărată de părinții mei de îndată ce ne-am mutat în New York „îmi permitea” să văd și să aud în fiecare zi numai podurile și trenurile. Mai târziu, mult mai târziu am cumpărat-o pe cea în care stăm acum. Este departe de tren și are – în față și în spate – iarbă și flori. Da, mai ales flori!

Au trecut și anii în care mă simțeam tristă și singură și în care trăiam cu visele mele. Visam cel mai adesea că urc muntele în Haifa (și oboseam de-a dreptul) sau alteori că mă plimb singură în orașul de jos până când simțeam în nări mirosul acela sărat înțepător al mării. În visele mele nu eram niciodată singură. Pe cine visam? N-aș putea spune cu precizie. Când deschideam ochii, deși uneori îi țineam permanent deschiși, nu mai știam

cine este cel ce mă însoțea în plimbările mele imaginare. Nu-l cunoșteam și totuși... îmi era atât de familiar, de aproape. În vis îi auzeam vocea ușor voalată, caldă și totuși bărbătească. Îi vedeam și ochii negri și părul din care-i cădea mereu câte o șuviță rebelă pe fruntea imensă. Fruntea lui... da... îmi părea că în ea sunt cuprinse toate întrebările lumii. Și îi vedeam mai ales mâna dreaptă, cu care mă sprijinea, mă ocrotea, îmi ținea palma ce tresărea la fiecare strângere cât de ușoară.

Cine era el? Era prietenul meu ... din vis.

În viața de zi cu zi mă simțeam tot mai singură.

Până în ziua în care...

Nici nu știu cum să încep. Vreau să mă opresc o clipă și să determin ziua aceea să se nască din nou. Să fie ca și cum n-ar fi murit. Să se oprească primind în ea alte și alte zile. Să crească până la dimensiunea unei vieți. A vieții noastre.

Și totuși... Să mă întorc cu mintea și mai ales cu inima la ziua aceea. Era mai, era soare, erau trandafiri. Tatăl meu ne spunea la masă că l-a rugat cineva (un coleg, un prieten?) să primim la noi pentru un timp un tânăr – „profesor deja cunoscut în țara lui, un tânăr venit de curând în Lumea Nouă; are multe articole publicate, traduse, a umblat prin lume, deși ... la anii lui nici n-ai spune. Oricum, e om de onoare, are recomandări speciale, iar noi tot avem partea din spate a casei nelocuită...” Așa îi spunea tata mamei sau cam așa. Prea multă importanță n-am dat discuției dintre ei, deși o vagă undă de curiozitate îmi încolțise. Aveam 17 ani și nu văzusem încă un „savant” în carne și oase. Profesorii mei ... nici gând să aspire la titlul acesta.

Și îmi mai amintesc bine că a doua zi, după-amiază, „tânărul savant” a sunat la ușă. Venise să discute cu părinții mei, să se cunoască, să vadă dacă ei îl acceptă, dacă sunt condiții de studiu în casa noastră etc. etc.

De cum a intrat, am tresărit. Musa-firul mă privea exact ca... prietenul meu din vis, iar ochii și fruntea îi dezvăluiau dintr-o dată forța de a stăpâni. Nu știu cum am avut puterea să-mi rețin uimirea. Probabil că nu perfect. Dar poate că nici n-am fost pe de-a-ntregul surprinsă. Mi s-a părut oarecum firesc să-l întămpin. Cum firesc mi s-a părut apoi să-l văd zilnic în casa noastră. Nu mi-a dat, ce-i drept, prea multă atenție la început, în afara unor gesturi de politețe (cam exagerate după părerea mea de atunci). Dar mai mult decât asemănarea cu tovarășul meu de plimbări prin Haifa visată (eu știam, simțeam că era ceva firesc ca el să vină odată și odată), m-au surprins gesturile lui. Când i-am dat mâna și mi-am spus numele, am simțit că din palma lui răzbătea exact acea siguranță, liniște, încredere, putere pe care inconștient le visasem. I-am simțit fermitatea cu care mi-a ținut pentru o clipă mâna mea ce începuse să tremure ușor și ... din clipa aceea **am știut**. M-a cuprins o pace deplină și am văzut cum în jurul meu se face parcă lumină. Nu, cu siguranță, nu de la soare. În ziua aceea știu sigur că cerul era înnorat. Chiar vorbeam la masă că va veni ploaia și că, fapt destul de neobișnuit în New York, nu mai plouase de o săptămână.

Clipele în care mâna mea s-a odihnit în palma lui îmi par și acum aproape. Atunci nu mai gândeam și nu mai simțeam decât atingerea. Era ca și cum toate senzațiile îmi fuseseră dirijate către degetele mâinii drepte. Eram ca împie-

trită în rest. O singură tresărire. La gestul lui neobișnuit. Îmi ridică mâna puțin, înclină în același timp capul și undeva – la jumătatea distanței – privirea-mi (probabil extrem de mirată) îi vede buzele ușor tremurânde apropiindu-se încet de mâna mea. Sunt surprinsă și parcă rușinată. Nu înțeleg de ce îmi sărută mâna. „Mă cunoaște și el? Are și el vise cu mine? Unde ne plimbăm? În Bucureștiul pe care nici nu știu să-l localizez pe hartă?” Astfel de întrebări și multe altele cred că-mi țâșneau din ochi. Din gură n-am putut rosti însă nici un cuvânt. Mai târziu am aflat că acesta era un obicei normal în țara lui. Ce fel de bărbați sunt românii? De unde vine obiceiul acesta? Ce reprezintă pentru ei femeia? Sau mai degrabă ce reprezintă pentru ei mâna unei femei? Desigur, nu l-am întrebat nimic. În afara numelui meu șoptit – nici nu știu dacă l-a auzit – gura mea n-a mai putut scoate nici un sunet. Nici atunci, nici mult după aceea. Numai ochii îl urmăreau, iar urechile mele se obișnuiseră deja cu zgomotul pașilor săi fermi ce traversau (de atunci încolo) holul de câteva ori pe zi. Pentru mine ei exprimau siguranță și putere. Nimic din nesiguranța și stângăcia unui nou venit pe pământul acesta atât de diferit de tot ce există sub soare.

Da, el nu venise în New York de prea mult timp. Cam de un an aveam să aflu după ce ne așezaserăm toți în *living* pentru a discuta. Dar înainte de asta m-a surprins încă o dată, dar parcă m-a și liniștit. Cu acel gest stăpânit și sigur, el îi sărută și mamei mâna. Tata nu pare deloc mirat. El pesemne, călătorind atât de mult, știa obiceiul. El știa de altfel atât de multe pentru că văzuse atâtea în viața lui. Ei, dar nu despre tata povestesc acum... ci despre cel ce nici nu aș fi visat

atunci că-mi va deveni atât de apropiat într-o zi. Sigur, aceasta s-a petrecut mult mai târziu. Acum sunt în salon cu mama (frumoasă și încă tânără), cu tata (mereu grăbit și preocupat de toți și de toate – de afaceri, de prieteni, de politică) și cu ... El. Îl văd așezat pe fotoliul meu preferat (desigur, nu avea de unde să știe că este „al meu” și totuși, tocmai pe acesta s-a așezat... De ce?). Pare degajat, pare a fi din totdeauna la noi în casă, vorbește cu tata, îi adresează din când în când câteva cuvinte mamei, mă privește pe mine... Drept, în față, cu un zâmbet cald, cu ochii ce mă învăluie într-o lumină ce ocrotește. Cel mai des însă își îndreaptă privirea spre tata. Cu el – discuția se leagă firesc pe cele mai diverse teme. Îi ascult și nu-mi pot desprinde ochii de la fața lui, de la mâinile frumoase ce se mișcă din când în când subliniind o replică, afirmând sau negând cu un gest sigur ceea ce spunea. „Michael mi-a vorbit mult de dumneavoastră, așa de mult și de frumos încât m-a determinat să vă cunosc și ... chiar să vă invit să locuiți la noi ... pentru o vreme, desigur. Eu am senzația că deja vă știu de mult, dar ... ar fi bine să spuneți câte ceva despre dv., știți, pentru soția și fiica mea. Eu le-am povestit deja ce știam și e de ajuns, cred, nu mai sunteți un necunoscut pentru ele, dar ... în fine ... cred că le-ar plăcea să vă audă direct.”

Nici o umbră de stânjeneală nu trece pe chipul lui. Cu cel mai frumos zâmbet din lume și cu ochii cei mai curați, El începe să vorbească:

— N-ar fi prea multe de spus...

— Sunteți modest, spune tata. Eu am auzit deja atâtea, încât ne-ar trebui o zi întreagă ca să vă ascultăm.

— Da, câte ceva ar fi... Să mă prezint întâi. După cum știți, sunt român. Vin

dintr-o țară de care unii nici nu au auzit (ignoranții), iar alții au auzit așa de puține (mai ales rele!). Vin dintr-o țară în care nimeni nu vorbește despre Dracula, ci despre existența zilnică... Și despre politică. Da, politica este subiectul cel mai frecvent în discuțiile dintre români.

— De ce?

— Poate pentru că ea ne-a croit destinul în timp. Obişnuim să ne plângem de istorie și geografie. Că suntem așezați „în calea tuturor răutăților”, că suntem ca o „poartă” pe care unii au intrat și au ieșit sau cel puțin au vrut să intre și să iasă... În sfârșit, depinde cum privim lucrurile... Eu cred că geografia și istoria au fost „ajutate” de oameni, adică de politica lor.

Nu mai ascultam. Îi urmăream buzele, dar mai ales mișcarea abia vizibilă a brațelor, a trupului. Avea un fel special de a vorbi cu tot corpul, de a exprima cu toată ființa ceea ce voia să spună. Și așa te convingea pe de-antregul. Convingea absolut pe oricine, aveam să știu asta mai târziu. Mama s-a lăsat și ea cucerită de poveștile lui și a acceptat să-l primim chiriaș.

De atunci, eu umblam ca în vis. Numai că... privirea lui trecea pe deasupra mea. Intra în camera lui și citea, scria, scria, citea. Masa, singurul obiect de mobilier cu care a venit în casa noastră, — plină, plină de cărți o zăream uneori prin ușa întredeschisă. Îl mai azeam din când în când discutând cu tata, dar prea mult nu înțelegeam. Era vorba de o disciplină nouă, de desoperiri senzaționale... Ca de fiecare dată când eram prin preajmă și ei discutau, eu nu azeam decât primele fraze. Apoi totul se transforma într-un fel de muzică, sunete muzicale ce mă transpuneau iarăși în visul meu. Eram din nou în Haifa și cobo-

ram spre port. Cu el. Cu câteva minute înainte eram la Mănăstirea Carmelitelor. Răcoarea zidurilor din amintire mă tulbura. Mă desprinsesem de pacea din interior numai pentru că mă chema soarele, mă chema marea. De fiecare dată când intram în semintunericul mănăstirii visam soarele. Când ieșeam afară, mă gândeam la pacea din interior. Și totuși... soarele mă atrăgea cu mai multă putere. Mă plimbam prin port, mă uitam la vapoare, la chipurile oamenilor, la turiștii zgomotoși, dar mai ales la acele familii de ortodocși care umblau numai în grup, în „uniformele” lor care opreau privirea ca un zid nevăzut. Cei pe lângă care treceau păreau să nu existe. Chiar, îmi spuneam, hainele lor, și desigur ei nu realizează asta, le sunt un fel de platoșă prin care se izolează de restul semenilor. „Noi suntem diferiți!”, par a spune prin portul atât de rigid, sau „noi suntem singuri pe lume.” Eu îi priveam cu ochii amintirii, așa cum îi privisem de nenumărate ori în plimbările mele reale prin Haifa. Nu știu de ce dar mai ales de la copiii lor nu mi puteam desprinde nici privirea și nici gândul. Erau atât de asemănători, de impersonali în hainele lor negre pe lângă care albul bluzelor părea să nu facă altceva decât să sublinieze sobrietatea culorii negre, atât de nepotrivită totuși pentru un copil. De acea îmi impuneau acea teamă amestecată cu o curiozitate ce nu mi-o puteam reține. Ei erau deja oameni maturi, chiar dacă trupul le era încă în căutarea formei. Diferența între mamă și fiică sau între tată și fii părea a fi numai de înălțime. Împreună mai ales — și mă gândesc la familia la care m-am uitat minute în șir pe banca de lângă cea pe care mă așezasem eu — toți împreună ridicaseră parcă un zid nevăzut prin care se diferențiau și se izolau de restul

trecătorilor. Nu știu de ce mă gândesc acum la ei. Poate pentru că făceau parte integrantă din peisajul Haifei, iar în plimbările mele – reale sau numai visate – ei dădeau locului un specific anume.

În Haifa, o lumină și un aer special te determină să te uiți și să vezi, iar de aici până la a visa nu e decât un pas, chiar dacă distanța ar părea mai mare.

Și eu visam. Visam că mă plimb cu el în serile de vară parfumate. Risipa de flori din grădini și de pe garduri, risipa nebunească de culori o vedeam și o uitam în clipa următoare. Mă uitam spre el și știam acum cu mai multă precizie cum arată, chiar dacă plimbările *noastre* erau numai *ale mele*. Omul real îi lua-se locul prietenului visat, iar gândurile mele prinseseră concretețe, chiar dacă erau de moment numai gânduri. Știam acum cu precizie ce mi-ar putea spune dacă ne-am plimba împreună, cum ar merge alături de mine dacă am coborî în port sau dacă am urca muntele spre Universitate. Nu plecam mai departe de oraș. Nu încă.

A mai trecut un an – de visări pentru mine, de lucru pentru el. Vara următoare, eu am plecat la Haifa cu mama. Orașul m-a primit ca și cum mă aștepta. Cu aceleași parfumuri, cu aceeași lumină ireală. Mă simțeam acasă și totuși ... era prima dată când visam ... New York-ul. Acolo a rămas el. Am și acum amintirea clară a acelorași senzații, a acelorași vise și dorințe. Aglomerația, mulțimea de oameni și de mașini, fierul și betonul din megalopolisul în care este el nu mă mai înspăimântă, nu-mi mai creează coșmaruri olfactive. În această lume el continuă să trăiască, să gândească, să scrie. Redescopăr Haifa, locuri dragi ale plimbărilor mele – cele adevărate suprapuse

peste cele visate. Numai că El aparține altui loc, altui peisaj. Și ar trebui să accentuez momentul în care nu mă mai pot mulțumi cu visul. Da, a venit momentul în care i-am dat telefon. Simt și acum uimirea mea că el nu pare surprins. E calm, amabil, puțin parcă îngăduitor cu mine. Are răbdare ca un frate mai mare. Eu îi povestesc despre oraș, el mă întreabă ce fac eu în fiecare zi. Eu îi povestesc despre locurile în care mă plimb, el mă întreabă cu cine mă plimb și dacă am grijă să nu merg pe stradă când este prea cald. Desigur, știe despre clima umedă a orașului, cum cred că știe absolut despre orice l-aș întreba. Eu aș vorbi continuu la telefon. El se scuză spunându-mi că are o întâlnire importantă. Eu mă gândesc prima dată că e posibil să se întâlnească cu... o colegă, o femeie din lumea lui. Poate chiar din țara lui. Îmi iau inima în dinți a doua zi și îl întreb. În-cepe să-mi vorbească despre profesorul care-i coordonează doctoratul, despre lucrarea la care scrie, despre cibernetică și matematică. Eu ... nu înțeleg decât că persoana cu care se întâlnise era profesorul său. Și discutăm apoi despre oraș. El nu a fost niciodată aici, dar a citit multe despre locul acesta unic pe pământ. Îmi spune lucruri pe care eu nu le știu, mă trimite în zone pe care eu credeam că le descoperisem singură sau în altele despre care nici nu auzisem. Mă întreabă apoi, după câteva zile, dacă am fost să le văd. Mă roagă să i le descriu așa cum le-am perceput eu. Trăiește cu gândul plimbările mele, eu înțeleg locurile, istoria și oamenii prin el.

Până într-o zi când... îmi spune pentru prima dată că îi lipsesc, că acasă e parcă trist și gol fără mine, că se obișnuise să știe că eu sunt acolo... Eu nu-mi revin. Nu mai pot vorbi și de aceea nu

spun nimic. Nu spun că eu mă gândesc numai și numai la el, că văd locuri dragi inimii mele în Haifa cu el în gând, că îmi e alături în fiecare moment. Cum aş putea să-i spun toate astea? N-am curaj și nici nu se cade. Desigur, pentru el sunt ca o soră mai mică pe care simți nevoia să o ocrotești, cu care discuți din când în când ca să mai ieși din cărțile și știința ce-ți ocupă toate gândurile.

Și totuși... am înțeles că nu mă privește numai cu îngăduința ușor superioară a unui frate mai mare abia în momentul în care mi-a spus că are o săptămână liberă și... vine la Haifa! Motivul: să-i arăt orașul, să-l conduc în locurile știute, să cunoască pe viu ceea ce visase cu ochii minții citind Biblia. Abia acum mă cuprinde frica.

Mă tem de ceea ce am dorit mai mult: să merg cu el în serile îmbătate de iasomie prin orașul copilăriei mele, să mă las cu el mângăiată, învăluită, de lumina aproape ireală a soarelui din port. Dar cel mai mult... mă tem de ceea ce realizez abia acum pentru prima dată: **el e creștin!** Oare și-a dat seama de diferența dintre noi? Oare s-a gândit vreodată la asta? Are pentru el importanță? Nu, probabil că nu, dar eu ar trebui totuși să-l întreb și, mai ales, să-mi spună care e diferența între noi. Există vreuna? Eu nu o văd, dar poate că sunt încă „prea tânără”, cum spune tata, „o copilă”, cum spune mama.

Un nou telefon: sosește marți după-amiaza. Va locui la un hotel din centru, „Shulamit”. Azi e sâmbătă. Orașul pare pustiu. Începând de ieri după masă, totul e ca în „pădurea adormită”, nimic nu pare să mai funcționeze. A început sabatul și tradiția cere ca nimeni să nu mai lucreze, să nu mai cumpere...

Plec în recunoaștere, găsesc hotelul, mă plimb câteva minute pe trotuarul din fața lui și nu pot crede că peste câteva zile el va locui aici. Încerc să mi-l închipui ieșind pe ușă, îndreptându-se grăbit – spre dreapta desigur, spre *uptown*, spre Universitate. Vine cu treburi, nu cum credeam eu...

A venit atunci; a rămas două săptămâni.

Când ne-am întors acasă, m-a cerut de soție. Greu a fost, dar cum el reușește tot ce-și propune, a reușit să învingă chiar și toate argumentele cu care tatăl meu încerca să ne oprească. Nu a putut. eu eram tânără. El era puternic.

Astăzi – eu sunt soția lui. El – predă, citește, scrie, ține conferințe, călătorește. Mă ia cu el uneori. În casă umblu în vârful picioarelor. Mai tot timpul pregătesc mese. Are mereu invitați. Se adună în jurul mesei, acea masă pe care o mai păstrăm încă. Din superstiție? Din sentimentalism? Nu știu.

Ce greu e să fii soția unui om celebru!



Proză

L'immensità

Nora RÂMNICEANU

Studentii mai... vechi își amintesc, cred, cu nostalgie, de seara grupei, evenimentul cel mai așteptat al primului an de facultate, un fel de bal al bobocilor. Băieții din anul I de la Politehnică sau de la alte facultăți cu populație majoritar masculină, invitau grupe de boboace de la Filologie pentru o seară gândită să lase tuturor amintiri de povestit, cândva, copiilor, nepoților... Valorificând experiența colegilor din anii mai mari, se organizau adevărate evenimente-spectacol, unde găseai de toate: fete frumoase, ușor pierdute-n spațiu, băieți atrăgători care se voiau dezinvolți și importanți, muzică ascultată până atunci doar în Metronomul lui Cornel Chiriac de la Europa Liberă, dans, momente distractiv-interactive și... decență, prea multă decență (ar zice unii).

Admiterea la facultate fusese din nou crâncenă- filologie, șase pe loc, medicină, nouăsprezece pe loc - iar unii intraseră după a doua, a treia încercare, amănunt sesizabil în ținuta și atitudinea celor mai mulți dintre participanți: fețe lungi, palide, cearcăne, siluete filiforme, insuficient refăcute după ani de eforturi intense.

Ei bine, seara grupei era un fel de botez de inițiere, de socializare, într-o vreme când părinții lui Mark Zuckerberg, inițiatorul Facebook-ului, nici măcar nu se cunoscuseră, telefonul era unul singur într-un cămin studentesc, în schimb, tabloul cu casete pentru chei și corespondență din poartă era plin de scrisori.

Evenimentul din seara aceasta este organizat de grupa 409, Medicină, invitate fiind fetele din grupa 409 (simplă coincidență) Filologie. Câți băieți, atâtea fete. Există și un program, cu un desfășurator respectat cu cerbicie de către organizatori. Două numere nu lipsiseră vreodată dintr-un asemenea program, concursul de cultură generală... fără variante de răspuns și dansul inimioarelor. Poate sună absurd, dar până și dansul acesta cu denumire siropoasă, gândit, de fapt, să-i aducă pe mediciniști și pe filoloage mai aproape unii de alții - moment foarte așteptat mai ales de băieți – era tot un fel de probă de cultură generală, la care fetele aveau ocazia să-și etaleze cunoștințele. Deci, cu inimioarele la vedere, având pe ele numele unor protagoniști din cupluri celebre, începeau căutările în amuzamentul general, sporit de întrebări abia șoptite „*pe cine să caut?*”, „*ăsta pe cine a iubit?*”

„Petrarca, trebuie s-o cauți pe Laura! – i se sufla – nu pe Veronica Micle”. „John Lennon, caut-o pe Yoko Ono! tu pe ce lume trăiești, ce muzică asculți?” „Anna Karenina, la uman ai făcut literatură universală! Vezi pe unde e Contele Vronski!”

Eu, Margareta lui Bulgakov! Caut și caut... și, când îmi pierdusem orice speranță de a-mi găsi perechea, dansul fiind cam pe ultimele acorduri, zăresc lângă fereastra cea mai apropiată un tip care tocmai își smulgea inima de la rever, cu bold cu tot. „*Păi, ce faci Maestre?*”

întreb zâmbind. Zâmbește și el, vizibil încurcat, cu obraji în flăcări: „*Lecturile mele nu l-au reținut pe acest tip, pe... Maestrul, îmi pare rău.*” Îi spun despre cine este vorba și mă ofer să-i împrumut cartea, mai ales că locuiam foarte aproape, între Căminul meu, 16, și sala Căminului 2 și bulevardul Liviu Rebreanu, pe lat, care ducea, cu un sens spre Sala Olimpia și Spitalul Județean, iar cu celălalt spre Podul Michelangelo, Ștrandul Termal, Parcul Rozelor și un pic mai departe Hotelul Continental. „*Of, ce-aș fi vrut să dansez!*”, mă lamentez eu, vrând să-l pun în dificultate pe viitorul medic, pentru că era de presupus că are două picioare stângi. „*Zi merci că ai scăpat cu pedichiura neatinsă!*”, îmi spune el râzând în hohote. „*Ca să mă revanșez, îți voi cânta, în drum spre căminul tău, l'Immensita.*” E rândul meu să râd în hohote. „*Scuză-mă, eu ascult Metronom, adică ascultam când eram acasă, dar... l'Immensita... nu cunosc!*”

„*E un cântec frumos, crede-mă, dar cum la mătușile mele, unde locuiesc, îl ascult în fiecare zi, fie că vreau, fie că nu (răspuns corect, b), m-am plictisit de el ca de ceaiul de tei pe care trebuie să-l înghit în fiecare dimineață. Te-ai prins că voiam să te pedepsesc pentru că m-ai pus într-o situație jenantă cu Bulgakov al tău.*” „*Mătușile te-au și îmbrăcat?*” întreb eu, vrând să dau impresia că nu am auzit ce a spus. „*la să vedem, costum de ginere, spun eu abținându-mă cu greu să nu râd prea tare, cămașă albă, cravată, - eu ți-aș fi pus papillon-, batistă asortată, butoni cu monogramă... ! Spune-mi că nu ai pantofi de lac, mai spun eu, ducându-mi mâna dreaptă la ochi!*”

Cam sărisem calul cu observațiile mele insolente, profitând că partenerul meu se amuza și el copios.

„*Ai ghicit, ținuta mea este opera colectivă a mătușilor*”, țipă Maestrul ca să-l pot auzi, exact când muzica se opri se pentru o scurtă pauză. „*Poate o să cunoști și tu vreo fată!*” mi-au zis dragălașele! „*Misiune îndeplinită!*” zic. „*Sigur, le voi povesti din fir a păr ce și cum, și... gata cu conjurația mătușilor! Ce bine că te-am întâlnit! Și nici măcar nu știu cum te cheamă!*” „*Magda, și vin dintr-o comună de lângă Slatina.*” „*Olteancă! Eu îți voi spune Olțița, fata de la Olt. Poate voi mai întâlni fete pe care să le cheme Magda, dar Olțița vei fi numai tu*”, îmi spune purtătorul costumului de ginere. „*Dar tu nu ai un nume?*” întreb eu cam teatral. „*Mă cheamă Bogdan, dar cum sunt singurul copil în neam, un fel de bobocelul mamei, al bunicilor și al iubitoarelor mele mătuși, m-am ales cu numele de alint Bogi.*” „*Aoleu, nu se poate!*” „*Pe dumneavoastră o să vă opereze doctorul Bogi*”, mă maimuțăresc eu. „*Aș lua-o la fugă. Eu îți voi spune tot din motive de unicitate, Bog. Dani sunt prea mulți, Bog va fi unul singur.*” „*Wow! Chiar mâine le voi anunța pe dragile mele mătuși că renunț la costum până la banchet sau până la o eventuală și foarte improbabilă însurătoare. De asemenea, renunț la numele de Bogi și la toate apelativele lor care mă trimit direct la grădiniță*”, mă anunță cu emfază Maestrul. „*Eu zic să începem acum*”, îi propun râzând copios, anticipându-i consternarea, și, cu o mișcare fulgerătoare îi scot batista, o duc la spate, apoi i-o pun în buzunarul sacoului. Bog roșește din nou, dar veselie nu-i dispăre, ceea ce mă încurajează să continui. Il cuprind pe după gât și-l invit să îndrăznim câțiva pași de dans, sperând că eu voi scăpa cu degetele întregi, iar el necălcăt pe picioare. Cu mișcări de striptis îi scot cravata, apoi butonii cu monogramă, unu câte unu. L-as fi dat

jos și haina, nu de alta, dar în sală căldura devenise insuportabilă. Jenat, băiatul și-o dezbracă singur, apoi mă ia de mână și ne retragem spre fereastră, căutând puțină răcoare. Rădem ca nebunii, acompaniați de restul colegilor, reacție pe care n-o anticipasem, dar care nu ne displace. „*Asta va rămâne, cu siguranța seara premierelor, îmi spune medicinistul. Mulțumesc, Oltița pentru o seară pe care n-o voi uita niciodată!*”

Prietenul meu Bog era un tip care risca să fie luat oricând drept un elev de liceu, un pic mai înalt decât mine, cu ochi frumoși, căprui, care știau să comunice mai bine decât o făceau cuvintele. Din motive ereditare sau pentru că așa îl tot pieptănase mama lui când era mic, părul lui era un mix între frizura lui Cioran și pieptănătura lui Enescu, cu breton pe frunte și cărare pe mijloc. Băiatul ăsta râdea tot timpul, etalând o dantură frumoasă, sănătoasă și îngrijită, cu un amănunt care-i sporea farmecul: cei doi dinți de sus, din față, erau ușor întorși unul spre celălalt, ca doi cerberi aflați mereu la post.

Mulțumeam cerului că ne salvase pe amândoi de la un moment penibil, de lungul dans al inimioarelor, deoarece și eu și Maestrul eram, cum aveam să constat mai târziu, niște amărâți de șoareci de bibliotecă. Eu ronțaiam literatură, dar și discipline școlare, ca să scap de gura vecinilor din sat care mă tot întrebau: „*Te duci mai departe sau rămâi la sapă?*”, iar Bog, ronțaise și el câteva tratate de medicină, plus manuale de fizică, chimie și... matematică. Tatăl lui era chirurg într-un orașel din sud, aproape de Dunăre, iar mama sa, pediatru. Mi-a povestit că nici nu terminase școala generală când a asistat prima dată la o operație.

Și am rămas prieteni. Noi doi și prietenia noastră inedită, specială, exclu-

sivistă. Nimeni nu credea că nu suntem într-o relație de iubire. Când nu aveam cursuri, nu citeam, nu conspectam... eu, sau el nu era la facultate sau la Spitalul Județean ori la cel din Complexul Studențesc timișorean, unde petrecea foarte mult timp, ne întâlneau să vedem un film, o piesă de teatru, să mergem la cofetărie sau să uităm de noi pe malul cu sălcii al Begăi, în Parcul Copiilor sau în Parcul Rozelor. Vorbeam despre toate și despre nimic, râdeam mult, mulțumiți că suntem împreună. Nu ne dădeam întâlnire, el era cel care mă căuta, timpul lui liber era ceva mai limitat decât al meu. Nu ne puneam întrebări și nu ne făceam planuri. Trăiam clipa, iar clipa aceea era atât de senină, de hrăitoare și de candidă, încât nu ne mai trebuia nimic altceva. Uneori îl rugam să-mi cante *l'Immensita*, iar el, deși se lăsa rugat, - nu uitase că râsesem de gusturile lui muzicale -, mi-l cânta, cu vocea lui caldă, cu inflexiuni melancolice, triste pe anumite pasaje: „*Da, eu știu... /că voi fi un mic gând/ în această mare imensitate/a cerului.*”

Și au trecut zilele, nopțile și anii, ca niște clipe. Prietenia noastră era mereu acolo, la fel de intensă, și de castă, fericiți că ne vedeam, că ne spuneam micile ofuri pe care continuam să le tratăm cu bucuria pură a întâlnirii, chiar dacă timpul de care dispuneam se diminuase mult, eu lucram deja ca asistent la catedra de limba română contemporană, iar el era tot mai prezent în de sălile de chirurgie.

Într-o zi, mă ia de mână și-mi spune, hodoronc, tronc: „*Oltița, pe mine mă intrigă nespusele propoziție auzită la cununia colegilor mei Lepa și Mladen – Statutul ocrotește căsătoria și familia – și aș vrea să aflăm împreună cât este de ade-vărată această zicere.*” Pe moment am

rămas blocată, apoi am izbucnit în râs. A făcut și el la fel, după care clipa a zburat cu tot cu propoziție și cu posibilele ei interpretări sau soluții. M-am întrebat de atunci de nenumărate ori ce-ar fi fost dacă... și uneori îmi răspundeam că ar fi fost idealul și tocmai de aceea, imposibil. Poate intuiseam că acest copil mare, bun și generos, gata să dea celorlalți din multul sau din puținul său, din timpul și din energia lui, va avea o singură, mare și devoratoare iubire, despre care-mi vorbise de-atâtea ori, chirurgia.

La banchetul meu de final de facultate, am fost împreună, la al lui, peste încă doi ani, la fel. După petrecerea doctorilor de la Restaurantul Intim am mers împreună pe jos spre casa unde locuiam, în cartierul Maria, aproape de biserica pastorului Tokes. Cand am ajuns, m-a cuprins în brațe, m-a strâns tare, cu un fel de disperare, m-a sărutat și mi-a spus: „N-ai avut curaj!”

Am plâns în noaptea aceea și de multe ori după... Bunica mi-a spus: „Ai fugit de noroc.”

A doua zi, Bog a plecat la București, fără să-și ia rămas bun. Ultimul an de rezidențiat l-a făcut la Paris. Îmi scria uneori scurte scrisori în care-mi comunica sec ce face. După puțin timp au început să curgă vești despre el în Lumea Medicală și chiar în presa noastră centrală. Ambițiile lui de a crea și aplica tehnici chirurgicale de mare performanță se împlineau una câte una. L-am vazut și la televizor. Aceeași alură de copil teribil și entuziast, uimindu-și asistența vorbind despre chirurgia robotică menită să reducă suferința oamenilor și timpul de refacere postoperatorie. „Sunteți fericit?” a fost întrebat. „Fericirea pacienților mei este fericirea mea, răspunde Bog, după o foarte scurtă ezitare. „Ai ezitat să răspunzi... i-am scris. „Citești prea multă fic-

țiune, Oltița”, a replicat el. *Pacienții mei nu mai sunt sub bisturiul care le despica abdomenul de sus și până jos, sunt mult mai liniștiți și mai încrezători.*

Multe dintre incertitudinile lor le preziau eu și le duc ca pe un blazon pentru că așa este normal, să-i pun pe ei înaintea mea. Doamna aceea sinistră, însă, e mereu acolo în sala de operații. Am învins-o de fiecare dată... dar cine știe ce pune la cale!”

Francezii, a căror limbă o vorbea ca un nativ, îl iubeau și-l apreciau, Bog îi pusese pe harta celor mai îndrăznețe cuceriri chirurgicale. L-au oferit cetățenia, crezând că-l vor lega *pour toujours* de Parisul de care se îndrăgostise. Românul nostru cunoștea bine, în afară de tehnicile chirurgicale revoluționare, tehnica muncii în echipă, unde adunase chirurghi, anesteziști, psihologi, fizicieni, matematicieni, informaticieni și ingineri de la N.A.S.A.

Noi, însă, comunicam tot mai rar.

Promisiuni onorate, ce-i drept, pentru noi piscuri de cucerit l-au făcut pe Bog să lase Franța pentru S.U.A. Acum, opera în toată lumea, fără ca cineva să-i fi murit vreodată pe masă. Occidentul l-a ajutat să-și împlinească toate așteptările, iar românul a uimit lumea cu chirurgia fără incizie. A folosit robotul, dar el nu s-a transformat într-unul. În interviuri, spunea mereu că într-o zi se va întoarce acasă, definitiv...

Și s-a întors... dar nu ca să opereze... sau să mai râdem de una, de alta...

De câte ori mă gandesc la el, îl ascult pe Johnny Dorelli cântând *l'Immensita*, și asta se întâmplă tot mai des: „*Eu sunt sigur că / în această mare imensitate / cineva se gândește un pic la mine / nu mă va uita*”.

Să fii sigur, prietene! Să fii sigur...



Proză

Gemenele

Camelia BUZATU

— Haine peste haine, unele au aproape patruzeci de ani, se plânsese Sina. Ia uiteeee...ce Doamne, iartă-mă... ce mai faci cu sutienele astea cu elasticele topite? Pe astea dacă nu le arzi... au cupele atât de țepene că le-ar putea purta și nepoții noștri!

— Poate nepoatele, ori mai știi, la ce ritm înnebunitor se rotește lumea, bărbaii viitorului vor putea purta și ei sutienel! Toate ca toate dar dacă te apropii de ele...s-a auzit găfâitul Persidei. Și despre care nepoți tot vorbești, ăi de pe lumea ailaltă?

Pe măsură ce mă afundam în viața orașului deveneam curioasă, îmi plăcea la nebunie să urmăresc viețile oamenilor, poate și de asta de multe ori, după ce terminam de învățat, mă delectam ascultând certurile bătrânelor gemene, foste profesoare de matematică care ședeau vizavi de casa lui unchiu-meu. Pașii nu ni se intersectaseră, poate nici privirile, dar nu era greu să aflu câte ceva despre traseul lor lumesc, pentru că de multe ori, mai ales pe timpul verii, cele două femei lăsau ferestrele larg deschise și era imposibil să nu se audă tot ce-și vorbeau. Cei care nu le cunoșteau erau tentați să creadă că făceau asta în mod demonstrativ ca un fel de invitație la potolit curiozități ori ar fi putut fi vorba chiar de o nepăsare crasă, ceva de genul „Acum puteți să ne bârfiți în voie!” Chipuri de fete bătrâne, cuminți, cu tîm-

plele troienite de timpul amețitor de alb al unei alfel de singurătăți, păreau uneori atât de imobile, atât de lipite în nemiscare, poate doar câte o sprânceană ridicată, o buză răsfrântă, un nas adulmecând arome ar mai fi putut trăda ceva viu din ființa lor. De multe ori le privisem cum se-așezau în fața ferestrei și scriau lungi scrisori, asta s-ar fi putut crede la prima aruncătură de ochi, că sunt scrisori, pentru că ar fi fost greu de imaginat pentru orice om întreg la minte că de fapt după ieșirea la pensie Persida mai rezolva exerciții complicate de analiză matematică doar din plăcere?! Cu o disperare de adolescent fosta profesoară își plimba relaxată pixul pe filele cu pătrățele așa cum plimbi un cățel pe străzi, mai întâi netezea ușor hârtia cu palma stângă după care umplea zecile de foi cu un scris mărunț și gogoneț, lipsit de eleganță. Se pare că pe cealaltă obiceiul ăsta lipsit de sens o enerva, așa că adesea se certau, scenele se repetau mai ales dimineața, ferindu-și caietele din calea furtunii Persida își bulbuca ochii amenințător, de-atâta frământare șuvițele de păr ondulat care-i ieșeau de sub cozile albite formau o adevărată aură în jurul chipului ei mic și bucălat care primea cu această ocazie înfățișare de sfântă. Străduința ei de a nu părea intimidată, felul cum își ferea privirile sau își subția buzele ca două custuri, toate astea aveau ceva trist în alcătuire, dar și comic în același timp.

Trăisem în preajma acestor fascinante făpturi care se aveau doar una pe alta dar niciodată nu putusem să intru în legături de prietenie cu ele cum se întâmplase cu alte liceene care povesteau adesea amănunte picante din viața profesoarelor lor. Doar de câteva ori mi s-a părut că Persida ar fi vrut să-mi spună ceva, s-a oprit însă în pragul unei destăinuiri și totul s-a terminat cu: „Asta am să-ți zic cu altă ocazie, să nu ți-o iei în cap fătucă, tu!”

După care femeia luase cu nonșalanță altă vorbă fabricându-și un aer doctoral de cucoană cu ifose, de fapt asta nu era decât o mască pictată în culori stridente menită să ascundă ceva, să umple o nemulțumire, să astupe o frustrare. Primeau rar vizite iar cine le trecea pragul simțea zădărnicia și tristețea acelei case ca pe-o povară, nimănui nu-i plăcea să întârzie acolo iar dacă ar fi trebuit să compar construcția aia cu ceva, ei bine primul lucru apărut în minte ar fi putut fi de exemplu o sticlă, una al cărei conținut se acrise chiar sub nasul posesorului ei habarnist în tainele degustării. Se putea întâmpla totuși ca atunci când era în toane bune Persida să mai povestescă și ea câte un fragment de viață, la pauza de cafea de obicei, dar imediat cum vedea că judecata elevei se lenevea, că atenția începea să-i adoarmă, se oprea lăsându-și firul ideii neterminat.

— Când i-a venit ceasul să moară a cerut să fie adusă afară, începuse ea să-și depene amintirile în acea zi. Și-a plimbat ochii prin toată curtea, pe dud, avea ce-avea ea cu dudul ăla, de mult voia să-l taie că-i păta trotuarul. Săraca mama! Doamne ferește!

— Las-o tu pe mama, a fost bătrână! S-a spânzurat copilul Costeștilor! a aruncat Sina vestea atât de firesc, dacă n-ar

fi fost galbenă la față ca turta de ceară s-ar fi putut crede că nu e deloc afectată. La aflarea teribilei vești Persida în schimb a reacționat destul de dramatic, prăbușindu-se cu fruntea pe birou și-a lăsat mâinile moi pe lângă trup ca o pasăre bolnavă, capul i se bălăngănea într-o parte ca la împușcați, acela a fost momentul culminant când m-a cuprins teama, mă simțeam ca un pui de găină sub umbra uliului, nu se știe de ce dar aveam impresia că nefericita într-adevăr ar putea muri de durere chiar acolo lângă mine, atât de înfiorător marcase profesoara momentul. Ignorându-mă în totalitate, mi-am dat seama că cel mai probabil în mintea bătrânei se înfiripase imaginea dureroasă a mamei care nu-și va mai vedea niciodată puiul, deși ea nu trecuse prin brațele maternității avea o înțelegere firească, înnăscută a acestei experiențe ca și când în viețile anterioare fusese și ea mamă iar mintea și sufletul din viața actuală cumva reluau în amănunt trăirile intense de odinioară. Iar atunci se întâmpla să mă ia în primire Sina, în camera cu ferestre ogivale, cu lemnăria defectă și mâncată de carii unde aer proaspăt nu mai intrase de ani buni parcă pătrundeam într-o zonă crepusculară, numai de A plus B totul la pătrat și radicali nu-mi mai ardea, preferam mai degrabă să fiu atentă la solemnitatea care însoțea acest moment pe care-l aseuiam de multe ori cu schimbatul gărzii de la Buckingham Palace. Doar chinuindu-mă cu formule kilometrice Sina putea să deșerte asupra tineretii mele toată invidia, fixându-mă uneori cu o privire verde închis, pe sub ochelarii cu rame mari și rotunde ochii ei rotunzi bulbucați păreau două lupe care-mi cercetau cel mai mic amănunt, cel mai mic defect, până când, sătulă până-n

gât de limbajul cărților și culegerilor renunța să mai fie profesoară și începea să folosească vorbele ei cele de toată ziua, semn că răbdarea i se sfârșise:

— Du-te, dragă, de te odihnește, uită-te ce primăvară bălaie ca un prunc... numai de analiză matematică n-oi avea tu poftă! Du-te, că precis te-ai spurcat la băieți!

— Nu, că sunt cuminte, eu n-am încredere în băieți!

— Da, da, asta să i-o spui lui mutu' nu mie! Hai, lasă-mă singură, dă-mi brațul să mă ridic! dar Sina nu mai avea răbdare să primească ajutorul, se ridica și pleca lăsându-mă cu gura căscată, cu toate că nu se face să pleci primul dintr-o cameră și să-ți lași musafirul să iasă singur din încăpere.

— Am ieșit, să știți, strigam din toți boșogii, îndreptându-se spre ușa principală voiam să fiu auzită, să fiu controlată, ca la un magazin cu autoservire trebuia să-iarăt femeii că n-am luat nimic de acolo. -Bălaie ca un prunc, bălaie ca un prunc, du-te liniștită, dragă, că frumoasă primăvară mai e...! repeta ea obsesiv propoziția.

„Primăvară bălaie ca un prunc! De unde am luat eu comparația asta ironică în ăst context?” se pomenea Sina că revine cu picioarele pe pământ. Doamne, cum de m-am gândit eu tocmai la prunci! Cum trece timpul ăsta! Vrei să mai dai drumul la cep da-l în vârti degeaba... că nu mai curge nimic! Ai băut vinul, hopa, na, s-a gătat! vorbea ea cu sinele ei așa cum ai vorbi cu cel mai bun prieten, ori cu Dumnezeu. Parcă blestемate să-și îndeplinească una altele șuvițe albe, gemenele își duceau zilele împreună de aproape șaizeci și opt de ani, tot împreună așteptaseră bucuria aceea simplă de a pleca fiecă-

re pe drumul ei, lăsând plăcerile vieții să le contemple, pe fiecare în parte, fiecare de mână cu drumul ales. La vremea lor fuseseră două femei destul de plăcute, brunete, ochi verzi, cu mare greutate puteau fi diferențiate, numai cei care le cunoșteau foarte bine știau că Sina avea în plus o aluniță în relief pe bărbie. Datorită legăturii lor puternice nu se căsătoriseră, iar asta a dus la modelarea lor aparentă într-o unică individualitate. Până și pieptănăturile le aveau la fel, părul cândva negru și bogat continuaseră să și-l poarte ca-n tinerețe, într-o coadă groasă trecută peste creștet ca o coroniță, aranjament specific rusoaicelor din vremuri imemorale. Fără să-și dea seama ajunseseră să se caute una pe alta din instinct așa cum ți-ai căuta picioarele să vezi dacă n-au învințit de la ger ori dacă nu sunt umflate din cauza rinichilor nu foarte funcționali. Rareori se despărțeau, numai la poartă se așezau cu rîndul ca niște paznici care lucrau în schimburi când ieșea una una intra ailaltă.

Așa s-a întâmplat și în după amiaza aceea, imediat ce am plecat, cum îi era în ultimul timp obiceiul, cu scăunelul așezat în dreptul coastelor, Sina s-a înființat în fața ușilor duble care dădeau spre stradă și așezată lângă obloanele de lemn înțepenite de mai bine de zece ani se delecta trecând în revistă strada, cine mai iese-n lume și cu ce cumpărături, cine mai vine, în ce se îmbracă lumea, e fericită ori ba umanitatea din anii nouăzeci? Ori poate voia să afle știri proaspete despre bietul spânzurat.

„Umanitatea...” a încercat ea să cuprindă cu gândul toată lumea de pe goloii albastru. Plecată tare departe de strada unde-și înăbușea zilele, departe de țara, continentul, chiar planeta asta,

atât de întins dusă dintre cei vii de parcă ar fi lăsat în locul ei o hologramă, Sina respira aerul greu al străzii atentă totuși și la tonul imperativ al unei fetițe care se obrăznicea tare urât în fața lui ta-său mare „Uite cum se-adaptează și tata-marii și mama-marile la vremuri, uite cum învață ei să tacă!” analiza ea situația ca una care trecuse și prin experiența celei de-a doua maternități.

Inevitabil gândurile au dus-o la ele două, la ce mai rămăsese din ele două de fapt, nu vor duce nepoți la grădiniță, ce vrei, orice medalie are și reversul, nu veghezi nopțile măsurând temperatura, nu primești nimic din mierea și dulceața unei clipe proaspete, nu te umilești tăvălindu-te pe covor de dragul unui puls abia înmugurit. Ce erau, ce fuseseră până la urmă? Un amestec nefericit, două femeiuști singure, măcinate de complexe de inferioritate, zgârcitele care acumulau și

tot acumulau, cum trag șobolanii pradă în labirintul lor așa aduceau ele acasă tot ce le pica în mână, de la chilipiruri găsite prin târguri până la lucruri de care alții de fapt abia așteptau să scape. Toate acele nimicuri aveau menirea s-acopere un hău, o groapă săpată de chiar destinul care le-așezase în aceeași pânză de sac. Tocmai pentru că nu cunoscuseră nicio durere sufletească și trupească majoră, se pomeniseră total nepregătite pentru viață, prea slabe, două fire de răsad timpuriu ținute la întuneric, anemiate și de pământul sărac și de lipsa de apă. Incapabile să se descurce fiecare în felul ei și-au dat seama, totuși, că doar împreună ar mai fi putut s-o scoată cât de cât la capăt, pentru că ceea ce nu avea una, completa cealaltă:

— Măine, poimăine mor, dar mai bine că n-am copii că n-o să mă plângă nimeni! se lamenta Persida uneori.



Lucian Liciu

Cuvântul și Sensul în poezia-experiment

Nicolae Sârbu la 75 de ani

Cristian-Paul MOZORU

Despre Nicolae Sârbu am scris, în urmă nu cu mulți ani, un text „în oglindă” (Nicolae Sârbu - Ionel Bota) în care doar schițam fugitiv câteva diferențe și trăsături comune între poezia celor doi autori. Dar, fiindcă nici Timpul și nici Creația nu stau pe loc, opiniile și analiza scrierilor, încercarea de a descoperi noi sensuri ale gândurilor autorului așezate pe hârtie și „la lume aruncate”, trebuie regândite dintr-o nouă perspectivă și scrise tocmai pentru a se construi, așa, din bucăți, acel tablou complex despre autor și operă.

Născut sub semnul Fecioarei (la fel ca bunul și apropiatul său prieten scriitor, Gheorghe Zinescu) la începutul celei de-a treia decade a lui Septembrie 1945 în Ohaba-Forgaci (jud. Timiș) de unde își și însușește unul din pseudonimele sub care își semnează parte din scrieri, Nicolae Sârbu este, pe rând, redactor, redactor-șef adjunct, redactor-șef la diverse reviste și ziare din Râmnicu-Vâlcea și Reșița (Orizont, Flamura, Timpul, Avertisment, Semenicul), director al Bibliotecii Județene „Paul Iorgovici” din Reșița, membru fondator al revistei și Cencalului Echinox din Cluj-Napoca, membru al Cenaclului Semenicul din Reșița.

Format la școala *Echinox*-ului clujean, excluzând debutul publicistic (poezie, în revista Tribuna, 1965), debutul editorial la 41 de ani (târziu?) al lui Nicolae Sârbu este, probabil, unul curajos

autorul alegând varianta reportajelor scrise de-a lungul timpului și adunate între copertele volumului *Aurul din aripi* (Editura Facla, Timișoara, 1986), volum lângă care, până în prezent, s-au mai adunat alte 21 de volume, într-un variat registru, începând cu poezie și finalizând cu eseu, dar nu înainte de a-și încerca pana și în publicistică, reportaj, interviu, dicționar, ceea ce face cu atât mai grea o abordare dintr-un singur punct de vedere atât a operei, cât și a complexității scriitorului, acesta dovedind calități aparte de mânăuire a condeiului.

Dintre cei care se apleacă asupra personalității și scrierilor lui Nicolae Sârbu atât în volume de autor, volume colective ori reviste, pot fi amintite zeci de personalități ale culturii române, dar un important reper rămâne volumul semnat de Ionel Bota, *Visul și inorogul: eseu asupra poeziei lui Nicolae Sârbu* (1999). Nicolae Sârbu este membru al Uniunii Scriitorilor din România (Filiala Timișoara), al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România și președinte al Filialei Caraș-Severin a Asociației Bibliotecarilor din România, iar întreaga sa operă (parțial tradusă) și activitate sunt încununate de numeroase premii.

Optând pentru un stil bombastic, combinând cel puțin elemente caracteristice suprarealismului și simbolismului, Nicolae Sârbu debutează, poetic, în for-

ță printr-o poezie ce pare a nu cunoaște margini, în care alăturările de gen propulsează poezia pe noi coordonate, o scot, parcă, din zona de confort și obligă cititorul spre un imaginar de nivel următor, avansat: „Pe furiș amintirea deschide / ușa din dos a unei măști, / cu seringă să scoți ceața / din casele de bani gata. // Care-i sămânță aici / și care săpun, / între falangele frigului? // Insomnii pavoazate cu febre / și păsări sburând înapoi. // Incisive izvoare sub scut / izbucnind din icoane. // Și strigătul neverosimil al seminței / în casele de bani, de unde / scoți cu seringă ceață.” (1)

Întreaga poezie a lui Nicolae Sârbu pare a sta sub semnul forțării limbajului, a sensului ce cuvântul îl poate îmbrăca. Dintre cei care au abordat aceleași tendințe de spargere a barierelor Cuvântului în „limba poezescă” pe care Nichita Stănescu spunea (știa!) că o cunoaște „de șaptesprezece ori”, pe lângă mulți alții, sunt și Gherasim Luca, Dolfi Trost, Paul Păun, Virgil Teodorescu, Gellu Naum, din creația celui din urmă putând fi date nenumărate exemple de camuflare a sensului, cum ar fi: „Firul de sânge care îmi iese din buzunar / firul de lână care îmi iese din ochi / firul de tutun care îmi iese din urechi / firul de flăcări care îmi iese din nări.” (2) Eugeniu Coșeriu, în *Semnificația obiectului vs semnificația esenței*, ne atrage atenția că «adesea în limbaj nu se face diferența între semnificația obiectului și semnificația esenței. Întâlnim în limbaj *nume* care se pot referi fie la obiectele denumite, fie la esența acestora. Întrebarea „Ce este un cuvânt?” poate fi o întrebare științifică atunci când se referă doar la *cuvinte*, ca de exemplu la definiția unității „cuvânt” într-una sau în mai multe limbi, însă poate fi și o întrebare filozofică, și anu-

me atunci când nu vizează cuvintele, ci *esența cuvântului*. Diferența dintre cele două tipuri de problematizare nu este direct reflectată de expresia lingvistică; întrebările științifice și cele filozofice pot să aibă aceeași formă lingvistică și totuși să vizeze direcții diferite.» (3)

Existența forței limbajului, a cuvântului, este confirmată și de către criticul și istoricul literar Cornel Ungureanu care ne spune că „scrierile despre Banat și bănățenii de seamă nu înlătură apetitul pentru poezie” (4) al poetului, ci dimpotrivă această forță a scrierii este o prelungire de la o trăire la alta, de la un tip de scriere la alta, reportajele scriitorului fiind apreciate drept „dure, puternice, acuzatoare” (5), duritatea și puterea/forța fiind o permanență a poeziilor lui Nicolae Sârbu.

În volumele din ultimii ani cum sunt, de exemplu, *Piscina cu pioneze Stradivarius* sau *Muza nu urcă la etajul trei. O sută și de erezii*, discursul liric al lui Nicolae Sârbu, prin tablourile propuse cititorului se prezintă mai relaxat, mai întins și nu atât de concentrat ca cel din volumele cu care acesta debutează ori cele imediat următoare debutului. Nicolae Sârbu stie deja că literatura – întreaga literatură – s-a născut sub semnul ludicului, al maleabilului, că se poate experimenta cu cuvântul, cu sensul, cu camuflajul sub care aceasta poate fi ascunsă dându-i-se noi forme și nenumărate sensuri: „Fericirea de-a urca / incognito pe o scară / de salivă proaspătă; / sunt proapsete doamnă / rodiile, gustați; / la jindul meu nespun / salivează și pietrele / din caldarâm și tu / crezi mereu că e / o afacere cu rouă / la mijloc de bine și rău; / tu, cu prinos de rouă / a răutății în palmă. / Eu, pe o scară de salivă / urcând incognito / spre mănăstirea / din mușcătură.” (6)

Este propusă o poezie în care fiecare cititor în parte este liber a-și da frâu liber imaginației și a-și crea propria lume în care, dacă vrea, poate să evadeze: „Cum ajuns-am oare să stau / netemător cu minotaurul / la fosta masă a familiei? // Să ne fi întâlnit întâmplător / la vreo răscruce rizibilă, / în rătăcirea generală a runelor? // Pe masa goală doar o coală, / după cum pare vorbind / în cod secret, nedescifrat / în nicio vremeire de școală. // I-o fi foame, îmi zic. / Și totuși, nu mă mănâncă. / E clar că nu sunt bun / nici de carne de tun / pentru vechile mituri. // Abia spre plecare observ, / fin zgâriat pe nisipul / ce-și face cuib de pierderi / sub amorțita-mi limbă: / n-ai știut s-o chemi, / s-o aștepți convingător, / la izvorul din zăvor, / intrus ce ești în poveste!” (7)

Există însă în poetica lui Nicolae Sârbu și episoade încărcate mai mult sau mai puțin de sentimentalism, chiar dacă acesta pare... acid așa cum se găsește, de exemplu, în „Mă reclamă vecinul de jos / pentru lacrimile mele acide, / îi străpung plafonul de nori, / dar eu voi avea tot mai mulți / vecini acolo jos în firide.” (8) ori în poeme precum *Firule, măi fir de iarbă* (2008), *Promisiuni la poarta nouă* (2008), *Simți cum nevoia de tandrețe* (1996) și așa mai departe. Poate fi și acesta un soi de expunere a laturii umane – într-adevăr, mai aparte – prin care autorul încearcă, probabil, să arate că indiferent cât de mult am putea ca prin intermediul poeziei (sale și în general) să ne adâncim în lumi îndepărtate/imaginare ele sunt totuși „una dintre lumile posibile”, după cum susține David Lewis.

Deși poetul Nicolae Sârbu, ne asigură scriitorul Adrian Dinu Rachieru, „agreează poezia-joc, haotismul imaginilor, fantasmele cotidianului, fără a

pica în contemplație frivolă” (9), prin natura lirismului propusă de acesta, chiar dacă este una cunoscută și întâlnită în literatura poetică, autorul știe cum să își strecoare amprenta proprie făcând din poezie un avut care să îi aparțină și lui, transformând-o într-o Arcă pe care și-a câștigat și el un loc binemeritat: „Pîinea mea, satiră mușcătoare / a duhului vag urcînd la tribună, / imn de in topit într-o favoare / de-a te lăsa îngurgitat sub lună. // Bibliotecă goală-n transparentul cort, / memoria mea pe tavă sîngerînd, / cum florile și-ar provoca avort / cu lenti-la procurorului cel blînd. // Cad stele de abur în dulcele laț / și nu mai știu vîna o minune; / pîinea și îngerul, zăvorîți în neșat, / ca într-o pușcărie zidită din rune.” (10)

Dintre numeroșii scriitori care s-au aplecat asupra scrierilor lui Nicolae Sârbu – și nu doar asupra poeziei – se numără și criticul și istoricul literar Gheorghe Jurma care în volumul *Reșița literară* îi rezervă câteva pagini în care, scurt și exact, îi analizează câteva din volumele ce îi construiesc opera. Începând cu volumul de debut în care criticul se agață preponderent de *foc*, acest – după cum îl numește Gaston Bachelard – „fenomen privilegiat care poate explica totul” (11), Gheorghe Jurma continuă șirul analizei cu următoarele două volume ale lui Nicolae Sârbu în care susține că ne aflăm față în față cu o „poezie de limbaj, care-și aprofundează mesajele și, evident, originalitatea” (12) și care, totodată, „trebuie analizată prin prisma a numeroase arte poetice inserate în toate cărțile sale” (13), nelăsând deoparte, bineînțeles, celelalte elemente centrale ale poeziei lui Nicolae Sârbu, cum sunt labirintul, trăirile proprii, stilul pamfletăresc și altele ceea ce îl face pe Gheorghe

Jurma să concluzioneze că „discuțiile despre poezia lui Nicolae Sârbu purtate pînă acum doar în preajma suprarealismului (uneori dadaismului! său) trebuie mutate mult în urmă, spre sursele originare ale avangardismului (fie el și suprarealist), spre manierism, spre miturile acestuia pentru a accede mai clar spre profunzimile pe care nu le sesizăm sau nu putem să le admitem dacă citim cu chei nepotrivite.” (14)

Și fiindcă vorbim despre a experimenta în poezie – și în actul scrierii, în general –, Adrian Marino ne amintește că „scopul suprem al experimentului literar este de a ne găsi, a ne exprima propria viziune artistică. *La capătul experimentului descoperim substanța originală sau nimic.*” (15) Iar în opera „scriitorului ce n-are operă” se descoperă din plin.

1) **Sârbu, Nicolae** - *Cochetăria cu fulgerul* - Editura Timpul, Reșița, 1995, p. 28 (poemul *Pe furiș*)

2) **Naum, Gellu** - *Opere I: Poezii* - Editura Polirom, Iași, 2011, p. 199 (din poemul *Oglin-
da oarbă*)

3) **Coșeriu, Eugeniu** - *Istoria filozofiei limbajului. De la începuturi până la Rousseau* - Editura

Humanitas, București, 2011, ediție nouă, augmentată de Jörn Albrecht, cu o remarcă preliminară de Jürgen Trabant, p. 37

4) **Ungureanu, Cornel** - *Literatura Banatului. Istorii, personalități, contexte* - Editura Brumar, Timișoara, 2015, p. 455

5) **Martin, Mircea**; cf. **Ungureanu, Cornel** - op. cit., p. 455

6) **Sârbu, Nicolae** - *Piscina cu pioneze Stradivarius* - Editura Brumar, Timișoara, 2013, p. 26 (poemul *Mănăstirea din mușcătură*)

7) **Sârbu, Nicolae** - *Muza nu urcă la etajul trei. O sută și de erezii* - Editura Limes, Florești (Cluj-Napoca), 2017, p. 109 (poemul *Intrus în poveste*)

8) **Sârbu, Nicolae** - *Ferestre pentru labirint*

- Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2008, p. 67 (din poemul *Vecin cu Euripide*)

9) **Rachieru, Adrian Dinu** - în *Prefață*; în volumul **Sârbu, Nicolae** - *Muza nu urcă la etajul trei. O sută și de erezii* - Editura Limes, Florești (Cluj-Napoca), 2017, p. 10

10) **Sârbu, Nicolae** - *Șantier în creier* - Editura Timpul, Reșița, 1996, p. 53 (poemul [*Pîinea mea, satiră mușcătoare*])

11) **Bachelard, Gaston** - *Psihanaliza focului* - Editura Univers, București, 1989, p. 7

12) **Jurma, Gheorghe** - *Reșița literară* - Editura TIM, Reșița, 2016, p. 327

13) **Jurma, Gheorghe** - op. cit., p. 328

14) **Jurma, Gheorghe** - op. cit., p. 330

15) **Marino, Adrian** - *Dicționar de idei literare I* - Editura Eminescu, București, 1973, p. 651

Tehnica portretului

Oameni cari au fost, Nicolae Iorga

Virginia DAVID

Personalitate complexă și multilaterală (profesor universitar, istoric literar, poet, dramaturg, publicist și mentor de reviste, orator de o excepțională originalitate), Nicolae Iorga s-a arătat în vasta sa operă un strălucit evocator al trecutului și un mare portretist. A creat o impresionantă galerie de portrete, de la omul simplu la boier și domnitor, de la contemporani la *oameni cari au fost*, de la neștiutorul de carte la scriitor și savant, de la delicate doamne și domnițe la ostași războinici și viteji din vremuri de bejenie. În toate, marele scriitor și istoric s-a arătat un remarcabil pictor de suflete, un fin observator al trăsăturilor fizice și psihice, al mentalităților din diverse epoci istorice.

Cartea despre morți, *Oameni cari au fost*, e un imn închinat vieții. O astfel de operă, atât de pătrunsă de spiritualitatea autohtonă și universală, așteaptă încă să fie cunoscută și să fie prinsă în esența și permanențele ei. Nicolae Iorga s-a decis să-și strângă în volum articolele despre *Oameni cari au fost* încă din 1911 când a publicat primul său volum cu acest titlu. Lucrarea se constituie într-o operă, adică o scriere unitară despre mulți oameni, dar în primul rând despre autorul ei, căci zugrăvind pe alții, Iorga se zugrăvește implicit pe sine.

În mai multe rânduri autorul îl amintește pe Plutarh. Deși nu avem de-a face cu o carte despre vieți ilustre, avem de-a face cu un Plutarh, deoarece scriitorul extrage din biografii și propune învăță-

mente. Câteodată procedează după un tipic accentuat didactic, enunțând în propoziții clare, scopul educativ pe care îl urmărește și sugerând învățăturile ce se cuvin trase, însă întotdeauna ține să stabilească o concluzie etică și de multe ori, ca un mare dascăl, se adresează direct tineretului. Exemplele pe care le inserează sunt de cele mai multe ori pozitive, adică vrednice de urmat, rareori negative.

Asimilat de lucrările de teorie a literaturii unei figuri, *portretul*, ca tip specific de descriere, pe de o parte, ca unitate internă, pe de altă parte – ridică, de îndată ce-i acceptăm existența, o serie de probleme privind tehnica de realizare, structura, funcția, semnificațiile, relațiile cu celelalte unități constitutive ale operei literare.¹ Venind din istorie sau din contemporaneitate, portretele lui Nicolae Iorga sunt ale unor persoane reale și nu imagine, având un caracter nonfictițional. Nu întâmplător, G. Călinescu constata că, fiind un temperament eminemamente subiectiv, N. Iorga este interesat de memorii, de articole scurte de gazetă, de tot ce fixează o umoare scurtă de moment.² Sufletul lui N. Iorga funcționează prin explozii scurte de sentiment. El este tipul vechiului boier cu iubire de țară, vorbind ingenuu în numele noro-

1 ANGELESCU, SILVIU – *Portretul literar*, Ed. Univers. București, 1985, pag. 5

2 CĂLINESCU, GEORGE – *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ed. Minerva, București, 1982, pag. 611

dului, un cronicar întârziat, muștrător ca și Neculce, mare catehizator ca un Arbore, de regi bârfitor, înțepător, dar un om bun al pământului. Istoricul a ținut pomelnicul tuturor oamenilor de seamă morți, iertându-le păcatele, certându-i cu melancolie, compunându-le un fel de inscripție pe mormânt.³

Modelele fixate de G. Călinescu sunt Miron Costin și stolnicul Cantacuzino, cu văietările și imprecățiile, cu violențele biblice; B. St. Delavrancea, cu exaltarea superbă; Taine și Renan cu tot farmecul artei portretistice și evocative.

În viața literară termenul de portret a fost folosit pentru a denumi activități și situații neasemănătoare. Charles Augustin Saint-Beuve și-a intitulat *Portrete* articolele sale de critică. Edmond și Jules de Goncourt au denumit *portrete* studiile de reconstituire istorică publicate în 1857 – *Portrete intime din secolul al XVII-lea*; Walter Horatio Pater, în volumul „*Imaginary portraits*”, din 1887, schița cu intenție critică, portretele unor artiști. În 1935, grupând în volum o suită de foiletoane, Jean Cocteau le intitulează, cu accent pe caracterul memorialistic, *portrete - amintire*. Văzut ca o structură expresivă elementară, portretul literar rămâne un concept teoretic ce desemnează un procedeu descriptiv folosit mai ales în genul epic. Obiectul descrierilor de tip portret este considerat a fi când un enigmatic *cineva*, când un *personaj*, când o *persoană*. Conturul capătă astfel reprezentări nesigure, ezitante, prin apropiere fie de un rol, fie de o ființă.⁴

G. Călinescu crede că N. Iorga nu este un portretist, fiindcă nu e un descriptiv. Din umoare de moment și din scurte viziuni poetice (procedeu de xilograf vechi) scoate adesea admirabile

definiții de persoane.⁵ În *fond*, G. Călinescu remarcă tehnica impresionistă de caracterizare, apetitul pentru detaliu individualizator și pasiunea pentru esențializarea diferenței specifice, procedeu opus tipizării. Curiozitatea reconstituirii portretului biografic, în exemplaritatea lui deseori anecdotică sau moralizatoare, este romantică.

În lucrarea *Oameni cari au fost. Amintiri și comemorări*, (despre care însuși N. Iorga afirma că *aflăm schițe scurte în care se cuprinde amintirea unor oameni pe care i-am cunoscut și cu care adesea s-au ales cele mai bune prietenii ale mele, sau alteori, comemorarea celor mai vechi, ale căror nume stau pe cele dintâi pagini ale culturii și politicii noastre moderne*⁶) sunt evocate portretele celor mai de seamă personalități care au strălucit o clipă sau chiar o viață în toate ramurile de activitate umană, alcătuind fresca societății românești în curs de patru decenii. De la scriitori la oameni de știință și personalități ale istoriei, toți și-au găsit loc în galeria portretelor care nu sunt doar simple consemnări și circumstanțe, ci adevărate radiografii spirituale datorită cărora N. Iorga stabilește cu exactitate coeficientul de importanță al fiecărui om care a fost.

Impresionat de dăruirea lor, el a cinstit memoria celor care s-au jertfit și cărora li s-a datorat biruința din urmă prin pagini de o mare vibrație adunate într-un mod artistic ce completează înțelegerea realității. *Acel minunat popor...* nu este doar o expresie întâmplătoare, ci un leit-motiv al operei sale, ce s-a transformat într-un adevărat testament pe care îl regăsim plenar în filele oamenilor *cari au fost*, fapt care dovedește încă o dată că ceea ce a scris Iorga constituie expresie

3 Idem-pag. 613

4 ANGELESCU, SILVIU - *Portretul literar*, Ed. Univers, București, 1985, pag.9

5 CĂLINESCU, GEORGE - *Ibidem*, pag 614

6 IORGA, NICOLAE - *Oameni care au fost*, Ed. Militara, București, 1975, pag.3

sia unui sistem coerent, a unei gândiri organice.

Astfel, privită în ansamblu, această culegere de portrete reprezintă o oglindire sublimă a geniului poporului român, dar dincolo de o scurtă trecere în revistă, pentru a-l înțelege și a-i *înțelege personajele, este nevoie de o analiză profundă a fiecărui portret în parte, cititorul oprindu-se asupra celor patru aspecte compoziționale ce alcătuiesc fiecare evocare: motivul evocării, portretul moral, portretul fizic și procedeele evocării.*

Simpatia scriitorului încălzește rândurile de pomenire ale lui Mihai Viteazul, Cuza Vodă, Kogălniceanu. Avântul, epitetul admirativ, fraza retorică, amplă, cadentată, apostrofa adresată ascultătorilor, remarca polemică sunt mijloacele obișnuite în cuvântările și articolele despre oamenii mari dintr-un trecut îndepărtat. Pe mulți dintre acești oameni, români și străini, Iorga i-a cunoscut personal. Când scrie, înfățișarea completă a personajului i se impune și portretul fizic. Ca orice artist, Iorga zugrăvește omul așa cum l-a văzut el. Trăsătura care-l impresionează *cel mai mult este frumusețea: un frumos bătrân, un frumos tânăr* – sunt expresii cu repetare de refren. Pe Creangă, tânărul Iorga l-a văzut cândva la tribuna uni congres: *un om scurt și gras, roșu, cam burtos și îmbrăcat ca un dascăl de biserică; pare că a scos și o basma din cele mari care se dau la morți și s-a șters la frunte, pe barba, pe mustați, ca după ploaie ori la căldura mare.* Pentru a sugera conștiința artistică a lui Eminescu și indiferența sa superioară față de detractori, Iorga scria: *iar omul trecea înaintea înfășurat în platoșa sa de diamant, iscodind neconținut cursul zilelor sale singuratice și aruncând apoi nepăsător în urmă aurul uimitor al frumuseții nouă.*

Care este deci sensul acestor portrete și cum definesc ele concepția lui? Sunt toate aceste pagini alcătuite din considerații omagiale scrise sub impresia încetării din viață a unor oameni de seamă, sau cu prilejul unor date aniversare, a unor monumente pentru perpetuarea memoriei lor?

Într-o primă fază am putea răspunde că da, însă după numai câteva momente simțim nevoia de a completa aceste evenimente ce devin motive ale evocării cu o scrutaătoare privire a unor vieți de oameni ce vor trăi dincolo de trecătoarea materie ce le alcătuia – *un trup șubred cu toate înfățișările sănătății*, ca în cazul lui I. Hasdeu – prin spiritualitatea imortală a acestora. Cu o asemenea înțelegere a morții, Iorga deplânge decesele premature și întâmpină, cu părere de rău, însă cu seninătate, decesele unei vieți *care s-a îndeplinit*, fiindcă a fost o viață *întreagă, deplină, împăcată cu sine.*

Trecerea în neființă a prietenilor săi reprezintă cel dintâi motiv al evocărilor. Din această galerie fac parte poetul Octavian Goga și I. L. Caragiale (*o clipă de durere, o luptă în stare să distrugă pe rând productivitatea, fericirea și viața unui om*), profesorul Ștefan Petrovici, B. St. Delavrancea, George Coșbuc, Doamna Elena Cuza (*femeia ideal de bună*), Alexandru Vlahuță (autor ce a ieșit cu atâta discreție din lume, închizând cu grijă, *cu frica parcă, ușa după dânsul*), Paul Cema (doctorul în filozofie ce *a murit așa de tânăr și în pragul răsplătirii grelelor lui osteneli de orfan și de bolnav*, după ce *a făcut o bună impresie profesorilor lui germani*), Ioan Slavici, S. Fl. Marian (*un cercetător al vieții poporului românesc*), Ion Pop Reteganul, Nicolae Grigorescu, Ioan Mincu, Gheorghe Longinescu (*chimist pasionat pentru studiile sale*), Gheorghe Kiriac, Dr. I. Cantacuzino.

Înălțarea unor monumente a fost de asemenea un mare prilej de evocare, precum în cazul doctorului Davila (cu câteva zile înainte de a-i scrie cele câteva rânduri, Nicolae Iorga a participat la ridicarea în fața Facultății de Medicină din Cotroceni a unei statui a acestuia, prilej cu care s-au ținut cuvântări ce conțineau sinceritate, recunoștință și iubire - Carol Davila a fost un medic de origine străină, venit în țară ca ștab-doctor (doctor militar) în 1853, în Muntenia.

Celelalte motive ale evocărilor sunt diverse: Iulia Hasdeu (fiica de excepție a lui Bogdan Petriceicu Hasdeu), Alexandru Odobescu (*cu prilejul tipăririi unei scrisori din adolescența lui [...], sunt aproape zece ani de când a murit Alexandru Odobescu*), Dimitrie Anghel (*un poet al florilor, un poet în bine și întru-câtva și în rău*), domnitorul Alexandru Ioan Cuza la centenarul nașterii sale.

O serie de alte câteva evocări cuprind nu numai personalitatea *personajului principal*, ci și societatea și cadrul istoric ce i-au marcat activitatea: ziua lui Mihai Viteazul în 1916; ideile politice ale lui Coșbuc (motivul evocării este acela ca la moartea sa, un scriitor dintre cei noi *pare a fi voit să furișeze... o bănuială cu privire la felul cum feciorul popei din Năsăud ar fi privit și apreciat momentele grozave ale căror teatru sângerat a fost tara noastră*), cel dintâi volum în proză al lui Eminescu (scrierile sale în proză din acea vreme privesc *mai multe chestii de drept, ale poporului nostru [...] amintirea a douăzeci de ani de la moartea lui Eminescu, privit astăzi și pe cea mai desăvârșită dreptate, ca întruparea cea mai deplină a geniului românesc în a doua jumătate a veacului nostru*; ultima cuvântare a lui Delavrancea (cu ultimele cuvinte pe care le-a rostit în public oratorul tuturor nuanțelor și finețelor), înmormântarea lui Alexandru

Vlahuță (un om ce ura suferința altora cauzată de durerile și frământările sale), o comemorare a lui Eminescu (aduce un omagiu Luceafărului care pentru cei *cari n-au cincizeci de ani, îl consideră ca pe spiritul mare care a exercitat cea mai adâncă influență asupra sufletelor lor*), Eminescu și tineretul (sub forma unei scrisori către studenți, în 16 iunie 1929, în care, pornind de la cultul lor pentru Eminescu, îi îndeamnă pe aceștia la *comemorări pioase și pline de discreție în mintea voastră*; amintirea lui Alexandru Vlahuță (*a aceluia care și-a înscris, peste toate curentele și modelele, pentru totdeauna numele în analele literaturii române oneste și însuflețite...*) și doi înaintași Delavrancea și Goga (*unul de mult a părăsit lașii tragice pribegii, iar celălalt... acum se deschide cu mult înainte de vreme*).

Ideea de tinerețe spirituală se întâlnește în structura portretelor morale, magistral îmbinate cu cele care surprind aspectele fizice.

Autorul se dovedește un desăvârșit portretist, prinzând în cadre reduse caracteristicile personale prezentate. Fiind scrise sub impresia pe care aceștia i-au lăsat-o în clipa în care își încheiau socotelile cu lumea în care au trăit, stilul lui Iorga păstrează prospețimea sentimentelor ce se degajă în fața momentului solemn, puterea de sinteză, vibrarea sufletească, sinceritatea, toate capătă forma desăvârșită în fraza ce pare a fi tăiată în marmura cea mai de preț. Și în același timp aceste portrete aduc o perspectivă clară asupra personalității lui Nicolae Iorga. El se dovedește astfel un căutător de *frumuseți istorice*, întrupate în monumentale opere de artă, dar și al vredniciei oamenilor și a roadelor ieșite din mâinile lor îndemânate. Iată, spre exemplu, câteva fragmente antologice în care N. Iorga fixează nota personali-

tății sale în detalii de fină observație caracterologică revelate cu o sensibilitate de poet:

Dimitrie Anghel: D-I Anghel s-a ridicat astăzi mult mai sus decât începuturile sale sfioase de tânăr.

În versurile sale se regăsesc voința și munca, versul maestru alcătuit, răbdător, și cu o nesfârșită dragoste lucrat.

Cât timp a fost scriitor a încercat să-și cultive gustul pentru frumusețile naturii, iar cartea sa „În grădină”, demonstrează calitățile sale de autodidact.

Alexandru Qdobescu: cel mai aristocratic spirit printre scriitorii noștri; om de gust; avea simțul frumuseții; caracter de diletantist pasionat, de saga adâncă, de dezordine, foarte meșter; *înțelegător, credincios prin înduioșare*; prea cochet pentru ca să fie un scriitor cu stăruință; prea ironic; nu era deloc ambițios și mândria lui [...] era mai mult un *Nu te ating de mine*.

Iulia Hasdeu: un trup șubred cu toate înfățișările sănătății; fiica înzestrată cu cele mai înalte daruri.

Carol Davila: vrednic de glorie; *îndrăzneță inițiativă cu largime de vederi*; talent de a aduce pe alții la păreri sale folositoare; capacitate de a-i încălzi pentru sentimentele sale de iubire a oamenilor; un *învățător, un sfătuitor prin exemplu*.

Panait Cerna: privea cu ochii lui de viorea, umezi ca de rouă, părând nou în viață, adică în durere, încât nu credea în răutate, în minciună; aducea între oameni ceva care se tinde de o lume înaltă și mai curată decât a noastră, unde minți senine și reci zâmbesc de o cerească bucurie fără sfârșit; avea doi ochi de viorea, umezi ca două raze prin care trecea un aur ca al razelor.

Octavian Goga: micuț, blond, cu flăcări albastre în ochii care au fost învățați, pe urmă, într-o strânsă clipire pentru a

impune, să rostească provocarea și porunca.

Ion Luca Caragiale: acel tânăr de șaizeci de ani, voinic, frumos, sigur, vesel; un om cu impresionantul glas al impunerii credințelor; tot numai siguranță și energie; spirit plin de intenții ironice și capricii rafinate; cântărea de o suta de ori cuvântul pe care-l cobora pe hârtie într-o caligrafie perfectă; ne-a dat și unul din acele exemple superioare de onestitate, de conștiință, de eroism, de sacrificiu, de abnegație.

Barbu Ștefănescu Delavrancea: cea mai duioasă coardă a poeziei românești; glasul cel mai zguduitor de suflete.

George Cosbuc: sufletul adânc și tăcut; profund.

Doamna Elena Cuza: o femeie micuță de stat, foarte delicată, pe care o simțeau înăsa, că putuse sta odinioară alături de un domn; ochii ei erau mari și luminoși; o figură mărunță, săpată fin în fildeș; a însemnat iertare pentru alții, binefacere ascunsă de lume, iar glasul său care n-avea îndoeli și zăbave îmbina cea mai desăvârșită simplitate și cea mai autentică măiestrie.

Mihai Viteazul: faptele lui Mihai Viteazul denotă indignarea lui împotriva unor îndelungate suferințe, setea lui de a răzbuna durerile neamului, dorința lui instinctivă, deci firească, de a face ca toți românii să se găsească într-un singur stat, *mândria bărbătească de a fi răpus pe dușman*; avea un suflet plin, orice ar fi, de sacra speranță că merge spre un scop neclintit-dreptatea.

George Barițiu: harnic om de condei; gazetar al conștiinței și al idealelor sale; un spirit atât de înțelegător și cuminte; un om reprezentativ, o expresie a nevoilor neamului său.

Simion. Fl. Marian: blajinul membru al Academiei care stătea așa de smerit între colegii săi; un cercetător al vieții

poporului românesc; nu dormea în Academie ca atâția membri din țară; privea cu o neturburată seninătate.

Ion Ghica: dispunea de o superioară valoare educativă.

Ioan Slavici: vorba lui puțină și apăsată; exprimând sentimente când dârze, când duioase, dar totdeauna de o mare demnitate umană; dădea o impresie de sănătate morală robustă și discretă.

Gheorghe Longinescu: un perfect creștin; pasionat pentru studiile sale; deținea „echilibrul desăvârșit al unei vieți frumoase.”

Ioan Vidu: factor de unitate națională și un educator; avea simțul ordinii și instinctul frumuseții.

Acestea sunt doar câteva din portretele ce sugerează o înaltă lecție de morală și de puritate spirituală, înglobate într-o capacitate intelectuală deosebită.

Prin ele, *oamenii cari au fost* alcătuiesc galeria de portrete care nu au fost până acum, din punct de vedere artistic, în trecut în istoria literaturii române. Am putea spune că ele își păstrează și astăzi o valoare de model prin conciziunea lor, prin forța imaginilor. Comparația, hiperbola, jocul de cuvinte, metafora, epitetul – toate procedeele se întrunesc în acest mare banchet stilistic, în aceste neobișnuite și emoționante pagini de artă. Pe lângă acestea, ca procedee de evocare, Nicolae Iorga mai folosește caracterizările directe sau indirecte, rememorarea, paralelismul: *Davila n-are bibliografie, pe când alții... o au.*

Alteori o singură frază îi e suficientă pentru a trasa traiectoria unei vieți, cu toate meandrele, dramele, înălțările și căderile, cu tot zbuciumul ce le-a însoțit. Fiecare personalitate este văzută prin prisma acelei trăsături care a individualizat-o într-o epocă și în istorie. Hasdeu este eroul romantic sfâșiat de contradic-

ții, Gheorghe Baritiu, care și-a dedicat viața activității jurnalistice, este asemuit cu *acea parte din apa cerurilor pe care pământul o înghite fără a mai da râuri veșnice, dar în care se înalță pe câmpurile de catifea verde și de aur palid, hrana miilor de oameni.*

Tudor Vianu afirma că *portretul omului fizic și moral alcătuiește unul din sectoarele cele mai glorioase ale artei scriitoricești a lui Iorga.*⁷

Astfel se dovedește încă o dată că la Nicolae Iorga fixarea detaliilor capătă expresii de rară frumusețe, de mare seninătate, de simplitate olimpiacă, de farmec odihnitor, arătând puritatea caracterului său, exprimat în forme concise, dar de mare expresivitate.

7 VIANU, TUDOR- *Arta prozatorilor români*, Ed. Minerva, 1981, București, pag.141

- 2 august 1941 – s-a născut, la Slatina, coregraful și folcloristul **MARIA CONSTANTINESCU**
- 6 august 1912 – s-a născut, la Spineni, Olt, prozatorul **ION MARIN IOVESCU** (m. 9.08.1977, Bughea de Jos-Argeș)
- 7 august 1946 – s-a născut, la Slatina, tenorul **ANTONIUS NICOLESCU**
- 8 august 1854 – s-a născut, la Slatina, scriitorul și publicistul **CONSTANTIN DISSESCU** (m. 8.08.1932, Slatina)
- 9 august 1977 – a murit, la Bughea de Jos-Argeș, prozatorul **ION MARIN IOVESCU** (n. 6. 08. 1912, Spineni)
- 10 august 1984 – a murit, la București, poetul, eseistul și traducătorul **VIRGIL MAZILESCU** (n. 11.04.1942, Corabia)
- 14 august 1951 – s-a născut la Râmnicu Sărat, istoricul **PAUL MATIU** (m. 9. 06. 2014, Slatina)
- 15 august 1900 – s-a născut, la Slatina, prozatoarea **MAURA PRIGOR**, pe numele adevărat **CORALIA COSTESCU**
- 15 august 1950 – s-a născut, la Albești-Poboru, Olt, prozatorul și eseistul **SILVIU GORJAN**
- 16 august 1903 – s-a născut, la Branet, Olt, poetul, prozatorul și eseistul **PAN. M. VIZIRESCU** (m. 27.01.2000, Slatina)
- 16 august 1913 – s-a născut, la Caracal, publicistul și editorul **FLORICEL SCARLAT** (m. 18.02.1975)
- 16 august 1977 – a murit, la Mănăstirea Viforâta – Dâmbovița, călugărul cărturar **TEOFIL S. NICULESCU** (n. 23.08.1913, Caracal)
- 16 august 2010 – a murit, la Slatina, pictorul, sculptorul și desenatorul **NICOLAE TRUȚĂ** (n. 9.02.1949, Dobrețu)
- 18 august 1896 – s-a născut, la București, muziciana și poeta **DOINA BUCUR**, pe numele adevărat **FLORICA E. IONESCU** (m. 24. 06. 1940, București)
- 20 august 1978 – s-a născut, la Slatina, poeta **LUCIA ENCHER-DUMITRU**
- 20 august 1985 – a murit, la Slatina, compozitorul **THEODOR GEORGESCU** (n. 2.02.1902)
- 21 august 1967 – s-a născut, la Slatina, cantautorul **MARIUS OVIDIU PREDA** (m. 14 aprilie 2015, Slatina)
- 23 august 1916 – s-a născut, la Corabia, actorul **THEODOR DANETTI** (m. 16. 01.2016, București)
- 23 august 1970 – s-a născut, la Balș, poetul **VALI ORȚAN**
- 24 august 1828 – s-a născut, la Oboga, Olt, poetul, prozatorul și gazetarul **GHEORGHE CHITU** (m. 28.10.1897, Bobicești)
- 28 august 1944 – s-a născut, la Slatina, poetul, prozatorul, criticul literar, eseistul și semioticianul **MARIN MINCU** (m. 4.12.2009, București)
- 28 august 1913 – s-a născut, la Caracal, călugărul-cărturar **TEOFIL S. NICULESCU** (m. 16.08.1977, Mănăstire Viforâta – Dâmbovița)
- 29 august 1935 – s-a născut, în satul Barza, comuna Tufeni, Olt, scriitorul, publicistul și contraamiralul de flotilă (r) **NICULAE ȘTEFAN**
- 30 august 1960 – s-a născut, la Bârlad, gazetarul și poetul **DUMITRU SÂRGHIE**
- 30 august 2009 – a murit, la București, scriitorul **ȘERBAN MILCOVEANU** (n. 23.12.1911, Slatina)
- 31 august 1880 – s-a născut, la Caracal, actorul, regizorul și scriitorul **ȘTEFAN BRABOYESCU** (m. 4.01.1971, București)

Critice

N.T. Orășanu și actualitatea „marafeturilor sale”

Serghie BUCUR

„Putui a mă alege/ Al țării mandatar,/ Deși de nicio lege/ Eu n-am deloc habar” – acesta ar fi una din „fețele” moralizatoare ale publicistului N. T. Orășanu (1833-1890), cameleonul pamfletar al anilor din înainte și de după Unirea Principatelor, a cărei personalitate, George Călinescu, în faimoasa lui *Istorie a Literaturii Române de la origini până în prezent* (1941), o schițează în stilul său realist-sarcastic, de-a lungul fișei bio-bibliografice care ocupă în monumentală lucrare, trei coloane și ceva, de text (pag. 340-341). În mare, „N. T. Orășanu și-a înspăimântat contemporanii cu satirele sale, după tipicul lui Bèranger, din care a și tradus”, „Orășanu e și un „mof-tolog”, autor de „fadaises”, care atunci treceau drept teribilități”, când este vizitat „în temniță”, pentru că „era bolnav”, de doctorul Carol Davila, confruntarea capătă intensități verbale agresive („D-ta bolnav! e peste puțință!”, zice vizitatorul, iar vizitatorul arde cu același fier înroșit în focul ironiei: „D-ta medic! e peste puțință!”), în fine, „Orășanu nu cruța nici pe liberali („ceata lui Baboi”), nici pe conservatori și arunca poreclele în dreapta și în stânga: Lascăr e Mascarache, Costa-Foru e Costea-Furul, Carp, Musiu Crap, Boliac e Beau-Fleac, Trefleac, Tell e generalul Tremuriciu-Sîrmă” șamd.

Încadrat de același George Călinescu în capitolul „Poeți minori”, alături de Al Sihleanu, G. Baronzi A. Depărățeanu sau Radu Ionescu, N. T. Orășanu li se alătură în limitele Epocii Domnitorului Cuza, în mo-

mentul V. Alecsandri. După 66 de ani, N. T. Orășanu reîntră în arena editorială românească, prin volumul de 380 de pagini, intitulat „Satire, dicționar politic și alte marafeturi de București”, Editura Compania, 2007. Condițiile grafice în care Opera lui N. T. Orășanu se află deja în biblioteci și în mâinile cititorilor lui, sunt mai mult decât remarcabile, după prima copertă și înaintea celei de-a doua, îngrijitorii ediției, Adina Kenereș & Petru Romoșan, incluzând și reproduceri ale unor materiale din publicațiile la care N. T. Orășanu a colaborat. În opoziție cu G. Călinescu, care opina în aceeași Istorie... că „De fapt Orășanu, pentru vremea lui, era un personaj (...)”, Mircea Zăciu „îl vede” altfel: un „amestec de pamflet, comic grotesc, calambururi, vocabular permisiv și sarcasm”.

Pe durata a 307 pagini ale cărții, descoperim în N. T. Orășanu pe poetul pamfletar sau pamfletarul cu venin, dar minat de logoreea versificării – care, în spiritul și litera poeziei timpurilor lui a atras o cohortă de poeți pe care nu întâmplător Călinescu i-a etichetat (și din această cauză) „minori”. Textele care au anticipat pe Constantin Tănase au cucerit presa dornică de marșarea pe cruzimea ironiei și, totodată, opinia publică interesată, dacă nu avidă de scandalurile politicianiste ce au fost, dintr-un punct de vedere, motorul schimbărilor, al „progresului cu orice preț!”, cum spus-a, datorită lui Caragiale, nemuritorul dom’ Nae Cațavencu... Cu neînsemnate deosebiri, pamfletele orășane-

ne sunt de o actualitate atât de izbitoare, încât recursul la „memoria” volumului în discuție se constituie într-o rebarbativă diatribă și la adresa clasei politice de azi, care de atâția ani se luptă pentru interesele ei, pe spinarea poporului... „Ah, ce slavă,/ Când ai glavă, / Când ajungi la minister,/ Când în țară,/ Mai poți iar/ Să-ți iei ifos de boier !/”, începe lunga parodie intitulată *Ministrul*, pentru ca, în crescendo-ul altminteri vizibil, care potențează interiorul lucrării, acesta să exulte astfel, în final: „Voi să-mi fac ciraci mulțime/ De cio-coi să mă-nconjur./ Pișcheri cu istețime/ Toată ziua mă-mpresor”. Și: „Veniți azi la bucătică,/ La oscior, la ciolănaș,/ Căci coconul Bărbucică!/ E boier, e coconaș.” La 25 februarie 1862, în plină eră unionistă, în poema prozodică *Deputatul*, N. T. Orășanu izbea cu biciul sarcasmului său în acest tip de parlamentar, pe cinci pagini cu versuri, fără menajamente. Redactată aidoma unui reportaj, în 7 părți, *Deputatul* parcurge, nu neapărat într-o ordine, etapele imbecilizante ale „tagmei jefuito-rilor” țării din epoca modernă. „Venii în Adunare,/ Acolo un’ se face/ Atâta zgomot mare, / De mintea ți-o întoarce, / Și mai întâi de toate / Legai o alianță / Cu cea majoritate/Pe moarte și pe viață”. Prin urmare, „Într-un fotoliu dară,/ Elastic, lustruit,/ Ca orice pierde-vară,/ Alene tolănit,/ Mă instalai îndată/ În dreapta Adunării,/ Prin mijloc ce-azi cată,/ Prin mijlocul votării/ Și, moțând într-însul,/ Picior peste picior,/ Adesea m-înfla râsul,/ Căscând încetșor”. *Deputatul* e un ins deasupra legilor, așadar și deasupra lui însuși: „Să vezi fanariotul / Cusut în mișelie / Făcând pe patriotul / Cu multă perfidie”, pentru că gura păcătosului adevăr grăiește sau cine se scuză, se acuză: „Și rîd cu poftă mare/ De-atâta ne-rozie,/ De-a țării Adunare,/ Ce zace-n le-targie,/ (...) De țara care vede/ Cu ochii săi, și tace,/ Comedii pe perete,/ Și-ngăduie-a

se face./ Ce meserie sfântă,/ Și ce onoare mare/ Să joci precum îți cântă,/ Să râzi în Adunare!”. Undeva, în străfundul răsutului parazit, un strop din adevărul nativ scormone și arde, astfel că *Deputatul* devine contrariul său: „Căci astăzi spui minciuna/ Și mâine o spui iară,/ Dar nu poți totdeauna/ Să minți o-ntreagă țară!”...

Tonul și ținutele textelor semnate N. T. Orășanu, rânduie în capitolul *Satire vechi și noi*, se regăsesc și sub alte titluri (selectiv menționate) precum *Chef electoral*, *Alegerile*, *Publicațiune pentru înrolarea în bandele electorale*, *Domnului ministru ad-interim la Justiție*, *Domnului primar al Capitalei*, *S-a închis Cămara*. Neglijând tehnica poetică, aparent lipsit de talentul care l-ar fi plasat în afara „poetilor minori”, N. T. Orășanu a tras cu gloanțele ironiei în tot ceea ce a fost putred politic și patriotic, social și economic. În capitolul „Meterhaneaua și celelalte”, compunerile așezate sub titluri ca *Măturătorul*, *Strechea a murit sau Odă beizadelei*, spun cititorului care metehne sunt ochite de săgețile bății de joc... „Noi marafeturi. Alte satire” e alt capitol al cărții, care merg „la adresant”: Domnului Vasilache Hiotu, Domnului Lascăr Catargiu, Luminăției sale beizadea Clopoțel șamd. „Dicționarul politic sau Epoca pruso-ciocoiască” e deja un blam aruncat de autor în obrazurile gro-siere ale clasei politice de atunci, căreia, fără voia noastră, cea de azi îi seamănă leit! Ne-am oprit la litera L și cităm din epigonica eminesciană intitulată *Lacheu*, finalul: „Când vedeți miniștri-n lume, slugi plecate și mișei,/ De n-au fost lachei ei în-șiși sunt odrasle de lachei;/ De nu sunt ei roși în palme, dar părinții lor au fost,/ Căci altminteri ciocoiașii n-ar zbură din post în post”.

Deloc surprinzătoare găsim în *Operele poetului „minor” N. T. Orășanu „O pagină a vieții mele sau 22, 23 și 24 ianuarie 1859”, de fapt alte 30 de pagini de reportaj vivace*

despre momentele pe care gazetarul le-a trăit în ajunul Unirii Principatelor. Martor ocular, dar și un vivace interpret al acestor momente de înaltă trăire emoțională, N. T. Orășanu se prezintă cu mult mai verosimil și, prin urmare, stilistul – modelat de limbajul vremii – unor stări sufletești unice. Un moment din numeroasele ale zilei de 24 ianuarie: „După ce se potoli primul elan al mulțimii, le făcui cunoscut hotărârea deputaților și-i convinsei în numele patriei să mă însoțească la Filaret sau Cîmpul Libertății, lăsând însă o mare parte sub povețele altor amici sinceri, care trebuiau, la caz de atac din partea oștirii, să năvălească în Cameră și să facă alegerea principelui Bibescu imposibilă, lipsindu-l de alegătorii săi”. Altul: „Ședința se prelungi până la șase ore seara, când se termină și formalitatea votării, care fu unanimă și sinceră”. Mai departe: „În fine, cel din urmă bilet fu scos din urnă și Biroul proclamă pe Alexandru Ioan, domnitorul Moldovei, domnitor al Principatelor Unite. Toată sala răsună de aplauze și strigăte de ura, la care răspunse cu frenezie, repetând de mii

de ori acele strigăte, mulțimea din curtea Mitropoliei,(...)”. N. T. Orășanu captivează și (de)scrie istoria Unirii așa cum a trăit-o: „O ploaie subțirică începu a uda acea mulțime de popor, care nici nu o băgă în seamă și-și urmă cursul veseliei sale naturale. Muzica Ștabului începu să intone Hora Unirii (...)” Și: „Mersem dar de aici la d. Florescu, unde toți deputații fuseră invitați la un banchet gătit cu măiestrie într-o clipă. Unii ziceau că acest banchet se gătea de mai multe zile, fiindcă d. Florescu știa că o să se aleagă înălțimea sa Alexandru Ioan. (...) Iar alții, vrând să treacă de mai pricepuți, pretindeau că banchetul se gătise de ginere pentru socru, adică pentru principele Bibescu, și că, prin dibăcia d-lui Florescu, s-a mâncat pomana de alții, constatându-se veritatea proverbului care zice: nu e pentru cine se pregătește, ci pentru cine se nimerește”. Iată cât de contemporan izbutește N. T. Orășanu să fie cu „marafeturile” lui pamfletare politicianismului din România primului deceniu al secolului al XXI-lea!



Lucian Liciu

De la Dumitru Hurubă și Doina Bălțat la diversitatea culturii hunedorene

Cristian-Paul MOZORU

Trebuie să recunoaștem că scriitorul Dumitru Hurubă și cărțile care îi poartă semnătura sunt o adevărată prezență în peisajul literar contemporan, largă sa operă – peste 50 de volume! – și diversă activitate în câmpul cultural demonstrând-o cât se poate de bine. Dat fiind ritmul alert al aparițiilor editoriale și al acoperirii unei deloc foarte largi arii teritoriale datorată acelor chestiuni ce țin de părțile ... indirect culturale, se întâmplă să nu cunosc, din păcate, decât o mică parte a operei autorului ceea ce mă obligă la o exprimare relativ îngustă în privința scrisului acestuia, în cazul de față limitându-mă la doar două din cele mai noi creații ale sale, bunăoară *Idile prin harababură. Antologie lirică* (2019) și *Iubind-o pe Amalasunda ... Poezii, altfel* (2020), ambele apărute la Editura Limes, Florești.

Cărțile numite – dar și multe altele din întreaga operă a autorului dintre care aleg să numesc câteva ghidându-mă doar după titlurile lor sugestive: *Carte de colorat mintea* (1998), *Scuzați că ne-am cunoscut* (2001), *Iago - sforărie de lux* (2011), *Biroul dușilor de-acasă* (2013), ... *Da' cine-a zis că suntem normali* (2016), *A.D.P., Agenția Dușilor cu Pluta* (2017), etc. – sunt cărți menite să descrețească frunți, să „fure” cititorul din aglomerația gândurilor și să îl așeze dinaintea unei scene pe care se joacă nu doar o piesă de teatru încărcată din abundență cu umor în cea mai variată formă, ci și una cât se poate de umană,

care să ne aproprie mai mult de viață, de sentimentul trăirii, nelăsându-ne pradă fugii continue după fel și fel de iluzii ce ni le creează uneori viața, alteori cei din jurul nostru, alteori chiar noi înșine prin slăbiciunile caracteristice fiecăruia dintre noi.

Parte din poeziile lui Dumitru Hurubă, la prima lectură, amintesc de scrierile moștenite de la autori precum Anton Pann, cel despre care George Călinescu spunea că „avea nu numai în spirit, ci și în sânge afinități cu Caragiale” (1), Caragiale ori ale celor mai dincoace sau chiar contemporani cu noi, nelăsându-i deoparte nici pe scriitorii dialectali precum Tata Oancea (Petru E. Oance) care reușește să îmbine, cu adevărat har poetic, versul cu umorul, ironia ori experiențele și stările proprii – «Ca prin vis m'aduc aminte / Cum spunea baba și moșul: / Capeți oaspeți, măi nepoate! / Cându-ți cântă' n prag cocoșul. // Caut' atunci pe cât se poate / Și fă-ți rânduială 'n casă / Și de poți și ai de unde / Pune și țuică pe masă. // Azi-dimineață până 'n ziuă / Cânta, frate, 'n prag cocoșul, / De gândeam, Doamne păzesce, / Că vine 'mpăratul roșu. / Și m-am pus, serac de mine, / Casa, masa, ba și tinda, / Le-am frecat, știi, ca nerodul, / De le-am făcut ca oglinda. // Când colo!! cine îmi vine / Cu v'o treizeci de bufare, / Bate-l, Doamne, și-l treznescie, / „Esecutorul de dare”. » (2) – sau Victor Vlad Delamarina: „Mulce-am văz't, pă bañi viedz biñe, / Cum nu vege orî și șiñe. / D'apăi l'am văzut anume /

»P'ăl mai tare om dîn lumex«, / Care să juca cu ței / Șî'i băcea dă'i lua toți zmei! // Cui l'o doborî'n țărînă / Ișă că'i plăcește 'n mînă, / O hîrcie d'a d'o sută / Fără dă nîși o dispută. / Dar cum mi ce puñi cu ñeamțu, / Care 'n ghinț îț rupe lanțu?» (3). Simplul motiv pentru care am ales exemple doar din poezia dialectală și nu și din cea de astăzi este acela al limbajului, acel limbaj care l-a determinat pe Titu Maiorescu să „îl înscrie” în literatura română pe Victor Vlad Delamarina, după cum afirmă Crișu Dascălu: „Așadar, ce îi poate asigura scriitorului nostru apartenența la literatura română a momentului este tocmai elementul prin care se detașează de ea: limbajul” (4), mai exact dialectul *logojan-bănățean* (după cum îl indică Valeriu Braniște, 1902) sau *dialectul lugojan* (conform indicației Grației Benga, 2017), cum îl numește într-un articol datat 1898, Titu Maiorescu, afirmație asupra căreia Grațela Benga atrage atenția că dialectul la care se referă Titu Maiorescu „este, de fapt, subdialectul (sau graiul) bănățean” (5), confuzie terminologică menționată în studiile sale inclusiv de Gabriel Țepelea.

Făcută fiind mențiunea limbajului, trecând de la un volum la celălalt al lui Dumitru Hurubă, se poate lesne observa cum poezia acestuia își schimbă registrul părăsind sfera ludicului, făcând o trecere spre latura sentimentală, a iubirii față de oameni în general sau cineva anume, față de locuri, după cum o arată evocarea în mod repetat atât a celei iubite cât și a Parcului Dendrologic (este vorba de Parcul Dendrologic din Simeria, locul unde Dumitru Hurubă trăiește, scrie și iubește) la care se adaugă Aleea, Banca (scrise de aproape fiecare dată, cu mici excepții, cu majusculă), locuri devenite sacre pentru autor, toate reale cu excepția numelui, autorul alegând varianta pseudonimului prin care să protejeze

ceea ce a ajuns să prețuiască la cel mai înalt nivel și până la capăt, indiferent cum, unde și când va fi să fie acest capăt.

Dar poezia lui Dumitru Hurubă nu ni se înfățișează doar o poezie cu rol de limpezire a ceea ce se află în jurul nostru – a înlăturării ceții care pur și simplu nu ne lasă să vedem că tot ceea ce avem nevoie se află chiar lângă noi, că unele lucruri se îndreaptă singure spre noi, dar și că spre celelalte trebuie obligatoriu să ne îndreptăm noi înșine –, ci își lărgesc sensul în momentul în care în interiorul ei sunt regăsiți atât Anton Pann, I. L. Caragiale, Victor Vlad Delamarina cât și George Coșbuc, George Topârceanu, Mihai Eminescu, ceea ce demonstrează o multiplă ramificație în sfera literaturii, ramificație care se întinde până în zona eseisticii, până la, de exemplu, Johan Huizinga care arată (trăgând un fel de semnal de alarmă) că „în timp ce religia, știința, dreptul, războiul și politica, în formele organizate superioare ale societății, par să piardă încetul cu încetul contactele cu jocul, pe care le aveau în mod evident, într-o măsură atât de amplă, în stadiile timpurii ale culturii, activitatea poetică, născută în sfera jocului, rămâne mereu la ea acasă în această sferă.” (6)

Dar cine poate vorbi mai bine despre poezia lui Dumitru Hurubă dacă nu chiar propria-i poezie? „Auzi, mândro, cântă cucu, / Și-l îngână o mierliță ... / Ia, mai schimbă-ți și tu luku / Când ieși seara la porțiță! // Că-n trecut erai mai tandră, / Aveai și-un cercel în nară; / Geaca nu-ți era buleandră, / Și nici vocea ca de cioară ... // Acum fusta ți-i mai scurtă – / Iar de fac o analiză, / Nu mai ai nici fund nici burtă / Și chiar tanga e de criză!” (7) și, trecând de la limbajul împrumutat și transformat în vederea unei lecturi călătoare la cel purtător de treziri sufletești, „Aveam, în Parc, aleea noastră – / Era, de fapt, doar o cărare, / Un luminiș cu frunze rare, / Ce ne-amintea de samu-

lastră ... // Veneau și două veverițe, / Pe când ne-mbrățișa amurgul / Și rămânea în urmă burgul / Cu încurcatele lui ițe ... // ... Mergeam ținându-ne de mână / Pe-a noastră pseudoalee, / Și-n păr aveai o azalee, / Și lumii îmi păreai stăpână!" (8)

La polul opus scrierilor lui Dumitru Hurubă se află cartea Doinei Bălțat – *De la Nicolae Filimon la George Călinescu. Modelul arivistului* – publicată în anul 2020 la aceeași editură clujeană, Limes. Deși titlul vorbește de la sine, pe măsura adâncirii în cele aproape 200 de pagini, cititorul descoperă că, transpus inițial într-o altă epocă și adus până în zilele noastre, există clare trăsături comune între ceea ce era atunci și ceea ce este acum.

Începând sumar cu Stendhal și Balzac (prin personajele Julien Sorel și Philippe Bridau), autoarea aprofundează trăsăturile societății – de data aceasta românești – portretizând câteva personaje-etalon pentru tema aleasă – *arivismul* – anume Dinu Păturică (din *Ciocoii vechi și noi* de Nicolae Filimon), Tănase Scatiu (din *Tănase Scatiu* de Duiliu Zamfirescu), Lică Trubadurul (din *Concert din muzică de Bach* de Hortensia Papadat-Bengescu), Gore Pirgu (din *Craii de Curtea-Veche* de Mateiu I. Caragiale) și Stănică Rațiu (din *Enigma Otiliei* de George Călinescu), acesta din urmă nefiind, probabil, așezat întâmplător la încheierea volumului – Doina Bălțat încercând un fel de închidere a cercului, începând cu Balzac și încheind cu George Călinescu – subliniind astfel acel raport Balzac-Călinescu observat și de Andrei Terian: «apropierea decisivă de Balzac va fi determinată în primul rând de redactarea *Enigmei Otiliei*. Dovadă faptul că abia într-o cronică din toamna lui 1937, în care va încerca și o primă sistematizare a „tipurilor umane”, Călinescu

îl recomandă pe Balzac drept model romanesc absolut.» (9)

Un alt personaj așezat sub lupă este Lică Trubadurul, un personaj realist modern aflat și el în centrul romanului *Concert din muzică de Bach*, adică în „lumea Hortensiei Papadat-Bengescu”, lume în care, ne spune Cornel Ungureanu, „nu există aristocrați, bărbați-model, forțe ale naturii umane. Personajele ei parvin, urcă pe scara socială cu dificultate, ajung în Centru după întâmplări greu de mărturisit. Se înrudesesc cu cei de jos, aflați în malul marginilor.” (10), celelalte personaje făcând, bineînțeles, și ele parte din categoria acelor indivizi care vânează îmbogățirea pe căi rapide și ușoare, dar și o bună imagine și poziție în societate, elemente care oferă un soi de influență, influență care duce la dobândirea sentimentului puterii.

Insistând puțin asupra încadrării temporale în care se petrece acțiunea romanelor analizate, observăm o analiză asupra societății întinsă pe o perioadă care pornește undeva la începutul anilor 1800 și se termină imediat după Primul Război Mondial, adică un interval de timp care acoperă puțin peste un secol ceea ce raportând la societatea actuală, aflată de-asemena la un secol distanță față de perioada cea mai apropiată a acțiunii oricăreia din romanele alese de autoare, ne arată că această „genă” nu a dispărut creându-se astfel un fel de punte de legătură între generații, între oameni, între módele societăților.

Dar pentru a fi înțeles cu adevărat spiritul unei societăți, cea de atunci în cazul de față, obiceiurile și deprinderile acesteia, este necesară cunoașterea îndeosebi a caracteristicilor acelor vremuri cu tot ce includ ele – cultură, tradiție, viață la nivelul tuturor claselor sociale, vicii, etc. – adică exact așa cum susține Nicolae Iorga încercând să explice diferența dintre istoria literaturii și

istoria culturii: „Nu se poate înțelege firea unui Cantemir, unui Nicolae Costin, unui Neculce, unui Șincai, unui Clain, unui Conachi, unui Budai-Deleanu, fără a avea noțiunea vieții la Curtea Domnilor români din secolul al XVIII-lea, fără a ști cum era mănăstirea pe această vreme, câtă lumină și ce lumină se păstra aici și se răspîndea în lume, fără a se arăta situația românilor de dincolo de munți, fără a se explica marea revoluție culturală petrecută acolo, noua orientare produsă prin schimbarea rituală. (...)» (11) Făcându-se acest salt peste timp, dar pășind mărunț prin documentele și literatura vremii, se conturează o imagine cât se poate de clară, dacă nu chiar exactă, a unei societăți (așa-zis) apuse, o societate care, după cum spuneam mai sus, există și în cea de astăzi.

Este de la sine înțeles că nici autorii romanelor și nici Doina Bălțat nu doresc să scoată în evidență chipul meschin, dezagreabil, negativ al societății ori al umanității în general, denigrându-le, ci doar trasează, accentuând totodată, dintr-o poziție neutră o caracteristică a comportamentului psiho-uman care dăinuie și va dăinui de-a lungul timpului, o trăsătură din care se pot trage concluzii și care, spre mai bine, se poate diminua sau chiar schimba. Totodată, portretizând personaje atât din literatura română cât și din cea universală, Doina Bălțat reușește un portret universal atât al omului, cât și al unei societăți parțial apuse, urme adânci ale acesteia păstrându-se încă în zilele noastre.

1) **Călinescu, George** - *Istoria literaturii române dela origini până în prezent* - Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1941, p. 206

2) **Oance, Petru E.** - *Primăvara. Poesii* - Editura Sens, Arad, 2017, ediția a III-a, p. 107 (poemul *Prăpăstii*)

3) **Vlad Delamarina, Victor** - *Poesii. Bănă-*

țenesci. – Întocmiri. - Imprimeria Carol Traunfellner, Lugoj, 1902, adunate și arangeate din însărcinarea Despărțământului Lugoj al Asociațiunii de Dr. Valeriu Branisce, pp. 14-15 (din poemul *Ăl măi tare om din lume*)

4) **Dascălu, Crișu** - în *Prefață*; în volumul **Vlad Delamarina, Victor** - *Scrieri. Poezii, proză, corespondență* - Editura David Press Print, Timișoara, 2016, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv, tabel cronologic, notă asupra ediției, note, glosar, bibliografie, opinii critice și anexe de Grațiela Benga-Țuțuianu; prefață de Crișu Dascălu, p. 5

5) **Benga, Grațiela** - *Victor Vlad Delamarina. Monografie* - Editura David Press Print, Timișoara, 2017, prefață de Crișu Dascălu, p. 24

6) **Huizinga, Johan** - *Homo ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii* - Editura Humanitas, București, 2012, ediția a V-a, p. 204

7) **Hurubă, Dumitru** - *Idile prin harababură. Antologie lirică* - Editura Limes, Florești, 2019, p. 38 (poemul *Auzi, mândro ...*)

8) **Hurubă, Dumitru** - *Iubind-o pe Amala-sunda ... Poezii, altfel* - Editura Limes, Florești, 2020, p. 138 (poemul *Aleea noastră ...*)

9) **Terian, Andrei** - *G. Călinescu. A cincea esență* - Editura Cartea Românească, București, 2009, p. 159

10) **Ungureanu, Cornel** - *O istorie secretă a literaturii române* - Editura Tracus Arte, București, 2019, ediția a III-a, p. 404

11) **Iorga, Nicolae** - *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea: 1688-1821 (Vol. I: Epoca lui Dimitrie Cantemir. Epoca lui Chesarie de Rîmnic)* - Editura Didactică și Pedagogică, București, 1969, p. 304; cf. **Martin, Mircea** - *G. Călinescu și „complexele” literaturii române* - Editura Albatros, București, 1981, p. 152

Decoct de ierburi otrăvite sau graba unor treceri prin lume

Gela ENEA

Nu sunt un cititor avid de teatru, dar când operele trec sensibil în zona dramei, chiar a parabolei, lectura mea devine atentă, captivată fiind de ambiguitatea personajelor, de polisemantismul replicilor, în fond, de metafora existențială strecurată în texte.

Mi s-a întâmplat asta, citind *Ierburi otrăvite*, volumul Violetei Savu, constituit din patru piese de teatru, pentru mine, patru parabole sau chiar patru ample poeme care dezvoltă tema morții.

Cele patru piese sunt, în ordine, *Menade*, *Hârtie cu portative*, *Iedera 14:41* și *Ionuț și Johnny*.

Autoarea acestui volum își alege nu personaje obișnuite, ci destine marcate de drame, femei și bărbați cu o existență vulcanică, încheiată, de cele mai multe ori, tragic.

De altfel, chiar Violeta Savu, de formație matematician, recunoaște, în prefața cărții, că teatrul său este influențat de proză, ca și de poezie: *...mă documentez pentru piesele mele de teatru, căutând cât mai multe informații despre subiectele alese*.

Confesiunea autoarei dezvăluie o metodă practică în literatura post-modernă, anume intertextualismul, pe care-l observăm în volumul recenzat aici, *Ierburi otrăvite*, fără ca, prin aceste inserții de autentic, să aibă de suferit coeziunea pieselor, ba, dimpotrivă, sunt



mult mai încărcate stilistic, glisând sensibil înspre poeme dramatice.

Prima piesă, singura scrisă sub forma dialogului, aduce în fața cititorului/spectatorului două poete cu similitudini în viața și opera lor, Sylvia Plath și Forugh Farrokhzad.

Personaje se intersectează într-un fel de purgatoriu, decorul, saturat de moarte, pare unul familiar, dacă avem în vedere poemul Sylviei: *mă simt acasă, aici, printre căpățânile moarte/ A muri/ E o artă, ca oricare alt lucru/ o fac grozav de bine*.

Între cele două poete există un soi de complicitate, un fel de transfer de

personalitate, de vreme ce au ales să-și pună capăt zilelor, deși, în privința lui Forugh, accidentul poate să fi fost chiar accident, replicile lor curg într-un crescendo metaforic, având menirea să sugereze natura problematică a celor două protagoniste.

O a treia femeie, Florence, le propune un joc, un fel de test al asumării posterității celeilalte, cerându-le puterea visului, farmecul somnului și întrebându-le dureros: *Cine sunteți voi?! Fermețătoarelor, ce sunteți?*

Sylvia îndeamnă să ne aplecăm întruna spre cele sacre, replica finală a piesei fiind pronunțată de toate trei personajele: *Preamărind poezia, ceea ce ar putea însemna un logo al cărții înseși.*

A doua piesă, *Hârtie cu portative*, este, după afirmația Violetei, un biopic construit din monologuri, despre compozitorul Robert Schumann și despre pianista Clara Scumann.

În cuprinsul piesei sunt inserate fragmente din corespondența celor doi, mărturii ale rudelor, deci un material biografic bogat.

Și aici viața artiștilor se circumscrie dramei.

Clara rămâne, în copilărie, doar cu tatăl, după ce mama ei alege să plece cu surorile mai mici ale Clarei, iar ea, deși va beneficia de instruirea excelentă a tatălui, în privința pianului, va suferi, în egală măsură, de asperitatea acestei educații paterne, ajungând, mai tarziu, să-și numească tatăl lipsit de suflet.

Clara își mărturisește dragostea pentru Robert prin muzică. Îl cunoaște în casa părintească, Robert fiind cel mai destoinic elev al profesorului de pian, Wieck.

Însă profesorul devine principalul oponent al căsătoriei lui Robert cu fiica

sa, Clara, ceea ce îi determină pe cei doi să-l dea în judecată. Consimțământul este primit din partea mamei, cea care o abandonase cu mulți ani în urmă pe tânără.

Viața de familie li se împlinește prin apariția copiilor.

Imaginea lui Robert, după ani de căsătorie, este una marcată de o boală nervoasă, urmând internarea și sugestia de a fi înlocuit în viața Clarei de Brahms.

Scenele continuă cu pendularea lui Robert între realitate și halucinație, între suferința că nu-și mai poate ajuta familia în momentele de luciditate și delirul provocat de boală.

Didascaliile din ultima scenă a piesei se referă la décor, o cameră de spital, în care va fi coborâtă încet, din tavan, rochia albastră a Clarei, apoi hîrțile cu portative, cărora Robert le dă foc, semn că acesta e sfârșitul său.

Epilogul o prezintă pe Clara în sinteza vieții sale, ca demnă supraviețuitoare, ce nu a încetat niciun moment să-și glorifice soțul.

Piesa următoare *Iedera 14:41* este subintitulată monodramă în patru tablouri, personajele fiind patru femei: Celestina, Cristina, Matilda și Lavinia, toate suferind de schizofrenie și, din acest motiv, internate într-o clinică de psihiatrie.

Alma, firava pruncă, (așa cum o numește mama imaginară?) rod al unei iubiri interzise și moartea ei par să fie cauza nebuniei Celestinei ori, peșemne, tot scenariul cu vrăjitoarea-iedera și pruncul ars să existe doar în imaginația bolnavă a eroinei, după cum Celestina, într-o criză, e posibil chiar să-și fi ucis fetița.

Urmează povestea halucinantă a Cristinei, brodată pe un jaf urmat de viol, apoi dedublarea într-un eu fantomatic,

prin imaginea cu geamăna și moartea pe șinele de cale ferată.

A treia femeie schizofrenică se crede Frida Kahlo, în timp ce a patra, Lavinia, este prototipul nebunului care spune că nu e nebun, pentru că vulnerabili sunt cei cu judecata întreagă.

Lavinia face pe paznicul azilului și mai ales al celor trei prințese, i se pare că ea este cea care plantează iedera, iar în absența doctoriței din spital, planta ar fi crescut, cât să ajungă vrejul otrăvitor pentru evadarea celorlalte trei femei, călcate apoi de tren la ora 14.41.

Din epilog aflăm poziția celei de-a patra schizofrenice, Lavinia, care își asumă vini imaginare, precum moartea colocatarelor din azil.

Ultima piesă îl are ca protagonist pe Ionuț, despre care aflăm, abia în finalul piesei, că și-a ucis mama accidental, vrând s-o apere de agresivitatea unui tată alcoolic.

Lui Ionuț i se pare că seamănă cu Johnny, copilul american care împărțea ziare, dispărut fără urmă și al cărui chip era pus pe sticlele de lapte, din dorința de a-l recunoaște cineva.

Ionuț ajunge student în America și o cunoaște pe mama lui Johnny, aceasta ajutându-l, prin ședințe la terapeut, să depășească momentele dramei din propria viață.

Așadar, cartea Violetei Savu te conduce într-o lume a trăirilor la limită, unde viața și moartea se împletesc în jurul fiecărui personaj, devine greu să trasezi o linie de demarcație între real și halucinație, o carte grea de sensuri, pentru lectura căreia trebuie să te înarmezi cu rezerve suplimentare de energie, întrucât lectura te tulbură, te pune pe gânduri și îți creează un fel de neliniște pentru ce se poate întâmpla cu fiecare dintre noi.



Lucian Liciu

*Memoria istoriei***Gheorghe M. Năstase.** *Un caz de comportament uman în spiritul concepției kantiene despre datorie*

Ilie CATANA

Cu siguranță, Gheorghe M. Năstase nu este un nume de rezonanță în spațiul cultural al zonei în care trăim noi astăzi. Ar fi putut deveni, dacă împrejurări potrivnice opțiunilor sale nu l-ar fi deturnat de pe drumul pe care pornise. Personajul despre care vorbesc este nu numai unul dintre miile de tineri intelectuali cărora regimul politic instaurat în România după 1947 le-a tăiat aripile, zvârlindu-i, pentru zeci de ani, în temniță, sub argumentele unor vinovății inventate.

Gheorghe M. Năstase este un fiu al județului Olt. S-a născut la 16 martie 1914, în satul Bărcănești, comuna Vâlcele, într-o familie nevoiașă. Părinții, „plugari”, așa cum se consemnează în matricola penală P1180073 – nr. matricol 5920 – aveau în proprietate 5 ha de pământ și creșteau 7 copii, Gheorghe fiind cel mai mic dintre aceștia. După 1947 erau încadrați în Registrul agricol, conform clasificărilor din domeniul respectiv, în categoria țăranilor mijlocași. Câtă ură trebuie să fi existat astfel încât, pe matricola penală completată pentru deținutul Năstase M. Gheorghe, să fie adăugat cu roșu, deasupra specificației referitoare la părinții săi, aceea de „țărani mijlocași”, mențiunea: „chiaburi”! Iar pentru a justifica acest statut, în fața cifrei „5”, tot cu roșu, un „1” vertical, mare, pe aproape două rânduri orizon-



tale! Voiau astfel să argumenteze că deținutul este descendent al unei familii de exploatatori care aveau 15 ha de pământ, nu doar 5!

Copilul Gheorghe M. Năstase a cunoscut toate privațiunile celor care au trăit în perioada anilor Primului Război Mondial și al celor care au urmat acestuia. Cu toate dificultățile, a reușit să urmeze cursurile Liceului „Radu Greceanu” din Slatina, ca bursier pentru rezultatele școlare foarte bune la învățătură și a

provenienței dintr-o familie de țărani săraci. În anul 1934 a susținut examenul de bacalaureat pe care l-a promovat cu media 9,10, fiind clasat întâiul între 110 candidați! Neputând urma cursurile Facultății de Medicină, unde nu se acordau burse, s-a înscris la Facultatea de Drept a Universității din București, urmând, în paralel, și pe cele de la Facultatea de Litere și Filosofie. A susținut doctoratul în drept la care a obținut calificativul „5 bile albe cu elogii”.

Până în 1949 a funcționat ca asistent universitar la Facultatea de Drept din București, după care a fost „epurat”, pe considerente politice, deși, în matricola penală, existentă în copie la Institutul de investigare a crimelor comunismului (IICCMER) se specifică faptul că „nu a făcut și nu face parte din niciun partid politic”. În anul următor, 1950, a fost judecat și condamnat, împreună cu un grup de prieteni, la 15 ani de temniță grea, pentru crimă de „uneltire împotriva ordinii politice și sociale”. Este inutil să expunem aici tratamentul degradant, cu intenția clară de exterminare fizică, la care a fost supus deținutul Gheorghe Năstase, în penitenciarele de la Jilava, Aiud, Gherla, Lugoj, așa cum au suferit toți deținuții politici anticomuniști, considerați dușmani ai poporului român.

Eliberat după 14 ani de detenție, în anul 1964, lui Gheorghe Năstase, ajuns acum la vârsta de 50 de ani, îi era interzisă reluarea activității universitare. L-au salvat cunoașterea limbilor franceză și engleză, astfel încât s-a putut încadra ca redactor-traducător la Editura Apimondia, unde a publicat, singur sau în colaborare, zeci de traduceri în și din limba română, ale căror teme nu prezintă interese pentru subiectul acestui articol, așa cum nu prezintă nici lucrările pe teme de

drept civil și penal publicate până în anul 1947.

Despre faptele concrete ce i s-au imputat la procesul intentat și tortura la care a fost supus în anii detenției mi-a relatat în câteva convorbiri pe care le-am purtat cu domnia sa atât în Slatina, cât și în modestul apartament pe care îl deținea în Cartierul Colentina din București.

Trăia singur, cea care îi devenise soție, după 1964 (la încarcerare era necăsătorit), decedase mult mai devreme decât s-ar fi așteptat. Regret că nu am avut instrumentarul tehnic și nici abilitatea necesară pentru a înregistra istorisirile sale. M-a uimit aplecarea sa către filosofie, dovada faptului că studiul acesteia, în paralel cu cel al științelor juridice, își făcuse și își menținea pe mai departe efectul. Preocuparea se concretiza (teoretic) într-o lucrare apărută în Editura Gențiana, lucrare intitulată „Omul, ființă între ființe”, prefațată de două somități ale culturii române: Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici și Acad. Gheorghe Țepelea.

Privea cu seninătate tot calvarul prin care trecuse, îi iertase pe toți pentru răul pe care îl provocaseră ființei sale fragile fizic (matricola penală consemna 158 cm înălțime!), dar atât de puternice mental, de vreme ce a supraviețuit, dincolo de acest lung periplu al suferințelor, până în 12 mai 2012, când a plecat, cum obișnuim să spunem, în lumea celor dreți, la vârsta de 98 de ani, împăcat cu lumea pe care o părăsea și cu propriul destin.

Nu a făcut-o însă înainte de a mai împlini un act care să se constituie drept mărturie, peste ani, a viziunii sale despre ce poate să facă un om rațional, omul care a înțeles comandamentele practice ale filosofiei. Și a făcut-o în spiritul

aceleia promovate de filosoful german Immanuel Kant (1724-1804), referitoare la conceptul de datorie. Kant definea datoria drept necesitatea, impusă nemijlocit prin rațiunea omului, de a acționa conform unei legi a acesteia și făcea distincția între acțiunea conformă datoriei și acțiunea din datorie. De exemplu, spunea Kant: „A fi binefăcător când poți, e datorie și, pe lângă aceasta, există unele suflete atât de miloase, încât fără un alt motiv, al vanității sau egoismului, găsesc o plăcere intensă în a răspândi bucurie în jurul lor și care se pot delecta de mulțumirea altora întrucât ea e opera lor.”

Și acum, iată faptul brut din a cărui simplă contemplare se desprinde înțelegerea adâncă de către Gheorghe Năstase a comandamentului moral conținut în textul de mai sus. Din indemnizația primită după 1990, ca fost deținut politic, Gheorghe Năstase a făcut economii care i-au permis să înființeze și să subvenționeze o bursă școlară, Bursa și Premiul „Maria și Gheorghe Năstase” (pe scurt „Bursa și Premiul Năstase”) la Colegiul Național „Radu Greceanu” din Slatina, județul Olt. Bursa este acordată anual, conform Regulamentului întocmit de donator, elevilor sârguincioși la învăță-

tură, dar lipsiți de mijloace materiale. Sumele provin din dobânda pe care banca o adaugă anual capitalului inițial adus de către deponentul fondator al bursei (suma aflată în cont la data de 2 martie 2021 este 23 778 de lei).

Va fi fiind acesta un gest mult insignifiant pentru a fi cunoscut de cititorii revistei de față? Actul, poate, e de domeniul experienței comune: mulți oameni cu stare materială bună au făcut sau fac astfel de donații, dar contextul nu poate coincide decât rareori cu cel descris mai sus. Un om, pe care împrejurări independente de voința lui aproape că l-au strivit, găsește puterea să dăruiască celor aflați, asemenea lui, cândva, la nevoie, e un om de o noblete morală incommensurabilă. Iar maxima voinței sale nu poate fi decât una singură: „Acționează întotdeauna față de semenii tăi așa cum ai dori să acționeze și ei oricând față de tine!”.

Despre viziunea filosofică a fostului deținut politic Năstase M. Gheorghe, expusă în lucrarea menționată anterior și intitulată „Omul, ființă între ființe”, îmi propun să scriu într-unul din numerele viitoare ale revistei..



Debut

Ea eram eu

Alexia ȚICLEANU

Ea nu știa cum era să treacă peste pragul ușii camerei ei, deși era întotdeauna deschisă. Câteodată trăgea cu ochiul, cu o mână pe clanță și cu un ursuleț de pluș în brațe. În zilele mai bune, se sprijinea de prag, cu o mână ținută apăsător deasupra pieptului, pentru a-și simți propriile bătaii ale inimii, iar cealaltă, întotdeauna tremurândă, cu o șuviță de păr încolăcită pe un deget.

Un singur lucru pe care și-l ascundea față de ea și de restul lumii era că, într-o zi, și-a îndreptat umerii și a făcut un pas înainte. A privit peste umăr și a văzut imaginea micuței ei lumi perfecte, scăldate într-o lumină portocalie, exact așa cum o lăsase. Și-a coborât privirea și a închis ochii. Era întuneric și nu vedea nimic, dar oare era „nimic” cuvântul potrivit pentru a descrie ce se întâmpla atunci în spatele pleoapelor ei închise atât de strâns încât riduri trecătoare i-au apărut între sprâncene? Iar atunci, când și-a deschis ochii din nou, a putut vedea totul, cu un fior rece în urma unei adieri de vânt.

Ea mai văzuse locul acela înainte. Era parcare din fața unui supermarket, sufocată de oameni străini, care își vedeau de viețile lor și, care, se pare, nu o observaseră stând exact în centru și analizând modul de așezare a cumpărăturilor în pungi sau cum trânteau ușa mașinilor în urma lor.

Ea a clipit de câteva ori, scuturându-și ușor capul. S-a răsucit pe vârfuri, coborându-și privirea în pământ în vreme ce cuvintele însoțite de vocea unei femei îi răsunau în minte, acoperind foșnetul pungilor de cumpărături și a clinchetului unui cărucior care se tamponase de un raft: „Am rămas fără frișcă și zahăr pudră pentru prăjitura pe care spuneai că ai vrea să o facem împreună. Sunt niște bani pe masă, ar trebui să-ți ajungă.”

Corect. Zahăr și frișcă.

A găsit frișca, era imposibil să nu o observe în tubul ei galben-fosforecent, cu un scris mare și negru. Dar zahărul, poate... zahărul nu era pe nicăieri.

Chiar înainte să plece, a vrut să-i spună că nu mai avea poftă de prăjitură și că magazinul, oricum, era închis. În schimb, a îndoit pe jumătate bancnotele pe care le găsise. Era luni. Toate magazinele erau deschise.

Respirația i-a încetat între două bătaii nehotărâte ale inimii și patru gânduri, care se certau între ele. A înghițit în sec și s-a uitat peste umăr. În spatele ei, o femeie care purta o vestă roșie aranja niște conserve de legume pe un raft.

Cu tubul de frișcă, pe care îi înghețase mâna, s-a apropiat și a ezitat.

— Ăă... zahărul pudră... îmi puteți spune unde e zahărul pudră?

Femeia s-a uitat la ea și a făcut o grimasă.

— Poftim?

Ea ar fi preferat să nu mai repete ce spusese prima oară, pentru că ar fi tras de timp inutil, iar ea își dorea ca momentul acela să se termine mai devreme.

— Zahărul pudră. Unde este?

Femeia a dat dezaprobat din cap, așezând o ultimă conservă de roșii pe raft.

— Nu te aud, domnișoară. Vorbește mai tare!

Ea a simțit lacrimi care îi înțepau ochii. De ce ar vrea să plângă? Nu se întâmplase nimic.

— Aveți zahăr pudră? — a mai întrebat ea o dată, încă încet, aproape că nu se putea auzi.

Femeia a dat din cap, făcându-i semn către un raft din spatele ei.

— Zahăr pudră? Da. Chiar acolo.

Ea a făcut un pas înapoi, respirând greu. S-a uitat în jos, la picioarele ei, care făcuseră un salt în spatele pragului. Raza portocalie era din ce în ce mai vagă, dar aroma lumânărilor era încă la fel de intensă. Era în siguranță din nou și totuși nu se simțea victorioasă.

Și-a spus că va încerca din nou mâine, dar și-a amintit că același lucru îl spusese și ieri.

S-a lăsat pe genunchi în fața lumii din spatele pragului și a descoperit de la distanță lumea reală din care ea nu făcea parte.

Ei îi era teamă. Ea era aleasă de cine știe ce stea să nu fie cu picioarele pe pământ. Absorbea pacea propriei companii, dorindu-și tainic să împărtășească aceleași gânduri cu ea cineva și să stea acolo, în liniște, în preajma ei. Ei nu-i plăcea să-și țină părul strâns. Își imagina că, pe partea cealaltă a pragului, era cineva care îi întindea mâna să i se alăture. Ea a închis ușa, trăgând aer adânc în piept. A răsucit cheia în broască și a azvârlit-o pe fereastra deschisă. A eliberat gura de aer ținut închis în lăuntrul ei. Ea s-a încruntat. A căutat neliniștită cheia cu privirea, dar tot ce a putut zări dedesubtul ei erau nori. Ea a răsucit clanța, dar ușa era încuiată. S-a lăsat într-un genunchi, și-a închis un ochi, privind lumea de afară prin broasca ușii.

Ea eram eu.

Liana Nicolae – Misterele toamnei

Ioan POPOIU

Liana Nicolae, poetă, eseistă, scriitoare, este o prezență aparte, inconfundabilă, în literatura contemporană, binecunoscută și consacrată, prin opera sa vastă și substanțială (poeta a ajuns la al 30-lea volum și nu intenționează să se oprească...). În ultimii ani, poeta a avut o activitate editorială intensă, reușind să publice în fiecare an o carte, ba chiar două volume într-un an, într-un interval foarte scurt de timp, ea a reușit performanța de a publica două volume de eseuri ce însumează peste o mie de pagini!

Scrisul ei este expresia unui univers spiritual bine definit, complex și profund, oglinda unei creativități remarcabile, impresionante, în care cultura, rafinamentul, inspirația, luciditatea alcătuiesc un tot inseparabil.

Poeta cultivă o lirică originală, axată pe temele fundamentale ale existenței, de la poezia calofilă a anilor 80 („Ritual...”, „Orele nopții”) până la poezia reflexivă, interiorizată, lucidă, din ultimii ani, culminând cu „Magia umbrelor” (2020).

Scriitoarea are propriul său univers creator, elevat, de sorginte metafizică, în laboratorul său literar, creativ, realitatea lumii acesteia, propriile trăiri și viziuni existențiale sunt supuse unei alchimii subiective, profunde, laborioase, textul fiind îndelung cizelat și decantat înainte de a fi așternut în pagină.

Volumele Liane Nicolae, versurile și textele sale de proză sunt cuceritoare, captivante, prin tonusul pronunțat, atât

de personal, prin frumusețea imaginilor poetice și a metaforelor exuberante, de un cromatism pictural. Titlurile înseși sunt de o rară expresivitate, ne spun multe despre semnificația bogată, profundă a versurilor și textelor respective: „Ritual pe apele timpului”, „Harfe de lumină”, „Renaștere și zbor”, „Sărutul aerului”, „Odihna cuvântului”, „Departee... tăcere...”, „Botezul singurătății”, „Destin renăscut”, „De vorbă cu viața mea”, „Viața paralelă”, „Magia umbrelor”.

Poeta are profilul ei ales, distinct, perfect conturat, iar cărțile sale denotă o remarcabilă profunzime, substanță ideatică, originalitate și frumusețe poetică.

Ultimul său volum de poeme, „Misterele toamnei” (București, R.C.R. Editorial, 2021), se înscrie pe linia liricii (poeziei) sale, cunoscută și prețuită de cititorii ei, dar are propriile sale particularități, fiind vorba de versuri noi, inedite, pe care poeta s-a decis să le includă aici.

Harta liricii sale este incomensurabilă, include realitatea însăși, cu necuprinsul ei, cu nuanțele și meandrele ei, filtrate prin trăirile profunde, fine, elevate ale poetei.

Poemul definitoriu, cu un mesaj precis, incisiv, reprezintă o veritabilă ars poetica:

„nu mă știu un om important
de aceea rămân de-o parte
viața mea ascundea adesea
în colțul din stânga un paradis
.....

și uite așa încet murisem
cu tot pământescul din mine

.....

nu dorim să devenim genii

.....

sufletul nostru a rămas

punct de sprijin lui Arhimede" („Sunt
lumină și infinit”).

Poezia Lianeii Nicolae ascunde, ca o
trăsătură definitorie, o notă de mister,
neliniștea metafizică este inepuizabilă,
iar versurile o exprimă din plin:

„mi-am îngropat inima cu mine
nu mă joc cu închipuirea

.....

viața cu scena ei pierdută
împărțită în acte absolute

.....

miracolul morții încă trăiește
pentru a deveni nemuritori
trebuie să murim mai întâi
să ne luminăm viața noastră
s-o înălțăm contra întinericului
nu vom rămâne învinși

decât dacă refuzăm lupta” („Să ne
luminăm”).

Același fior metafizic, aceeași neli-
niște stranie ne întâmpină în versurile:

„când scriu mă duc în locuri secrete
îmi explorez sufletul înlăuntrul meu
închid ochii și văd o lume cu totul di-
ferită

înclinată ca un cosmos pe trupul meu
destul de înfricoșător periculos și
straniu

trec printr-un fel de tunel al întune-
ricului

apoi ajung la lumină la partea ei
bună” („Pentru o clipă”).

Poeta are patria ei frumoasă, inefabi-
lă, alcătuită din miresme și esențe fine, o
„Castalia” ideală, transfiguratoare:

„cuvintele voastre se ascund neclare
barbare

numai pământul îmi va înțelege vor-
birea

nu știu cine mă privește dincolo de
mine

ceva din mine începuse să moară în
drum

din toate colțurile eram alungată
de-ntrebări

de ochi nevăzuți de pete de umbre
arzânde

aveam o nouă autobiografie o altă
judecată

se pregătea o nouă înălțare o nouă
sfințire” („Ochii zidurilor”).

Aspirația spre înalt, spre zările me-
tafizice, spirituale, supra-mundane, ca
dimensiune a creației poetei, este defi-
nitorie, dominantă și în acest volum:

„câtă lume apare dimineața dar câtă
alege lumina

căușul ochilor mei a cristalizat coco-
șarea timpului

sunt un câștigător un visător și nu re-
nunț niciodată

am atâtea de învățat să schimb felul
de a vă privi

sufletul meu felul de a-mi simți emo-
țiile visele dorințele

pământul l-am așezat în dezamăgiri
și regrete

gândul mă ia mereu departe de unde
sunt

poate mă va duce acolo unde vreau
cu adevărat” („Linia infinitului”).

În „Misterele toamnei”, ultimul vo-
lum apărut al poetei Liana Nicolae, sunt
prezente mai multe teme sau motive
poetice, existența (multe texte sunt po-
eme existențiale), timpul cu scurgerea
lui ireversibilă, dragostea, sensul vieții
noastre, condiția umană etc.

Tema existențială, cu tragismul ei
ireductibil, este una privilegiată de po-

etă, fiind abordată într-o tonalitate impresionantă, copleșitoare, și o întâlnim în multe poeme din acest volum, menționăm doar o parte din ele.

„cineva la această oră târzie suferă
pierde o ființă dragă dar rezistă
pentru că omul este bun învingător

.....

tot mai mult mă conving că omul e trist

iar eu sunt mai mult decât o ușă tăcută

mă bate timpul și unul dintre noi va birui

cât să continuăm această încrâncenare

nu vreau să-mi apăr singurătatea rănind

pe cei pe care-i iubesc...

căutând sensul vieții fără să-l găsesc”

(„Ca un leagăn”).

Uneori, dilemele existențiale iau aspecte dramatice, „sinistre”, în versurile poetei, care scrie cuprinsă de o neliniște teribilă:

„îmi vine să scriu când unora
le vine să-și tragă un glonț în cap
de aceea scrierile sunt sinistre

.....

ceea ce am mai bun în mine trăiește
este suferința n-o condamna n-o iubesc

nu vreau să fiu ca ceilalți rămân ultima

să nu credem că putem pleca de-aici
fără moarte să trăim fără nicio ambiție

este foarte important dacă am învățat să pierdem...

.....

natura umană are o singură realitate
profundă oarbă și prezentă mereu
doar omul e ființa care știe că e singur” („Să-nțelegem”).

Poeta formulează aici întrebările esențiale pe care omul și le pune statornic de la începutul lumii, fără să poată răspunde, pentru ce trăim, de ce murim, versuri care exprimă singurătatea copleșitoare într-un univers străin, ostil:

„cine-mi explică pentru ce trăim
cine mă lămurește de ce iubim
mai repede poate-mi explicați
de ce este imposibil să nu urâm
eu știu că totul a fost programat
și trufia felină și minciuna severă

.....

ne pierdem timpul zadarnic cu nimicuri

îi lăsăm pe alții să ne omoare timpul” („Trăiesc simplu”).

„suntem singuri mereu față de noi înșine

față de altcineva avem multe fețe

.....

nu cer mulțimii regretul sau tristețea
îmi voi săpa adânc o groapă argintată

.....

și voi pofti și corbii pe rând să se-nfrupte

să-mi curețe de patimi trupul și scheletul

.....

stau mândră și ciudată ca un sfinx poetic

inima mi-e albă de gheață-ntrupată” („Suntem singuri”).

Timpul, cu multiplele sale conotații, o temă frecventă de la romantici încoace (de la antici chiar...), este o prezență nedorită sau difuză în „Misterele toamnei”, motiv de nesfârșite regrete și irepresibile melancolii, poeta are însă propriile „soluții” lirice la provocarea timpului:

„răvășită de umbra tinereții pe șuvițele clipei

în ce râpă urâtă ne zbatem fără urmă
de ură

ce mi s-a întâmplat cu adevărat mai
sunt vie

.....

șterg și iar șterg prăbușirile adunate
în ceruri

mânia timpului șterge simțirile mele
plăpânde

mă ridic din zgura mea de dor din
fostul zâmbet

să mă ferească cerul de mânia tim-
pului stelar" („Mânia timpului”).

Timpul, mai presus de orice, are o
dimensiune existențială, prezența lui e
copleșitoare, acută, poezia nu-l poate
ignora:

„pentru a exista timp nici însuși tim-
pul

nu este de ajuns peste văzul nostru
dacă se scurge regesc nu e pentru
noi

se scurge spre viața făcută din apă
din multe neînțelegeri și călătorii

.....

am visat că trebuie să-mi pun o do-
rință

să pariez pe timp și pe eternitate”
 („Nu va fi nici ieri nici astăzi”).

Însă timpul nu este neapărat o pre-
zență severă, dominatoare, el poate
avea și o față blândă, mângâietoare, pri-
lej de melancolie suportabile:

„amintirea mea a rămas doar în clipa
de-acum

nu știi ce-a fost și ce va să vină-n
astă secundă

am rămas un vis de noapte uitat și
neîntâmpnat

misterul m-apucă de ceafă ca o oglin-
dă în fața naturii” („Unde începe cerul”).

Dragostea, motivul liric al iubirii, este
o prezență impresionantă, considerabi-

lă, în „Misterele toamnei”, mai mult de-
cât în celelalte volume ale poetei, unde
era mai curând episodică, am putea cita
multe poeme coagulate în jurul acestui
motiv poetic:

„am început să înțeleg câte ceva
din omul tăcut din ființa ta

.....

te simt atât de abstract
în existența mea discretă

.....

te hrănesc cu poemul meu
și nu te lasam să dormi
simt că te doare sufletul

.....

mi-am atârnat tristețea
în cel mai înalt copac
uităm de toată mâhnirea
și ne bucurăm de emoții
dureros clar mișcător” („Ce mare lu-
cru”).

„am venit pe lume pentru tine
să mă păstrezi în liniștea ta

.....

și în sfârșit iată că ai venit
erași singuratic timid și cald
strigai cu voce gravă de bărbat
tânăr îndrăgostit plin de coșmar

.....

bine – mi-ai zis – rămâi aici
nu-ți dau voie să pleci nu te las
mi-era frică să rămân singură
pe planeta ta goală uitată” („Poezia
mea... ochiul tău”).

Versurile (poeziile) de dragoste ale
poetei, din acest volum, sunt frumoase,
cuceritoare, pline de grație și farmec,
impresionează în mod deosebit since-
ritatea expresiei, poeta nu-și tăinuiește
sentimentele, nu-și alege cuvintele, scri-
ind cu naturalețe despre iubire, așa cum
e:

„îmi așezam tâmpla de tine
simțeam că puteam să iubesc

mi-e destul și îmi ești zâmbet

 dacă ne-am lipi cerul de noi
 am deveni lumină și infinit

 scrisul meu sculptat în ochii tăi”
 („Sunt lumină și infinit).
 „iubirea trebuie culeasă ca o floare
 de pe cea mai abruptă stâncă
 ea este ca febra se naște se stinge
 fără ca voința să aibă contribuție
 parcă mi-era teamă să fiu a ta
 în muguri de lumină prizonieri
 verdele era inventat de tine nesfâr-
 șit” („Nimicuri efemere”).
 „și vine o vreme când voi înțelege
 cine sunt

 și va așeza iubirea de azi la rangul cel
 mare
 să mă frâng pe picioare tot voi ajun-
 ge la tine

 cade mângâierea pe noi arsură peste
 ploaie
 ca un jar în flăcări fără sfârșit și fără
 de-nceput...
 ca un veșnic acuzat apărându-și ne-
 vinovăția
 sunt înfiorătoare și tu vrei să mă iu-
 bești nebun,,,” („Je t’aime dans le tem-
 ps”).
 „rămân încinsă la șoldul tău
 sabie netocită strălucitoare
 eu sunt femeia ta dintâi zălog ființei
 tale
 mai singură și goală pe verdele nisip
 ieșită dintr-o minte săpată în tăce-
 re...
 jocuri de cascade pe dor și infinit”
 („Săpată în tăcere”).
 „mă jucam cu degetele prin părul
 tău
 ce curați eram beai apă din curcubeu

mă iubeai așa spuneai mă iubeai
 într-un fel inexplicabil de nespus
 în forme contradictorii în trăiri mari
 mereu schimbătoare ciudate calde
 mă iubeai ca viața timpul moartea ”
 („Mă iubeai”).

„când m-ai văzut mă iubeai dinainte
 cu mult înaintea izvorului din stele
 m-ai găsit când te-ai regăsit pe tine
 mă născusem înainte de a fi lumea
 înaintea focului stins pentru tine”
 („Când m-ai văzut”).

Versurile sunt grăitoare, semnifica-
 tive, exprimă pregnant viziunea poetei
 asupra dragostei, percepută ca trăire
 ardentă, fuziune a două inimi, dăruire
 totală față de ființa iubită.

Volumul „Misterele toamnei”, apar-
 ținând poetei Liana Nicolae, este remar-
 cabil sub mai multe aspecte. Prin mijlo-
 cirea versurilor sale, percepem vocea in-
 terioară a poetei, universul său sufletesc,
 amplexarea și profunzimea mesajului său
 spiritual. Spirit ales, creativ și fecund în
 plan literar, cu valențe și disponibilități
 nelimitate, adâncită în neliniști insonda-
 bile și trăiri speciale, unice, inaccesibile
 omului comun, poeta își păstrează lu-
 ciditatea și distincția, într-o lume deza-
 xată, lipsită de coerență, într-un univers
 ostil spiritului și ființei umane. Poeta
 trăiește întreg tragicul existențial, poe-
 mele ei sunt expresia unor frământări
 dramatice, în ciuda împrejurărilor nefec-
 ricite, ea ne transmite un mesaj profund
 uman, plin de speranță și noblețe, în
 versuri de mare frumusețe poematică,
 rămânând fidelă ei înseși, adevărului ei
 spiritual și estetic.

Raftul cu cărți

Policromia traumei

Daniel MARIȘ

„Poeții nu sunt câtuși de puțin imitatori în sens pozitiv; ei sunt iluzioniști care nu imită adevărata esență a lucrului, ci numai imaginile acestuia în lumea sensibilă...”, concluziona Georg Finsler. Cam la acest lucru mă duce gândul lecturând volumul poetului Ioan Mateiciuc, „anchilopoetica” (Alexandria Publishing House, 2020). Plecat în re-cunoașterea lumii și a sinelui, autorul creează niște imagini-ogindă cu o deliberată distorsiune asupra unor spații ale senzațiilor deformate de declanșarea naturală a instinctelor poetice: „vom luneca fără întoarcere cu picioarele moi/ nimic nu va răspunde strigătului nostru/ nimic nu va înțelege direcția în care pulsăm/ vom sta luminați de picioarele unui mustang/ ne vom creșta pe glezne organe vitale/ nimic nu va răspunde sângelui nostru codat/ nimeni nu va controla degradarea”. Fără îndoială că o asemenea „maladie” poetică surprinde, dar cât de mult poate transmite ea? La o privire mai atentă, întreg volumul pare structurat ca o succesiune de discursuri lirice supraetajate ce alcătuiesc marele zgârâie-nori al frontierei dintre vizibil și intangibil, ca ideal al cumulării vieții colcăitoare cu moartea și fatalitatea. În variante colaterale, această levitație, până la un punct, deasupra a tot și a toate, are o tentă de absurditate acceptată, prin prisma filtrării experiențelor cu fața întoarsă spre neant: „nuduri de hârtie așezate pe nuduri de carne/ hrănesc nuduri de copii



care atunci/ când plâng nu plâng nasc mame/ cu obrajii rumeni și palmele crăpate/ care taie nuduri lemnoase pentru a face/ frig lumii „ori” balet mecanic pe străzile aglomerate/ memoria colectivă rescrie fiorul viciilor/ durerea iese din trup/ crește în jurul meu mă ține ca într-o sferă de latex/ pe care se mulează simboluri de femei/ imaginea lor refractară”. La nivelul iluziei asumarea și reflectarea altor spații travestesc cumva desfășurările acționale ale instinctului poetic prin deschiderile lui și potențarea mediocrității prezente. Evaziunile situațiilor reale își găsesc astfel motivații în expansiunea simbolului justificat de cursul nou al fixării matricei artistice. Densitatea tușelor are ceva din imprevizibilul unui traseu dinamic cu serpentine nervoase. Inconfortabilă, această poezie a sincronizării concretului și derutante-

lor sale mișcări cu măreția și decăderea imaginației. Mirajul acesta, ca pasiune a adevărului pare a fi firul roșu ce leagă ombilical aceste poeme... Din acest adevărat carnaval epurat de iluzii își face loc încet-încet și Poetul: „am ieșit din mine cu toate/ am scos nisip corăbii am scos pisica albă care mă torcea/ am scos un flacon de diazepam/ patru sfinți fumați am dat afară chiriașul din mine/ am scos

o armată de alcoolici am făcut transfuzie/ am aruncat câteva sute de scrumiere/ am dat drumul animalelor în ploaie/ am alungat copii de pe strada mea/ am implorat singurătate/ am dat foc fotografiilor piratate/ în care oamenii nu cred în marla/am ales îmbrățișările unui comportament/ care putea fi al traumei/ seară de seară/ să-mi cânte lupii la flaut ode”.

Raftul cu cărți

Visul, un păcat

Daniel LUCA

În *Bagaj de mână cu sau fără izoletă* (Editura Eikon, București, 2020), Ion Scorobete scrie o poezie a vremurilor în care trăim. Vremuri întunecate, când suntem supuși unor încercări teribile, nemaîntâlnite până acum, vremuri în care minciuna și prefăcătoria sunt la rang de lege, iar adevărul tot mai dificil de aflat.

Tocmai de aceea, foamea de adevăr devine din ce în ce mai aprigă, de neos-toit („o foame de adevăr îți bagă spiritul la înaintare / ai șansa să te sufoci / când vezi cum colcăie șerpăria minciunii / pe fețele vesele” – 35), cu atât mai mult cu cât informațiile primite de la televiziune ori de pe internet (calculatorul și televizorul sunt doi aliați de nădejde) sunt contradictorii.

Ceea ce este clară însă, de netădă-guit, este privarea de libertate, propria casă devenindu-ți temniță („Stai în casă baricadat de strigătul supraveghetorului / Covid 19” – 1), condamnat fără vină, arestat benevol la domiciliu („picături din arestul benevol / la domiciliu / a douăzecișidoua încercare ține pielea fix



/ pe vreascurile memoriei / (...) / te vizitează stăpânul depresiei de alaltăieri / cu palmele lui nefamiliarizate îți / ia pulsul” – 22].

Izolarea atrage după sine sentimentul singurătății, cu efecte devastatoare asupra psihicului uman („Caraghioasă singurătatea // șterge uzanțele din agenda / intrată în comă” – 18), iar durerea interioară cauzează și durere fizică („Ai obosit de neplâns cât nimeni n-o mai

face / Deși auzi durerea cum picură / se zbate între orbite și lentile / ochiul agreat” – 65).

Picătura chinezească a durerii sporește tensiunea până la limita suportabilității („culegi pata blestemului care s-a prins / în solul bolnav de neliniște / pomul frustrărilor iernii cu dezgheț abrupt de mâluri / sub tălpi / adaugi tensiunii picătură cu picătură / tot ceea ce ai împărășit din întâmplare ori împins de alții / în visul negru brodat pe chipul tășnit din adâncul fără capăt” – 2).

Locul căldurii este luat de frig în plină primăvară, un frig ce îngheață până și sufletul („socotind ideile ratate prin burgul câmpiei vestului / drept serv unui mâine în cumpănă / unui prag care își adaugă mereu câte o linie / când frigul dă buzna / în oase” – 6), cu atât mai mult cu cât a visa devine un păcat capital („te cureți de păcatul de a visa / cu o secundă mai agreabilă de moarte” – 8), ba chiar este interzis și negoțul cu vise („În piața de vise cererea și oferta sunt sub restricție” – 57), însă visele nu pot fi învinse. Ba din contră, cu cât mai feroce sunt alungate,

cu atât mai înverșunate se întorc („visele pândesc la colț / pline de sevă / naturale și fierbinți / cum nu te-ai fi așteptat / după atâta răcoare / fără voie” – 57).

De altfel, dorul de a călători nu poate fi încă împlinit, pus în practică, omul trebuind să se mulțumească cu visul, cu gândul, cu amintirea, cu scrisul („sub cheie se află amintirile care se rodesc precum / femeile ieftine / în ungherul agresat de reptila covidului simți cum se adună / în volum / cum se fac pregătirile / se cos propoziție cu propoziție / fragmentele acestei narațiuni / care nu se decide să te privească în ochi” – 40).

Totuși, nădejdea își face loc în această izolare impusă, sparge zidurile și se transformă în îndrăzneală, iar călătoria abia așteaptă să înceapă, bagajele așteptând cu răbdare lângă ușă („în tine se aude Creatorul cum formează în dimensiune proprie / cele mai neînchipuite îndrăzneli” – 64).

Când (auto)ironic, când grav, Ion Scorobete spune lucrurilor pe nume, cititorii regăsindu-se în versurile sale.



Lucian Liciu

Două poete – o vibrație lirică aparte

Adelina CONSTANTIN

Elena Katamira – O poezie de dincolo de lume

„Cred că scriu când mi-e foame de cuvinte și sensuri, mă înghite ea poezia, dacă mă înghite :)”, îmi răspundea la o întrebare pusă pe facebook, și, mai mult ca sigur, avem de-a face cu un volum care merită aplecarea specialiștilor asupra lui, într-o așezarea poetei Elena Katamira în loja literaturii contemporane de calitate.

Poezia ei e de o frumusețe sălbatică, parcă de dincolo de lume. Vreau să mă opresc din citit și să scriu câteva cuvinte, dar nu pot, acel farmec aparte mă reține în starea de poem. Precum, în general, ai teoretiza problematica iubirii, iar acum nu poți decât să te lași dus de val, cedând ispitei de a face dragoste.

Absurdul existenței și un permanent sentiment de neantizare a tot și toate străbat universul său, unde „deasupra mesei rotunde aerul e o lingură/ care mă hrănește la fel” și „nimeni nu spune adio fără să-ți lase o gaură în tâmplă/ după care de acolo de pe marginea ei/ chiar tu începi să pleci/ de parcă timpul e un truc/ deși deși/ timpul nu e decât această dimineață”.

Un onirism dimovian, aș zice, îi caracterizează poezia, alături de avangardismul care nu suportă convenționalul, normele („tocmai am trecut marea cu o bicicletă/ și sunt gata să mă întorc în același fel”), etica sau pe scurt încapsu-

larea într-o matrice (lucruri bune pentru poezie, dar relativ incomode omului – „precum un târg medieval/ în centrul urbanizat/ rochia mea împâslită lângă umărul strâmb în frac” sau „aseară am fost țigancă în vis/purtam trei fuste colorate lungi/ eram tânără și frumoasă și cu copil la țată/ și mă învârtea și râdeam și cântam/ și oamenii din stație (că totul se întâmpla într-o stație de autobuz)/mă priveau cu dispreț dar ce zic nici dispreț nu aveau erau goi/ eu mă învârteam sub nasul lor și râdeam și cântam și râdeam/ și aveam ochii închiși/ și ce bine era”) și, totodată, de următoarele versuri ale lui Mazilescu: „tu dormi, dragostea mea. Sunt singur, am inventat poezia/ și nu mai am inimă.”

Deși sunt foarte diferite, se simt, totuși, ușoare tușe de Virginia Woolf și Isabel Allende în versurile Elenei Katamira: „trebuie într-un fel sau altul să păcălesc timpul/ să mă aplec peste balustradă fără să ajung în rai sau în iad/ spunea și privea departe câmpul cu făpturi nepoluante/ duhuri de mușetel insinuându-se pe hârtie/ păpușari atârând din cine știe ce amintiri neterminate”, alături de senzația organică de decorporalizare (datorită căreia făcusem o pasiune pentru opera lui Mircea Eliade), pe care o simțim pregnant în poemele ei. Întrebări fără răspuns și multă suferință răzbat, dar dublate de o puternică stăpânire de sine, prin credința nestrămutată,

în ciuda buzunarelor mereu „pline cu mărunțiș” pentru Caron.

„a așezat inima creionul și hârtia pe noptiera metalică” – cât de dureros de frumos este versul acesta! Și plin de semnificație! Scos din context, sugerea-ză o cale de urmat întru catharsis.

Sau alt exemplu: „frica stinge lumina/ patul se închide ca o carte/ cartea se face mică și uneori ține loc de inimă”.

Multe poeme sunt citabile integral, cum ar fi „Cruci”, „Barmanul”, „Când am fost la Paris ploua”, „Ca un sărut pe frunte”, „hârtia se face femeie și om”, peisaj final” etc.

„și ce hârtie albă este timpul acesta” e un vers care îi sugerează încă o dată poetei direcția, iar instinctul artistic foarte bine dezvoltat o ajută să-și combine ingredientele poetice alese cu grijă, oferindu-ne mereu rețete originale în care se pune pe tavă, precum Rafael, care „este mai Rafael în îngerii și mado-nelle sale decât în autoportretul său” (Octavian Paler), considerând că trebuie să opună ceva elanului malițios cu care viața te pune să înghiți lucruri (cum un copil mofturos legumele verzi) nemes-tecate, neaspectuoase sau alterate de-a binelea, asta în cazul în care nu te înghite ea cu totul (verbul „a înghiți» este prezent în multe poeme, pare o luptă permanentă sau un război rece încă ne-finalizat). Și reușește ce-și propune, deși i „se încrustează noaptea nedormită pe piele”, iar „viața se dezbracă în cel mai ieftin panou publicitar”.

Un imaginar în care abundă tot felul de imagini insolite, cum ar fi, de exemplu: „se sfârșiseră toate și sfârșitul se repeta ca într-un gif sepie animat/ în urmă venea orașul de-a-ndoa-selea agățat de roțile mașinilor”. Pentru că este și un artist grafic și nu numai, combină proce-

dee și stiluri în arta sa, care capătă astfel dimensiuni complexe, ilustrațiile nu mai sunt doar ilustrații, poezia depășește granițele poeziei și ar fi interesant un viitor volum în care să împletească arta vizuală cu poezia, e un atu care ar crea o adevărată bijuterie.

„de aceea cer eu în fiecare seară/ un peisaj cu buze și ochi” sunt niște versuri revelatoare; avem nevoie de oameni și peisaje-punți de legătură, adică împreună-trăiri, așteptate mereu cum primăvara.

Versurile „eu nu vreau să vorbesc despre mine/ [...] când sângerez de acolo îmi beau și puterea” reprezintă o lecție de viață, pentru că „primăvara poate să înceapă/ oricând/ de oriunde” și o condiție esențială a unui poet autentic, cum spunea și Arghezi: „Din bube, mucegaiuri și noroi/ Iscat-am frumuseți și prețuri noi.”

Un drum cu multe bifurcații, o călătorie eternă pe un teren minat, la tot pasul drame („oamenii în care trăiesc/ mor odată cu mine”), dar pe care spiritul puternic a învățat să le biruiască („nu mai e nimic de trecut/ sunt la capătul lumii/ soarele ca o apă/ curge din mine/ la nesfârșit/ eu strălucesc deasupra/ universului/ eu am ajuns la mine/ mă îmbrățișez și îmi dau drumul/ în gol”) și să recunoască poteca potrivită în labirint: „e tot mai limpede/ această dimineață/ prin ferestrele sparte/ și eu tot mai dreaptă mă fac de parcă aș fi om”, om care se poate sustrage neantului doar prin cuvânt.

Concluzia la care ajunge Elena Katamira e că „șah mat e o sugestie de supra-viețuire/ noi nu avem nevoie decât să ne iubim.”

„fată departe aer de hârtie” este mai mult decât un volum de debut, e un în-

treg, nu doar un început, o carte care prezintă un proces de explorare a sine-lui, de autodepășire, de găsire a sensului acolo unde pare a nu mai putea fi găsit, e o poezie poate nu perfectă, pentru că acesta ar fi cumva un paradox, dar demnă de a locui în literatura română, pe rafturile aflate la înălțimea potrivită ochiului și luminate de „lămpile clasicilor”.

„poate că albul

dacă reducem albul
la o singură formă de iluminare
pereții lui de hârtie
vanitatea literei
durerea ei de a se imprima la nesfârșit
pe aceeași rețină caducă
simpozioanele nimicului
fascinanta salubritate a acelui timp
care curăță tot doar ca să murdărească
iarăși totul
în urma și înaintea acestui cuvânt care
nu ne mai încapă în guri
pe care îl facem înmulțit
cu sine însuși
și ne lepădăm de el
de teama de a nu-l înțelege
eu vezi încerc să deblochez traficul
nu am stilul unui scafandru
care respiră matematic
eu înghit aerul și tot ce zboară
prin aer e un fel de
viață a mea pe care
o desfac îi scot circuitele
să mă spânzur cu ele
starea noastră normală
e singurătatea în doze mici
repetabile de aceea unii beau cafelele
arse
în cești mari albe ca zilele în care nu
se întâmplă nimic
ce frumos din partea mea să înțeleg
un ego în turma statuielor decuplate

seducându-se la infinit pe sine însuși
în foamea lui de carne
și dacă s-ar vedea cum crește
în jurul lor întârzierea
și dacă s-ar încetini această
abstracție volubilă
și ai fi doar tu în clipa aceea
când îți simți frica în vârful degetelor
și le-o dai câinilor la lins
poate că albul da
e o formă de iluminare
atunci când ține locul
niciunei venire”

Poezia ca descătușare și destinație finală

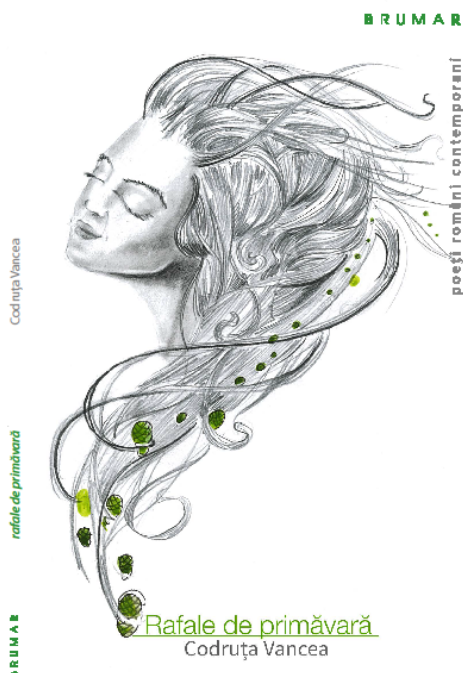
Codruța Vancea a debutat publicistic în 2017, cu un grupaj de poeme, în revista „Literadura”, iar editorial în 2018, la editura Brumar, cu volumul „Rafale de primăvară”, despre care vom încerca să vorbim în continuare.

Cartea ne prezintă o poezie a vieții, nu una livrescă, o poezie ca destinație la care poeta încearcă să ajungă, învățând să-și extragă momentele de grație venite ca niște rafale să măture din calea lor contingentul. „am găsit într-o zi/ în sufletul meu/ un copil/ [...] / într-o după masă a țâșnit din mine/ liber/” sau „... frica/ mă trage înapoi/ ține cu tot dinadinsul/ să-mi cumpere o pălărie gri de gânduri cenușii/ îmi aleg o eșarfă colorată...” sunt versuri în care își exprimă dorința de evadare dintr-un univers în care moartea „trăiește” cu ea, un univers în care timpul îi așterne un „zâmbet înțepenit”.

Răzvrătirea într-ale vieții putem spune că se simte și în poezie, unde, spre deosebire de trendul literar de azi, nu

încearcă să șocheze printr-un limbaj plastic, dur, ci merge pe cartea simplității, în ideea că apele liniștite sunt adânci, dar se revarsă din matcă peste tot ce înseamnă cutume și obligații cotidiene. Răni cicatrizate, devenite stânci („nicicând într-o stâncă/ lovită/ nu vezi lacrimi/ ele te privesc calm”), ne privesc cu scipiri de poezie dintre rândurile sale („încă rănită/ de toate rânduilele lumii/ nu mai am vise albe/ numai nopțile mele au rămas albe/”). Singurătatea și reticența de a lăsa pe cineva să intre neinvitat în lumea ei: „tu cu ochii tăi întunecați/ vrei să pătrunzi dincolo/ de ochii mei./ cauți./ grăbită îmi arunc gânduri/ pe fereastră,/ respirând tot mai mult aburul de cafea./ las loc gol în mine./ doar liniște./” contrastează cu un curaj eliberator, care, spune poeta, „nu mi-a mai dat voie/ să-ți ling rănilor de bărbat” și îi permit să vadă, în ciuda ochilor „adânciți în orbite/ bolnavi și întunecați/ [...] frumusețea/ care/ țipă într-o acuară de octombrie/ își aruncă mantile spectaculos/ peste umăr/ dansând goală/ în privirile/ trecătorilor.”

O artă poetică încă nedefinită, în care „toate corzile vocale sunt banale/ nu pot construi un spectacol/ grandios/”, după cum se definește Codruța Vancea în poezia „Muguri”, simțind că „muzica sufletului” ei este „pierdută într-o mare simfonie”, dar, cum spune tot ea, „pot/ să îmblânzesc pentru o clipă/ timpul”. Conștientă de instrumentele momentan insuficiente, „femeia venită dintr-o lume în care literele/ erau ascunse în necunoscute” descoperă acum necunoscutele cuvintelor și „se încalță cu sandalele/ azurii/ din vara în care și-a pierdut virginitatea/ în păr își împletește un vis/ despre o lume intelectuală/ își varsă cerneală pe gene/ pe cei doi umeri



goi/ desenează câte o literă/ un A de la atitudine/ un Z de la zădărnicie/”, deși „sub rochia neagră de seară/ urlă o copilă”.

Dacă ne referim la influența înaintașilor, scriitura ei, pe alocuri ludică, uneori sfidătoare, chiar timid persiflantă la adresa aspectelor sociale, dar și ușor ermetică, aș spune că merge pe linia unor Nichita Stănescu și Marin Sorescu, amintind de metafora celui din urmă, prezentată în romanul „Cei trei dinți din față”.

Motivul predominant al cărții este dorința de descătușare („am să-i dau voie ploii/ să-mi spele gleznele”), iar una dintre teme este cea a iubirii, „care se sparge într-o sută de cioburi albe./ Balecina mea e tristă/ Îmi arată în palme inima ei de sticlă”, și în care „nu credeam să-mi fie atât de greu să-mi abandonez inima/ într-o cutie de tablă la capătul coridorului”.

Textele nu sunt, valoric, la același nivel, dar poate tocmai lipsa de experiență înfrumusețează versurile, iar poeta a învățat, în lumea în care verbul „a iubi» „este ridicol și banal” și care te dorește „ancorat în luciditate”, cum să procedeze „de fiecare dată când se arde un bec”: „mă deconectez de la curent”.

„Într-o matematică rotundă/ condamnată la singurătate/ pentru că nu știe să uite sau să piardă/ toate cifrele își caută infinitul/ [...] toate rațiunile noastre/ cad într-un joc de triumphiuri/ mai mult sau mai puțin obtuze/ ce modelează un acoperământ/ al unei lumi destul de confuze/ crud de pragmatică/ care își devorează/ adevărurile absolute”, iar soluția găsită de Codruța Vancea ne propune: „în singurătatea unui curaj/

este mai simplu să pari un pușcaș marin/ pe o mare de suflete care și-a uitat/ prea repede/ inocența”

Și, când stai „agățat într-un derizoriu echilibru/ de călcâiul lui Ahile”, oare „minutul de Frumusețe cât costă?” Important e că poeta și-a găsit libertatea, iar volumul se încheie cu un „Poem”, în care „trec fluturi de fum/ peste trupul ei/ gol și obosit/ care-și poartă aripile/ mai departe/ înspre alte trupuri goale/ căutând îmbrățișarea perfectă/ ca un drog necesar/ ard focuri de zăpadă/ peste sufletul ei/ gol și obosit/ care-și poartă flăcările/ mai departe/ spre alte suflete goale/ prefăcute dintr-o zăpadă perfectă/ în scrum”, scrum măturat de rafalele tărmului în care se cântă la harpă.



Lucian Liciu

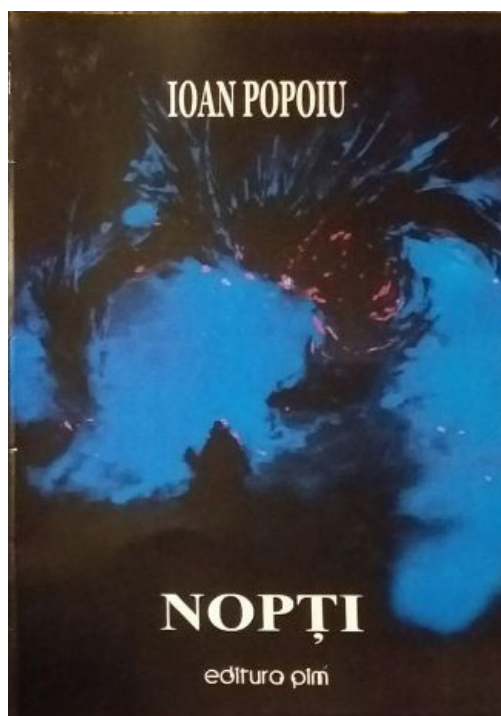
Raftul cu cărți

Între adevăr, vis și mister

Liana NICOLAE

Până acum, l-ați cunoscut pe Ioan POPOIU în toate ipostazele: istoric, prin valoroasele sale studii și lucrări, poet, prin volumele sale meditative, spirituale, metafizice și filosofice, ziarist, prin realizarea unui număr impresionant de interviuri, profesor, fondator și redactor-șef al revistei de cultură, Ofranda Literară, și al grupului Ofranda literar-artistică, și iată-l, acum, cu un nou ciclu de poeme **NOPTI**, din volumul cu același nume, editura Pim, Iași, 2020. Poetul, om de spirit și bogată cultură, cu studii de Istorie-Filosofie și Teologie, bine aprofundate, ne transmite aici mesajele și trăirile sale alese, de mare finețe, substanțiale, singulare, în contextul liricii noastre contemporane, inconfundabile, dincolo de modele și artificii textuale: „suntem singuri pe planetă/ fără apărare/ într-un ungher obscur/ de univers/ fără călăuză/ fără speranță/ fără lumină/ în întunericul cel mai de jos/ la porțile infernului”...

Încă de la-nceput, suntem invitați în propriul său univers spiritual, la o detașare și evadare din prezent, percepend șoaptele unei lumi aflate în divinitate și filosofia înălțimilor, întreaga meditație lirică rămânând orientată spre misiunea poetului, în versuri traduse cu măiestrie în imagini poetice captivante, presărate cu o notă de amărăciune și speranță metafizică. În liniște și studiu, augmentează tema creatorului în versuri nobile și inspirate, creația sa fiind reprezentată reflexiv, privind spre oglinda adolescență, spre locurile copilăriei, într-o regresie temporală, redată în versuri expresive, de o autentică prospețime. Superioritatea vastei sale instruiți se concretizează prin modestia cuvintelor și



prin excelența faptelor. „Vine/ și ziua prăbușirilor/ agonia acoperă lumea/ ca o lavă fierbinte/ unde sunteți/ oameni adevărați/ v-ați refugiat/ în cărți și în cronici/... abisul își deschide gura lacomă/ gata să ne-nghită/ întoarcerea Fiarei/ este vestită la răspântii...ce mister se ascunde aici/ să trăiești printre cei mulți și răi și proști/ ce glumă sinistă face cu noi/ Creatorul/ Deus absconditus/ când umple lumea de avortoni.” Profețiile sale sunt parcă ascuțite ca o sabie, presărate cu vorbe tăioase: „faceți fapte vremelnice/ de fiii lui Avraam/ primeniți-vă sufletele/ Împărăția/ este aproape/ luați aminte/ la voia lui Dumnezeu/ ca să meritați/ mila Lui.”

Mai întâi, citind acest volum, am simțit uimire, pe măsură ce citeam mai departe, am ajuns la consternare și, în cele

din urmă, am simțit entuziasmul. Aceste poeme transformându-se într-un parcurs, o hartă și un plan de evadare, incitând la citit, ne face să înțelegem că, fără o mare singurătate, fără sfială, cu oarecare dure-roasă și mulțumitoare iluzie, nu se poate face o operă trainică: „anticii știau să trăiască și să moară deopotrivă/ Seneca și Petroniu nu aveau nimica de învățat/ de la alții egali în viață senini în moarte/... spun însă că trebuie să trecem zidul negru/ înalt până la cer și să pășim într-un dincolo/ pe care să-l construim singuri/... „cum să stăpânești tainele materiei/ interogând necunoscutul din interiorul unei chilii/ ca magistrul Faust/ să devii maestru al energiilor cosmice/ precum Gandalf perfectul inițiat/ nu iluzia fericirii asprimea lucidității/ adevărul crudul adevăr.”... „ce urmează/ sfârșitul/ sau un nou început/ Quo vadis Domine?!/... „Mesia a fost ucis de mult/ astăzi locuim/ pe o insulă la marginea lumii/ suntem toți cetățeni/ ai insulei Sfânta Elena/ departe de lumină de cer și pământ...” Poetul se înscrie într-o căutare de sine, deschizând ușile spre imaginație, departe de tumultul abuzurilor umane, fără a gândi la cenzura lucidă; uneori într-o stare de neliniște și epuizare, în fața acestor catastrofe ciclice ale lumii, generează indiferență și neputință în a schimba lucrurile : „dar nu mă tem de cuvinte/ vreau să pătrundem/ într-o altă lume/ să ne cufundăm/ în acel tărâm de mistere/ să ne regenerăm/ temeliile ființei/ cu un alt spirit/ cu un alt chip/ să-nceapă un nou eon...”.

Cărțile poetului mizează pe jocul la înălțime al culturii și cunoașterii de sine, meditației și ineditei stări metafizice, impresionând prin prospețime ideatică, o inspirație pură, nealterată și neconjuncturală. Pentru poet, viața este un har, învăluită și împătimită prin rostirea cuvintelor, într-o formă suferindă a literaturii. Cum ar putea cunoaște ce este moartea, neliniștea lui Calderon, când omul știe atât de puțin despre viață? „poate avea drep-

tate Unamuno/ omul nu poate să accepte/ că va muri vreodată/ cu neputință să se predea/ în brațele ei/ moartea este o provocare... ne-am demonetizat cu totul/ dacă nu cumva ne-am demonizat... e prea mult întuneric în noi ca să ne mai gândim la lumină... dacă lumina din tine este întuneric/ dar întunericul cu cât mai mult... pășim ca niște condamnați/ pe un drum al pierzaniei/ ieșire nu există/ cine a ascuns lumina/ ce se petrece cu noi/ unde suntem acum...”.

Măiestria stilistică a versurilor lui Ioan Popoiu prefigurează și incită pe cititor la reflecții, departe de prejudecățile cotidiene, atent la realitățile fundamentale ale înțelegerii și psihologiei creației. A reușit să-și păstreze spiritul simplu, acesta fiind cel mai greu de dobândit, doar marile experiențe l-au ajutat să rămână astfel, iar aceste poeme depășesc tiparele normale ale creației și ne poartă prin meandrele metafizicii, revoltei și ale împăcării cu ce va fi: „înțelegi tu/ Horatio/ ce se-ntâmplă/ de unde vine răul și tristețea aceasta/ am stat prea mult între cărți/ încercând să construim/ o lume spirituală”. În acest protest poetic de înălțare și laudativ, predomină notele de sarcasm, amărăciune, analiza metafizică, cu creionul în călimara de revoltă: „ce se petrece acum prietene/ cu noi/ poate ne trezim la realitate/ descoperim o altă lume/ adevărata față a celei existente/ cruntă trezire/ cumplită descoperire.” Aceste reflecții sunt redade expresiv în versuri incisive, de o puternică vibrație: „răul imens era ocultat/ trăiam în amăgire și-nșelare de sine/ cei aleși erau izolați loviți crunt/ saltimbancii ne dădeau lecții de noblețe și demnitate/... realitatea ne scăpa/ nu vedeam adevărul/ pentru că nu eram formați să-l aflăm/ eram prea inocenți”. Întreaga meditație lirică este orientată spre misiunea poetului, în versuri traduse liric, în imagini poetice, captivante „nu știam că în regat se moare/ de nedreptate/ de disperare/ de prea multă tristețe.”

În volumele sale de poeme, dotate cu puterea înțelegerii și simbolisticii cuvântului, și-a conturat de multă vreme, o viziune personală, originală, asupra lumii, în spiritul propriilor convingeri și al concepției despre existență, într-o rafinată credință despre viață, al Eu-lui poetic, al stărilor sufletești, când exaltate, când sufocante. Poemele sale, încheiate în aceeași notă de amărăciune, trăiesc pe un fundal sonor, într-o dinamică universală a personalității desăvârșite, în texte mitologice, creative, un discurs liric sub forma unor sentințe și reflecții, cu trăiri subiectivizate, grave, răscolitoare. Un text deschis realității spirituale, incitant, tulburător, substanțial, în nota inconfundabilă ce-l definește pe poet: „am coborât brutal/ din tărâmul mirific al basmului/ în pădurea cu fiare sălbatice/ este chiar lumea noastră de zi cu zi/ așa cum este ea/... s-a ridicat cortina/ suntem pe scena vieții/ amară și urâtă/ și acum trebuie să intrăm în rolul acesta/ de oameni realiști/ fără vise și idealuri/ basmul a luat sfârșit/ cu zânele lui cu tot”. Mesajele, trăirile alese, de mare finețe, substanțiale, într-un mod cuceritor, impresionant, lasă ca mesajul să se desfășoare în toată strălucirea, amplitudinea și desăvârșirea, cucerindu-ne conștiințele și inimile, înscriindu-se într-o căutare de sine, spre planul imaginar, departe de tumultul abuzurilor umane. Uneori, poetul compune în seri triste, incerte și goale, în care, poate, fiecare se gândește la mesajele importante, fără prea multe întrebări. Oamenii își doresc liniște... dar oare știu în ce țară se află? Trăiesc undeva cu noroc și fără noroc, într-o amorțelă esențială a vieții noastre. Poetul se adresează în acel stil postmodernist: „de la o vreme nu știu de ce/ nimic nu mă mai farmecă/ în pustul ce mă-nconjoară/ în labirintul întrebărilor/ care este adevărul lumii acestea/ mesajul poemului...” Se găsește în derivă, pe puntea unei corăbii, îndreptată spre Soare-Apune, lumea este mereu en train de ceva, en train de a se naște, și deopotrivă,

en train de a muri. Ne trecem înaintea de a petrece cu adevărat : „ dar ne-așteaptă spațiile interioare/ încă neexplorate/ sunt meridiane noi necunoscute/ în tărâmul de dincolo de materie”.

În această lume imperfectă și perisabilă, meditația se convertește într-o introspecție tulburătoare despre condiția sinelui, unele versuri terminându-se în imagini și metafore splendide, într-o ținută estetică, ca un sonet fin și strălucit. În relațiile cu Dumnezeu, poetul se găsește pendulând permanent între cele două noțiuni, de naștere și moarte, fără teama de ele, doar timpul îi este zidarul principal pe acest drum: iubirea de pământ, de credință, de oameni, de păsări, de univers... și aceste fapte sublime îl apropie de romantici. Derizoriul a devenit, mai curând ca oricând, o categorie din viața noastră, suntem mai rău ca întotdeauna, pierduți în spațiu. Dar cum ați vrea să fie, dacă noi stăm pe un munte de cinism? Am uitat de interiorul nostru, ne preocupă doar căile dinafară, nu dorim să descifrăm enigmatul ființei, labirintul existenței cu metafizica lui: „acum începe/ partea a doua a istoriei omenirii/ secundo tempo/ filmul e lung și finalul imprevizibil/ plin de suspans/ suntem la-nceput de secol și de mileniu”. Un univers fascinant se deschide: „încât lumea anterioară/ ni se va părea/ barbară întunecată medievală/ începe era inteligenței materiei/ ... cu mințile tăioase/ reci ca niște stalactite.” Și înțelegem cât de importantă este experiența transformării interioare și, mai mult decât atât, integrarea ei în dimensiunea orizontală a vieții de fiecare zi: „vom stăpâni/ toate tehnicile lumii exterioare și interioare/ vom fi cruzi și neînduplecați/ nicio milă nicio limită/ va fi o lume nouă/ înfiorătoare...”. Poate am vrea să avem cultură fără să citim, să fim iubiți fără să ne pese dacă iubim, să fim ocrotiți fără ca, la rândul nostru, să ocrotim. În Levant, totul este posibil. În rest, nu e necesar decât să filosofăm pe marginea unei stări de spirit: „reci cruzi neînduple-

cați calculați/ apoi/ vom răspândi o nouă rasă/ în toate galaxiile/ în tot universul ...”.

În acest volum, poetul și-a structurat poemele după puterea de înrăurire literară, mai veche și mai nouă, hamletiană, rămâne un învățat, interpretând creativ, mitologic și metafizic, proiectul primordial al psalmilor marilor creații, spre o viață spirituală pură și curată, din care fiecare va ieși purificat, prin iluminare interioară. Versuri incisive, învolburate, confesive și tulburate împodobesc acest volum, prin acea voluptoasă și chinuitoare căutare spre centrul ființei, în aventura ființei poetului, drama omului conștient de instabilitatea condiției sale în căutarea sinelui: „cunoașterea mi-a fost iubirea/ destinul/ suferința/ ghimpele care nu-ți dă pace.”... „ am vrut/ să văd/ cum arată/ adevărul/ privit de-aproape/ chipul lui atrăgător/ înfricoșător.” Întregul conținut este cultural, concret, autentic, deschis asupra realității prezentului, totul aflat într-o relație cu universul Eu-lui, reflectat în fiecare vers. „știi ce este ispita/ fața ei de sirenă/ seducătoare/ irezistibilă/ ca să-nțeleg/ ca să-nving/ am cedat/ nu o dată/ am ieșit/ din tenebre/ pârjolit”. Aceste versuri adâncesc până la profunzimi filosofice problematica existenței: „cu acest preț cumplit/ la capătul unui drum/ ce-ți pare fără sfârșit/ vei putea vedea lumina/ așa ar putea să arate/ cunoașterea.” Unele versuri pătrunse de reverberații romantice, te străbat de un fior suprarrealist; poeme monolog, rafinate, ca rezultat al gândirii și regăsirii temelor esențiale: Timpul și Eu-l. Neliniștea interioară, confesiunea, drama poetului îl fac să pătrundă adânc în universul liricii, reușind acel stil propriu de care am mai vorbit, combinând astfel un fel de jurnal al devenirii sinelui, al unei realități dificil de cuantificat, neliniștitoare, sursa unor numeroase provocări pentru condiția umană: „vrem să ne descifrăm/ cea mai lungă cale ce se deschide/ este către noi înșine/ universul interior/ întrece orice alt univers/ oricâte miliarde de ani-lumină ar avea.” „ispita luciferică/

îmi era familiară/ dar nu m-am adâncit/ pe calea aceasta/ țintele cunoașterii/ sunt atât de depărtate/ ca stelele de pe cer”.

Poemele acestui volum sunt aparte, reflexive, alcătuiesc o meditație lirică, versuri pline de căldură, directe, confesive, într-o atmosferă aparte, stări și notații. Reflecțiile poetului continuă în același spirit elevat și răscolitor: „enigme și taine/ la vămile văzduhului/ nu pot să cedez/ nu pot să renunț/ focul din adâncuri/ trebuie scos la suprafață/ nu m-am împăcat”, „aceste căutări/ nu se vor sfârși/ niciodată/ există un drum/ spre noi înșine”. „astăzi vedem bine unde suntem/ nu reușim din anxietate/ suntem goi nu avem nimic/ căile s-au multiplicat.” Totul este supus introspecției poetice, timpul, curgerea universală, dragostea și îngrijorarea față de oameni, lumea spirituală, pentru ca, în final, poetul să ajungă la introspecția de sine: „a venit vremea să-ncepem/ cea mai fantastică călătorie/ pe cărările de nepătruns ale/ adâncului ființei noastre.” În întreaga sa operă, volume de poeme, de istorie, studii de teosofie, spiritualitate și metafizică, interviuri, reviste, Ioan Popoiu și-a confirmat, de multă vreme, valoarea sa literară, prin publicarea la edituri de prestigiu ale vremii. Prin apariția poemelor din ciclul NOPȚI, autorul ne aduce în față un model de creație, din care înțelegem, pe lângă alte multe lucruri, drama omului de creație, conștient de condițiile tulburi și instabilitatea acestor vremuri. Acest volum înnobilează plasarea creației sale în grupul poezilor de valoare, cu recunoaștere incontestabilă, dar mai interiorizat și izolat de aceștia, rămânând unicat în stil și curente literare. Este mereu printre semeni, știe să le vorbească, să culeagă de la ei bogăția sufletească, spirituală, senzorială, împărtășind valorile umane pierdute, uneori mai aproape de metafizic și cât mai aproape de divinitate.

Raftul cu cărți

Țara lui Dumnezeu

Serghie BUCUR

Motto: „Te-am căutat Poezie / Să-mi fii o Țară”!

Între Fizică și Arte, Aurelia Rânjea există într-o continuă efervescență, pasionată egal de magia catedrei și de aceea a colii de hârtie atinsă cu stiloul, pixul și, de o potrivă, cu impulsul electronic al tastelor. Pe traiectoria mereu emoțională între Știință și Artă, Aurelia Rânjea – originară din Slănicul Prahovei, studentă a eruditului savant Șerban Țițeica – a viețuit oximoronic între sala de clasă și laboratorul de experiențe, și laptopul veghind masa de scris, în vecinătatea șevaletului cu naturi statice, marine, peisaje și portrete, în ambianța pianului ascultat în îndelungi pasaje de timp. Ani de zile activă în reuniunile săptămânale ale Grupului de la Ploiești, fondat și condus de poetul Victor Sterom, ținute în Palatul ploieștean al Culturii (în Interbelic, Palat al Justiției), cu poezia și eseul de valori estetice remarcabile, prezența poetei-fizician Aurelia Rânjea a prins consistență în seria de volume apărute începând cu 2000, sublimându-și valențele în peste 35 de cărți – de versuri, de călătorie, de interpretări pedagogice și didactice, filtrate profesional de gândirea ei științifică și estetică. Primită în pantehonul Poeziei contemporane universale, cu lucrări salutate de cronica de profil, Aurelia Rânjea este în paginile volumului 2 al antologiei internaționale UNIVERSUM, având „botezul” publicistic al recunoașterii valorice din partea numeroaselor reviste care i-au tipărit versurile:

În climatul concurențial de față, într-o carte ce examinează scrierile poetei Aurelia Rânjea, criticul literar Cezarina Adamescu despletește poetica autoarei fiziciană, de-a lungul paginilor lucrării cu titlul REZONANȚE POETICE, aceeași editură emitentă, în 2020, într-un cuprinzător comentariu expresiv: „Recenzii realizate la cărțile Aureliei Rânjea”, întins pe 187 de pagini. Din raftul poetei, distinsa cronicară „distilează” substanța poetică a celor mai de seamă cărți ale Aureliei Rânjea: Runele Cocorilor, Metamorfoze, Vulturi pe cruce, Pianul, Iubiri stelare, Doină în țara mea de rai, Castelul din poeme, Cafea în mov, Dimineața – O balerină, Andatino, Intermezzo. Referințe critice semnează în aceeași carte Constanța Buzea, Eugen Evu, Victor Sterom, Stelian Răducanu, Al Florin Țene, Gheorghe Neagu, Stelian Stan, Simion Bărbulescu, Constantin Trandafir, Nicolae Dumitrescu, Ion Hurjui.

Editura ȘTEF de la Iași i-a tipărit de curând setul de trei volume intitulate LEVITAȚII ÎN VIOLET, VREI SĂ FII SOȚIA MEA ONLINE? și ȚARA LUI DUMNEZEU. Suită de metafore cu profunde inserții lingvistico-patriotice, tabla de materii a „Țării lui Dumnezeu” împrăștează conul de lumină dumnezeiască izvorând din aceea care este pentru noi Limba Română: „Ca un fagure de miere” ! În conținutul prins între copertile cu emoționantă secvență din încă dăruita cu frumuseți „România pitorească”, ce reproduc o panoramă a

codrilor Slănicului prahovean, din care se ridică turla bisericii comunei (lângă al cărei zid sunt înmormântați tatăl și mama poetei!), ritmurile metaforiadei galopează inițiativ. Le selectez: A iubi, Raiul meu, În amfore, Martor, Plecăciune, Ninge-mă, De Lună, Fără cuib, Un Kogaion, Două paparude, Ochi de nisip, O biserică, România, Somn salin: Treziți-vă!, Inima Prutului, Iisus, Dumnezeu, Sunt ceea ce scriu, În casa Ta, Levogir, Inima Mamei. Structurată în 4 părți – Țară de rai / Vremuri / Dumnezeu e cu noi / De vorbă cu Eminescu, să citez Mieze de Logos: „Ce frumoasă / Prietenia dintre scriitori / Eminescu și Creangă / Nichita și Grigore Vieru / Să ne spunem frațiori / și frățioare / Între noi doar poduri cu flori / poezia să aprindă / Toate luminile în noi / Cuvintele nou născute / Cu aură de sfințenie / de aer proaspăt / De joc și cântec românesc / De foaie verde / Popor de cărturari / Necunoscut poetul român / Din tată-n fiu / Din mamă în mamă / Cuvântul ți-e credință / Respiri un spirit / Ca un duh de Poezie / Restul e o poveste / Visezi că într-o zi / Poporul tău se va lumina / prin cei ce pleacă și se nasc aici / Primind Învierea / Veșnicia și Raiul”.

Poeta de profesie Fiziciană, Aurelia Rînjea rostește, din oglinda spiritualității sale, una din sensibilele ipostaze ale convingerii proprii: „Românii își duc în suflet, în brațe, propria lor Poezie, ca pe un copil, ca pe un bătrân, ca pe o pasăre sau ca pe un fruct al unei iubiri ce a rodit, precum un totem miraculos sau ca pe Dumnezeu. Unii nici nu știu că au Poezia sădită în sufletul lor, unde aceasta așteaptă latent să fie trezită. Alții o cresc, o hrănesc cu sufletul lor sau stau cu ea de vorbă la o Cină de Taină. Cuvântul poartă o muzicalitate intrinse-

că, dar sacră, ce vine de la Dumnezeu și duce la El. Poezia este materie îndumnezeită. Poezia este memoria Luminii din început. Cu siguranță, în și prin ochii cuvintelor, privind sinceri și iubitori, ca în niște oameni, ajungem la Dumnezeu. Cuvintele sunt niște copii cu ochi de lumină, ce-și caută părinții, să îi crească”. „La porțile dimineții, ale raiului. Poezia și dorul îl poartă pe român pe culmile cerului”, - extras din „Dar divin” – Cuvântul înainte la „Țara lui Dumnezeu”, prefața semnată de prolifică autoare Aurelia Rînjea. Un allegretto finale încheie „Țara lui Dumnezeu”, la capătul periplului poetic cu variabilă incandescență etică / estetică, aidoma legământului cu Țara, Dumnezeu și Limba Română: „Sunt pe acest pământ / Un cuvânt / Privesc din vârful de inefabil / Citesc zorii în gând / Îmi respir pe brațul Domnului / Lunecând / La școala iubirii Lui / Ca o mângâiere în palmă / Mă risipesc în slove / Apoi m-adun din flori de câmp / De prun / Și totul e simplu / Ca o amiază din Cuvânt”.

Percuție de profundă amplitudine la unul din panseurile de bronz ale Cezarinei Adamescu, dezvăluind scena din dosul cortinei cotidianului: „Autoarea nu se ferește de simboluri, folosindu-le cu dezinvoltură. Metafora este predilectă. Peste tot în textele lirice apar elemente specifice romantismului: liliac alb, faleze de nisip, singurătate, pași pe alei pustii, lună, constelații, regrete târzii, viori, tăceri refuzate” (...) Poezia acestei autoare este una de întâmpinare, de strigare a omului din văgăunile în care stă pitit, de îmbrățișare augustă, o chemare la armonie universală, reconciliere cu Creatorul și cu făpturile lui”.

Raftul cu cărți

Timpul de nisip sau Clepsidra cu granule de Cuvânt. Noi însemnări despre poezia lui Costel Simedrea

Cristian-Paul MOZORU

„Se curge, azi, cerul pe veștede ape
... / Și liniște multă-i și-atâta mister, /
Încât simt neantul, deodată, aproape /
Și-aș vrea, nu știu cum, îndurare să-i cer!
// De-aceea tu vino, prin clarul de lună, /
Să strângem argintul, puțin, ce-a rămas.
/ Oprește uitarea ce-n noi se adună / Și
bruma să cadă pe urma de pas. // Se-au-
de un clopot cum bate în dungă, / De
ger, cer îngheață și parcă mă tem / Că
dragostea veche, de azi, ne alungă, / Și
totul va fi un sfârșit de poem!” (1)

Costel Simedrea! Un nume? Nume.
Un scriitor? Scriitor. Un poet? Poet. Pu-
blicat între timp, când am început să
scriu acest text cartea nu era încă pu-
blicată și aveam dinaintea mea doar un
„manuscris electronic”. Nu am trăit prea
des experiența citirii unui manuscris, fie
el și electronic, ci dimpotrivă, aș putea
spune chiar foarte rar. Din păcate. Într-o
societate în care numărul editurilor (al
scriitorilor, al revistelor culturale) a cres-
cut – semn bun, s-ar spune –, dar a căror
rază de strălucire, de circulație (prin ti-
raj) nu este atât de largă pe cât ar meri-
ta, este totuși de apreciat că încă ne pu-
tem bucura de întâlnirea cu rodul minții,
sufletului și imaginației scriitorului.

Costel Simedrea, la o primă lectu-
ră, ni s-ar înfățișa cu ușurință drept un
Bacovia al zilelor noastre. Asta s-ar în-
tâmpla însă în cazul în care am parcurge
poezia poetului numai la suprafață, doar
dacă am lua cuvintele așa cum sunt scri-

se și nu cum sunt *simțite*. Poezia însă,
este cunoscut, este cea de dincolo de în-
velișul cuvintelor fiindcă, ele, Cuvintele,
vorbesc, deci au viață, trăiesc în același
timp cu noi. De aceea, noi le vorbim lor
și ele, la rândul lor, ne vorbesc nouă iar
prin ele ne vorbesc pe noi înșine. Reve-
nind însă, așa să fie oare? Să fie Costel
Simedrea un Bacovia al prezentului?
Fiindcă dacă analizăm omul Costel Si-
medrea din punct de vedere al Ființei,
etapele de transformare prin care trece
de-a lungul existenței, am vedea că nu
este deloc așa, ci dimpotrivă – cum și
este firesc să se întâmple – poetul este
ajuns în punctul în care o parte din mis-
terele ce par de neînțeles, o parte din
întrebările firești ale Omului, își găsesc
nu răspunsul absolut – nici nu știm dacă
există Răspuns(ul) –, dar cel puțin una
dintre formulele cele mai frumoase prin
care să realizăm că existența și ce facem
cu ea nu sunt în zadar.

Dacă într-o relativ recentă încercare
de analiză a poeziei simedriene susți-
neam că unul din semnele sub care stă
poezia lui Costel Simedrea este *frumo-
sul*, este cât se poate de vizibil că un
altul este *liniștea*. Adevărat că impactul
primei lecturi duce cu gândul exact în
partea opusă ideii de liniște, poetul adu-
când în prim-plan *finitudinea*, trecerea
Timpului și a noastră odată cu el, acți-
une care de fapt, în general, nu liniștesc,
ci neliniștesc, conștientizarea ideii

finalității prezentă în poezia simedriană ducând cu gândul, printre mulți alții, către Bacovia (cum am arătat și mai sus), Trakl ori chiar Cioran, dar să nu uităm că fiecare, în felul său, a găsit frumusețea din interiorul așa-zisului urât, rostul din interiorul non-sensului, după cum, de exemplu, o spune și Cioran, cel „certat cu Dumnezeu”, cum îl consideră prietenul său Petre Țuțea: „Fără Bach, teologia ar fi lipsită de obiect, Facerea ar fi fictivă, iar neantul – peremptoriu. Dacă e cineva pe lumea asta care să-i datoreze totul lui Bach, acela e Dumnezeu.” (2)

Pentru acest din urmă volum al poetului – *Plecarea din clepsidră* (Editura Hoffman, Caracal, 2020) – este însă deja ajuns să ne oprim asupra titlului și să ne dăm seama că poezia lui Costel Simedrea este o poezie care îndeamnă la mai mult, la profunzime, la sensuri ascunse sau chiar la unul din marile mistere ale omului, *Timpul*, această necunoscută despre care s-au întrebat ce este inclusiv Heidegger, Augustin – «„Augustin a fost într-adevăr cel care s-a întrebat dacă „nu cumva sufletul însuși este timpul”, din moment ce orice măsurare a lui se petrece „în suflet.”» (3) – Aristotel, Kant și alții.

Indicând poemul *Ceasul stricat* – „Urcam pe scară spre acoperiș, / Voiam s-ajung la ceasul vechi din turlă / Din care curg secunde pe furiș / Când clopotul a despărțire urlă. // Urcam cu frică, scara putrezise, / Era o beznă grea, de nepătruns, / În jur plângeau áripile proscrise / Jelind un cuib la care n-au ajuns ... // Mă încâlceam în pânze de paing / Călcam prin ele pentru-ntăia oară / Simțeam în cer cum stelele se sting / Și nu știam de ce-ncepeau să doară // Și tot urcam, urcam ca un nătâng / Însă urcușul era tot mai lung / Și trepte vechi sub pașii mei se frâng / Și nu știu de vreo dată am să ajung // E tot mai întuneric împrejur / Și ceasul vechi, stricat, se tot

ascunde, / Bâjbâi pe scară și-aș putea să jur / Că nu mai sunt, până ajung, secunde ...” (4) – scriitorul Marian Odangiu observă foarte bine tendința poetului de accentuare a îndreptării către o lume din care se spune că lipsește Timpul – „e aici premoniția, dacă nu chiar obsesia unei eterne plecări spre niciunde, spre un spațiu fără identitate, fără definiție, din care lipsește tocmai timpul, intuiția apropierei de acel prag dincolo de care nu e nimic altceva decât pulberea neființei.” (5) – sau, cel puțin, Timpul așa cum îl cunoaștem/percepem/inventat noi, oamenii, adică *noțiunea de timp*, dar care ne transformă în Timp fiindcă – este posibil oare? – Timpul nu se află aici unde credem noi că există, ci există exact acolo unde inevitabil ne îndreptăm cu toții îndeplinind astfel Rostul.

Așezându-se așadar în compania frumosului, liniștii, finitudinii, Timpului, poetul pornește în lume, printre oameni și cărți, printre gânduri și trăiri, printre întrebări și răspunsuri.

Cât despre măreția poeziei lui Costel Simedrea probabil că aceasta constă chiar în acea mai-mult-tăcere asupra versurilor sale fiindcă despre Măreție nu este la îndemâna oricui ori ușor a se vorbi.

1) **Simedrea, Costel** - *Plecarea din clepsidră* - Editura Hoffman, Caracal, 2020, p. 12, conform manuscrisului electronic din arhiva proprie (poemul *Prin clarul de lună*)

2) **Cioran, Emil** - *Silogisme ale amărăciunii* - Editura Humanitas, București, 2008, p. 91

3) **Cioabă, Cătălin** - *Jocul cu timpul. Ontologia temporală a lui Martin Heidegger* - Editura Humanitas, București, 2005, p. 20

4) **Simedrea, Costel** - op. cit., p. 21, conform manuscrisului electronic din arhiva proprie (poemul *Ceasul stricat*)

5) **Odangiu, Marian** - *Obsesia eternei plecări*; în revista *Orizont*, nr. 8 (1660), August 2020, Anul XXXII, Serie nouă, p. 23

*Poezie***Georgeta RADA****PREA GRĂBIȚI**

Trecem prea grăbiți peste povești
 Spuse azi de casele răzlețe
 Și de turmă mi te răzlețești,
 Oaia mea pierdută, tinerețe!...
 Te pândesc cu jind atâtea căi,
 Te ademenesc cu mese pline,
 Dar aici, acasă, toți ai tăi
 Nu-ți știu spune doru-n limbi străine.
 Dacă treceți pe la noi prin sat,
 Odihniți-vă de-atâtea căi,
 Dați binețe câmpului uitat
 De plugar și de nepoții săi.
 El, plugarul, l-a uitat de ani
 Și de caii care nu mai ară,
 Ei, nepoții, l-au uitat pe bani
 Și pe pâinea albă de afară.
 Asta-i o poveste cu nepoți
 În care tot satul nostru plânge,
 Plânge via-n strugurii necopți
 Că pelinul le-a intrat în sânge.
 Casele au riduri de bătrâni,
 Mâini măiestre de neveste dalbe,
 Preacinstitele odată mâini
 Ce lipeau cu lut căsuțe albe,
 Au îmbătrânit, abia mai pot
 Să își facă sfântul semn al crucii...
 Ciuturile, apă nu mai scot,
 Prin grădină cântă numai cucii.
 Lasă c-or veni copiii iar...
 Parcă ne-am mutat într-un muzeu!
 Lasă, numărăm în calendar
 Sfinți câți să-i audă Dumnezeu...
 Casele-au tăcut, tac rând pe rând...
 Dacă treceți, dați-le binețe,
 Poate-or să răspundă murmurând
 Rugăciuni, de zări să vă dezvețe.

CAII LIBERI

Când mânzul ne-nhămat se crede cal
 Și vrea să tropotească-n deal, pe lună,
 Să nu-i pui ochelari de carnaval,
 Și să nu-i pui valtrapuri de minciună .
 Să-l duci la ieslea ta cu fân din lunci,
 Cosit de mâini crăpate ca pământul
 Și să-l țeșali cum mângâi dalbii prunci,
 Și să-l strunești cum îți strunești cuvântul.
 Să-l duci la ape limpezi, să-l adapi,
 Din sete să își afle el izvorul,
 Apoi din frâu, stăpâne, să îl scapi,
 Nu-i potcovi copita cu ogorul.
 Mai lasă-l să necheze după cai,
 Caii sălbatici cei purtați în sânge,
 Poate-i visează și nu știi și n-ai
 Cum să-nțelegi că-n limba lor îi plânge
 Pe ei, cei care n-au fost robi nicicând
 Și nechezau ca tunetul, ca vântul,
 Erau furtuni prin ierburi fremătând,
 Dar i-a-nghițit și cerul și pământul.
 De unde știi cât cer ai înhămat
 La plugul tău, răbind adâncul pâinii?
 De unde știi că murgu-a nechezat
 De viață sau de moarte-n dosul stânii?
 De unde știi că nu-i un armăsar
 Care mănâncă jar din palma lunii?
 De unde știi, bătrânule samsar?
 Știi doar că nu mor caii când vor câinii!
 Te rușinezi cu el, crezând că n-ai
 Un cal precum sunt negrele ispite,
 Dar mâna lungă -a hoților de cai
 Pândește din primejdii priponite.
 Când fiara se va rupe din pripon,
 Dă pinteni și ridică-te la stele
 Cu mânzul tău că se aude zvon
 De hoți de cai și de ispite grele!
 Să-l scoți din iesle, să-l hrănești cu jar
 Din focul care-a ars întâia oară
 În vatra ta, bătrânule samsar,
 De mânjii cailor fără povară.

Poezie

Marin RADA



FURTUNĂ

Aici a curs
nisipul din clepsidră,
o fi un semn
să mă întorc
din drum,
ori, poate,
numai dorul
ce mă încearcă-acum
se face adiere
de vânt
și mă tot strigă?
Poate ești tu
sau, poate,
însăși marea
din lumea largă
apele-și adună,
în fiecare zi
ești, parcă,
mai aproape
și-n fiecare zi
ești o furtună...
Poate ești tu
în umbra mea,
părere,
mergând
fără s-atingi pământul,
ca un vis,
poate-am dormit
cu sufletul deschis
și ai intrat în el
ca o durere...

VIOARA

Până către ziuă
a plâns la mansardă,
vioara,

femeia își despletise
arcușul
în fereastra cu lacrimi
amare,
sângele se urcase
pe portativ
să așeze nota de sus
în uitare...
Era o furtună a sângelui,
simfonia iubirii,
ultimul cântec,
mirare...
În paharul meu,
vinul avea trup de femeie
cu sufletul despletit
în toate punctele
cardinale...

PRESIMȚIRI

Târziu
cade peste lume
o lumină albastră
cu sângele rupt
în făclii...

Viața este un sunet
spânzurat de călcâiele
unui zeu
și eu strâng cu o furcă
întunericul de pe deal
presimțind
coborârea frunzelor galbene...

DESENE

Învățasem să te desenez
mai întâi în pătratul ferestrei,
apoi mai aproape
de arbori, de păsări
de florile câmpului,
învățasem să te desenez
pe roua pământului,
Pe o pânză
aveai o rochie de cicoare,
pe cealaltă, mâna mea
desenase o floare,
liniștea era dincolo,
peste gardul
de sârmă ghimpată,
sufletul meu
era în casă la tine
ochii nu te văzuseră
niciodată...
Învățasem
să te desenez
la mine-n fereastră...
În tăcerea nopții,
cuvintele au lacrimi
de ceară
și nu mai văd
să citească...

O VARĂ DE VIS

Cred că te-am iubit
într-o vară,
te vedeam cum tulburi
cu ochii tăi zarea,
te iubise în taină
și vântul și marea,
tu purtai în suflet
un dor, o povară,
Parcă te ținea cineva
zăvorâtă
într-un turn de cetate
plin de mister,
aveai la picioare
bogățiile toate
doar libertatea
îți fusese furată
și ziua de ieri...
Ai vrut să fugi
înspre valuri,
aveai trupul subțire,
de fum,
te-am prins într-un vis
dintr-o vară,
cred că te mai iubesc
și acum...

Calendar

SEPTEMBRIE

- 1 septembrie 1952 – s-a născut, la Călinești, Argeș, istoricul **AURELIA GROSU**
- 2 septembrie 1916 – s-a născut, la Potopinu, Dobrosloveni, Olt, poetul **ION POTOPIN**, pe numele adevărat **ION MAGNEA**, (m. 10.05.1998, București)
- 3 septembrie 1954 – s-a născut, la Pleșoiu, Olt, poetul **IOAN SMEDESCU**
- 5 septembrie 1951 – s-a născut la Sighetu Marmăției, istoricul, editorul și publicistul **DORIN TEODORESCU** (m. 10. 09.2015, Slatina)
- 6 septembrie 1906 – s-a născut, la Corabia, compozitorul **NICOLAE BUICLIU** (m. 18.04.1974, București)
- 6 septembrie 1962 – s-a născut, la Optași-Măgura, Olt, prozatorul **DUMITRU BALABAN**
- 8 septembrie 1981 – a murit, la București, poetul, prozatorul și eseistul **SMARANDACHE (SMARAND) VIZIRESCU** (n. 24.03.1901, Bârza)
- 8 septembrie 1954 – s-a născut, la Dobrotești – Dolj, istoricul, criticul literar și publicistul **MARIA IONICĂ**
- 9 septembrie 1972 – s-a născut, la Caracal, regizorul **ANDI TUINEA**
- 10 septembrie 2015 – a murit, la Slatina, istoricul, editorul și publicistul **DORIN TEODORESCU** (n. 5. 09. 1951, Sighetu Marmăției)
- 11 septembrie 1918 – s-a născut, la Rafaila-Vaslui, prozatoarea și folclorista **ANGELA DUMITRESCU-BEGU** (m. 1997, București)
- 13 septembrie 1934 – s-a născut, la Slatina, pictorul și desenatorul **SPIRU VERGULESCU** (m. 8.05. 2007, București)
- 13 septembrie 1975 – s-a născut, la Corabia, poeta și traducătoarea **LIANA STAMIN**, pe numele adevărat **ANCA IVAN**
- 15 septembrie 1999 – a murit, la București, istoricul **NICOLAE STOICESCU** (n. 30.11.1929, Slatina)
- 18 septembrie 1924 – s-a născut, la Izlaz-Teleorman, poetul și publicistul **STELIAN FILIP**
- 22 septembrie 1914 – s-a născut, la Slatina, prozatoarea **ALICE BOTEZ** (m. 27.10.1985, București)
- 23 septembrie 1950 – s-a născut, la Corabia, actorul **ȘERBAN IONESCU** (m. 21.11. 2012, București)
- 23 septembrie 1962 – s-a născut, la Osica de Sus, Olt, poetul **NICOLAE COANDE**, pe numele adevărat **NICOLAE BOANGIU**
- 27 septembrie 1913 – s-a născut, la Oporelu, Olt, poetul, prozatorul și folcloristul **ION NIJLOVEANU** (m. 26.06.2000, Craiova)
- 28 septembrie/ 10 octombrie 1864 – s-a născut, la Floru-Icoana, Olt, prozatorul **ION S. FLORU** (m. - 1950)

Vatra satului

Moșia Tufeni a Academiei (II). „Icoane ale vieții sufletești” sau despre o colecție în vreme de război

Florin POPESCU-MOICEANU

Moșia Tufeni a Academiei Române (donație a Elenei Simu, printr-un testament olograf al acesteia din 30 iunie 1933, comunicat în ședința Academiei din 9 martie 1934 de Anastase Simu, soțul său) a jucat un rol important în viața prestigioasei instituții, printre altele servind și la refugiarea unor bunuri patrimoniale și culturale inestimabile în vremea celui de-al Doilea Război Mondial, salvate astfel de la distrugere (sau de la alte tipuri de dispariție...) Este și cazul colecției Casei Memoriale / Muzeului „Vasile Alecsandri” de la Mircești, evacuată la Tufeni în 1944-1947, al cărei destin i-a preocupat și îngrijorat în mod deosebit pe membrii Academiei, dovadă numeroasele ședințe publice în care subiectul a fost amplu dezbătut (19 mai 1943, 7 martie 1947, 2, 9 și 15 mai 1947), stenogramele acestor ședințe, consemnate în *Analele Academiei Române. Desbaterile* (tomul XLIII, 1942-1943, tomul LXIV, 1943-1945, tomul LXVI, 1946-1947), oferind baza documentară a reconstituirii propuse în rândurile de față. Evacuarea colecției Casei Memoriale „Vasile Alecsandri” de la Mircești (proprietate a Academiei Române, în urma testamentului poetului din 1886 și a testamentului văduvei acestuia, Paulina, din 1914, survine în urma ordonării evacuării generale a Moldovei de Sus, amenințată a deveni teatru de război în

urma evoluțiilor militare din primăvara anului 1944, iar alegerea ca destinație a proprietății Academiei de la Tufeni s-a impus cu ușurință (la drept vorbind opțiunile nu erau numeroase), din motive precum: întinderea și valoarea moșiei (în 1940, cele 460 ha teren agricol erau evaluate la 8 986 371 lei, rezultând o medie de 19 534 lei/ha, preț minimal, în realitate valoarea fiind mult mai mare; clădirile existente erau evaluate la 1 467 500 lei, „inventarul mort” la 250 583, iar cel „viu” la 101 250), modul exemplar de exploatare a moșiei, efect al implicării personalului și conducerii (academici-anul Victor Slăvescu, în ședința din 20 mai 1943, remarca moșia printre proprietățile „care dau venituri impresionante, chiar pe recoltele submediocre pe care le-au avut” – în vreme de război, completare necesară), buna administrare a acesteia (cunoscută desigur conducerii Academiei; în 1942, meticolosul secretar general, Alex. Lapedatu, întreprinde de unul singur o vizită la câteva dintre cele mai importante proprietăți – Tufeni, Titulești, Slobozia, Moara Grecilor și Mircești, iar la Mircești, deși funcționa un custode, constata numeroase și grave deficiențe, ceea ce-l obliga să remarce: „Trebuie însă (...) cercetat mai de aproape și revizuit muzeul și luate măsuri pentru selectarea și conservarea obiectelor ce conține acest muzeu”,

constatare demnă de reținut pentru corecta înțelegere a desfășurării evenimentelor), includerea Tufeniului ca destinație pentru alte bunuri ale Academiei (în ședința din 4 februarie 1944, același Alex. Lapedatu comunica existența unui plan de evacuare efectivă a inventarului „viu și mort” al proprietăților Academiei din Moldova, Moara Grecilor, Suseni, Tomești și Țigănești, la proprietățile din Muntenia: Chiriacescu – Balaci și Simu – Tufeni), popularitatea de care se bucura Tufeniul în rândul personalului Academiei (un singur exemplu: într-un Raport asupra funcționării Bibliotecii Academiei, directorul acestei instituții comunica desfășurarea unei audiențe care-i fusese solicitată de majoritatea șefilor de serviciu ai Bibliotecii și petrecută la 24 aprilie 1944, la 20 de zile după importantul raid aerian american asupra Capitalei; șefii de serviciu îi solicitau, din partea personalului Bibliotecii, aflat încă sub imperiul panicii, ca serviciul să se facă prin rotație, sau, și mai potrivit, întreg personalul să fie evacuat la Tufeni, invocându-se „starea de spirit a întregului personal și a cercetătorilor Bibliotecii” și răspunderea lor „atât de bunul mers al Bibliotecii cât și de formarea viitorilor bibliotecari”), etc.

Data evacuării colecțiilor Casei-Muzeu Alecsandri de la Mircești la Tufeni nu se cunoaște cu precizie. Modalitatea efectuării evacuării a făcut de asemenea obiectul a numeroase comentarii critice, obligându-l pe secretarul general al Academiei să se apere, afirmând că, date fiind împrejurările, evacuarea s-a făcut „cum s-a putut mai bine și cu grijă”. Obiectele au fost transportate pe calea ferată până la gara Balaci (jud. Teleorman; comună vecină Tufeniului), iar de aici au fost descărcate, preluate

și transportate la destinație de administratorul Fermei Tufeni, Constantin Vrabie, și de inspectorul Constantinovici (delegat din partea Direcției Bunurilor Academiei Române), în lipsa oricărui inventar, atât de însoțire a obiectelor, cât și de predare-primire, chestiunea inventarului colecțiilor a suscitat aprinse dezbateri. Unii academicieni aveau informații, neconfirmate, potrivit cărora nu întregul inventar al Casei Memoriale ar fi fost evacuat, iar unele bunuri ar fi fost distruse în timpul operațiunilor militare. Ion Nistor, în calitate de custode al Colecțiilor Academiei, se va îngrijora de dispariția Cupei de La Montpellier, cu care fusese recompensat „poetul gintei latine”, deși aceasta se afla la... Academie, nu la Tufeni, și va solicita în 1947 revenirea colecțiilor la Academie, nu la Mircești, pentru a fi înglobate plănuitul muzeu al culturii românești, ceea ce ar fi încălcat, printre altele, principala clauză testamentară. La sosirea în Tufeni, colecțiile au avut de întâmpinat un alt obstacol major: lipsa unui spațiu corespunzător de depozitare și valorificare. Reamintim că printr-un codicil (datat 5 ianuarie 1935) la testament, Anastase Simu, soțul donatoarei, lăsase fratelui său, Vladimir, dreptul de folosință asupra tuturor clădirilor de pe cuprinsul moșiei (în principal asupra conacului, astăzi sediul Primăriei comunei Tufeni), pe toată durata vieții, iar Academia va intra în deplina folosință a acestora abia după decesul inginerului și arhitectului nostru, deces survenit în noaptea de 27 spre 28 ianuarie 1945. În momentul sosirii colecțiilor Alecsandri la Tufeni însă, Academia avea în cuprinsul moșiei puține clădiri proprii, ridicate după 1935, în rest folosind clădiri închiriate de la inginerul Vladimir Simu (o locuință pentru admi-

nistrator, două magazine pentru cereale, un pătut pentru porumb, un grajd pentru vite etc., în schimbul cărora plătea chirie, 30000 lei/an, îi cedase inginerului spre folosință un teren în suprafață de 10 ha pentru culturi agricole și îi plățise reparații peste 100 000 lei – Vitan 2013: 855). O soluție de moment a fost aceea de a se transporta mobila (considerată a fi cea mai de preț parte a colecțiilor) la Titulești, în imediata vecinătate, unde se afla o altă proprietate a Academiei (rod al unei alte donații testamentare, aceea a lui Nicolae Titulescu), dar și această operațiune a fost deficitar concepută: odată cu mobilele lui Vasile Alecsandri e foarte posibil să mai fi fost evacuate și alte piese de mobilier de la Tufeni (cele aparținând inginerului Constantinovici și domnului director Popa), generându-se regretabile confuzii și îndoieli cu privire la autenticitatea pieselor de patrimoniu. D. Caracostea, bun cunoscător al realităților Tufeniului (o mărturisire personală: potrivit informațiilor provenind din propria-mi familie, străbunicul patern, Păun Popescu, a cărui soție era din Șerbănești, cu prilejul deselor vizite în localitate, era invitat deseori la conacul familiei academicianului și îndelung și metodic chestionat asupra evoluțiilor din comunitatea locală...), a cărui preocupare privind soarta colecțiilor Alecsandri vom mai avea prilejul de a o sublinia, pe baza informațiilor culese de la protagoniștii evenimentului, le va relata colegilor în ședința din 9 mai 1947 acest episod astfel: mobila a fost transportată de la Tufeni la Titulești și înapoi după evacuare și până în toamna anului 1944, dar nu se poate stabili exact ale cui mobile au fost și care anume. „Când numiții domni și-au luat toate mobilele de la Tufeni nu s-a încheiat niciun act, după cum nu

s-a făcut niciun act la sosire”. Revenind asupra problemei în ziua de 15 mai 1947 D. Caracostea va sublinia, cu privire la obiectele colecțiilor Casei Memoriale „Vasile Alecsandri”: „Importanța lor stă în faptul că sunt semnele sufletești ale vieții poetului și, odată adunate toate aceste obiecte, este necesar să reconstituim din mărturiile ce se mai pot obține, camerele poetului cu obiectele ce le avem la îndemână”.

Vom reveni în paginile generoasei reviste OLTART cu noi informații despre soarta ingrată a colecțiilor noastre, despre inventarul acestora, despre alte pagini din scurta dar tumultuoasă istorie a Moșiei Tufeni a Academiei.

Etnografica

Pământ și foc. O lecție de Cucuteni

Claudia BALAȘ

În iarna anului 2012 începeam, pentru o perioadă de 18 luni, să lucrez într-un proiect implementat de un ONG. Munca de teren am început-o în județul Olt, apoi am ajuns în Gorj, Mehedinți, Vâlcea, Teleorman. În acest context i-am întâlnit pe cei despre care voi scrie în rândurile de mai jos. Doi oameni cu suflet frumos care trăiesc cu pasiune.

O informare interesantă despre Târgul Ceramicii Populare Românești, „Cocoșul de Hurez”, ediția a XLII-a, 01 – 03 iunie 2012, organizat la Horezu, județul Vâlcea, m-a determinat să trec pe lista deplasărilor orașul Horezu, exact în perioada desfășurării evenimentului. Ediția din acel an a fost un adevărat festival internațional, onorat de prezența unor renumiți oaspeți din Franța, Grecia, Serbia, Moldova, alături de ceramiștii noștri din toate colțurile țării.

Colegii mei de drum (și de proiect, bineînțeles), Cristi și Edgar au fost de-a dreptul fascinați de ceea ce au văzut atunci la târg. O sumedenie de curcubeie căzuseră parcă din cer și se spărseseră în mii de forme ovale, tronconice, bitronconice, antropomorfe sau zoomorfe, aforoidale, plate, cu margini supraînălțate, cu toarte sau fără, acoperind iarba și pământul. Oriunde întorceai capul îți făcea cu ochiul câte un crâmpei de ROGVAIV. După ce au luat, preț de câteva minute, contact cu efervescența târgului „Cocoșul de Hurez” ne-am așezat frumos, în poziția „pe loc repaus”, la o cafea, undeva lângă poarta principală, care înghițea la lumeeeee...



Ne-am întins și la o mică istorisire despre ceramica populară și evenimentul-fenomen la care venisem, eu fiind povestitoarea înfocată. Centrul ceramic Horezu a fost și continuă să fie un adevărat creuzet al creației ceramice românești, păstrând elementele definitorii pentru vasele lucrate aici, iar prin infinita gamă a compozițiilor cromatice și decorative, conferind personalitate și expresivitate fiecărei piese în parte.

Povestea Târgului de Ceramică Populară „Cocoșul de Hurez” a început în vara anului 1971, pe malul bătrânului Alutus, atunci când organizatorii Festivalului de Folclor „Cântecele Oltului” au avut harul să adauge la această sărbătoare a cântecului, dansului și portului popular, sărbătoarea lutului, a lutului care prinde viață în mâinile fermecate ale meșterilor olari.

Din anul 1974, începând de cea de-a IV-a ediție, târgul este așezat în vatra lui firească, la Horezu, sub umbra stejarilor seculari de pe platoul Treapt, reunind an

de an meșteri ceramiști din toate centrele de olărit din țară.

Odată ajuns în Horezu, nu ai cum să nu fii fermecat și atras de magia culorilor și de multitudinea vaselor din lut, care mai de care mai frumos decorate. Principalele simboluri folosite în ornamentarea ceramicii horezene sunt inspirate din flora și fauna din împrejurimi: cocoșul de Hurez, bradul, șarpele, ghiociei, frunza, soarele, steaua, spicul, spirala dublă, pomul vieții sau coada de păun.

Cocoșul reprezintă emblema centrului de ceramică de la Horezu. Cocoșul provine de pe casele din Oltenia, acolo unde îndeplinea funcția de paznic solar împotriva necunoscutului, simbolul biruinței, al victoriei luminii asupra întunericii. Legenda spune că acesta vestește destrămarea întunericii și măsoară apotropaic timpul, el fiind cel care îi trezește pe oameni în vremurile trecute: „Cântecul cocoșului simboliza trecerea momentului critic și anunța victoria soarelui și a luminii asupra nopții și a întunericii. El vestea nu numai orele nopții, ci și curățirea spațiului nocturn de forțele ostile omului”.

Totodată, cocoșul este considerat și simbolul reînvierii și al nemuririi sufletului, emblema vigilenței și a mândriei. Reprezentarea cocoșului pe vasele de ceramică de Horezu este una variată, fiind redată în diverse game cromatice și ipostaze: mai țănoș, mai colorat, mai înfocat. Ocupă adesea spațiul central pe fundul vasului și are rol principal în sintaxa decorului. Alteori, apar în același loc doi cocoși așezați sau de o parte și de alta a unui copac, iar când sunt dispuși circular, pe marginile vasului, olarii spun că au făcut „hora cocoșilor”.

Povestea cocoșului de Horezu a devenit atât de faimoasă încât ceramica românească de Horezu a intrat în Patrimoniul Cultural Imaterial Mondial UNESCO, în decembrie 2012. „Ceramica tradiți-

onală de Horezu este realizată în localitatea cu același nume și în satul aparținător Olari, unde lucrează cea mai mare parte a meșterilor. Ceramica de Horezu este unică, diferită, stilul său fiind atestat de peste 300 de ani”.

Dar să revenim la... lecția noastră. Lecția de Cucuteni.

Ei bine, atunci, la ediția din 2012 a Târgului Ceramicii Populare Românești „Cocoșul de Hurez”, i-am întâlnit prima dată pe creatorii Nicoleta și Ion Mitroi. Standul lor întrerupea linia oarecum continuă și totodată atât de diferită a produselor de ceramică tradițională specifică fiecărui colț de Românie, adus acolo de meșterii olari. Produsele lor erau altceva, altcumva, coborâte din alte timpuri și inserate perfect printre ulcioare, ploști, străchini și taiere. Pentru o persoană mai puțin avizată, este firească întrebarea „ce ceramică este aceasta, de unde ați venit?”.

Cum spuneam, de departe am zărit inconfundabilele forme și unduiri ale liniei cucuteniene care mă atrăgeau ca un magnet. Da, era Cucuteni, dar... nu prea Cucuteni. Dar, concludiv, era Cucuteni. Un Cucuteni, reînviat, reinterpretat. Era Cucuteni, splendid, perfect ancorat în concretețea cotidianului. În spatele acestor vase delicate, hipnotice aproape, o tânără doamnă ne-a zâmbit cu fața, cu sufletul, cu toată ființa ei. Instantaneu i s-a alăturat pentru a-i sprijini zîmbetul o pălărie ușor boțită, o barbă sură, doi ochi jucăuși și-un zâmbet larg, toate purtate de o voce impunătoare, dar plăcută. Un dialog scurt, impresii, câteva explicații, iar la sfârșit clasicul schimb de numere de telefon.

De la această primă întâlnire a mea cu Nicoleta și Ion Mitroi până la aducerea lucrărilor lor pe simezele Muzeului Județean Olt au trecut 9 ani – vizite la ei acasă, la Măldăieni, în județul Teleorman, idei împărtășite, proiecte nemate-

rializate, eșecuri, intenții moarte în fașă, clipuri cu ei doi lucrând și povestind și, bineînțeles, multe, muuulte poze. 9 ani de amintiri și o expoziție impresionantă – „Pământ și foc”.

Civilizația Cucuteni este considerată cea mai interesantă civilizație preistorică europeană. Aceasta ar fi trăit în perioada 5000-3500 î.H., fiind contemporană cu marile civilizații ale Orientului Antic, Egipt și Mesopotamia. Datorită dezvoltării economice, civilizația a cunoscut o importantă creștere demografică, ceea ce a dus la extinderea teritoriului ocupat. Acesta se suprapune peste Estul României, Republica Moldova și Sud-Vestul Ucrainei, ajungând la un areal de aproximativ 350 000 de kilometri pătrați, atunci când civilizația a atins nivelul maxim de dezvoltare.

Primele vestigii ale acestei culturi au fost descoperite în anul 1884, în localitatea Cucuteni, aflată la 168 de km de orașul Piatra-Neamț, pe teritoriul județului Iași. Descoperirea a fost făcută pe Dealul Cetățuia, în timp ce se săpa la o carieră de piatră, pentru construcția drumului Tg. Frumos-Hârlău. Muncitorii de atunci aduceau astfel la lumină primele rămășițe ale acestei uimitoare civilizații. Primul om de știință care s-a ocupat de cercetări a fost folcloristul și muzicologul Theodor Burada, care conștientizează importanța descoperirii făcute de muncitori și face eforturi deosebite pentru protejarea și cercetarea arheologică a zonei.

Se spune despre cucutenieni că ar fi prima civilizație iubitoare de frumos din istoria omenirii. Nicio altă civilizație preistorică nu a lăsat în urmă atâtea vestigii și fiecare piesă este un unicat. Moștenirea păstrată până astăzi se remarcă prin calitatea, cantitatea și varietatea obiectelor. Impresionează simetria, diversitatea, perfecțiunea decorațiunilor de pe vase. Culoarele predominante pe ceramica Cucuteni sunt roșul, albul și

negrul, iar simbolurile reprezentate sunt geometrice, zoomorfe și antropomorfe. Decorurile elaborate sunt prezente atât pe vase, cât și pe pereții locuințelor, pe haine, practic pe tot ce însemna viața acestei civilizații.

Din nenumăratele aspecte materiale ale culturii Cucuteni păstrate până azi, ceramica și sculptura – mai corect spus, modelajul în lut – constituie cele două capitole ale artei cucuteniene.

Toată ceramica cucuteniană a fost **lucrată cu mâna**, fără folosirea roții olarului, ca întreaga ceramică preistorică din România și Europa, până la mijlocul mileniului întâi înainte de erea noastră. Totuși, se foloseau unelte de lemn, os și lut ars pentru modelarea și netezirea perfectă a vaselor. Tehnica ceramicii pictate este aproape perfectă, mai ales pentru vasele mai mici, cu pereți fini, având uneori abia 1-2 mm grosime. Lutul era foarte bine preparat, curățat de impurități și amestecat numai într-o mică măsură cu nisip cu bobul imperceptibil de mic, care constituia degresantul necesar pentru a împiedica crăparea pereților vasului după sau în timpul uscării.

Formele vaselor sunt foarte multe, variate, greu de denumit, iar unele aparțin exclusiv acestei culturi. Există vase mari, uneori mai înalte de un metru, dar și vase miniaturale, de câțiva centimetri. Un exemplu de formă de vas întâlnită doar la cultura Cucuteni este așa-numitul „vas-binoclu”, denumire sugestivă, pentru că seamănă cu un binoclu.

În ceea ce privește ornamentarea ceramicii, pe lângă decorul simplu, în relief, al categoriei de folosință zilnică și cel pictat în una, două sau trei culori, se întâlnesc și decorul incizat sau adânc incizat, precum și canelurile. Ele sunt sau nu îmbinate și cu decor pictat.

Cele trei culori „clasice” ale decorului policrom cucutenian sunt albul, roșul și negrul. Ele au nuanțe diverse. Uneori, la

cele trei culori se adaugă o a patra, un brun-roșcat. Vasele pictate erau foarte bine lustruite, după ce erau scoase din cuptor. Acest lustru s-a păstrat până în zilele noastre pe multe vase descoperite. O lege a decorării acestor vase este respectarea simetriei, pe cât posibil, în distribuirea și desfășurarea motivelor.

Motivele sunt spirale într-o mare varietate, cercuri și bucle, geometrii frânte și poligoane, cruci și svastici, dar și stilizări de păsări, animale ori reprezentări antropomorfe.

Totul este perfect echilibrat, forma vasului, linia desenului și culoarea, iar bogăția de combinații este inimaginabilă și năucitoare. Cu toate acestea, arta este foarte unitară și recognoscibilă.

Cucutenienii s-au manifestat plinar și în „sculptură”, printr-un număr uriaș de statuete din lut ars, antropomorfe și zoomorfe, dar nu au atins culmea artistică pe care o are olăria lor.

Fascinați de ceramica cucuteniană, soții Mitroi și-au pus talentul, creativitatea, pasiunea și întreaga lor forță creatoare în slujba reinterpretării și readucerii ceramicii de Cucuteni în actualitate. Pentru îndeplinirea acestui deziderat al lor, folosesc tehnicile tradiționale de lucru de acum 7 000 de ani.

Ridicarea vaselor se face folosind benzi de lut care se adaugă pe verticală, una peste alta, lipindu-le între ele foarte bine, pentru a nu apărea fisuri în timpul arderii. Această tehnică este, după cum spune Ion Mitroi, „o adevărată sculptură a ceramicii.”

Dar cine sunt, mai exact, protagoniștii mei de azi?

În Mitroi s-a născut la 20 mai 1962, în Roșiori de Vede, județul Teleorman. În anul 1999 a absolvit Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București (Secția ceramică, sticlă, metal), avându-i profesori pe Vasile Celmare,



Alexie Lazăr Florian, Lucian Butucariu și Nicolae Adam.

Nicoleta Mitroi s-a născut la 30 martie 1970, în Roșiori de Vede, județul Teleorman. În anul 1993 a absolvit cursurile Universității Politehnice București. Pasiunea pentru ceramica de Cucuteni a început pentru ea după ce a văzut câteva vase aparținând acestei culturi. Primele ei lucrări le-a făcut mai mult în joacă, joaca acesta devenind până la urmă ceea ce o definește, o binedispune, relaxează, o împlinește și, de ce să nu o spun, îi asigură traiul. Fiindcă soții Mitroi din asta trăiesc, la propriu și la figurat – din modelarea ceramicii de inspirație cucuteniană.

Tehnica înălțării vaselor din benzi de lut, cu mâna liberă, fără a folosi roata olarului este una ofertantă fiindcă permite creatorului, artistului să facă și forme dezaxate, pe când la roată nu se pot face decât forme axiale, și un anumit tip de forme. Dar despre arta lor aș vrea ca în rândurile care au mai rămas din acest articol să-i las pe cei doi artiști să povestească, eu fiind doar persoana care transcrie aici, pentru dumneavoastră, citito-

rii, cuvintele pe care le-am immortalizat pe suport digital de câte ori am avut ocazia, în atelierul lor primitiv din Măldăieni.

„...lutul cu care lucrăm este puțin mai tare decât cel cu care se lucrează la roată. La vasele mari, după un timp se oprește înălțarea pentru ca partea de jos să se mai usuce, ca să poată susține greutatea vasului.

La un vas lucrat în această tehnică, următoarea bandă de lut se adaugă decât după ce vechea este bine lipită și peretele este finisat. Nu se mai intervine asupra părții de jos decât atunci când se pictează.

Atunci când lucrăm un vas mai mare, până să-l terminăm de construit trebuie începută pictarea lui, de jos în sus, pentru că acesta (pictura n.n.) se pune în timp util, nu trebuie ca peretele vasului să se usuce prea rău.

Cum am spus, pictura se aplică pe peretele încă ud. Pigmentul de culoare este pe bază de pământ, motiv pentru care rezistă foarte mult timp. Înainte de a începe decorarea unui vas, acesta trebuie împărțit în registre. Pe un vas pot fi mai multe registre de pictură, fiecare cuprinzând alte motive ornamentale.

Nu se pune culoare peste culoare, întotdeauna pe peretele unui vas existând un singur strat de angobă (culoare, n.n.). Trebuie stabilit mai întâi modelul de decor și abia apoi se trece la executarea lui. După trasarea modelului cu o culoare se începe umplerea spațiilor libere cu altă culoare. Nu se suprapun culorile, fiindcă în momentul frecării cu piatra se vor amesteca, întignează. La vasele cucuteniene, aproape întreaga suprafață a vasului este acoperită de decor. În general, pe un vas sunt dispuse 2-3 registre decorative concentrate în jurul unui simbol. Motivul spiralei este foarte des întâlnit pe vasele cucuteniene.

Lucrăm simultan la mai multe vase, finalizarea unuia putând dura chiar câte-

va zile. După aplicarea decorului, următorul pas este frecarea cu piatra. Folosim piatră de râu foarte bine lustruită. Prin frecarea cu piatra se netezește suprafața vasului, pigmentul de culoare al picturii este impregnat în porii vasului, care în urma procesului capătă un luciu specific.

La vasele de mari dimensiuni, poți să lucrezi la partea de sus, iar în partea de jos să aplici deja pictură. Iar când pictezi și partea de sus, partea de jos a aceluiași vas trebuie deja lustruită cu piatra. Când se freacă, se merge întotdeauna pe linia desenului.

Uscarea se face liber, dar în mod controlat, adică avem grijă să nu punem vasele în curenți de aer, pentru că se crapă. La fel ca ceramica lucrată la roată, nici aceasta nu se usucă la soare.

După uscare urmează arderea, care se face la 900-1000/1200°C, timp de 10 ore continuu. Ultima etapă este lustruirea cu ceară de albine, după ce vasele au fost scoase din cuptor.

Când le scoți din cuptor și le dai cu ceară și le lustruiești foarte bine parcă se nasc a doua oară, prind viață”.

Într-adevăr, ceramica Nicoletei și a lui Ion Mitroi este o ceramică vie, venită dintr-o perioadă când timpul era altfel, când totul avea conotații simbolice, o ceramică dintr-o lume plină de mister și culori, un arc peste timp.

În afară de arta cucuteniană, care este principala sursă de inspirație a celor doi artiști, multe vase sunt inspirate de siluetele unor păsări, de diverse forme din natură. Alteori, lutul prinde viață și își trăiește propria poveste, prin intermediul spiritului creator al celor doi creatori.

Pentru prima dată pe simezele muzeului din Slatina, creațiile artistice ale soților Mitroi au provocat privitorul la o îndelungă meditație și, de ce nu, la un moment de reverie.



Galeria de artă

Ion Popescu-Negreni (1907-2001)

Ioan IOVAN

Pictează constant natură statică, flori, peisaj, portret, compoziție figurativă, constant însemnând o operă remarcabil unitară, cu aceleași mijloace artistice, cu aceleași elemente de limbaj, cu aceleași forme și cu același caracter cromatic, pe aceeași direcție a comunicării artistice, dar fără să se repete în vreun fel, fapt posibil pentru că maestrul păstrează mereu referențial specificul temei, specificul lucrului, al expresiei originare. Diferă lucrurile luate în considerare, dar numitorul comun este dat de pictura sa, de felul în care o simte și o realizează. Auctorial vorbind, pictează cu nonșalanță, cu impresia că elementele imagistice, formele și culorile ies de la sine din pensulă și vorbesc adecvat, adevărat încă din structura tușei, din urma de pensulă. Aceasta este, cu toată reducția ei, deosebit de fidelă, substituie modelul în ceea ce are mai particular, ca și configurație, ca expresie, dar și ca stare, ca prezență aparte, ca și comunicare, ca înțeles. Nu o face la modul mimetic, ci în felul de a surprinde și a arăta esențialul. Această împrejurare este întreținută de mânăuirea pensulei, fără nicio constrângere, fără nicio îngrijorare în sensul greșelii sau ratării. În mod neașteptat, libertatea totală față de model conduce la o mai mare fidelitate, o mai pregnantă arătare a adevărului despre lucrul văzut în ansamblul său. Ivirea formei, cumva de la sine, arată, într-un fel, o anume detașare, o anume indiferență aristocratică, o nepăsare care are încredințarea

că nu este loc pentru eroare. Nimic nu-l obligă și, totuși, se așază cum se cere, în funcție de ce vede și ce simte. Pensulația nu vădește nicio constrângere și, cu toate acestea, este de natură să rețină expresia din lucruri, din lume. Tușele libere, trasate fără crispă, absorb în sine totalitatea lucrului evocat. În tușa spontană este sintetizat și fixat substanțialul lucrurilor, aspectul lor definitoriu. Această rezumare a lucrului în tușă, în urma de pensulă, plauzibilă, reține configurația lucrului și momentul lui de față, clipa lui de a fi.

În cazul acestui context de realizare, cu relevanță, important este factorul de stil, fundamentală este maniera de lucru, modalitatea de execuție, felul în care forma este reținută în urma de pensulă. Tușa, în trasarea ei și în modul ei de a capta lucrul, rezumă întregul și reține esența, acestea alcătuind pe pânză forma și expresia ei artistică. Urma de pensulă substituie rezumativ, dar evocator și expresiv, lucrul evocat, adică lucrul inclus cu forma și expresia lui în trăsătura de pensulă. Este, distinctiv, o pictură a tușelor care păstrează formele oferite de lucruri, o pictură hrănindu-se din sugestiile avansate pentru existența și coerența formelor. Atare împrejurare este favorabilă acestui mod de a fi al peisajului, specificului spațial și de înțelegere necesară, cerută, peisaj alcătuit din trei zone imagistice definitorii, din trei planuri consecutive ale adâncimii spațiale, cu o continuitate, în egală măsură,

structurală și de comunicare, prim-planul, planul median și depărtarea. Sunt părțile componente din imaginea fiecărui peisaj, ca un fel de recipiente vizuale în care se derulează, apoi, de la priveliște și priveliște, alte și alte lucruri existente și evocate de tușele și trăsăturile de pensulă.

În mod caracteristic pentru peisajul lui Ion Popescu-Negreni, prim-planul este liber, având doar două-trei verticale, marcate ferm, ale trunchiurilor brune de copaci, până la o anumită înălțime fiind vâruite, dar până și prin acest alb atenuat pare să urce seva pământului. Pot fi înțelese aceste trunchiuri cărora nu li se văd nici rădăcinile, nici coroanele, stâlpi de sprijin, chiar căi de comunicare între pământ și cer. Sunt un fel de grilă a apropierei și nu doar cu rost de ritmare spațială, ci cu funcție simbolică, antrenată alegoric. Ca spațiu, domină planul median, câmpul vast, adânc desfășurat în imagine, acoperit cu pajiște și care, din loc în loc, este marcat cu câteva accente pregnante ale unor case și ale câte unui drum pierzându-se în perspectivă. Niciodată însă, case de locuit, ci, fie o moară, fie un grajd, fie o șură, la fel cum drumul este pieptiș, dispărând în iarba câmpului. Sunt departe, în plin câmp, pentru folosință episodică, desigur simbolică și ea, după cum la același mod trebuie înțeles și faptul că în aceste peisaje, deși nu sunt pustii, căci poartă urme ale muncii, nu apare niciodată o figură umană. Pictorul cuprinde o clipă și un loc numai ale pământului, căci în felul acesta poate să-i vadă, singură, întreaga lui intimitate. De altfel, de o asemenea singură intimitate este caracterizat și cel care privește, pictorul, la fel și zarea în felul în care se particularizează. Se pare că, totuși, cheia de înțelegere este dată

tocmai de ultimul plan, de zare, pe care se văd părelnic înșirați câțiva copaci. Depărtarea, cu ce se întâmplă acolo, este cea mai importantă împrejurare a peisajului, a tabloului. Spre acolo, pământul, materia grea telurică alunecă pentru a se întâlni, a se mărgini cu cerul. Este subliniat mereu contrastul între densitatea, ponderalitatea pământului, prezența lui puternic marcată și cerul puțin văzut peste zare, abia simțit, atenuat, aproape anonim. Dar pământul acesta greu alunecă spre zare pentru ca, acolo, să urce, să treacă în cer. De fapt, se evaporă prin copaci, prin coroanele lor de aburi, de fum. Materialitatea grea, densă din prim-plan alunecă, prin spațiul median vast, către depărtare, către zare, iar acolo, prin șirul rar frontal de copaci, se pierde în cer. În fiecare peisaj este evocat acest traseu al pământului către zare și din zare către cer, un traseu fix ca sens, dar variat de fiecare dată prin lucrurile aflate în adâncimea planului median, în vastitatea spațială a câmpului. Peisajul este dominat de câmp, un câmp care, pe deasupra, este potențat de greutatea, de densitatea primului plan și de evanescențele planului ultim, ale celui aflat în vecinătatea cerului, în absorbția acestuia, chiar dacă este abia perceput. Dar definitoriu ca înțelegere este tocmai ceea ce se întâmplă pe zare, astfel încât aceste peisaje sunt, de fapt, peisaje ale depărtării, cu toate lucrurile văzute alunecând spre zare, din ce în ce mai difuze, cu copacii devenind ca niște aburi, ca niște fumuri, mai mult păreri, ca niște repere fantasmatică. Chiar și casele, alcătuite din aceeași materialitate telurică, oferă forme aproximative, mai mult ca reper care le semnalează prezența și fără a avansa detalii. Rămân trăsături orizontale de pensulă.

Între apropierea telurică și depărta-rea aeriană se află distanța, spațiul de existență, spațiul de parcurs cu anume direcție și anumită metamorfozare arătate prin copaci, deveniți metafore dintr-o alegorie existențială. Gradarea spațială în adâncime este și o gradare de semnificații, de la concretul apropierii, al apariției, trecut prin spațiul anume cuprinzător al distanței intermedie de câmp, până în depărtare, pe zare, unde copacii trec în regim aerian, denotând o dispariție. Sunt segmente spațiale, desigur, și temporale, cu prezențe diferite, cu însușiri succint arătate și, de asemenea, cu înțelesuri și cu semnificații diferite, vădit particularizate. Între cele două capete ale parcurgerii peisagistice, între apropiere și depărtare, existând distanța, acestea dețin regim diferit, dar se află în continuitate, alcătuiesc o uni-

tate de spațiu și timp înțeleasă ca fiind o trecere, cu firească structurare spațială și cu accentuat regim aerian. Este o parcurgere cu ochiul, o trecere vizuală, de fapt pământ ca prezență și aer ca următoare stare de lucruri, de existență ca finalizare. Pământul se manifestă ca loc, iar aerul ca spațiu, spațiu de deasupra, ca destinație. Este realizată asemenea ipostază cu o selecție, o opțiune permanentă a esențialului din lucruri ca identitate a lor și a rezumărilor de configurații și expresii. Semnificațiile și aproximările dețin calitatea de a suporta sugestia lucrurilor, cu toată complexitatea lor subiacentă. Ni se oferă mai mult starea de peisaj în care sunt distilate caracterele din real și nu este deloc o dificultate în a observa că, în peisajele sale, pot fi identificate locurile în care se află satul Negreni, din Oltul său natal.



Galeria de artă

Nicolae Truță (1949-2010)

Loredana IANOVICI

Faptul că Nicolae Truță este un pictor al satului, al spațiului rural, se cere să fie privit mai îndeaproape și mai nuanțat, pentru a fi surprinse, în adevărul lor, articulațiile picturii pe care acesta a realizat-o. El pornește de la concretul văzut și trăit în satul său natal oltenesc, din zona colinară, cu anvergura specifică, cu orizontul vizual și spiritual, cu elementele particulare care determină o viziune și o anume atitudine în fața existenței și a lumii, cu un anume trai și cu o anume simțire, toate având drept factori de comunicare lucrurile care au fost transpuse pe pânză. Dar și acestea sunt organic integrate unor cadre mai largi,

regimului diurn și elementarității telurice, căci vedem, în pictura lui, un pământ viu, exuberant, bogat în forme și frumos colorat, aproape sărbătoresc, cumva paradisiac. Pământul pe care se află satul lui Nicolae Truță se formulează diferit, în nelimitate variante formate din lucruri definitorii pentru spațiul evocat și care este întâi al naturii, natura fiind cadru, conținut de fond pe care sunt grefate lucrurile aparținând respectivelor locuri și care au fost selectate de pictor ca fiind edificatoare, copaci, case, căpițe de fân, drumuri, denivelări ale solului, coline domoale văzute ca și când toate s-ar afla în prim-plan, cu aceeași importanță

și cu aceeași intensitate cromatică. Caracterul pictural al culorilor favorizează efectul cromatic, iar frecvența de verde, albastru, violet, brun închis, chiar bătând spre negru în zonele de umbră, conduce la dominanta rece, dar prezența de roșu și de ocru echilibrează astfel încât este realizată complexitatea agreabilă a structurii cromatice. Formele sunt sintetizate din pensulă, approximate mai ales în funcție de expresia lor particulară și puse, prin tresăltarea ce o arată, în funcție adecvată pentru a veni în sensul pitorescului ca notă definitorie de optimism, de bună dispoziție, de voioșie a lumii. Dar nu se poate să nu fie simțită, totodată, acea tonalitate nostalgică, fiind vorba de satul copilăriei, astfel încât imaginea devine ușor melancolică. Peisajul lui Nicolae Truță este simultan sau alternează între a fi luminos și umbrit, a fi alcătuit din zone de lumină ale culorilor încălzite și zone umbrite ale culorilor reci, desfășurând o accentuată dinamică a cromaticei. Pictura, prin structura ei, amintește mozaicul, prin caleidoscopica ei face trimitere către vitraliu, evident, și datorită caracterului dens, accentuat al culorilor în așternerea lor.

Importanța decisivă a culorilor constă și în faptul că sunt activ antrenate în modul de construire a formelor, în principal prin cromatica de juxtapunere și mai puțin de ierarhizare spațială. Toate culorile lucrurilor au aceeași intensitate, se află în permanentă tresăltare, produc, de aceea, ritmuri vii, alerte și, fiind modulate pictural, sunt întărite și printr-un benefic aport decorativ. Situându-se în descendența de specific românesc – inițiată de Nicolae Grigorescu și Ion Andreescu, continuată de Gheorghe Petrașcu, Theodor Pallady, apoi de Dumitru Ghiață, Alexandru Ciucurencu, Ion Musceleanu, Gheorghe Vânătoru, Gheorghe Ionescu – se încadrează, evident, ca spiritualitate și sens al comunicării

artistice, dar și respectivei direcții a cromatismului românesc, acestei formule care îmbină, în anume proporție, forma realistă cu colorismul luminos, cu caracterul ușor decorativ și cu expresia picturală, chiar cu vagi ecouri impresioniste și expresioniste. Interesantă în pictura sa este modalitatea particulară de asociere a acestor câtorva efecte impresioniste cu unele expresioniste, mai ales în felul în care, în transpunere, lucrurilor li se păstrează identitatea, li se subliniază tensiunea cromatică, de asemenea, fără să fie afectate deformativ, nici formele de către culoare, nici culorile de către formă. Formele se văd potențate de culoare și culorile fortificate de forme, astfel realizându-se relația specială între privirea realistă și contribuția afectivității, încât se desfășoară, în contul lucrurilor amplificarea lor pe latura artistică, pe expresia formei și pe cea a cromaticei.

Predomină prezența copacilor în mod firesc, întrucât, în peisajele sale, cadrul general de existență este natura, iar elementele centrale, în toate aceste lucrări, sunt copacii și chiar se poate observa cum imaginea se construiește în jurul lor și în funcție de ei. Alături de coroanele dense și grele, situate într-un fel la granița cu mineralul, cu densități amintind steurile, apar, din inundația de culori verzi, case, garduri, alei, drumuri, urme ale existenței umane, dar episodice și secundare în comparație cu acest spațiu net dominat de regnul vegetal și în primul rând de copaci, de frunzișul lor cu toată pregnanța reținut. De remarcat că, totuși, nu apare figura umană. Mai trebuie, de asemenea, reținut faptul că satul, grupul de case, ulițele sunt văzute oarecum de sus, cu impresia de a fi un fel de mozaic plutind în permanența vegetală. Reperele vizuale transpuse în imagini – satul, ulițele, drumurile, casele, grupurile de copaci, crângul, coroanele, fie compacte cu frunzișul dens și greu,

fie cu ramurile negre și goale, subliniate ca atare – sunt adecvate spațiului colinar în care există, iar acesta, la rândul lui, le permite avantajul de a fi văzute ordonate pe registre. Iar culorile, toate, sunt sonore, cântă la fel, astfel încât este redusă la minim adâncimea spațială, exprimată numai prin câteva cerințe obligatorii de perspectivă liniară și aproape deloc prin cele ale perspectivei aeriene. Peisajul vorbește prin culoare și mai puțin prin spațialitatea tridimensională, întrucât culorile, prin intensitatea lor, produc senzația că sunt toate în același plan. Nicolae Truță este un colorist prin excelență, iar această vocație nativă conduce la particularitatea ca, în imagine, culoarea să fie totul, să rezolve totul.

Dobrețu, satul său natal din spațiul colinar al Oltului, îi oferă peisaje pe care le numește liric „miresme”, prin care se vede că le înțelege mai mult imaterial, ca idee și vizualitate, într-un fel sufletesc, metafizic și însuși caracterul cromaticii lui face trimitere către o asemenea accepție. Pe trunchiul realității cunoscute, văzute și trăite în satul natal, el construiește o altă realitate artistică, formată din locuri cu poezie. Vara, toamna, iarna înregistrează anumite diferențe firești, dar mai mult se aseamănă datorită caracteristicilor cromatice. Sunt „miresme” vizuale, nu olfactive, al căror conținut vibrează, ele sunt dinamice, captează prin felul de a se afla într-o vie mișcare, de fiecare dată fiind definite hotărâtor de picturalitate, definite de asemenea culori peste contururile atenuate, peste formele difuze. Nu doar culorile trec una în alta, ci și lucrurile nu doar se învecinează sau nu doar se ating, ci se întrepătrund. Interferă însăși miresmele vegetale, deodată cu „parfumurile” culorilor. Configurația adună formele pe idei, în timp ce culoarea le adună pe expresie, iarna cu întinderi albe și tăceri, vara cu mesteceni și vegetație. Prin ano-

timpul verde, la fel ca și prin anotimpul alb, pe valuri telurice, pe legănări colinare, copacii își ridică exploziile frunzișurilor, casele albe stau liniștite sub acoperișurile roșii, drumurile șerpuiesc în voie, la fel și cărările, câmpul se întinde, vara caleidoscopic, iarna resorbit în sine. Substanța vegetală își sporește mereu tonurile de verde închis și deschis, zăpada, ca o haină albă, arată starea de puritate a lumii. Vara își arată ineputa-bila bogăție asigurată de pământul fertil, albul pământului și albul cerului dezvăluie o semnificativă și împlinită continuitate. Dobrețu, satul din mijlocul naturii, primește, în această pictură, prin toate locurile și toate lucrurile, nuanțe paradisiace.

Două sunt anotimpurile care predomină tematic în pictura lui Nicolae Truță, vara și iarna. Aceste anotimpuri au corespondență în anotimpurile sufletești și, datorită culorilor de pe pânză și datorită substanței sufletești, culori vii și suflet contemplativ, fac din respectivul spațiu rural un furnizor de priveliști plăcute, agreabile care aduc cu sine și o anumită notă de idilic, deși însăși frumusețea acestor locuri este suficientă, pe lângă faptul că imaginea se exprimă preponderent prin contraste cromatice, totuși, recursul, ca fiind necesar, la acordurile cromatice temperează gamele, la fel cum le conferă echilibru, le face echilibrate. Dar se și văd potențate cu o anume proporție de imaginar. Copacii, cu coroanele lor dense, înălțate pe trunchiuri prelungi, par a fi un fel de menhire, iar clăile de fân, disipate în priveliște, par a fi personajele acestor locuri, datorită asemănărilor antropomorfe și chiar stau și tac precum oamenii acelor locuri. Mai trebuie spus că Nicolae Truță este poet în pictura lui, dar este și poet efectiv, căci scrie versuri în care așază partea lui de suflet care nu a mai încăput în pictură.

Galeria de artă

Lucian Liciu – pictura, ca formă de înțelegere a lumii

Mihai PLĂMĂDEALĂ

Lucian Liciu este un pictor român născut și format până la nivel mediu în Slatina, care și-a stabilit la un moment dat atelierul în capitală, odată cu absolvirea studiilor superioare, la Universitatea de Arte București. Artistul și-a păstrat însă reședința în frumosul oraș de pe malul Oltului, un loc important în geografia sa personală, dacă cititorul admite licența.

Bucureștiul a însemnat, între altele, recunoașterea la nivel național, în anul 2018 primind premiul Uniunii Artiștilor din România pentru expoziția anului.¹ Până la o mare expoziție organizată în Slatina (pentru care ar fi nevoie de un spațiu muzeal, ținând cont de magnitudinea operei lui Liciu: câteva mii de lucrări de grafică și pictură, cele de pictură desfășurate pe dimensiuni în principiu medii și mari) voi face o prezentare generală a artistului și a muncii sale artistice din ultimii patru ani, concretizată în nu mai puțin de patru expoziții personale, una mai interesantă decât cealaltă.

Primul lucru pe care îl menționez este acela că nu am nicio rezervă profesională față de Lucian Liciu, ceea ce este o performanță din partea sa, ținând cont că sunt critic de artă și că activitatea profesională pe care o întreprind presupune căutarea neajunsurilor. În cazul său,

¹ Conform procedurilor, premiul a fost decernat în 2019, pentru anul anterior, care, în cazul de față a coincis cu cel al Centenarului Marii Uniri – un eveniment care a fost însoțit de importante expoziții personale sau de grup.

singura problemă pare a fi aceea că este mult prea discret ca persoană, dar acest fapt nu i se poate reproșa, deoarece artistul face ceea ce îi stă cel mai bine să facă, adică să lucreze în intimitatea atelierului său, fără a-și alocă timp și energie pentru viața mondenă a marelui oraș.

În fine, am adoptat postura de curator al acestor cele mai recente patru expoziții ale artistului, pe care îmi pot permite să spun că, după discuții și vizite în atelier săptămânale, încep să îl cunosc, ca artist. Voi prezenta în continuare proiectele expoziționale amintite, în ordine invers cronologică.

A fost odată în România (2018)

Prin proiectul „A fost odată în România”, concretizat deocamdată într-o primă expoziție organizată în septembrie 2018 la Centrul Artelor Vizuale din București, Lucian Liciu nu are pretenția că dezvăluie, nu damnează și nu ia în derâdere. Pur și simplu, artistul trăiește și lucrează în spațiul carpato-dunăreano-pontic de o jumătate de veac, interval în care a observat cele petrecute în jurul lui la nivel social, politic ori cultural. Critica sa îmbracă forme benigne, fără conotații moralizatoare. Respectiva expoziție este cea mai potrivită cale de introducere în universul gândirii artistice a lui Liciu, un adevărat creator de imagini și în același timp un rafinat interpret al adevărilor aflate dincolo de aparențe.

Scenele reprezentate, împrumutate din cotidian, sunt mai degrabă pre-texte pentru multiplele și diversele idei vizuale pe care le are decât subiecte în sine. Cu alte cuvinte, povestea din spațele fiecărei lucrări, căci fiecare lucrare are o poveste a sa, îndeplinește doar funcția de catalizator, fără a se impune în scop. Ceea ce contează de fapt este relația dintre imaginile înfățișate și alegerile tehnice cu ajutorul cărora artistul atacă și totodată surprinde generalul din particularul temelor abordate. Odată finalizate, lucrările prezintă realitatea transfigurată, sau, în orice caz, transpusă într-un sistem personal de semne.

The Noble Art

Supranumit „nabila artă”, boxul ocupă rolul central al noii expoziții propuse de Lucian Liciu. Titlul speculează diferențele privind potențialul semantic al expresiei, cu atât mai mult cu cât bățile constituite în subiect nu au nimic nobil, ci eventual doar modul în care acestea au fost transpuse în pictură sau desen.

Artistul vede viața ca pe o luptă între bine și rău, între prezent și trecut, între asupritori și oprimați, între oameni cinstiți și hoți; o luptă cu propriile limite ori cu ale altora, cu inerția, cu viciile, cu prostia, cu conformismul sau cu legea. O luptă pentru supraviețuire, pentru idei, pentru atingerea unor anumite deziderate sau, pur și simplu, de dragul luptei. De cele mai multe ori, Lucian Liciu și-a plasat confruntările în contextul boxului, dar, în unele situații, mânușile au fost lăsate în favoarea bătăilor, loviturile nu au mai fost doar cele permise, iar bățile au depășit domeniul sportului, inclusiv pe cele ale fair play-ului.

Cu umor, artistul consideră că așa cum fețele unora cer sfaturi, ale altora cer pumni. În acest sens și în aceeași li-



nie de subtilitate și detașare, Liciu este interesat, la nivel de subtext, de faptul de a da și de a primi (pumni). Bătaia este privită ca formă de cunoaștere, croșeul, directă și uppercut-ul, ca privilegii ontologice (toate acestea fiind tratate drept categorii epistemologice), în timp ce bătaia încasată este privită ca proces de receptare.

Ringul, cușca, strada sau maidanul, altfel spus locurile de desfășurare legală sau ilegală a bătăilor, simbolizează lumea reală, dominată de dispute asimetrice. Dincolo de sinceritatea și icon-ismul reprezentărilor, remarc două aspecte importante prin cumulare în economia lecturilor de imagine: prima ar fi izocefalia, iar cea de-a doua faptul că între expresiile învinșilor și ale învingătorilor nu există diferențe de atitudine. Toți sunt o apă și un pământ; învinsul de acum ar putea fi la fel de bine învingătorul de data viitoare. Cei care au acceptat lupta, deja au pierdut.

Totuși, mesajul nu este unul pesimist. Privitorul (lucrărilor) va adopta poziția neutră a spectatorului (din sport sau încăierări), eludând identificarea cu combatanții. Luptele sunt prezentate în absurdul și lipsa lor de sens. Amintesc faptul că nu sporturile de contact, cu atât mai puțin nobila artă, sunt cele criticate și parodiate. Dimpotrivă, acestea sunt tratate cu respect, la modul abs-

tract, atâta timp cât totul se întâmplă după regulile bunului simț.

The Power and the Glory (februarie 2021)

2020 este anul în care s-a schimbat istoria lumii. Pe parcursul a doar câteva luni, normalitatea de până atunci a început să aibă aură de basm. Lucian Liciu este deopotrivă un artist și un observator al realităților sociale, nu și un critic sau judecător al lor. Într-o cheie benignă, proiectul său, pornit în zilele primei carantine mondiale (altfel spus, ale distanțării sociale impuse prin lege) surprinde magistral starea generală a vremurilor pe care le traversăm. Pictura și grafica sa pe această temă are un puternic caracter taumaturgic. Fără a bagateliza, aceasta determină zâmbete reținute, într-o totală atmosferă de bun-simț.

Lucrări de dimensiuni epice, de multe ori organizate în dipticuri și tripticuri, seduc prin caracterul lor ingenuu. Precum în „Manao Tupapau” a lui Gauguin, spiritul Covid-ului veghează într-o amplă lucrare a sa asupra unei adunări alegorice de oameni, de toate vârstele, rasele, sexele și clasele sociale. Într-o alta, Rățoiul Donald este răpus de pandemie, sub privirile triste ale personajelor Daisy, Minnie și Pluto, în timp ce în alta nou născuții dintr-un incubator poartă mască de protecție. Ipostazele surprinse de Liciu sunt inepuizabile. Ideea eludează caricatura, critica, dar și spectaculozitatea, atitudinea cinică sau „cool”. Ca de obicei, altfel decât până acum, pictură și grafică, născute din rațiuni vii, în timp real, fără delay-uri sau surse adiacente de inspirație.

Un astfel de proiect demonstrează, dincolo de cele înfățișate în lucrări, că arta (poate) transcende maladiile care asediază corpurile și sufletele noastre.

Mother of Many Souls (mai 2021)

„Mother of Many Souls” este o expoziție care explorează calitatea de mamă și instinctele materne, surprinse în cele mai diverse ipostaze. Dincolo de coordonatele iconografice, variații pe o aceeași temă, proiectul formulează interogații privitoare la ființă, la faptul de a fi, dar în același timp la îngemănarea dintre forța și fragilitatea vieții. Biologicul, bunăoară contribuția genetică, sarcina, nașterea și legăturile de natură chimică (hormonală) dintre mamă și copil, este proiectat într-o serie de situații cu caracter social, politic (dacă privim războiul ca o astfel de consecință), economic sau istoric.

Proiectul a fost inițiat de Lucian Liciu în 2017, în ideea de a realiza o expoziție personală pe această temă în 2020. Evenimente de natură obiectivă au condus spre amânarea cu un an a acesteia, răstimp în care i-a cooptat pe Nicoleta Gribincea și pe Eugen Iovan, artiști care, prin viziunea lor, au extins aria stilistică a subiectului ales. Nicoleta Gribincea l-a însoțit, de altfel, pe Liciu în toate celelalte proiecte comentate în rândurile de față.

Epilog

În momentul scrierii acestor rânduri, Lucian Liciu lucrează de mai bine de un an pentru alte trei proiecte expoziționale, la fel de diverse, ingenuie și surprinzătoare: unul pe tema mâncării, privite ca hrană, fetiș, subiect al austerității ori lăcomiei sau al ritualului, unul de peisaj citadin și unul de pictură abstractă. De fiecare dată, o altă formă, mereu un același artist inspirat.



Valsul unei nunți fantasmă

(traducere din limba albaneză

de Oana GLASU)

Thanas MEDI

Nici trei zile n-a putut rezista fără Markela. Simțea că a rămas fără lumina ochilor. Fără aerul necesar pentru a rămâne în viață. Era golit de orice, precum o dărăpăntură părăsită, o ruină ambulantă. Și, tocmai când se hotărâse să se resemneze, luă cea mai nebunească, cea mai curajoasă decizie a vieții lui în cei treizeci de ani, pe care-i purta pe umeri. Încetă să mai fie o ruină. Îi reveni lumina ochilor, sângele în vene, îi surăseră visele, nopțile i se înstelară din nou. Acum, totul depindea doar de ea să accepte sau nu.

Se grăbi s-o întâlnească și să-i spună. Se duse la ea la câmp și o găsi în capătul unei întinse tarlale de floarea-soarelui, făcând îngrășământ. Era înainte de masa de prânz. N-o salută, o privi o bucată de vreme cum lucra cu furca. Cum lua balega din grămada de lângă ea și-o arunca în iazul cu apă curgătoare de la picioarele ei. Le amesteca, să se dizolve ca să devină hrană pentru planta cu nume de soare. Se asigură că muncitorul de la irigații era departe, abia se zărea; și dacă ar fi țipat, nu s-ar fi auzit nicio vorbă.

– M-ascuți puțin – vorbi între timp – mi-ai lipsit mult, nu pot trăi deloc fără tine!

– Asta ai venit să-mi spui?

Ea doar întorsese puțin capul, fără a-și întrerupe lucrul.

– Nu doar, am și altceva să-ți spun, mult mai important...

– Ia s-aud!

O greutate cât un munte îl apăsa de deasupra, cuvintele îi alunecau, nu le putea lega.

– Markela!

– Da, dragă, zi, ce-o tot ocolești!

– Vrei să te măriți cu mine? Accepți să fii soția mea?

Ei i se tăiară picioarele, i se prăbuși soarele-n cap, cu chiu cu vai se ținu de furcă să nu cadă în iazul cu balegă și apă murdară.

– Poftim – întrebă – am auzit bine?

– Ai auzit foarte bine! Ce zici, accepți?

– Ce să accept?

– Să fii femeia mea!

– Dar eu am fost femeia ta de atâtea ori...

– Nu face bășcălie, vorbesc serios, vreau să fii femeia vieții mele, să ne căsătorim, să...

– Andon, te simți bine – îl întrerupse ea uitându-se să nu-i audă careva – ce înseamnă asta, ori visezi cu ochii deschiși?

– Mă simt foarte bine, mai bine ca niciodată!

El părea convins de ce spune, iar ea pierdută de ce aude.

– Și cum ne vom căsători – întrebă, cu greu abținându-se să nu pufnească în

râs – vom face nuntă mare la Cultură, să se cutremure orășelul? Cu tobe și clarinet?! Vom invita toată Rovina, ferma „Viața nouă”, pe toți, cu mic - cu mare, prieteni și dușmani, pătați și nepătați, cu cusur și fără, comuniști și moșieri, fii de martiri și foști frontişti, cu căţel şi purcel? Va curge râu răchia, primul toast se va închina partidului şi tovarăşului Enver, vor vui cântecul şi dansul până-n zori? Părinţii mei vor deveni cuscari cu ai tăi, eu cumnată cu Leda, vom locui împreună într-o casă?! Nu ne vom mai întâlni pe ascuns, nu ne va mai fi frică, nu ne va mai privi Gafur Bisha cu ochii aceia ai lui, precum şarpele nedormit?! Luna de miere o vom petrece într-o staţiune de vacanţă, vom face o căruţă de copii, vom trăi până la adânci bătrâneţi, ca-n basme?!...

N-a întrerupt-o. A lăsat-o să se descarce până la capăt.

– Nu e cazul să fii ironică! – zise când ea tăcu. Te înţeleg foarte bine, ştiu mai bine decât tine cât e de complicat, cât de imposibil e să fim împreună, să clădim o familie, dar există şi alte căi pentru a putea fi fericiţi!

– Şi care sunt acestea, ia spune una?!

El se gândi puţin, privi în jur să nu-i audă cineva, apoi vorbi precipitat, ca şi cum îl ardeau cuvintele care-i ieşeau din gură:

– Să ne căsătorim în secret, fără să afle nimeni, s-o ştim numai noi doi, nimeni altcineva! Nu e nimic ciudat, sunt destui oameni care fac asta din plăcere, nu noi... Ei îi scăpă un „Ah”, continuă să amestece bălegarul, apoi i-o întoarse:

– Asta ne mai lipsea, vorbeşti serios?

– Foarte serios – îi spuse, părând că a cântărit din toate părţile treaba asta – am gândit şi am calculat totul ca să fie bine!

I-a povestit şi ei despre propriile calcule, detaliat, ca să-l creadă şi să se liniş-

tească. Ei vor fi ca oricare alt cuplu căsătorit, numai că nu se vor înregistra la starea civilă a fermei şi nu va afla lumea, nici rudele, nici nimeni. Vor fi cuplul nopţii, şi nu al zilei, legitim pe întuneric, ilegitim pe lumină. Căsătoria interzisă. Cuplul căruia i se interzicea căsătoria cu nuntaşi şi orchestră, cu invitaţi şi neinvitaţi, cântece şi dansuri (deşi ceva – ceva se putea realiza în acest sens, un fel de nuntă se putea face). Într-adevăr, n-ar fi avut copii, n-ar fi lăsat moştenitori, dar se aveau unul pe altul. Pentru a nu atrage atenţia, nu se mai întâlneau în baracă şi nici peste tot prin natură; ziua vor fi fost doar doi străini pe care-i lega munca la brigadă şi nimic altceva. Nici de colege n-o despărţea, mai bine obosea ea puţin mai mult, decât să înceapă alţii să-şi bage nasul în treburile lor. În special femeile de la brigadă, din echipă, care erau ochi şi urechi la tot ce se întâmpla. Pentru ei va exista numai noaptea. Miezul nopţii, mai exact. Noul cuib va fi dormitorul ei, casa „Trandafirului alb”; de la ora două noaptea, timp în care mama era ocupată cu vacile, şi până la şase dimineaţa, când tatăl ei se întorcea de la porci. Nu degeaba aranjase el treburile, în așa fel încât mama să fie mulgătoare, iar tatăl paznic. El va merge la ea în fiecare noapte, intrând o dată pe uşă, o dată pe geam, nimeni nu-şi va da seama. Părinţii lui aveau somnul adânc, Leda urma să locuiască în oraş cu logodnicul, ca să nu mai spună că, în viitorul apropiat, intenţiona să ia şi el o altă casă, pentru a nu se mai împiedica de nimeni. Patru ore împreună, în fiecare noapte, într-o casă şi o cameră adevărate de-acum şi nu prin remize, nu suna chiar rău. Se vor vedea şi ziua, chiar dacă o vor face de la distanţă. Frica de a fi urmăriţi, descoperiţi va fi întotdeauna prezentă, dar asta era cea mai bună soluţie. Şi încă ceva, niciunul dintre ei nu se va logodi sau

căsători cu altcineva; ea va fi singura lui femeie, iar el singurul ei bărbat.

– Și până când așa? – se auzi Markela, după lungul lui discurs. Era singurul lucru, pe care se pare că el nu-l cântărise cât trebuie, dar, cu toate acestea, nu-i venise greu să-i răspundă:

– Hai să lăsăm timpul să rezolve asta, nu se știe ce ne aduce ziua de mâine!

Rămânea de văzut dacă și ea era de acord cu el.

– Ei, ce zici, accepți să ne căsătorim, să devii soția mea secretă?

Markela păru neîncrezătoare, ca și cum se temea de o fericire fragilă, plină de capcane.

– Ce să zic – murmură printre dinți – mai rău e pentru tine!

– Nu te mai gândi la rău acum! Mă iubești sau nu?

– Te iubesc, de ce șovăi?

– Atunci?

– Accept!

De bucurie, uită unde se află și se repezi s-o sărute, însă îl opri ea, cu furca:

– Ce faci, lasă prostiile, e miezul zilei!

Se abținu, deși o mică nebunie tot făcu. Rupse un fir de iarbă și i-l legă pe deget, în locul inelului.

– Asta a fost – zise – de azi înainte ne numim logodnici!

– Bine, bine – ea se întoarse la bălegar – fugi acum, că am exagerat!

– Cum vrea soția mea iubită. Plec, nu te supăra! Curând vei purta un inel adevărat, ne vom căsători!

La sfârșitul săptămânii următoare, în miezul nopții, s-au căsătorit. A ales acea zi de sâmbătă, întrucât era o nuntă în sat. Fuseseră invitați și ei, ca familie, dar, el, în timp ce părinții se pregăteau îmbrăcând hainele bune, nu se mișcase din loc.

– Mergeți voi – le spuse – eu nu vin!

Îl făcură de doi bani, îl împrășcară cu fel de fel de vorbe: de ce nu vii, ce-o să faci acasă, nunțile sunt pentru băieți, ca să pună ochii pe vreo fată, dar cui îi spunem noi, de unde să pricepi tu treaba cu fetele, ai îmbătrânit, prietenii tăi au devenit tați, vai de noi, stăm după tine să te vedem ginere cu mireasă lângă tine, să ne umpli curtea de copii; doar că nu-l convinseseră deloc. Ca de obicei.

– Nu așteptați degeaba – le-o întoarse el – v-am spus, eu nu mă însor, mi-e bine flăcău!

Iar pentru sine își spuse, „Am nunta mea în seara asta, dacă ați ști cu cine mă-nsor, unde mă duc peste puțin timp, ați face infarct amândoi.”

Imediat ce a rămas singur, a început să se pregătească. S-a spălat, s-a bărbierit, a îmbrăcat singurul costum pe care îl avea, de pe vremea când era student în Kamza. De culoarea mazării, folosit numai o dată, pentru fotografia de diplomă. Pe atunci, îl îmbrăcaseră toți băieții de la curs. Niciunul n-avea costum. El îl păstra pentru cea mai însemnată zi a vieții lui, când avea să se însoare, să devină ginere. Pentru acea noapte. Înainte de a ieși și de a merge la mireasă, băgă în buzunarul hainei cutiuța cu inelul adevărat, pe care îl cumpărase cu o zi înainte din oraș.

– Pentru cine îl iei? – îl întrebase vânzătorul.

– Pentru soția mea! – i-o retezase el.

– De ce n-a venit și ea ca să-l probeze?

– A avut o treabă!

– Cum are degetele?

– Subțiri și lungi, elegante, de parcă ar cânta la pian!

– Atunci și eu îți dau inelul cel mai bun, iar dacă nu e măsura potrivită, adu-l să-l schimbăm. Să fiți fericiți și să vă înmulțiți!

Afară, de cum ieși din casă, după miezul nopții, îl aștepta ecoul nunții la care nu mersese. Zgomot de tamburină, tipăt de clarinet și dulceață de acordeon; venit oarecum de departe, din colțul cel mai îndepărtat al orașelului, din adânc. Îl primiră și stelele sclipitoare ale lui iunie, lătrăturile câinilor, acoperișurile mohorâte ale Rovinei, ferestrele căzute în beznă, străzile înguste, gardurile de curți și avlii. În spatele cărora, stăteau timide unele ființe duale, și ca oameni, și ca animale. Perfizi și câini. Cu ochi vigilenți, nedormiți, reci, înghețați, care îl supra-vegheau pe el. Pregătiți să părăsească adăpostul în care se ascundeau și să-l urmărească de la primii pași făcuți pe stradă. De cum s-ar fi apropiat de casa de vizavi și ar fi împins poarta curții miresei lui. Și l-au urmărit, pas cu pas. De data aceasta, nu ca o ființă duală, ci ca o umbră a unui singur om... Umbra lui! Nu îndrăzne să-i pronunțe numele, îi venise mai ușor să-l numească „perfidul”, de parcă, astfel, l-ar fi îndepărtat cât de cât de el, la fel cum ar fi procedat și cu presimțirile rele ale oricui va fi încercat să oprească nunta lui. Să îngroape fericirea lui cu Markela, care îl aștepta îmbrăcată mireasă, când i se va arunca în brațe.

Îl avea în spate pe perfid, un schelet pe urmele sale, complet negru, tăcut, mort. Doar ochii care i se roteau în găvane atestau că era viu. Mai viu ca orice alt viu. Împreună traversară mijlocul curții „Trandafirului alb” și ca o bucată de întineric trecu pragul și el, perfidul. Dar, rămase oarecum deoparte atunci când Markela închise ușa cu clanta în spatele lor, aprinse lumina de pe holul îngust și sari de gâtul lui. Îi văzu cum se sărută și auzi ce-și spun:

– Ori te-a văzut careva, de ce ai fața asta?

– Cum o am?

– Ești galben ca ceara, palid, de parcă ți-a ieșit moartea în cale!

– Ce moarte – el privea spre locul unde stătea perfidul – totul e în regulă, m-am îngălbenit puțin fiindcă am venit repede.

– Ce costum frumos, ce bine îți vine, ești ca un rege, le iei mințile fetelor!

– Doar uneia vreau să i le succesc, nu mi trebuie altele!

– Ei i le-ai sucit!...

S-au retras îmbrățișați spre dormitorul ei, iar perfidul în spatele lor, până la ușa pe care i-o trântiseră în nas.

I-o trântise el, mirele, n-avea timp de pierdut cu el. Nu mai era singur acum, era cu nevasta lui. Frumoasă și fermecătoare ca niciodată mai înainte. Nu se putea abține să n-o contemple, s-o privească din cap până-n picioare. Ca și cum avea o altă Markelă în față. Purta o rochie de tafta albă, lungă până la pământ, trupul îi era precum lumânarea sau lăstarul, părul răvășit de degetele adierilor blânde, ochii cu străluciri de stele sclipitoare, buzele intacte, de parcă nimeni nu i le-ar fi sărutat vreodată, chipul stropit cu farmec de praf cosmic; îl năucise, îl lăsase fără cuvinte.

– Ce ai făcut? – o întrebă, nedezipindu-și ochii de la ea.

– Ce-am făcut?

– Toate miresele sunt frumoase, dar tu ești cât toate la un loc!

– Ți se pare ție, doar m-am aranjat puțin!

Încercă s-o sărute, așa cum fac ginerii cu miresele lor, odată cu începerea nunții, dar își aminti de ceea ce avea în buzunar. Inelul. Îi venise rândul.

– Ia probează-l – îi zise în timp ce deschidea cutia – dacă nu-ți vine, îl schimbăm.

– Ai cumpărat inel – se miră ea – pentru mine?

– Pentru tine, pentru cine altcineva, o soție am!

L-a pus pe deget și camera a căpătat mai multă lumină, mai multă bucurie.

– Îmi vine bine – spuse ea oftând – de ce ai cheltuit, e scump!

– Să-l porți sănătoasă, nimic nu e mai scump decât tine!

Se întinse din nou să-i dea sărutarea nunții, dar îl întrerupse ecoul nunții adevărate; ca un val de sunete vesele, venite din afară, pe fereastra întredeschisă.

– Dansăm? – el se îngălbenise de tot, era cadaveric la față. Ei fac nuntă acolo, noi aici.

Se roteau lent, în ritmul muzicii tulburi, venite de departe, din adânc. În spațiul liber al acelei camere cu tavan scund, tencuit prost, cu puțină lumină, pereți goi, un dulap de haine și un pat de două persoane la mijloc. Nu vorbeau, de parcă ar fi simțit că orice cuvânt ar deschide o rană. Aveau răni incurabile pe trup, erau cuplul singuratic, părăsit, indezirabil, cu oameni și fără oameni în același timp. În mijlocul oamenilor și, totuși, fără ei. Singuri. Se aveau doar unul pe altul în această lume, nu-i iubea nimeni, îi urau și îi disprețuiau toți. Se străduiau să zâmbească și zâmbetul le îngheța pe buze. Încercau să se bucure și bucuria li se transforma în frică. Lacrimă ascunsă între gene, în ochi. Voiau să trăiască, să viseze, să spere, să creadă, să cânte, să danseze precum nuntașii din curtea celeilalte nunți, să-și ridice glasul la cupele cerului, să audă toată Rovina, platoul de jur-împrejur; iar viața îi pedepsea să vegeteze în acel ungher. Cu întuneric, surzenie. Se iubeau mult, din tot sufletul, dar fără a ști pe ce țărni îi va duce acea iubire. Dansau cu adevărat, dar parcă o făceau pe pământ străin, pe teren inamic, cu mine antipersonal, gata de explozie. De parcă pluteau în aer, suspendați deasupra prăpastiei. Se temeau

să se privească îndelung, ca și cum ar fi dorit să evite singurătatea, părăsirea, abisul pe care le-ar fi găsit acolo în ochi. Moartea lor de vii, duhoarea cimitirului, venită de oriunde și de nicăieri.

– Markela, te iubesc mult – vocea i se auzi ca din morminte părăsite – orice s-ar întâmpla, asta să-ți intre bine în cap!

– Și eu te iubesc, mai mult decât tine – murmură ea – ce sunt vorbele astea acum, de parcă ai lăsa ultima dorință, mă sperii!

– Nu ți-am spus-o ca să te sperii, ți-am spus-o pentru că simțeam nevoia. De câte ori o spun, mi se pare că mă umplu și mai bine cu aer, mă simt bine, mă simt mai viu.

– Nu e bine să ne iubim atât de mult!

– De ce nu e bine?

– Așa se spune, când două persoane se iubesc mult, moartea devine invidioasă și...

– Și ce?!

– Lovește, îl poate lua pe unul dintre cei doi!

El zâmbi, ușor panicat, îngrijorat de ziua de mâine, care nu se știa ce poate aduce.

– Ce îndrugi și tu, de la femei ai auzit astea, lasă moartea în treaba ei, noi încă n-am văzut destule, unde te gândești și tu?!

Renunță el însuși primul la subiect și se agăță de viață.

– Îți place inelul?

– Da, mult!

– Îl vei purta toată ziua și la muncă?

– De ce să nu-l port?

– Fiindcă te vor vedea femeile, te vor întreba cine ți l-a oferit, cu cine te-ai logodit și ce-o să le spui, „M-am măritat cu Andon Çerepi?”

– Nu, ce-ai, fii serios, nu e cazul să mă atenționezi! Dar ceva voi găsi eu ca să le închid gura. Le voi spune că-mi pla-

ce să port inele, că este plăcerea mea de când eram mică...

Suflă o adiere de amintiri, impresii dintre acelea ce te urmăresc toată viața.

– N-ai mai avut răbdare până nu te-ai căsătorit – el o sărută ușor pe gât – dar nunta cum ți-o imagineai, cu toată Tirana la picioarele tale?

– Oarecum... În orice caz, nu așa, fără orchestră, fără nuntași, fără rude, fără prieteni și colegi, într-un fost grajd, izolați de toată lumea, de parcă am fi orfani, rușinea lumii, scursuri!

Ei, parcă i se revărsase o mare amară în piept, pe care până atunci o respinse-se, dar acum o părăsiseră puterile. Era pregătită să înlăture digul, s-o lase să se verse în afară și s-o ia în curgerea ei și pe ea. A lăsat-o, a inundat-o. La început, ca un râset lent, aproape isteric, apoi ca o descărcare a unei mari dureri, adunate de mult în suflet.

– Ce înseamnă lucrurile astea pe care le facem, de ce ne mințim singuri, ce este această nuntă – fantasmă? Se căsătorește lumea, ne căsătorim și noi! Noi nu suntem oameni, suntem păduchi, viermi, broaște râioase, oricine poate să ne calce în picioare, să ne...

– Ajunge – o întrerupse el – nu așa!

A strâns-o la piept, au continuat să se rotească în virtutea inerției, să vorbească el și ea să-l asculte.

– Tu ai toată dreptatea de pe lume, dar o am și eu pe-a mea. Pe de-o parte, ție îți e mai bine, pentru că ai depășit răul, ce era de făcut s-a făcut, ție nimic nu ți se mai poate întâmpla, în schimb, mie da. Nu știu unde mi-e capul, ce mi-aduce ziua de mâine. Am citit undeva asta: „Mai bine un sfârșit cu groază, decât o groază fără sfârșit” și mi se pare o expresie potrivită. Eu și toți ceilalți asemenea mie, neatinși, nepătați, așteptăm ora compromiterii. A exilării, închisorii, uciderii și, astfel, trăim o groază nesfâr-

șită. Noi credem că suntem liberi, dar, de fapt, nu suntem. Cum am putea fi atâta timp cât viața noastră se află în mâinile altora, iar ei dispun cum vor de ea? Și, din moment ce nu ne putem trăi viața pe care ne-o dorim, încercăm să ne dăm pe brazdă. Cum m-am dat eu atunci când nu mă apropiam de tine, când ți-am scris un braț de scrisori, pe care poate ți le voi da într-o zi să le citești. Ca și acum, când ne obosim inutil în întuneric, cu speranța că poate va veni o zi mai bună. Dar mai bine, hai să lăsăm întristarea, azi vreau să ne bucurăm. Să uităm. Imaginează-ți că suntem și noi ca perechea cealaltă, cu mulți nuntași de-jur-împrejur, iar orchestra cântă cântece pentru noi. Ori regreti că...

– Nu, nu spune vorba asta – îl întrepruse ea de data aceasta – am exagerat eu, iartă-mă!

– Ce să-ți iert mai înainte, că nici sărutul de nuntă nu ți l-am dat!

– E vina mea pentru asta?

– A ta!

Se lovira, între timp, de tăbliile laterale ale patului și se prăbușiră pe salteaua moale. Și-au aruncat hainele de pe ei, au rămas goi. El s-a așezat deasupra ei, apoi în lateral, fiind fermecat de nuditatea ei. De parcă nu-i venea să creadă că acea frumusețe era toată numai a lui. Sărutul nunții s-a prelungit mult, fără sfârșit. După buze, el a continuat cu fața, gâtul, sânii, pântecul, până jos de tot la degetele picioarelor. O săruta lent, oriunde pe trup, iar ea părea să simtă înaintarea lui milimetrică. O săruta fără grabă, ca să nu se termine niciodată noaptea nunții lor, s-o prelungească cât mai mult posibil. Ușor, cu vârful buzelor, cu teamă să n-o rănească. Ca și cum ar fi fost din sticlă și s-ar fi spart, din rouă și s-ar fi topit, din vis și s-ar fi spulberat. Atingerea fină avea ceva magic, transforma obișnuitul în neobișnuit. O îmbrăca într-un zefir au-

riu, plin de strălucire stelară, încât ai fi vrut doar s-o privești. S-o adori, s-o săruți mereu cu teama de a n-o răni, s-o iubești la nesfârșit, nebunește.

Nu se sătura de farmecul grațiilor ei, voia să respire prin fiecare por al pielii ei, să ardă în focul buzelor ei, numai că nu se putea detașa de prezența tulbure a celei de-a treia persoane dintre ei. Nu putea scăpa de obsesia că face dragoste cu Markela în ochii celui ce-l urmărea de la spate, ai perfidului, căruia îi trântise ușa în nas puțin mai devreme. Era undeva, acolo, în preajmă, ca o bucată de noapte cu trup de om, cu ochii vii în interiorul găvanelor, privind prin gaura cheii, dizolvat în aerul camerei, sprijinit de pereți. Urmărea ce face el cu nevasta lui în patul conjugal, se uita cum se sărută, se mângâie, se strâng în brațe, se apropie și se desprind, cum se iubesc. Își ascutea urechea ca să audă ce-și vorbesc, ce-și șoptesc, cum se certau pentru care dintre ei îl iubea mai mult pe celălalt, cum își jurau iubire veșnică.

Era nedezipit de ei, astfel încât pe Andon îl puneă în situații jenante. I se părea că face dragoste doar cu jumătate de trup. Numai cu un ochi o privea pe Markela, doar cu mână o mângâia și doar cu o buză o săruta. Cealaltă jumătatea a lui era ocupată cu perfidul. Se uita

după el ca să vadă unde se află, cum îi spionează, cum îl leagă în lanțuri sau fire invizibile, cum se bucură că îl ține prizonier. Prizonier etern.

Starea de a-și simți trupul înjumătățit și de a fi prizonierul cuiva o observa-se și Markela, iar la final, când pasiunea dragostei se liniștise temporar, dori să afle.

– Ce ai – l-a întrebat privindu-l în ochi – ce te frământă – îmi spui?

Lui îi venea să se strecoare undeva, să fugă de ea, dar și de el însuși.

– N-am nimic, dar dacă ar fi să mă frământă ceva, tu ești!

– De ce te chinui eu?

– Fiindcă la tine găsesc mereu ceva nou ce n-am întâlnit mai înainte, ca și cum ai fi veșnic aceea din totdeauna, intactă, neîncepută. O frumusețe, care, deși ți-a trecut prin mâini, rămâne pentru totdeauna virgină.

– Acum vorbești ca un poet!

– Poet m-ai făcut tu!

– Așa? Oare nu te-am făcut și obsedat?

Nu-i răspunse, dar în tăcere îi dădu dreptate. Nu se putea preface că nu i se întâmplă nimic și, poate într-adevăr, devenise obsedat. Sfârșise în ghearele perfidului, căruia, din nou, nu îndrăznea să-i rostească numele.

Proză

Ursu Vasile

C. VOINESCU

Botezat în rit ortodox, ursul Vasile cobora în fiecare duminică în parcul Catedralei, se așeza la capătul uneia dintre treptele monumentale de la intrare, și cu laba întinsă spre pravoslavnicii creștini, mormăia rugăciuni producătoare de milă față de cei flămânzi, goi și fără adăpost. Agoniseala milei, cornulețe, mere, bomboane, pahare din plastic cu colivă, triumphiuri de brânză topită, chifteluțe, cârnăciori, o îndesa într-o traistă abandonată brusc de un cioban cu care se întâlnise nas în nas pe o potecă îngustă de munte. Deși Vasile dăduse politicos binețe, cu gândul de a obține în schimbul libertății baciului vreo oaie, vreo mieluță, vreo roată de cașcaval, partenerul posibilei negocieri urso-umane, o rupsesese însă la fugă, pentru a depune, la capătul ei, plângere penală la Asociația Vânătorilor, pe numele Ursu Vasile.

Strângea în laba uriașă bănuții ce-i fuseseră aruncați de creștini întru ridicarea nivelului său de trai carpatin ceva mai sus de poala muntelui și, cu pași apăsați, se ducea și îi slobozea în cutia milei, ascultându-le zornăitul de dairea care îi amintea de strămoșii săi plimbați de lanț odinioară pe ulițele satelor de câmpie. Înduioșat, aprindea o lumânare, rânduită creștinește străbunului său evocat de Beniuc în poezia *Dansează ursul românesc*. Și se întor-

cea greoi la locu-i, mormăind: *Dansează ursul românesc,/ De două mii de ani dansează,/ L-au prins de pui în miez de codru,/ Hei, codrul ăla-l tot visează,/ Dar să mai scape nu e modru.*

La întoarcere, se oprea în colț și își lua de la automat o cafea cu lapte, păstra, întotdeauna, un bănuț, dintre cei primiți pe treptele bisericii, învățase să-l strecoare prin crăpătură, asculta atent cum cade zornăind ca dairea, și aștepta să vină paharul cu licoarea cafenie. Arunca întotdeauna paharul gol la coșul de gunoi, abținându-se să-l mai răstoarne, cum făcuse până nu de mult, în căutare de hrană. Ba chiar, într-o zi, a cules de pe trotuar, un pachet gol de țigări, azvârlit tocmai atunci de un tip cu blugii rupți, sărac deci, ca și el – cerșetorul duminical de pe treptele catedralei mitropolitane.

Se opri, ca de fiecare dată, în dreptul ferestrelor deschise ale Muzeului Cinegetic, de unde îl privea trist, capul uriaș al altui străbunic, ridicat la rang de trofeu cinegetic, participant post-mortem la faimoase concursuri și expoziții internaționale pe tema armoniei depline a omului cu mediul înconjurător. De jur împrejur, blănuri uriașe, răstignite pe pereți în ordinea dimensiunilor, ierarhizate riguros pe etichete din carton colorat. Ba chiar și modestul său bârlog hibernal era reprodus

în decor, îndemnându-i la comparații ciudate pe privitorii beneficiari ai buoarelor de cinci stele.

În cele din urmă, trecu și pe la Primărie, să-și ridice ajutorul social, pentru obținerea căruia a trebuit să amenințe cu atacarea nocturnă a câtorva

staule cu animale de la margine de sat. Neînduplecat, primarul îi demonstra, în urmă cu un an, că nu are cum să înscrie pe listele de ajutor social un urs. A cedat însă argumentelor ecologiștilor minoritari, adăugându-l, la final de tabel, după Vulpe Ion, Lupu Ilie și Iepure Grigore, și pe Ursu Vasile.



Muzica zilelor noastre

Adrian SIMEANU

Alt festin violonistic...

Tot la Filarmonica „Ion Dumitrescu”, din Râmnicu-Vâlcea. După vreo doi ani de la precedentu`. Protagonistii, aceiași: orchestra instituției, Gian Luigi Zampieri, dirijor, Florin Croitoru, violonist. Realizatori lăudabili ai altui megaconcert de concerte, la sediu. Adică-n sala veche-a Liceului „Lahovari”. Impunătoare și c-o acustică nici că „se poate mai potrivită pentru capodopere din veacuri trecute”...

„Aidoma celor cântate impecabil, splendid, impresionant de cordaru` bucureștean. Cu-adevărat un maestru al arcușului de clasă vizibil. Un sensibil vădit, contopit pe viață cu instrumentu-i așa de cristalin la sunet încât merge la suflet din plin. Pentru că Florin pune laolaltă simțire reală, virtuozitate indiscutabilă, dăruire nelimitată și-o știință a partiturii copleșitoare.” Neavând nici de astădată portative în față. Ci cântând cu lejeritate și exactitate maximă mii și mii de note pe cetera-i faină. Aparținând în

cazu` de față numai fecundului Mozart. Ei bine, am jubilat ascultând nemișcat cele trei concerte ale acestuia. Simțind din belșug nuanțarea pusă la punct pe deplin de solist. „Dezinvoltura, virtuozitatea, dulceața pe corzi” și, mai ales, „fioru` liric pregnant”. Transmis cu generozitate celor prezenți. Nu mulți, din păcate, da` profund cucerțiți, neîndoielnic, de-atâtea incontestabile calități...

Desigur, n-o să-l dau uitării, nu ar fi posibil și onest deloc, „în ăst tur de forță simfonic, pe Zampieri. Italiano vero, Gian Luigi e un viori direttore d'orchestra.” Energic, impetuos, stăpânind știmatele la fix. Ferm, expresiv gestual pe măsură și convingător categoric. „Trăgând după el instrumentiștii meticolos”, impetuos, fructuos. „Așa că, deși nu-s colectiv numeros, râmnicenii vecini s-au achitat” și-n recentu` finis de mai în chip „rezonabil de sarcină”. Am fost acolo cu interimaru` filarmonicii noastre de la Pitești (și alți doi subalterni), confirm

deci fără rezerve. „Dorindu-mi ca și-n viitor să-i aflu la fel de entuziaști și puși pe treabă util”. Iară tandemul văzut, auzit și aplaudat acolo la ei, pe orice altă scenă de profil din țară. Chiar cu ăst omagiu meritat, oricând datorat, marelui austriac. Succesul, mie la sută asigurat garantat...

„Cargo” și Bărar

N-am cum să nu scriu iară despre trupa timișoreană. Odată ce-ai ei făurar pieri recent lovit de covidul ucigaș. Adi Bărar fu – și rămâne – un rocker român remarcabil. Mânuia chitara precum o fac și alții de pretutindeni. Cu iuțeală și pricepere incontestabile. Cu melodicitate asemeni. De-asta hiturile acumulate an de an sunt și azi ascultate cu plăcere nedisimulată. Iară concertele adună mii de oameni, tineri și maturi, prin piețe. Semn că și prin „Cargo”, genu`, peren se arată. Și atrăgător copios în continuare...

Bărar a purtat până la moarte stindardul acestui grup. De treizeci și șase de ani, mai exact. De la înființare până-n martie ăsta neîndurător. Era un cordar de nădejde, cu sunet plin și pregnant. Deopotrivă vocalist. Cât despre perioada colaborării cu Kempes (Ovidiu Ioncu), numai cuvinte de laudă maximă. Fincă și acesta era un gurist de top. Cu acute mai rar întâlnite, realmente răscolitoare. Compunând și cântând împreună cu ceilalți refrane melodioase, armonioase, constant fredonabile. Atingând în suflute, inevitabil, sensibile corzi. Port în minte, nedespărțit, superbe „Aproape de voi”, „Mama”, „Dacă ploaia s-ar opri”, copleșit mereu de încărcătura lirică

amplă, vibrantă adânc. Neîndoielnic perenă și-nvăluitoare asemeni...

Atmosfera muzicii celor de pe Bega nu te lasă indiferent nicidecum. Întrucât suportul ritmic e unul temeinic. Chitara, de bază. Linia melodică are influențe particularizante. Așa că dacă zicem „Cargo”, zicem heavy metal de calitate. Cu nuanțe etno balcanice adecvate. Și pentru el trebuie clar a-i mulțumi și răposatului Adi Bărar. Care sui la Ceruri, din nefericire, însă nu ne-o părăsi niciodată. C-o să-l primim în gând orișicând, ca-n stihurile minunatei piese, și-o fi alături de noi neîncetat meritat...